پەندی کوردی

پەندی پێشینان بەهۆنراوە

وەرگیراوە لە پەندی پێشینانی
شێخ محمدی خاڵ

بەهۆنراوە کردنی مامۆستا بەکر کانی
هەمزەیی
ساڵی: (٢٧١٠-٢٧١١) کوردی
(٢٠١١-١٢٠٢) زایینی

ناسنامەی کتێب

بابەت: پەندی پێشینان بەهۆنراوە

نوسەر:م. بکر کانی هەمزەیی

ساڵی: ٢٠١٢

دیزاینی بەرگ:تالیب دەرباز

تیراژ: ١٠٠٠ دانە

ژمارەی سپاردن: ١٧٢٠ساڵی ٢٠١١

چاپ: چاپی یەکەم چاپخانەی چوارچرا

بەرگ: بەرگی یەکەم

نرخ: (٦٠٠٠) دینار

ژمارەی موبایل : ٠٧٧٠١٤٣٠٧٥٦

٠٧٥٠١٤٣٠٧٥٦

سوپاس و پێزانین :

١-مامۆســـــتا(جمال حبيـــــب الله) بێدار.کەئـــــەرکی پێداچـــــونەوەو پێشەکی بۆئەم بەرهەمەمە نووسی

٢-بـــــەڕێز مامۆســـــتا(کمال شـــــێخ عبـــــدالرحمن شـــــێخ اسماعیـــــل /چـــــناوەیی) دەکـــــــــــــەم-لـــــە نووســـــینی ووتەیـــــەك بۆئـــــەم بەرهەمە و ئەرکی هەڵەچنی گرتە ئەستۆ .

٣- بـــــۆ هەرســـــێ بـــــەڕێز . پـــــارێزەر(کـــــاوە حســـــن .شـــــاخەوان عوســـــمان وەکاك ئومێد قادر .

پێشەکیی:

بـــەناوی ئـــەو خوایـــەی کـــە تـــەنها هـــەر خـــۆی خوایـــە، بینـــەرو بیســـەر و پـــــەروەردێن ومرێنـــەرو دانـــاو زانایـــە ،دەوڵەمەنـــد و بەخشـــندە و میهرەبـــان و ڕاگـــر و بەئاگایـــە، بـــێ دایـــك وبـــاب و بـــێ هاوســـەر و بـــێ فرزەنـــد و تـــاك و تەنیایـــە ،هەمیشـــە بیە :واتـــە بـــێ ســـــەرەتاو بـــــێ کۆتاییـــــە .بارانی درووی نەبڕاوەشـــــببارێ بەســـــەرگیانی پـــــاکی (پێغەمبـــــەری ئیســـــلامداکە(محمدیکوڕی عبـــدالله) یەلەوێشـــەوە ســـەروازبکات بۆســـەرگیانی یەکـــە یەکـــەی کەســـانی خانەوادەکـــەی و هـــاوەڵانی و شـــوێن کـــەوتووانی هـــەتا هەتایـــە . پاشـــان .. پەنـــدی پێشـــینان ،گرێیـــەکی ناوییـــە، لـــەدیار خراوێـــك (پەنـــد) و ئامرازێکـــی خســـتنە ســـەر (ی) و دیـــار خەری(پێشـــینان) ، پێـــك هـــاتووە ،ئەمـــەیان لـــەڕووی واتـــاوەبەڵام وەك زاراوەیـــەك ،چـــەمك و واتـــای قـــوڵ و تاییـــەتی خـــۆی هەیـــەو پێویســـتی بـــە لێکدانـــەوە و بـــاس کـــردن هەیـــە ، چـــونکە گرنگـــی نەتـــەوەیی و فەرهـــەنگیی و ســـوودو کـــەڵکی تـــەواوی خـــۆی هەیـــە ،ئەمـــە نـــەك هـــەر لـــەناو گـــەلی کـــورددا ،بـــەڵکو لـــەناو ســـەرا پای گـــەلانی دنیـــادا . پەنـــدی پێشـــینان ،وەك دەزانـــین ،ڕســـتەیەکی کورتـــە وەك((کۆڵـــت ڕەنگینـــە)) هەشـــیانە نیمچـــە درێـــژە ((ئەگـــەرگوڵنیت درکـــیش مەبـــە)) هەشـــیانە لەڕســـتەی ئاوێتـــە پێـــك دێـــت وەك ((دووگـــا لـــەدۆڵێکا ،ئەگـــەر ڕەنگـــی یـــەکتر نـــەگرن ،خـــوی یـــەکتر دەگـــرن)) هەروەهاهەشـــیانە بەشـــێوەی شـــیعری جـــوان لەبـــەیتێکا گوتراوەوەك :گـــەردەو پوشـــێنی کـــردووە

ئامێتـــه دەســـتی لێ مـــەده ،هەرباواباێتـــه .بـــەلام پەندەکـــه لەهەرســـێ حاڵەتەکـــەدا ئێجگـــار پـــڕ لـــەواتاو و مەبەســـت پێکـــه ،گەرچـــی بەشـــێوەیەکی ســـادەو ڕەوان و دوور لەهـــەموو دروســـتکاریی و پـــڕ کردنێکـــی نابـــەجێ دارێـــژراوە ،لەگـــەڵ ئەوەشـــدا بـــە پێی سروشـــتی زمـــانی کـــوردیی پـــڕە لـــە ڕەوان بێـــژیی و جوانکـــاریی و لێچـــواندن و مانـــادۆزیی و خـــوازە و خواســـتە و درکـــە و دا پۆشـــین و ڕەگـــەزەکانی تـــری بەلاغـــە .هەیانـــە ڕاســـتەو خـــۆ مەبەســـت و ناوەڕۆکەکـــەی خـــۆی دەدات بەدەســـتەوە ،هەشـــیانە بـــە شـــێوەیەك لـــە شـــێوەکانی بەلاغـــە دەیـــدرکێنێ و کالاێـــەکی جوانیشـــی دەکـــات بەبەردا.بەڕاســـتی، پەنـــدی پێشـــینان شـــیلەی هـــەنگوینی بـــێ مێشـــی پاڵفتـــەی پـــوورەی هـــەنـــگبری پڕلـــە ژیـــری بـــاب و باپیرەکانمانـــە ،کەلـــەزاری بـــێ خـــاری پاکیانـــەوە هاتووەتـــە دەرەوە ،گەوهـــەر و دووڕو یـــاقووت و مـــرواری نـــاو دەریـــایی ڕوونـــی بـــێ پـــەی دیـــدو بۆچـــوون و دەرك و تەســـەووری ســـافیانە ،خـــۆری ڕۆشـــن و بـــەتین ،یـــان مـــانگی بەتریفـــەی شـــەو ڕۆژی ئاسمـــانی بـــێ لەکـــەو گـــەردی بیروخـــەیاڵی بـــە پیت و فراوانیانـــە ،خەلـــەی بـــێ شـــێلم و مـــرۆری بـــێ خـــەوش و پووشـــی خـــەرمانی ســـووری کێڵگـــەی بەفـــەڕی ژیـــری یانەئـــە نجامی تـــاڵ یـــان شـــیرینی پـــڕ لەســـام و کـــامی کاتـــانی تاقیکـــاریی تەمـــەنی پـــڕ لـــەبەرەکەتی ڕەنـــج و تێکۆشـــانی بـــێ وچـــانی شـــەوان و ڕۆژانـــی لێهـــاتوویی و کـــۆڵ نـــەدان.و بـــەکار ییانـــە ،لـــیرەی ڕەشـــادی نـــاو خەزێنـــەی زۆر دەوڵەمەنـــدی هوشـــیاری و ئاوەزداریانـــە

،هـــەواڵی شـــیرین و مـــزر ،یـــان تـــاڵ و ســـوێری بۆنـــەو چـــیرۆك و ڕووداوبەســـەرهاتی کاتـــانی هـــات و نەهاتـــە تاییـــەتی یـــەکانی خۆیانـــە ، ئـــاوی ســـازگار و زوڵاڵـــی سەرچـــاوەی دڵ و دەروون و گیـــان و ویـــژدانی ســـاتێ حەســـاوەو دەســـات مانـــدوو بێـــزار و پڕلـــەئێش و ئازاریانـــە ، ئاوێتـــەی ڕاســـتەقینەی بـــێ گـــەردی یـــان بـــێ ژەنگـــی ژیـــانی دێـــرین و بـــوونی کیـــانی ســـەرە مـــڕەو ئێســـتایانە .لەهـــەموو ســـەردەم و هـــەموو حاڵتێکیشـــدا - وەك ئاماژەمـــان بـــۆکرد – شـــێوەو وێنـــەو مـــۆرکی نەتـــەوەیی ئاســـاییان گرتووەتـــە خۆیـــان : چـــونکە قســـەی ســـەرزاری خـــەڵکی ئاســـایین ، بـــەڵام وەك لـــە پەندەکانـــدا ئاشـــکراو دیـــارە ،لەبـــەرگ و کاڵایـــەکی ڕەنگـــین و قەشـــەنگ نایـــاب و دڵـــڕفێن و ناســـکدا و پـــڕ بەپێســـتی مـــە بەســـتی بابەتەکـــە .پەنـــدی پێشـــینان بـــەرزو پـــیرۆزن ، چـــاك و بـــەتامن ، گەنجینەیەیـــەکی پـــڕ لـــە گەوهـــەرن هـــەوەڵ ســـامانی لـــە بـــن نـــەهاتوون نـــاواخنن کـــراون بەوانـــەو تێبینـــی ی گرنگـــی فەلســـەفە، ئاموژگـــاری ، تاقیکـــاری .قوتا بخانەیـــەکی ڕەســـەنی تـــەواو بـــەرزن بـــۆ ئێمـــەو یەکـــە یەکـــەی نـــەوەو جیلـــەکانی داهاتوومـــان .دەکـــرێ وەك چـــرایەك بیـــانگرین بەدەســـتەوە و تاریکـــایی ڕێگـــەی ژیـــانی خۆمـــانی پـــێ ڕۆشـــن بکەینـــەوە ، لەهـــەموو لایەنـــەکانی ژیانـــدا ســـوودیان لێ وەربگـــرین :ئـــاینی ، ڕامیـــاری و ئـــابووری ،دارایـــی ، کۆمـــە لایـــەتی و ئـــەخلاقیی ،جەنگوئاشـــتیی،بازرگانی ، پیشەســـازی ، کشـــت وکـــاڵ دامـــداری و ئاژەڵـــداریی، فەرهـــەنگ و زانیســـت وزانیـــاری

، پـــەروەردەو پێگەیانـــدن و.....هتـــد ٠هەروەها، پەنـــدەکانمان ســـازو لـــەبارن بـــۆ پـــەروەردەی فیکریـــی و دەروونیـــی ســـۆزی گـــەل و نەتەوایـــەتیی و نیشـــتمان پـــەروەریی و خـــاك دۆســـتیی و پلانـــی بـــەرێ و جـــێ و تـاقیکردنـــەوەو شـــارەزایی ژیـــان .ئینگلیـــز واتـــەنی ، پەنـــدی هـــەر نەتەوەیـــەك کتێبێکیگەورەیـــە ، کەبەئاســـانیی ڕەوشـــتیانی تیـــا دەخوێنیتـــەوە .. هتـــد .هـــەروەها ، پەنـــدەکانمـــان ســـازو لـــەبارن بۆپـــەررەوەردەی فیکـــری و دەروونـــی و ســـۆزی گـــەل و نەتەوایـــەتی و نیشـــتمان پـــەروەری و خـــاك دۆســـتی و پلانـــی بـــەرێ و جـــێ و تـــاقی کردنـــەوەو شـــارەزایی ژیـــان . ئینگلیـــز واتـــەنی ، پەنـــدی هەرنەتەوەیـــەك ، هـــەر ســـەرزەمینێك ،بەرهـــەمی نـــاخی ڕۆڵـــە قســـەزان و هۆشـــار و بـــەبیرو بەئـــەزموون و زانـــا و دانـــا و خـــاوەن ســـەلیقە و ڕۆشـــنبیرو خـــاوەن وردبینەکانیـــەتی ، لەدیـــد و بۆچـــوون و تەســـەووور و دنیادیـــدەیی یانـــەوە هـــەڵ دەقـــوڵێ و هـــەڵقوڵاوە ،کاکڵـــەو پـــاك و لەمـــەی ئاگـــاداری و وریـــایی و لێزانیـــی و دڵســـۆزیی مێشـــکە ســـاف و دڵـــە زیندووەکانی ڕۆڵەکانیـــەتی ،لـــەبیرو بۆچـــوونانێکی پـــاك و دڵســـۆزەوە هـــەڵهێنجاوون ،مـــۆڵکی گـــەل یـــان نەتـــەوە یـــە ، گـــەل یـــان نەتـــەوەش لەچـــەند چـــینێکی جـــۆراو جـــۆر پێـــك هـــاتووە ،بۆیـــە دەبیـــنین پەنـــدەکانیش ئاســـتیان جۆربـــەجۆرە ،بـــاس و بابەتیشـــیان هـــەر جـــۆراو جـــۆرە :لەگـــەڵ ئەوەشـــدا هـــەموو جۆرەکانیـــان بـــەرزو بـــەنرخ وئـــازاد و بـــێ بـــاکن ،دوورن لـــەترس و ڕووپامـــانی و ڕیاکـــاری و چـــاو شـــۆڕیی و ملچـــە ملـــچ کـــردن ،دوور

لەماســـتاوکردن و تـــۆز تەکانـــدن و خۆبردنـــە پێشـــەوەی دووڕووانـــە ،ســـەرکز و مـــل کـــەچ ڕاناوەستن، چـــاولەبەری دیواخانـــان و شـــۆربای خـــان وئاغـــا نـــەبوون و نـــین ،هـــەموو ســـنورێکی دەســـتکردی بـــیرو خـــەیاڵی نابـــەجێ بـــەتاڵی دەســـتی ملـــهوڕان و ســـتەمکاران ، بـــەجۆرێك لـــەجۆرەکانی موبـــارەزەو بەزانـــدن دەبـــەزێنن ،لـــەدەرگای هـــەموو خـــەواڵوو و بـــێ ئاگـــا و بـــێ عارێـــك دەدەن ،بەمەبەســـتی هەڵســـاندن و بەئاگاهێنانـــەوە و بێـــدار کردنـــەوەیان ، پەنجـــە دەخەنـــە ســـەر یـــەك بەیـــەکی نەخۆشـــیی و دەردو پـــەتاکان و بـــەزۆریش دەرمـــان و پارێزیشـــیان بۆدەســـت نیشـــان دەکـــەن ،ئاکـــام و ئە نجامەکانیشـــیان دەدرکێنن.دەبێـــت دووبـــارە بیڵێمـــەوە کەپەنـــدی پێشـــینان هەیانـــە زۆر ســـفت و ســـووك و ئاســـانە ، ســـاف و ســـۆڵ و یـــێ گـــرێ و بـــێ پـــێچ و پـــەناو تـــەواو ڕەوانـــە ، هەشـــیانە ســـەخت و قـــوول و ئـــاڵۆز و گرانـــە "پێویســـتی بـــەبیر لێ کردنـــەوەو لێ وردبونـــەوە و لێکۆڵینـــەوە وتێـــدا ڕۆچـــوون هەیـــە و لەیـــەك کاتـــدا چـــەند واتـــاو مەبەســـتێك لـــە خـــۆی دەگرێـــت و نابێتـــە خـــۆراکی هـــەموو کەســـێك ،بـــەڵکو پیـــاوی تاییـــەتی خـــۆی دەوێـــت .پەنـــدی پێشـــینان " دوودیـــاردە یـــان دوو تاییە تمەنـــدیی یـــاخۆ دووســـیفەتی زۆر گرنگیـــان لـــەخۆیان گرتـــووە یەکـــەمیان : هـــەموو خوێنـــدەوارێك ، لەهـــەر پلەیـــەکی خوێندەواریـــدا بێـــت ،دەتـــوانێ کـــەڵك و ســـوودی تـــەواویان لێ وەربگرێـــت ، هـــەروەها بەشـــی هـــەرە زۆرنەخوێنـــدەوارانیش لێیـــان ســـوود مەنـــد بـــوون و دەبـــن ، ئـــەوەتا

دەبیـــنین و گوێمـــان لێیانەکە پەنـــدەکان وان بەســـەر زاریانـــەوە و بـــەکاریان دەهێـــنن ،ئەمـــەش لەئـــە نجامی ئەوەوەیـــە کـــەباب و باپیرەکانمـــان بـــە وەســـتایانە و بـــەزمان وشـــێوازی ئاخـــاوتنی خۆیـــان دایـــان ڕشـــتوون ، ئـــیتر ئـــەوەتان ئـــەمڕۆ لـــەژیانی مەیـــدانی ڕۆژانـــەدا بەســـەرزاری هـــەموو چـــینەکانی خەڵکـــەوە بـــەکار دەهێنـــرێن. دووەمیـــان : گیـــانی نـــەمریی وچـــاوەڕوانیان لـــە خۆگرتووە.بەواتایـــەکی تر،هـــەتا ئـــەم گەلـــە (کـــورد) بژی،ئـــەمانیش هـــەر زینـــدوون و زینـــدوو دەبـــن و دەژین،لـــە مەیـــدانی ژیانـــدا زینـــدوو ســـەربەرزانە دەبـــزوێن و زینـــدەگی دەکەن،لـــەژیانی ڕۆژانـــەدا لەگـــەڵ واقیـــع و شتەکانداەدەســـت لـــەملان دەبن،"چـــونکە هـــەر واتەیـــەکیان –یـــانی هەرپەنـــدێکیان- بۆهـــەر مەبەســـت و نیـــازو بۆنەیـــەك گوترابێت،ئێســـتا کـــە ڕوو بـــە ڕووی وێنـــە و شـــێوەی یـــان خـــودی ئـــەو مەبەســـت و نیـــازو بۆنەیـــە دەبێتـــەوە،خێرا بـــۆی دەوترێتـــەوە .دیـــارە هـــەموو پەنـــدێك لـــە کێشـــەو گـــیرو گرفـــت ،خۆشـــی یـــان ناخۆشـــی ژیـــان ،هـــەرگیز کۆتاییـــان نایـــەت و لـــەژیانی تـــاك و کۆمـــەڵ و کۆمەڵگـــە نـــابڕێن و جیانابنـــەوە . بـــەم جـــۆرەش کـــەڵکی پەنـــدەکان هەمیشـــە و هـــەردەم بەردەوامـــە و بـــەردەوامیش دەبێـــت .دەبێـــت لـــە بیرمـــان نەچـــێت کە پەنـــدەکانی پێشـــینا نمان لـــە ڕووی گرنگـــی و کەڵکیانـــەوە ،هـــیچ شـــتێکی تـــر ناتوانێـــت جێگایـــان پـــڕ بکاتـــەوە . پەنـــدەکان ســـەوقاتیی گـــران بـــەهای بـــاب و بـــا پیرەکانکمـــانن .. بەشـــێکن لەئـــەدەب و هونـــەر و کەلـــە پوورو فەرهـــەنگی نەتـــەوا

یـــەتیمان ..بەشـــێکن لـــەڕابردوومان و فـــەرامۆش کردنیـــان یـــانی فـــەرامۆش کردنـــی بەشـــێك لەمێـــژوو لـــە ڕابردوومـــان .. پـــڕن لەحیکمـــەت و زانســـت و زانیـــاری جـــۆر بـــەجۆر و دەبێـــت بـــدرێن بـــە ڕۆڵان و نـــەوەکانی ئایندەمان .. گـــۆڵزاری ئەدەبەکـــەمان ڕەنگـــین و دڵـــرفێن و قەشـــەنگ دەکـــەن پـــڕن لەڕەگـــەزەکانی زانســـتی بەڵاغـــە ،کـــەناتوانیین دەســـت بـــەرداری یـــان دەســـت بـــەردار یـــان بـــبین ، لەوانـــەش زیـــاتر ، لـــەناو میللـــەتی موســـوڵمانی کـــورددا ، لـــــەدوایی (قورئـــــان)ی پـــــیرۆز و فـــــەرموودەکانی (پێغەمبـــــەر)(د.خ).ئیتر پەنـــدی پێشـــینان لـــەڕووی نـــرخ و بڕشـــتەوە ســـەرەیان دێـــت و لـــەناو چـــین و تـوێـــژەکانی خەڵکـــدا بـــاون و بـــەکار دهێنـــرێن و گـوێیـــان بـــۆ دەگـــیر درێـــت و پـــەیڕەوی دەکـــرێن .لەئـــە نجامی پـــەی بـــردن بـــەو ڕاســـتیانەی کـــەئاماژەمان بـــۆکردن ، چـــەندان کەســـی دڵســـۆز لەڕۆڵـــەکانی گەلەکـــەمان ، هەڵســـاوون بەکۆکردنـــەوەو ڕێـــك خســـتن و لەچـــاپدانی پەنـــدە کوردییـــەکان ، لەوانـــە : شـــاعیری نـــەمرو کـــورد پـــەروەر (پـــیرە مێـــرد)کـــە پەنـــدەکانی بـــەهۆنراوە هۆنییوەتـــەوە .. بـــەڕێز ((شـــێخ محمـــدی خـــاڵ)) بـــەڕێـــزکاك((علی معـــروف)) خـــەڵکی گـــامێش تە پـــە و ...هتـــد .ئـــەوتا ئـــەمڕۆش ، لەهـــەوڵێکی تـــری تـــازەی بەرفراوانـــدا (مامۆســـتای ئـــەدیب و شیعردۆســـت) (مامۆســـتا بـــەکر) کـــانی هەمزەیی،بەهـــەزاران پەنـــدی پێشـــینانی میللـــەتی کـــوردی کۆکردۆتـــەوە و ئـــەم بەرهەمـــە قەشـــەنگەی لێ پێـــك هێنـــاوون دەیـــان کـــات بـــەدیاری هـــەموو میللـــەت پـــەروەر و

ئـــەدەب دۆســـت و زانســـت خوازێـــك ، بـــەم کـــارەشی مـەڵۆیـەکـــی جـوانـــی بـــە کـەڵـــك دەخـاتـــە ســـەر شـــارای ئـــەدەبی کـــوردی ڕەســـەن .مامۆســـتا بـــەکر کـــانی هـــەمزەیی ، لەســـاڵی (١٩٩٨)ی زایـنـــی یـــەوە دە نـاســم ،مامۆســتایەکی دڵســـۆزو کـــورد پـــەروەرو ئـــەدەب دۆســت و شـــاعیرە ، خـــوای گـــەورە بـــەهرەی شـــیعر گـــوتنی پـــێ بەخشـــیوە خـــاوەنی دیوانێـــك شـــیعرە بەناوی(بەرهـــەمی تەمەن)دانەیـــەکی پێشـــکەش کـــردم و سوپاســـی دەکـــەم .شـــایانی باســـە ، مامۆســتا بـــەکر هـــەروەك پـــیرە مێـــردی نـــەمر- لەجـــەم کردنـــەوەی پەندەکانـــدا ،شـــێوازی شـــیعر ڕاســـتتروایە بڵـــێم هۆنینـــەوەی گرتـــووە ،دیـــارە ئـــەم شـــێوازە ســـووك و ئاســـان نـــی یـــە ، بـــەڵکو قـــورس و گرانـــە ، بـــەڵای کەمـــەوە جگـــە لە پاراســـتنی کاکڵـــەو گیـــانی پەنـــدەکان ، پاراســـتنی مۆســـیقاو کـــێش و ســـەروازش دەبێـــت لـــەیاد نـــەکرێ ، ئەمـــەش کـــات و ســـەلیقەو و ســـەبری زۆری دەوێ .هیـــوادارم مامۆســـتای ئـــازیز (م. بـــەکر) ئـــەو خاڵانـــە بەهەنـــد وەربگرێـــت ، هـــەتا ســـووری خـــەرمانی کـــارو ڕەنجەکـــەی پوختـــەو پـــڕ بەرەکـــەت و دوور لەلـــەنگیی و نـــەنگ بێـــت ،هـــەتا ســـەرنج و دڵـــی خوێنـــەرانی بـــۆڵای خـــۆی ڕابکێشـــێت و بەرنـــەدات ، مامۆســـتایش بەبەرهـــەمی ڕەنجەکـــەی شـــادمان وحەســـاوە و ئۆخـــەی کـــەر دەبێـــت ، ئـــەوەش دڵ گـــــەرم تـــری بکـــات بۆیێکـــەوەنانی بەرهـــەمانی تر.بـــاوەڕم وایـــە ،ئـــەو هـــەموو پەندانـــە هـــەموویان لەســـەر یـــەك وەزنـــی تاییـــەت هـــەر گیـــز نـــاکرێ و نـــاگونجێ بهۆنرێنـــەوە" مەبەســـتم ئەوەیـــە ،دەبێت

پـــەنـــــا بـــۆچـــەنـــــــد کێشـــێك ببرێـــت ،چـــونکە هـــەر کۆمـــەڵێك لـــە پەنـــدەکان لـــە کێشـــێکی شـــیعری یـــەوە نزیکەئەمـــەش کـــارێکی وردیـــی ســـەبر خـــوازە و داوای وردەکـــاریی و ســـەبرو لێزانـــی دەکـــات .خـــوا یـــار بێـــت مامۆســـتا بـــەکر خـــۆی کـــاری خـــۆی ئـــەبێ بـــاش بزانـــێ .دواجار،بەمامۆســـتای شـــاعیر و بـــرادەرم (م-بـــەکر) دەڵـــێم : ســـەبارەت بـــە دنیـــای شـــیعر مـــن نـــاتوانم هیچـــێك بڵـــێم تۆخـــۆت شـــاعیریت شـــیعر دەناســـیت ،ئـــەو کەســـەش کەشـــیعر بناســـێت مســـۆگەر هـــۆنراوە باشـــتر دەناســـێت " ئومێـــدەوارم هـــەم شـــاعیر و هـــەم هـــۆنەربێت، لـــەکانگای دڵمـــەوە ئاواتی سەرکەوتنت بۆدەخوازم.

م/ جمال حبیب الله ((بێدار)) (٢٠٠١١/٣/٨)

وتەیەك دەربارەی ئەم بەرهەمە :

تـــەنها بـــەناوی(خوا)ی گـــەورە(جل جلالـــە)دروودو ســـەلامی خواوەندلەســـەر (پێغەمبەرمحمد)(د.خ)ســـەرجەم پێغەمبـــەران (ع.س) وەشـــوێن کـــەوتوانی ئـــاینی ئیســـلام تـــاکو ڕۆژی دوایـــی .بێگومـــان ڕەوشـــی ژیـــانی مـــەعریفی لەســـەر چـــەند پایـــەو پێگەیـــەك پێـــك هـــاتووە، لەســـەرەتاوە ئـــەلف و بێـــی ئـــەم ڕەوشـــەش لـــە زانیـــاری و زانســـت و ..... تـــا.د. .دا بناغـــەی دارشـــتووە و قۆنـــاغ بـــە قۆنـــاغ گۆڕانکـــاری و نوێکـــاری بەخۆیـــەوە بینـــی وە .بەرهەمـــەکانی زانیـــاری و زانســـت و مەعریفـــەی ژینـــیش ژیـــان و ژیـــاری لێ دێتـــە کـــایـــەوەلە هـــەمان کاتـــدا مـــرۆڤ وەك کـــار ئەکتـــەرێکی کارتێکـــەر و کـــارتێکراو لەگـــەڵ هـــاو ڕەگـــەزە کـــانی، واتـــە مـــرۆڤ و خـــەڵك لـــە خاکێکـــدا کـــە نـــاوی نیشـــتمان و ولاتێـــك لـــەخۆدەگرێت، ،ژیان بەســـەر دەبـــات .زمـــان و خـــەڵك و خـــاك .....تـــا.د . کـــە پێـــك هاتـــەی نەتـــەوەن و ئاخـــاوتنی تاکـــەکانی گـــەلێك بـــەزمانی ڕەســـەنی خۆیـــان گشـــت بـــوارو چـــمکەکانی لەڕێـــزمـــان وئـــەدەبـــی نەتـــەوەدا بگرێتـــەوەو گرنگـــی پێبـــدرێت ئـــەو زمانـــە دەو لەمەنـــد دەبێـــت .یـــەکێك لـــە مـــەڵۆ ســـەنگینەکانی هـــەر نەتەوەیـــەك وتـــەی زانایـــان و وتـــەی نەســـتەق و پەنـــدی پێشـــینانی ئـــەو گەلەیە، لـــە نێـــو میللـــەتی کوردیشـــدا مرۆڤـــە ژیـــر و سەلیقـــەدارەکان ،کـــەخاوەن زهـــن و دیـــدو بۆچـــوون بـــوون ،ئـــەزمونی تـــاڵ و شـــیرینی ژیـــان بـــێر وڕای لا دروستکردوون، هەســـتی بزوانـــدوون، و خوێندنـــەوەیان بـــۆ بـــارو

دۆخـــەکان لـــە لاگەلاڵـــە بـــــووە.بەوتەیەکی پڕواتـــاو مـــەغزادارو پـــەیام گەیەنـــەر دەربـــارەی خوازراوەکـــان کـــەکورت و کـــۆو کاکڵـــە و مەبەســـــت دارن بـــــە ئارایشـــــت کردنـــــی ئـــــەدەبـــــی و هـــۆنـــیـــنـــــەوەی داڕشـــتووەو دەر بـــڕراوە چـــــووەتە نێـــو بازنـــــەی فۆلکلـــۆر وکـــــەلتوور و ڕێـــــو ڕێیـــــازی ئـــــەدەبیاتی نـــــەتـــــــەوەی کـــــوردەوە.وەك وتـــــراوە :(بـــــەرد لەشـــوێنی خۆیسـەنگینە)) ئـــــەم ووتـــــە یەکێکـــــە لـــــە ووتـــــە نەســـتەق و بەنرخـــەکانی پێشـــینا نمان وێنـــەی خشـــتێکە بۆشـــوێنی خـــۆی جێگـــەی خـــۆی دەگرێـــت وە واتـــا بـــەخش و زمـــان حـــاڵی ڕاســـتی ئـــەم بـــووارەن . پەنـــدی پێشـــینان و وتـــــەی نەســـــتەق لەکـــــەلتوورو تـــــورا پی نەتەوەییـــــدا بـــــەنرخ و بـــــەهادار لێـــــی دەڕوانرێـــــت ،یەکـــــەم بەرهـــــەمێك کـــــە نوســـــرابێت و کۆکرابێتـــــەوە لەئـــــەم بـــــووارەدا بـــــە پێی سەرچـــــاوە مێـــــژوویی یـــــەکان دەگەڕێتـــــەوە بۆســـــەدەی حەڤدەهـــــەم و ســـــاڵی (١٧١١)لەئـــــەرمینیای ســـــۆڤیەتی بەناونیشـــــانی (میســـــرۆب ماشتووســـــــە).وەدووهەم بەرهـــــەم دەستنووســـــەکەی زانـــــای کـــــورد مەلامـــــە حمودی بـــــا یەزیـــــدی یـــــە کـــــە دەگەڕێتـــــەوە بۆســـــەدەی نۆزدەهـــــەم ،گـــــەر بڕوانیینـــــە مێـــــژوو لەئـــــەم بـــــووارەدا دەبیـــــنین لەسەرچـــــاوەو پـــــەڕاوە تۆمـــــار کراوەکـــــان بێگومـــــان دەبـــــین لەئـــــەوەی ئـــــەم بـــــووارە فـــــەراموۆش نـــــەکراوە ، پەنـــــدەکان لەلایـــــەن گەڕیـــــدە ئەورو پیـــــەکان و هاوزمانـــــانی خۆمـــــان (کـــــورد)دوە نوســـــراوەو کۆکراوەتـــــەوە .لەســـــەدەی بیســـــتەمدا ئـــــەم بـــــووارە گەشـــــەو نمـــــای زیـــــاتری بینراکـــــۆی نوســـــینەکان و بەرهەمـــــە بەنرخـــــەکانی (پیرمێـــــردی شـــــاعیر)ی نـــــەمر و مـــــەرحوم شـــــێخی

(خاڵ)و..تـــــا.د.لێ هاتـــه بـــوون، بەرهەمـــەکانیان چـــاپکراون لەگـــەڵ دەستخۆشـــی وهەســـتی پێزانیـــــنبەنرخاندنی کـــاری گـــەورەو بـــەنرخ وپـــیرۆزی ماندونەناســـانەی یەکەیەکـــەی شـــاعیرو زانایـــان و مامۆســـتایانی پێشـــینمان .وەئێســـتاش لەگـــەڵ هیـــوای ســـەرکەوتووی بۆبـــەرێز مامۆســـتا (بـــەکر) کـــانی هـــەمزەیی گرنگـــی ئـــەم بـــووارە بزوێنـــەری بـــووە ، بـــەرادەی توانـــاو پـــەی بردنـــی بـــەجیهانی ئـــەدەب و هونـــەری هـــونراوە بێـــژی ، پەنـــدەکانی نوســـیوەتەوەو کـــێش وقافیەوســـەروای بـــۆدا نـــاوە ،ئـــەو بەرگـــەی لـــەخۆگرتووە کـــەدەبینرێت .ئـــەم بەرهەمـــە ڕەنگـــین وســـەنگینەی فۆلکلـــۆری کـــوردی کەلەکـــەلتوورو تـــورا پی ڕەســـەنی نەتـــەوەیی مانـــە مـــەڵۆیـــەکی تـــری بەرهەمەکانیـــەتی ،بووبـــە ســـێ هـــەم بەرهـــەمی ، هیـــوا خـــوازین تـــوانییێتی لەئـــەم بـــوارەوە خزمـــەتێکی زیـــاتری بـــەبواری پەنـــدی پێشـــینان و وتـــەی نەســـتەق و هونـــەری هۆنراوەبێـــژی و فۆلکلۆروکەلتوورڕۆشـــنبیری و ڕێچـــکەو ڕێیـــازی نەتەوەی کورد کردبێت .

کمال شێخ عبدالرحمن شێخ اسماعیل/ چنارەیی/ ٢٠١١/٣/٢١

نووسەر لەچەند دێڕێکدا :

نـــاوم :-مامۆســـتا(بەکراحمـــد ئاغا)کـــانی هـــەمزەیی .لەســـاڵی (١٩٦٥)لەگونـــدیکانی هـــەمزە هاتومەتـــە دنیاوە.خوێنـــدنی ســـەرەتاییم لـــە گـــوندی نـــاوبـــراو تـــەواو کـــردووە ،ناوەنـــدیم لەناحیـــەی عەربـــەت و ناحـــیـــەی زەڕایـــن بـــڕی وە .خـــانـــەی مامۆســـتایانم لەســـاڵی (١٩٨٧)تەواوکردوە.لەســـاڵی (١٩٩٣)وەك مامۆســـتا دامـــەزراومو خزمـــەت بەمنداڵـــە چاوگەشـــەکانی کوردســـتان دەکـــەم ،خـــاوەنی دووبەرهـــەمی شـــیعریم کـــە بـــەرگی یەکـــەمی بەرهـــەمی تەمـــەن- لەســـاڵی (٢٠٠٦) وبـــەرگـــی دووەمـــی بەرهـــەمی تەمـــەن). لەســـاڵی (٢٠٠٩) چـــاپکران .بـــاڵاو کراونەتـــەوە. پشت بـــەخوا ئەمبەرهەمەشـــم خســـتە بەردەســـتی خوێنـــەران کـــەزیاتر لـــە (٤٠٠٠) پەنـــدی کـــوردی یـــە . هیـــوادارم تـــوانیبێتم لەئـــەم بـــوارەوە خزمـــەتم بـــە ڕەوشـــی ڕۆشـــنبیری و نەتەوەی کورد کردبێت.

مامۆستا بەکر /کانی هەمزەیی/٢٠١٠/٣/٢١

ووتەی نووسەر

بەناوی خوای گەورە

تەنهاســـوپاس وســـتایش بـــۆ خـــوای گـــەورە کەیـــارمـــەتی دەرم بـــووە بـــــــــۆنوسینەوەی ئـــەم پەندانـــە و گەیشـــتن بـــەو ئاواتـــە لەمێژینـــــەم کەخولیایـــــــــــەك بـــــوو لـــەســـەرمـــدابـــــــۆ نوســـینەوەی ئـــەم پەندانـــە هەرچـــەندە هـــیچ بەرهـــەمێك نـــیـــیـــــە کـــەم وکـــوڕی نـــەبێت بـــــــەلاّ م تـــەنها سوپاســـی خـــوای گـــەورە دەکـــــەم کەیارمـــەتی دەرم بـــووە٠٠داواکـــارم لەخوێنـــەری بـــەڕێز لێبوردەییـــان هـــەبێت بـــۆ هەرکـــەم و کوڕیـــەك ئەگـــەر بـــەر چـــاویان کـــەوت لـــەکاتی خوێندنـــەوەی ئـــەم پەنـــد نامەیـــدا کەسەرچـــاوەی ســـەرەکی لـــــــــە پەنـــدی پێشینیانی﴿مامۆســـتایی پایەبـــەرز شـــێخ محمـــدی خـــاڵ﴾ وەرم گرتـــووە . بەشـــێوەی هـــۆنراوە دام ڕشـــتووە و بۆەدەربـــاز کردنـــی لەووتـــەی ئاســـایی بـــۆ کۆپـــلـــــەی شیعر

بۆ زیاتر درێژە نەدان بەباسەکەم بەم خاڵانە دیاری دەکەم:

١- هەموو ژمارەیەك پەندێکە زۆربەی دوو پەنەدە.

٢- چـــەند پەنـــدێکی تێدایـــە کەهۆنراوەیـــە بـــەبێ دەســـتکاری نووسیوومەتەوە.

٣- لەوانەیـــە زۆر پەنـــدی لـــەلای خوێنـــەر ناشـــیرین بێـــت بـــەلاّم بۆکـــەســـــانی کـــــردەوە ناشـــیرین بـــەکاردێت لەشـــوێنی خۆیدا .

٤- هەنـــدێ پەنـــدی بـــۆ تێگەیشـــتن لێـــی پێویســـتی بـــە خوێندنـــەوەی زیاتر هەیە.

٥- نـــەوەی نـــوێ لەگـــەڵ زۆر بـــەی ووشـــەکانیدا ئاشـــنانین وەبگـــرە نـــاشـــــی زانـــن بـــۆ یـــە لەوانەیـــە پێویســـت بـــە پرســـیارو بەدوادا چوون بکات بۆزانینی ووشەکان .

٦-داوای لێبـــوردن لـــە هـــەموو ئەوانـــە دەکـــەم ئەگـــەر بەتەشـــهیر لێـــی تێبیدەگـــە چـــونکە خـــۆم بـــەخادم وخزمـــەت کـــاری هەمووکـــەس دەزانم

مامۆستا بەکر کانی هەمزەیی

٢٠١١/٣/٣١

﴿بەناوی خوای گەورە﴾

ئەوەڵ بەناوی خـــودای بانـی سەر
یارمەتـــی دەری هەمـــوو ڕۆح لەبەر
بە ناوی خوایە بوونی بێ کـــــــــۆتا
بەرامبەر هیچ کەس نەیکردووە خـــەتا
ڕاگری هـــــــــەقە و پارێـزەری گشت
بۆکەسی بێکەس تەنها ئـــــــەوەپشت
بێ ئەو بەتـــــــاڵە ئەم کەونی جەنجاڵ
هەموو بێ ماڵە و ئەو خـــــــاوەنی ماڵ
وام بە باش زانی بۆ خـــــــزمەتی گـەل
پەنجە و پێنوسم دەستیـــــان کەنە مل
ئەم پەند نامەیە و پـــــەندی پێشینیان
بیان هۆنمـــــــەوە بە هۆنـــــراوەی جوان
پەندی پێشینیان لە ژوور چوار هـــەزار
لە ناو هۆنراوەم پێ بگـــــــــــرم قەرار
بۆ ئەم پەندانە گەڕام ســـــــــــــەرچاوە
هەبـــــــــووبەس کەمبوو وەکو هۆنراوە
خودای بـــــــــانی سەر بۆدڵی پڕ حاڵ
خستمیە خزمەتی ﴿شێخ محمدی﴾ خاڵ

سەیرم کـــــرد ڕەنجی زۆری بۆ داوە
پەندنامەکـــــەی ئەو بوو بەسەرچاوە

ڕەنجێکی زۆر و بەرهـــــەمی گەوهەر
باخێکـــــــی جوانی پڕ جۆری سەمەر

گەنجینەیەکی پـــڕ لە عەقڵ و هۆش
دەروونی خوێنـــــــەر دەهێنێتە جۆش

بۆ هەر ڕوو داوێ ووتە یە بەتـــــام
بۆ وەڵام دانی کەســـــانی نەفام

لە بۆ هوشیاری و چاو ڕوونی خوێنەر
پەندی پێشینیان بووە بە نوێنەر

بەپێی توانا و ئـــــــەوەی بتوانم
ڕێـــــــــزبەندی ئەکەم لەشیعرەکانم

هیوام خزمەت و خـــــــــزمەت کردنە
بۆ گرفتی ژین سوود وەرگـــــــــــــرنتە

گەر ئێوەی خوێنـــــەر چوو بەدڵتانا
لاتان پەسەند بوو ئەم هـــــۆنراوانە

دووعایەکی خێر بۆ منی ئـــــــاتاج
بۆ دوعای خێرتان من گەلێ موحتاج

پێنووس ئامانم فرمێســـك بڕێژە
یەك یەك نەمامی پەندان بنێژە
ئەم دەریای پەندە وەکو هۆنـــراوە
ئامۆژگاری یە و بۆ پیـــــــــر و لاوە
بۆ پیر بۆلاوە و بۆ هەموو تو ێژێ
بەوەش کەزەمان خەمی نا نێژێ
لەئەلف بۆ(یا) هەمووی بەیان کەم
گوڵی هۆنراوەم لەدەست خوێنەرکەم
چوون هەمووکەسێ موحتاجە بۆپەند
لە زۆر جێگـــەدا وەلامە بۆ چەند
گەر ڕۆژگار ئاڵوی خۆی نە نوێنێ
ئەم دەریایی پەندە چۆن وەبەردێنێ
هەر چەندە دەریایی پەندە بێ بنە
دەریایە مەنـــــی بێ پەیە و وونە
وەلامە بۆ ڕووی زۆرکاری نا بەجێ
لەکاتی خۆیدا دەوترێ دەست بەجێ
تا نەبی بێبەش لەم گەوهـــەرانە
زوو کە و بخوێنە گشت ئەم پەندانە

(بەکر) تۆ ئەشقی پەندت لەسەرە
خوێنەر نەیخوێنێ باخێ بێبەرە
بەلاّم هەرجارێ خەڵك لەسێبەری
ئەحە سێتەوە بـــــێ دەردی سەری

پیتی ﴿ أ ﴾ ٣٦٢ پەند

١- ئاخری پیری و جۆیش بە تیری
هەر خودا چارە یە لە بۆ فەقیری

٢- ئاخ زۆر پەی زاتیٚ ئەمە ووتراوە
پەندە بۆ کەسی ترسا و دانراوە

٣- ئاخری عومر و هەوەڵ تڕۆیی
بۆ ئەوە بگری بە نا حەق ڕۆیی

٤- ئاخوڕخوار(گا)هارسالێش دووبەهار
تیا یا ڕوو دەدا کردەی نـا لەبار

٥- ئاخوڕی بەرزە بۆیە لوت بەرزە
هەییەت وسامی هەر ترس ولەرزە

٦- ئاخووڕە کەیی خۆتت بۆ لێگۆڕاوە
لەچەوری ئاخوڕ سەرت سڕماوە

٧- (ئادار)بەبیٚ دۆ نیسان بەبیٚ جۆ
لەبەر چی ئەکریٚ فەرقی من و تۆ

٨- ئا دارە و مەشکە لە دارە و لەدار
بەووتەت هیچ کەس مەکەلەکەدار

٩- ئارد بێژانە و هەم گیان کێشانە
ئاردی بن درك گرد نابیٚ گیانە

١٠- ئارد چووە هەمـانێ مێرد ئەڵێ کوانێ
ژنێ گێل نەبێ بەو نانێ کـــوانێ

١١- ئاردت بێژاوە و سوست ڕێـــــژاوە
نا خۆشە لـــــەماڵ هەبێت ئاژاوە

١٢- ئاردی جـەواڵم خوارد هەمانەم ماوە
ئاردەکەی بـــــڕوا سوسە کەی ماوە

١٣- ئاردی وورد لە ماڵ خاوەنیـــــدایە
بەماڵی خەڵکی نا گەیتـــــە مایە

١٤- ئاروو بە بـــــڕکەی خۆیـــە وە جوانە
ئاسکێ مانـدوو بوو گرتنی ئا سانە

١٥- ئازایان یەك جار ئەمرن لـــــەژیان
بەلاڵم ترسنۆك لە هەمـــوو ڕۆژان

١٦- ئاسکێ مەبەخـــشە کـــــە نەگیرابێ
لە دوعایی زەلیل بترسە گـــیرابێ

١٧- ئاسکی نەگیرا و زۆرە لـــــە و هەردە
ئاسمان ستـــــوونی ئەوێ لەم دەردە

١٨- ئاسمان سەرە خەر زەوی ژێـــــرە خەر
ئاسمان و ڕێسمانە قسە لەگەڵ کەر

١٩- ئاسمانم لەبەر چاو بووە تاریك
ئاسنی سارد کوتان پیاو ئەکا باریك

٢٠- ئەمەندەی کردوە کرداری سەرشێت
ئاسمان لێفە بێت بۆی دانا پۆشێت

٢١- ئاسمان و ڕێسمان قسەی دانایە
زۆری نا حـــاڵیش لێی بێ ئا گایە

٢٢- ئاسن بە قوون گەرم نابـــێ کـــاکە
ئاسنی سارد مەکوتە نانێ پـــە یاکە

٢٣- ئاسووده خۆمم هیچ کـــــەرم نییە
لەبونی کاو جۆش خەبـــــەرم نییە

٢٤- ئاسیاو گرمەی دێت ئاردیش دیارنییە
ئەبێت بزانین ئـــــەم سڕەش چییە

٢٥- ئاسیاوت گێڕا یان دانی پێـــــدە
یا ئاوی بـــــبڕەو دەستی لێ بەردە

٢٦- ئاسیاوی فرە هەڕ ووردیش ئەهارێ
در شتیش فـــــــڕێ ئەدا جار جارێ

٢٧- ئاشی ئاوبـــــــــردی ئاشەوانی گێل
لەشۆێن چەقـــچەقە چاوی بووە خێل

٢٨- ئاشی کەو تەگەڕ چەقەنەی حەسوود
سەر خۆی ئە شکێنێ برام بەبێ سوود

٢٩- ئاش بەچەقەنە و مەسۆیـــی بەچەنە
سەیری کرداری هـــەر هەمووی فەنە

٣٠ - ئاشی بێ مزە حیزی ئـــــا شەوان
گەورەی درۆزن مالٌ ئەکـــات وێران

٣١- ئاش کە گرمەی هات ئاردی نەبوو دیار
ڕەنجی کە سێکە کـــە کردەی نا دیار

٣٢- ئاش لە خەیالٌ و ئا شەوان لە خـەیالٌ
ئاشتی کتك و مشك کە پرسەی بەقالٌ

٣٣- ئاش و تەنوور یش هەر دوو بـــەنۆرە
ئاشەوان دۆســت بوو دوژمنـــت زۆرە

٣٤- ئاشتی لە دوایی شەڕ خۆشتر لە حەڵوا
ئاشی ئاو بە ئاو گەڕیاوە بـــەخوا

٣٥- ئاشی کەم هەڕ بیستراوە و بـــووە
بەلاّم هیچ نەهەڕ نابێ و نـەبووە

٣٦- ئاشی دەست نەزان خودا فـــریا ڕەسی
ئاگایی لـــەمام و خالٌ نی یەکەسی

٣٧- ئەمەندە وریاس ئەو هەڵگەو تووە
ئاگا یی لە خشەیی مار و میڕرووە
٣٨- ئاگای لە مەحموی بێ زەواد نییە
پیاوی تێر ئاگای لە برسی نییە
٣٩- ئاگری کردەوە ئەو بەد کـــردەوە
دنیا بسوتێ و خۆی و بیبـــاتەوە
٤٠- ئاگر کەوتەوە ئاگر بڕ ئەیگرێ
کردەپیس یاخوا یەخەی کەس نەگرێ
٤١- ئاگر لەسەر پشتی بکەوە داماوە
ئەزانم خواردنی هەر نان و ئاوە
٤٢- ئاگر لە چاوی باری ئـــەو لاوە
هەموو کەس زانی حەقـــی خوراوە
٤٣- ئاگر لە کایی کۆن بەرنەبێ چاکە
چوون کوژا نەوەی زۆر تـــرسناکە
٤٤- ئاگرە سوورە هەر لە خۆم دووربێ
ئەوەشی سوتـــا با هەر بسوو تێ
٤٥- ئاگری پیێوەنێ بۆ سۆی لێ نایە
ئابە و وەزعەوە بۆ وا بـــــەلایە

٤٦- ئاغا ژنی سەر تەختە چەپەڕێ
پشیلە یە هات کـە دووگێ بەڕێ
بێزی نەهـات ختـەی لێ بـکات
دەعیەی بەرزی وای لێ دەکـــات

٤٧- ئاغا ڕۆیی خودا شکـــــور بۆ تۆ
بەدەم دڵ تەنگم بە دڵ هەر بڕۆ

٤٨- ئاودەست مەشۆ نە بۆ من و نەبۆ تۆ
نانی گەنم نەو مەجبووری بۆ جۆ

٤٩- ئاغا چوو بەتەکاندان بۆ سەرو پێ
نەبوو خزتمەتکار چووبۆ دەست وپێ

٥٠- ئاغا و خزمەتکار لێك ڕاست بوونەوە
قوربانی و قوربان لە بیر چوو نەوە

٥١- ئاغاژنی بەر چەپەڕێ سەر لە دەرێ
بۆ باوەشێن پەنایی بردە کلکە کەرێ

٥٢- ئافرەتی لفکە خوارپیاوی گوێ بەگوار
پەسەند نەکراوە ساڵیش دوو بەهار

٥٣- ئاڵتون لە قوڕا نا گۆڕێ ڕەنـــــگی
ئاو لە بێژنگکە دۆڕای لـــــەجەنگی

٥٤- ئالْتـــونی نـــاوێ بۆی ئه زەرێ کەر
کەش کـەش صەلاْوات له سەر بێ خەبەر

٥٥- ئەوه گۆزه یه و ئەوەش مـــــــەیدا نه
ئـــاو له سەبەتەش خۆ خەلْتـــــــانه

٥٦- ئاو ببرێ لەڕۆخانه خوێش نابێ بەبێگانه
پیاوەتی ئـــەرکێکه و وا له سەر شانه

٥٧- ئاو بۆ ئـــــــــاوەدانی نەك بیابانه
خۆزگه مەخوازه بەوەی نـــــــادانه

٥٨- ئاو بەدەستی خۆت نه یخۆی بێتـــــامه
ئاو بەدوایی بێلاْ ڕۆ یووه مـــــــامه

٥٩- ئاو و شوێنی لێژ گەلێ مەحـــــــاڵه
هەرکەس خۆی هەڵـــنا پوچ و بەتاڵه

٦٠- ئاو بێنه و دەست بشۆ لـــه پاش ئیفلاسی
حەیفه ئەو کەسەی کەسی نه نـــاسی

٦١- ئاو زانی بە تیری مەلا کێ خواردی
ئاو بە ئاگرا بکەن بۆ شـــــــادی

٦٢- ئاو له بێژنگا قەت نـــــــەوه ستاوه
بۆ کەسی دەم شرِ ئەمە ووتـــــــراوه

٦٣- ئاو لە دەستیەوە تکـــــی لێ نایە
بۆ پیسکەکانە کە لەم دونیـــــایە
٦٤- ئاو کوتان لە دنگ هیوایـــــە دوورە
هەرگیز پیاناگات چوونکە مەجبوورە
٦٥- ئاو لە زولفی تکا، ئە ئەو عـــــەیارە
چاوەڕێی باشی لێ ناکـــــرێ دیارە
٦٦- ئاوێ لە سەرم کەتێ پـــــــەڕی کرد
چ گەز و صەد گەز کـە نوقمی کرد
٦٧- ئاو و ئاگرن زۆر بێ ئـــــــامانن
ئاگر بۆ سوتان ئاو بۆ خنکـــانن
٦٨- ئاو و ئاوەدانی زۆر جوان و ڕەنگین
هیوا بەخشینە بە ڕۆشنایی ژین
٦٩- ئاو بە جۆگەلەی خۆیی ڕۆیی ئەڕوا
لە نامەردانیش نەکەی بکەی داوا
٧٠- ئاوایی پڕە و کە چی مەتـــــێ کڕ
مالۆیران باشتر لە پیاوی دەست بڕ
٧١- ئاواتت شیرین نانەکەت گەنـــــم
گەر تۆ یەك مەنی منیش دوو مەنم

٧٢- ئاوەدان حەریرە هەر گوندە و نۆ میرە
نا پە سەند قسەی قۆڕی لـە بیرە

٧٣- ئاوەدان بێت ئە ئەو مـــــەراغە
خولاّم گۆڕاوە و بووە بە ئـــــاغا

٧٤- ئاوەڵی قەلاّت دەنووکـــی هەرگووە
دوور بە لە نامەرد هەتـــــاکو زووە

٧٥- ئاوی ئامۆن و تو نی با با چـــێ
هەرگیز فلاّنم بەدلاّ نـــــــاچێ

٧٦- ئاوی بێلەغاوی خواردووە ئەو جوانە
بۆیە ئەمەندە سەرمە ستە گیـــانە

٧٧- ئاوەکەت رێژا گرد نـــــا بێتەوە
چووەی لەدەست چوو نا گەڕێتەوە

٧٨- ئاوی زۆرداڕە و سەر بەرە و ژووڕە
خادیم کە جێگەی لە سەروی ژووڕە

٧٩- ئاوی سەر بەڕوو نانی بێ کەڕوو
کوزەڵەش خۆشە کە نەیبێ زالوو

٨٠- ئاوەکە سوێرە تینوێتی نە شکان
لە پاشی چووە مەدە لە دەست وڕان

٨١- ئاوی شیرین لەگڵی سوێر نەبووە
ئە ئەم ڕووداوە هەر بوە و بووە

٨٢- ئەمەندە تۆخە ئاوی چاوی برد
هەرچیەکی کرد هیچی سەوز نەکرد

٨٣- ئاوی کردە ژێر جێگەی پێ کرد لێژ
بەلاّم نافامی کەری حوّل و گێژ

٨٤- ئاو لە کولاّنی خوّی هاواری کرد
هەرچیەکم کرد خوّم بە خوّمم کرد

٨٥- ئاوی مەن و گوّشتـــی مەڕی گێژ
خوّشە دەست لەمل ژنی بالاّ درێژ

٨٦- ئاو بەجوّگەوە یابە بـــــە بێڵەوە
تۆ و جێ مەهێڵە بەدەم کـــــێڵەوە

٨٧- ئاوێکـــــــــی وە هاپیسی ڕێژاوە
خوّی ملی شکا جێی هێشت ئاژاوە

٨٨- ئاوێنە ئەگری لە ڕووی هەرکەسێ
چاوەڕوان بکـــــەو لێتدا بەدەسێ

٨٩- ئاوێنە ئەگرن بەس بـــە دەمیەوە
کەچی هەر ئەڕوا بەلایی کەمی یەوە

٩٠- ئۆخەی ئۆخەی لە منێ کە پێم دەڵێ چڵمنێ
ڕاکە و زووبە وەوەستە گا دەرکە لە هەرزنێ

٩١- ئۆخەی ماڵی خۆم ، ئۆخەی ماڵـــــی خۆم
حەزم کرد ئەت خۆم ، حەزم کردنـــات خۆم

٩٢- ئەتەر و مەتەر یەک لـــــە یەک بەد تر
داویە لە صەد ئاو قولی نـــــە بووە تەڕ

٩٣- ئەدا بەلای مارا کلکە کەی قـــــرتان
کردەی پیسی بوو کـــــە مێشکی پژان

٩٤- ئەرزی لێ بووە بە چەرمـــــــــە گایە
گا گونی نەبێ ئەڵێ : مـــــــــانگایە

٩٥- ئەگەر تۆ مەنی وامن دوو مـــــــەنم
بێجگە لە فێڵ و گورز و کە مـــــــــەنم

٩٦- ئەزانم چەند موو وا بـــــــە قونیەوە
تۆ بۆم باس ئەکەی بۆم ئە هـــــۆنیەوە

٩٧- ئەزانم کەری خۆم چەندە بـــــــاریەتی
لەگەڵ نا مەردیش مەیـــــــکە پیاوەتی

٩٨- ئەز ئەزم هەڵ ئە بەزم دا نـــــابەزم
گەر تۆ دزی من چاکتر لـــــــە تۆدزم

٩٩- ئەسپ لە ڕێدا زۆر بووە خۆرا کـــی
لە پاش هاوڕێتی دەرکەوتووە چاکی

١٠١- ئەستێرە هەر چەند پرشنگ داتەوە
وەکو مانگ نابێت ڕوونی کـــا تەوە

١٠٢- ئەسپ پایەکی ڕنج و پڕ لەکارەسات
پایەکی گەنجەو هەم مایەی نەجات

١٠٣- ئەسپ نالێکرا کەرگووتی: ئەی من
بۆ منتان بیر چوو هەر وەکو دوو ژمن

١٠٤- ئەسپێك کە لە ڕوولات و دا مـــاوبێت
باش تر لە تەویلەیە کە پڕ لەکەر بێت

١٠٥- ئەش وەرێ و ئەشترێ زۆر بێ شەرمانە
هەڵەوەڕ ئاخری بەشی هەر دەم کوتانە

١٠٦- ئە چمە باوان ئەتکم و دەردم وا لەســەر
ناچمە باوان بێکەسم ئەوم دەربــەدەر

١٠٧- ئەچمە جێیەك کە گۆشتێ بگـــــرم
نەوەك دەردێ بێت کەوا پێی بمــرم

١٠٨- ئەچمە شارێ هیچ کەس نــەم ناسێ
خۆشم هەڵ ئەکێشم پڕ بە کـــراسێ

١٠٩- ئەچیتە شایی ناو هۆمـەرە کوێر
هەڵتە پەڕێنن هەر بـــەبێ بلوێر
١١٠- ئەگەر نەبوو نە عەقڵ و نەفام
جارێ بەخاسی باس ئەکرای لەلام
١١١- ئەگەر ئەتەوێ عەقڵت ساواکەیت
لەگەڵ گەورەدا شەڕ و دەعوا کەیت
١١٢- ئەگەر بارانە ئەگەربۆرانە زستان
هەمووی زیانە بۆ بەفری کوێستان
١١٣- ئەگەر بەدینی مەبە یـــاری بەد
خودا بەد بگرێ لەبەر کاری بەد
١١٥- ئەگەر براشوان خوشکی چاوەڕوان
دایك و باوکە لە بۆ هەردوو کیان
١١٦- ئەگەر بزن کەوتە گیانەڵا و مردن
بۆ سەر بڕینی چە قۆکێش زۆرن
١١٧- ئەگەر تۆ نەبی بەیار و هاودەم
خودا ئەسازێنێ کارەکەم هەر دەم
١١٨- ئەگەر پشیلە دوورکەوێ لە مالێ
خەو حەرام ئەکا مشك بەقاڵ قاڵ

١١٩- ئەگەر بۆ پیاو جوانی مەرج بوایە
ئەبوایە هەر بووك سوار زاوا بوایە

١٢٠- ئەگەر پێنج و ئەگەر شەشـــــن
گشت غولاّمی دێزە ڕەشـــــــن

١٢١- ئەگەر حوشتر ببوایە بـــــاڵی
هەموو کایەنێ گشت ئەبوو خاڵی

١٢٢- ئەگەر خۆت وەخاس ئـــــەزانی
دیارە ئەوە خۆت گەلێ نـــەزانی

١٢٣- ئەگەر خانەدان ئەگەر نـــامەردی
لە خانەدانان زۆر مەگرە گەردی

١٢٤- ئەگەر زۆر بوو خەنەی بـــەڕەنگ
گونا نیشی پێ ئەکرێ ڕەنـــگ

١٢٥- ئەگەر خەو چاك و پاك بووا یە
ئەبوایە کەرووێشك بە پاشا بوایە

١٢٦- ئەگەر خلە ماڵی ئەکرد ماڵی ئەبوو
لەملکی خۆیا گاڵی ئەکردگاڵی ئەبوو

١٢٧- ئەگەر دۆستێکی وەکـــــو تۆم بوایە
دووژمنم نە بوو ئـــــالەم دونیایە

١٢٨- ئەگەر دەستی چوو پیاوی سەر ئەبڕی
بە ڕۆژ ئەی کڕی و بە شەو ئەی بڕی

١٢٩- ئەگەر دەنگ ئەکەم دەنگم دەر ئەچێ
گەر دەنگیش نەکەم ڕەنگیشم ئە چێ

١٣٠- ئەگەر ڕەشبم و ناقۆڵا شبم وەکو موو
دەوڵەتی باوکم هەر ئەم ئەمدابەشوو

١٣١- ئەگەر ڕووت نایە و مەکر ئە فرۆشی
بێژنگێ بنێ لـــە ڕووت بۆ خۆشی

١٣٢- ئەگەر زۆرت ووت زۆر ئەکەی هەڵە
بێ دەنگ بە وەکو کوڕە کـــەچەڵە

١٣٣- ئەگەر زاڵ نەبوویت بەستەزمان ئەبیت
چاکت ئەناسم کە کابرا کەی زوویت

١٣٤- ئەگەر ڕێوی نووست لە خەویا مریشك
ئەخواو ئەشگرێ هەربە قیشکە قیشك

١٣٥- ئەگەر زەمانەت ڕەخسا و پێ کەنیت
وەختی لێقەومان ئەزانی چـــۆنیت

١٣٧- ئەگەر زانیت ئەوە خۆمم ئەوە ئەزم
نەشت زانی تالآن کەرم ئەوە دزم

١٣٨- ئەگەر زمان وەستا سەر سەلامەتە
ئەگەر نەوەستا گیان ئەمانـــەتە

١٣٩- ئەگەر زیخ نەکەوتووەتە کەوشی
بۆ چی ئە لەنگێ وا بە هـــێواشی

١٤٠- ئەگەر سەبر بێ بەرسیلە حەڵـوایە
کەسی بێ سەبر هەرکـــەل وەلاّیە

١٤١- ئەگەر سەبر هەبێ پێ ئەبێ چی بێ
ئەو کەسە مەردە سەر پێچی هەبێ

١٤٢- ئەگەر سەگ نەبوو وا گورگ ئە تخوا
ستەمکار هەردەم لە سەرت ئەڕوا

١٤٣- ئەگەر سیروانیش گشت بخۆیتـــەوە
نالێم عافیەتت بە خێربێیتـــــــەوە

١٤٤- ئەگەر شەعبانە و گەر ڕەمـــــەزانە
مووچەی کوڕە گەڕ تەنها دوو نانە

١٤٥- ئەگەر هاتوو شێر مەرحـــەبای کردی
مەکەوە ڕاوی بە دەست و بـــــردی

١٤٦- ئەگەر گۆشت گران نەخوارنی هەرزان
چ پێویست ئەکـــابیکەی سەرئێشان

١٤٧- ئەگەر گوڵ نەبوویت بۆباخی ژیان
مەبە بە درکیش بۆ ئازار و ژان

١٤٨- ئەگەر قاز نیت مەیکە هێلکەی قاز
لە کەسی زۆردار خۆت بکە دەرباز

١٤٩- ئەگەر قەرزاری هەرۆ بەیـــــاری
لە پاش مردنت جێبێڵە دیـــــاری

١٥٠- ئەگەر قەلەڕەش ڕێـــنشان دەربێت
ئەبێ گەورەکان گشت دەر بەدەربێت

١٥١- ئەگەر کۆز هەبوو ئەوانان نـــەبوو
ئەگەر نان هەبوو ئەواکۆز نـــەبوو

١٥٢- ئەگەر کایەکە ماڵی خـــۆت نەبوو
ووریابە کایەن کە ماڵی خـــۆت بوو

١٥٣- ئەگەر کاوێژی ئەبوو ئەخورا گۆشتی
بەبێ جیاوازی وورد هەم درشتـــــی

١٥٤- ئەگەر کەرن بەرامبەرو بێدەردی سەر
ئەگەرهێستر سەربەرامبەروسەربەسەر

١٥٥- ئەگەرکەس نەیویستم شووئەکەم بەتۆ
گـــەرهەزار جاریش پێم بڵێی تڕۆ

١٥٦- ئەو کەسە کەسە حەرفێکی بەسە
ئەوەی فیتنەیە ڕووی ڕەش، هەر کەسە

١٥٧- ئەگەر کەوڵ وپێست شتێ جوان بوایە
ئەوا وەك عابا لەسەر شـــاندایە

١٥٨- ئەگەر کونـدە بوو کەڵکـــدار بوایە
ڕاوچـــــی ڕاویە کرد لە هەموو لایە

١٥٩- ئەگەر لە جاشان یەکـــــێ بمێنێ
تۆڵەی باوانی خۆی هەر ئـەسێنێ

١٦٠- ئەگەر لەکین گشت چوون یـــەکین
لە هەر جێ بین دوور ئەبین لـــەقین

١٦١- ئەگەر لوت نەبوو چاو چاو ئەخوات
لە شەرمی لوتە چاوان زرتەی هات

١٦٢- ئەگەر مانّت هەس بووە کـــە فیلم
مانّ نیە، شاهـیدبە کـــە من زەلیلم

١٦٣- ئەگەر خوانە خواس کـــەمەلا تڕی
ئەبێت جەماعـــــەت بپۆشن سڕی

١٦٤- ئەگەر موو سامان و بەخـــت بوایە
ئەوا هەر بزن لەسەر تە ختـــــایە

١٦٥- ئەگەر موو ئەبوو لەسەر تەوقی سەر
کەچەڵ بەشێوە نە ئەبوو قوڕ بەسەر

١٦٦- ئەگەر ناگەزی دانت دەر مـــەخە
بەسەر ناحەزا کارت ســەرمەخە

١٦٧- ئەگەر ئاغانی مەبە بە نۆکەر
قسەیە مەکە کار نەباتە ســـــەر

١٦٨- ئەگەر نەمد یایە فەسانّی باوکی
زیڕەم کرد بوو لە عەزرەت دایکی

١٦٩- ئەگەر نەییەخشی پادشای مەعبوود
چی لە دەست دێت و چ بکا مەحمود

١٧٠- ئەگەر گشت مەلێ هە نجیر خۆر بوایە
گشت داری بەردار ئەبوو بێمـــایە

١٧١- ئەگەر هەوەسە با ئیتر بەسبـــــێ
خۆشت بامەدە با دونیا کـــــەسبێ

١٧٢- ئەگەر وا نەبوو یان یاوا بوایە
چۆن ئەو قەرزە دەبوە دەس مـــایە

١٧٣- ئەگەر ووتی ماست سپیەبڕوای پێمەکە
لە پاشی دیاری داوایی هیچ مەکە

١٧٤- ئەگەر درا یە مەگەر بەبێ سـەر ئێشان
کوڕێکیـــــان بووە بە هەییـــەت وشان

١٧٥- ئەگەر یان چاند هەرگیز سـەوز نە بوو
هەرچی لە دەست هات کردی و وانـە بوو

١٧٦- ئەڵێ ژاڵە بۆ تاڵی ووتی لە بەر برامردن
ئەی گوڵت بۆئاڵەلەبەرتانەی دۆست ودوژمن

١٧٧- ئەڵێ مامە گیان گونت بە چـــــەندە
ئەڵێ تەرازو و ئەزانێ پە ســـــەندە

١٧٨- ئەم دە ڵێ نێرە ئەڵێ بـــــی د ۆشە
جمێنی زۆر دارلای زۆر کەس خۆشـــە

١٧٩- ئەلف لەیلەم خوێند لە بۆ بێ کـــارێ
گووتی زۆر خۆشە بـــــەلاّم ئێوارێ

١٨٠- ئەڵێی ئاشەو کە کەوتووە ئـــــــاوی
لەهیچ جێگەیەك نابرێت نـــــــاوی

١٨١- ئەڵێی ئاڵەت کراوەتـــــــــە قنگی
بۆیە ئیزعاجە هەناسە و دەنگـــــــی

١٨٢- ئەڵێـــــی ئەسپێیە و لە کراسی کـــۆن
وەکـــــو دۆ ڕڕا و سەر و چـــــاوی مۆن

١٨٣- ئەڵێی: بۆ ئاگر هاتووە بە پەلە
وەسێتە چلەش نەدرێ مڵـــــــە

١٨٤- ئەڵێی بەدەم داینـاوە وەك خۆیی
نەفرەتکەن لەوەی کەبە درۆ ڕۆیی

١٨٥- ئەڵێی بـازاڕی شێخ هـــــەمزەیە
حاشا لە دیاری و ئـالە و ڕەزەیە

١٨٦- ئەڵێی بەردی بنی گۆمە دیـارنەما
هەرگیزلەزۆر دار یش مەبەبەتەما

١٨٧- ئەڵێی ئەو بەردەی کە ئـاوە سووە
چی بەسەرا هـات ئـا لەو دوو دیووە

١٨٨- ئەڵێی بە ڕووی لە دەم تەقیووە
ئەم کـارەی قۆڕ بوو تیایاچەقیووە

١٨٩- ئەڵێی تەرازووی بەن بچڕاوە
هەوڵی دزییەتی لە هەموو لاوە

١٩٠- ئەڵێی تەلاڵی دەستەوشاریاگە نجی بـاوە
کردویەتی بە کۆڵۆ و بۆتی هێناوە

١٩١- ئەڵێی تێڵاڵی قوت داوە ڕاسە
نـازانم بۆچی وابێ حـــــەواسە

١٩٢- ئەڵێی پشتە ماڵی حەمامە کاکەم
هەردەم لە خزمەت یەکێکا هەردەم

١٩٣- ئەڵێی پشیلەی کـــــەللە خانەیە
دڵی ئالودەی لای بێـــــگانەیە

١٩٤- ئەڵێی پیرەژنە و دۆکـــــەی ڕژاوە
ژاوە ژاو و یەتی دایـم لـــەم ناوە

١٩٥- ئەڵێی جاشی ماکەرێکن هـەر دوو
هیچ پێویست ناکا قسە و ئارەزوو

١٩٦- ئەڵێی چاو لە سەر چاو ئەنیـــتەوە
هەر بـــــەم دەورەدا ئەسوڕێتەوە

١٩٧- ئەڵێی جیوەی تێکراوە کـــــــابرا
وەستانی نیەو هەر ئەیکـــــا هەرا

١٩٨- ئەڵی حەمـــــــامی ژنانە ئەم ناوە
هەر کەسە لێرە بۆ خۆی حـــساوە

١٩٩- ئەڵێی خۆڵی مردوی کراوە تەسـەر
ئەمەندە بێدەنگە کابرای قوڕبەسەر

٢٠٠- ئەڵێی خەرەنگەزی بن کلکـی گایە
گیـــــزەی نـــاخۆشی هەر لەسەردایە

٢٠١- ئەڵێی خوری خوارد پەڵکی داناوە
چوون کاری گەنە و ڕەتـــی بلاوە
٢٠٢- ئەڵێی دۆمە و خەلاتیان کردووە
هیچ نەبووە کابرا لەترسا مردووە
٢٠٣- ئەڵێی دێزەی ڕەشە کـــــرداری
شەڕکردن خۆشتر لام لە بێکاری
٢٠٤- ئەڵێی ڕۆنی سەگ دراوە لە سمێڵی
زۆرن تێگلاون هەر لە بەرویڵی
٢٠٥- ئەڵێی ئەو سەگە پێ سوتـــاوەیە
هەردەم قـاچێکی لە ئاژاوەیـــــە
٢٠٦- ئەڵێی گەمانی سەر دێڵە وەبایە
بۆیە هەموو کات دەم بەهەرایە
٢٠٧- ئەڵی سەگی عەرەبە چغ نازانێ
پێی بڵێ نابێ ئەو ئەڵێ کوانێ
٢٠٨- ئەڵێی سێوێکن کرانە دوو بەش
جیاوازی نیەو بەبێ غەل و غەش
٢٠٩- ئەڵێی شێخێکە دەوری هەر پەڕۆ
شەو بەبێ داریش بەڕێگـــا مەڕۆ

٢١٠- ئەڵێی ئەو شەکەی کەشوانان گاوە
هەڵوێستە ئەکات لە هەمـــووڵاوە

٢١١- ئەڵێی شەیتان بووە بەمـامۆستای
وابە و شێوەیە بە سەریۆ وەســـتای

٢١٢- ئەڵێی شێتە و لە بەرد ئەگـەڕێ
ئاواتی دایم وا لەســـەر شەڕێ

٢١٣- ئەڵێی چالاکەس هەر ئەبێ قەڵەو
هەردەم ئاواتی هەر خواردن و خەو

٢١٤- ئەڵێی گۆشت قـازی خواردووەدەنگ زیقە
لوسە لە گۆشتا هەر وەکو بەتریقە

٢١٥- ئەڵێی گەنەیە و لەبـــن گونی گا
چویە هەر جێیە ئەویش لەو جێگا

٢١٦- ئەڵێی گولی بەخیلە گشت کات
ناکرێ چارەی بە هەزار ئـــافات

٢١٧- ئەڵێی گوگێژی کردووە ئەو پیاوە
گوی گێرە دەکات چوونکە دۆراوە

٢١٨- ئەڵێی گوێز ئەکاتە هەمانە بەدەس
یا وەکو گوێزە و باری نیە بۆکەس

٢١٩- ئەڵێی گوێزی بۆ ئەژمێری بێباك
قسەی بۆ ئەکەی خۆی ناکا هیلاك

٢٢٠- ئەڵێی گیپـەی جۆس هێندە بێبارە
خۆی فرە جوان بوو باریشـــــی لارە

٢٢١- ئەڵێی ئەو گێسکەی کە لە ناو دێیە
جێی داوە بەخەڵك خۆشی بێجێیە

٢٢٢- ئەڵێی قەلە و بەچکەی قـــــەلانە
بە یەکیان گووتووە کامە بێگـــانە

٢٢٣- ئەڵێی فاتەی سوورە بانە بۆ فیتنە
یا کاسەی چەورە و لە دەست دووژمنە

٢٢٤- ئەڵێی کەری دەرۆێشە بەگشت مارْ فێرە
کلکە نەوتینەی سەربـــــەرە و ژێرە

٢٢٥- ئەڵێی کەڵە شێری سەربـــــارە دارە
ژاوە ژا و یەتـــــــی ڕۆژتا ئێوارە

٢٢٦- ئەڵێی کەڵە شێری کلك هەڵکەنراوە
بە هەمـــــــوو کەسێك دەڵێ خراوە

٢٢٧- ئەڵێی کەندووە و بەتارْ و هەتارْ
یان کەڵەشێری لە پاشکۆی بەقارْ

٢٢٨- ئەڵێی کەندوە و نەزان کردو یەتی
دایم قاچێکی لـــەڕێی نەگبەتی

٢٢٩- ئەڵێی کچـە جافیان بۆ دابەزاندووە
بۆیە دڵ خۆشە و وا دڵشـــاد بووە

٢٢٩- ئەڵێی کلاوی جنی لە ســـــەرنا
لە هەموو شتێ بووە بـــــــە ئاگا

٢٢٩- ئەڵێی ئەو کوردەی کەدۆی نەدیووە
ڕەنگ و بۆی نەما وەکو هەتـــیووە

٢٣٠- ئەڵێی کوزە کە متیـــــــــاری لایە
بۆ هەموو کارێ هەر خۆی بەلایە

٢٣١- ئەڵێـــی کوپەی بێسەر و بنـــــــە
پێم ناڵێی ئەوە کـەی کاری منە

٢٣١- ئەڵێی لە گەروی مار دەرهـــاتووە
ئێستاش هەوڵبدات بۆ بوونی زووە

٢٣٢- ئەڵێی لە ترش و خوێدا هەڵ قرچا
زۆر دواش کەوتووە لە کار و ڕەنجا

٢٣٣- ئەڵێی لە سەر ئاگر دانیشێنـــــراوە
جێ بەخۆی ناگرێ هاتە ئەم ناوە

٢٣٤- ئەڵێی مانگایە و لە چەمی مالوان
وەك کەری ئابلاخ پشتی بووە پان

٢٣٥- ئەڵێی مریشکی لای ئـــــاشەوانە
تاکشەی لێ بکەی بۆ سەر دۆڵیانە

٢٣٦- ئەڵێی مەشکەی تاڵـــــداوە کاکم
خۆی هاوار ئەکاو ئەڵێ پیاو چاکم

٢٣٧- ئەڵێی مریشکە و ئاوەڕووت کـراوە
هەر چەند هەوڵ ئەدا هەروا لەدواوە

٢٣٨- ئەڵێی مشتەیە و لە ناو هەمانە
بۆ مەرامی خۆی تیری کەوانە

٢٣٩- ئەڵێی مشکە و جەوالێ ئـــەدڕێ
بەکردەی خراپ پیاوەتی ئەسڕێ

٢٤٠- ئەڵێی میشێك میـــــوانی نی یە
گوێت لێ ناگرێ بەسەرهات چی یە

٢٤١- ئەڵێی بنمـــــیچی قومارخانەیە
داییم لە فێڵە و هەربێ عانەیە

٢٤٢- ئەڵێی ئەو میشەی وا بە پیسیەوە
لە مەرد و نامەرد گیر بە دەسیەوە

٢٤٣- ئەڵێی سووتاوە نانی لە سەر ساج
خۆت مەکە هاوڕێی کەسی بێ ڕەواج

٢٤٤- ئەڵێی نەیدیـــووە نەباو نە بۆران
خۆی نایە شانی خانـــزادی سۆران

٢٤٥- ئەڵێی نیسکە و بێســـــەرو پشتە
هەرخـــۆی سەرکەوێ چ باکی گشتە

٢٤٦- ئەڵێـــی ئەو هورچەی دەستی شکاوە
بۆڵـــــــە بۆڵیەتی دایم لەم ناوە

٣٤٧- ئەم تڕە کەڵەکە هەر سەر ناگـــرێ
خۆی پێی ناکـــرێ بە من ئەیگرێ

٢٤٨- ئەم دەستە نەبێ موحتـــاجی ئەو دەس
هەرگیز مەسپێرە نهێنیت بـــــەکەس

٢٤٩- ئەم سەر ئەکا و ئەو ســـــــەر ئەکا
هەمـــوو مـــاڵی دا کاری پیـــنەکا

٢٥٠- ئەم سەر بەکرێ ئەو سەر بەکـــرێ
بە پارەی کـــرێ کـار پینە ناکرێ

٢٥١- ئەم قســـــە بخـــە دووتێی نانەوە
لە نامـــەرد بێ سووە خۆ پارانەوە

٢٥٢- ئەم کاسە پیسە بێ ژێر کاسە بێ
یا خوا کەس گیری هەناســـە نەبێ

٢٥٣- ئەم لای بەرداوە خستیـــــە ئەو لاوە
کاری نەزان گۆ کەوت لە دوو لاوە

٢٥٤- ئەم نانە بەو ڕۆنە کاری پیسکەیە
گۆشتی ئەم ماڵەش هەر لەوگیسکەیە

٢٥٥- ئەم هەویرە ئاو زۆر ئـــــەکێشێ
سەری دەپێچێ کـــــە قاچی دێشێ

٢٥٦- ئەمانەت درا بەکـــــــــۆڵی ئەرزا
نەچووە ژێری و لـــــەبەری لەرزا

٢٥٧- ئەمە ئەرز و گەز بۆ خاوەن حەقە
هەر چەند ئەو ووتە لەزۆر جێ ڕەقە

٢٥٨- ئەمە خوێی چێشتە لە چاوی ئەودا
کە ئەو هات ئەم خۆی لە ترسا لادا

٢٥٩- ئەمڕۆ ئێرە دیوەخانەجێگەی نانە
سبەینێ کاو لەو جێگەی مشکانە

٢٦٠- ئەمڕۆ دنیایە و سبەی زۆر نـــایە
کەس بە کـەس نەڵێ بۆچی وەهایە

٢٦١- ئەوە بۆنا و هۆز ئەمە بۆ ناو کۆز
دەمت هەڵپێکە کاتـێ هەبوو تۆز

٢٦٢- ئەو بەردلە مشت و ئەم دێزە بەکۆڵ
وەکو ئاگر و پوشی دەشتـــی چۆڵ

٢٦٣- ئەو خورمای خواردت وەها مەزانە
دەنکی ئەو خورمام من لە گیر فانە

٢٦٤- ئەو خوێنەی شەوێ بە سەریا چووە
چاوەڕێ مەکە لە دەست دەرچـــووە

٢٦٥- ئەو دانیشتـــــووە لەوێرانی وێر
خەڵکی تەموورە لێی ئەدەن بەتیر

٢٦٦- ئەو ژنەی دانـــــی جوانی لانە بوو
بە چـاو پێکەنی بۆ سووری ڕووبوو

٢٦٧- ئەو ساڵەی کەوا ساڵی برسی بوو
کۆسەی دامـــاو ئەو ساڵ برسی بوو

٢٦٨- ئەو بووە بەسوار و منیش بە پیادە
چ فایدەی هەس خوڵکی سەر جادە

٢٦٩- ئەو شوێنەی پاکە خۆم لێی ئەنیشم
تا لەم ژیانەم هەر ئـەوەش ئیشم

٢٧٠- ئەو چاوە کوێربێت نابینێ دووژمن
لە فەرعانەشدا دۆستی ئەکا وون

٢٧١- ئەو کاتە زانیم کارم بوو وە گوو
سەرۆکی بازاڕ ئێستا یاقووەجوو

٢٧٢- ئەو کاروان چی و من خان چی بم
ئەو بۆکوێخابێت من ئەحتیاجی بم

٢٧٣- ئاوت خواردە وە لە هەر کـــانیەك
بەردێکی دەرکە کەسی بە ئەمەك

٢٧٤- ئەوەی قسەی کرد خۆ فیلەتـــەنە
نەیڵێت و بیکا وەك کەرکەو کەنە
بیڵێت و نەیکا مانگای تـــــەڕزەن
نقە نـقی بێت وەك کەری پەیزەن

٢٧٥- ئەوەی دوو بەردی کێشا بە یەکا
بێخـــەم ئەتوانێ ئەردێ پەییاکا

٢٧٦- ئەوەی گیانبدا هەر گیان دەسێنێ
لێ بووردن خۆشە و تـــۆڵە نەسێنێ

٢٧٧- ئەوەی بنیاتی مالّی لە شووشەس
نابێ بەرد بدا لە پە نجەرەی کەس

٢٧٨- ئەم مانگە مانگی قیرو سیـایی بوو
مانگی مل شکـان دڵ بێـــزاری بوو

٢٧٩- ئەو نانە نانە ئەو ڕۆ لـــــە خوانە
دیاری گوڵێکـــــــەو لە دەست میوانە

٢٨٠- ئەو وارە نەبوو ئە ئـــــەم بەهارە
هەموو ئاواتمان لای کـــــــــردگارە

٢٨١- ئەو وەختە دانی دوێتـــــــەم دەکەند
کردیەلای گاگەل تابی کەم پەسەند

٢٨٢- ئەوا گا گوی کرد بەلاّم بەبێ ســـوود
من چ بکەم لە دەست کە سانی حەسوود

٢٨٣- ئەوە ئاوی سارد بۆ هەورازی سەخت
چوون ئاخر شەڕم لەکوڕ نەم بوو بەخت

٢٨٤- ئەوە ئەرز و گەز گەر مەرد و پیاوی
فشە و فیشاڵیش نەمـــــــــاوە باوی

٢٥- ئەوەی وا باوە ئەمڕۆ لـــــــە ناوە
قەدر و حورمەتی گـــــــەوران نەماوە

٢٨٦- ئەوە کەی بەختە کـــــــەگسك بدەم
کێری کەر دەرچێ لـە بەر گسکەکەم

٢٨٧- ئەوەی بن بەڕە مەخە سەر بەڕە
کارت پێی نەبێ وسڕی مەدڕە

٢٨٩- ئەوەندە بچۆ کە قە درت نـــەچێ
پیاو زۆر بڵێ بوو بەهەڵەش ئەچێ

٢٩٠- ئەوەندە شوێنی دزی مانْ کـــەوە
لێت هەڵنەگەڕێ و لێتدا بەو شەوە

٢٩١- ئەوەندە سەردە لە مانْـــی باوان
بێزار نەبن لێت بڵێن سەر چاوان

٢٩٢- ئەوەندە دزە کل لە چاو ئەبـــا
مەردئەو کەسەیەلای نامەرد لاتبا

٢٩٣- ئەوەندە شیرین کرداری و جوانی
زۆرکەس ئەخەیتە داو بە ئاسانی

٢٩٤- ئەوەندە گەڕاو ئەملاو ئەو لای کرد
دەفی دڕاوە و هیچی سەوز نەکرد

٢٩٥- ئەوەند باوەڕ بکە بڵێ خوا هەس
پاش ئەوە چی گووت بەخودا درۆس

٢٩٥- ئەوندە ئامۆژگاری پێویستە کاکە
بێچارەی بێکـــــار کردار هیلاکە

٢٩٦- ئەوەی کە خواردی ڕەنگـــە نەزانێ
بەڵام تێی گوشی زۆر چاك ئەزانێ

٢٩٧- ئەوەی با کردی بە بارانـــــی تەڕ
بارانیش کردی بە بەفری گیان سڕ

٢٩٨- ئەوەی بە بێوەژنی ئەیکەیت وئەیڵێی
بابە کچێتـــــی بتکـــــردا یە جێی

٢٩٩- ئەوەی بۆ کاسەی دراوسـێی ڕوانێ
ئەبێ بەبێ شێو ســـــەرینی دانێ

٣٠٠- ئەوەی بەگـــــاوان بڕا لای گاگەل
ماکەر گاینە زۆر بە پـــــــەلە پەل

٣٠١- ئەوەی بە جوتیار بڕا گەنمە و جۆ
بە سەر هاتی تر بۆ ئەو پڕ لە سۆ

٣٠٢- ئەوەی بەوم کرد بێ سوو چوو خەتا
با بـــــە دەواری نە کردوە تا ئێستا

٣٠٣- ئەوەی پێم کـــردووە کەووتم خێرە
کە چی لێم گۆڕا وەك گورگ و شێرە

٣٠٤- ئەوەی گا کـــــردی نابێت گا بیخوا
هەوڵـــــدە بۆ گشت ، تاوای لە دەونیا

٣٠٥- ئەو ســـاکە کەشا و شالیاری بوو
ئێستا ئەو شایە وە تەتەر دەرچوو

٣٠٦- ئەوەی دامنـــــاوە بیدەم وەکرێ
ئەی دەم بە منالْ ئەیدەم وە تڕێ

٣٠٧- ئەوکارە چاکەی بۆ ئەوهەڵکەوتووە
بزنی دێلێژە بۆی ڕێك نە کەوتووە

٣٠٨- ئەوەی کە بۆ خۆت کە بەڕەوات زانی
ئەبێ بۆ خەڵکیش بە ڕوایی زانی

٣٠٩- ئەوەی کە سەرکـــــەوت بە پیژەدا
ئەبێ لە یەکەم پلە وەدەست پێکا

٣١٠- ئەوەی کـــــە ترسا هەڵ ناخلیسێ
ئەو کەســـــە مەردە ، نەجاتدا کەسێ

٣١١- ئەوەی کەخواستی یەك جار ڕوو ەشی
هەتاکـــــو ماوە هـــەر ئەبێ بەشی

٣١٢- ئەوەی جەنابت کە زۆر پێی پەستە
من زۆر پێی مەستم لاشم مەبەستە

٣١٣- ئەوەی تۆراوە بەشی خـــــــوراوە
ڕووداوە ئەوەیـــــــە ڕوو هەڵماڵاوە

٣١٤- ئەوەی کەپشتی ناحەقی گرت هەرکات
نۆکەری زاڵمە و دەستـــی پێت ناگات

٣١٥- ئەوەی نەیدیبێ پیاز و ڕیشـــۆڵی
قنچکی نێرگسان ئەخـوات لە چۆڵی

٣١٦- ئەوەی کە کردی حوشترەوان لـەماڵ
ئەبێ سەردەرگای بڵند کات دەرحاڵ

٣١٦- ئەوەی کە دۆستان بەدۆستی ئـەکات
هـــەرگیز منالاّن بەمەستی ناکـات

٣١٧- ئەوەی پیا کردی نووکـە دەرزیەك
لە سەر دڵێخە نووکـــــی سووزنەك

٣١٧- ئەوەی کە چاندی درك لە سـەرڕێ
نابێ بگەڕێ کە پێی خاوســـــبێ

٣١٩- ئەوەی زۆری خوارد زۆر نـــــەژیاوە
تەنها چاکـــــــەیە و لە پاشت ماوە

٣٢٠- ئەوەی بڕاوە با کـــــردی و بردی
نامەرد بێســـــوودە هەرچی بۆ کردی

٣٢١- ئەوەی قـــــەرزی دا بەدەستی نا پیاو
پیاوەتـــی و پارەی لە دەستچوو تەواو

٣٢٢- ئەوەی کە بەندە ئەیکات بە خەیاڵ
لەلای خواوەند ئەکـــــرێ بەتاڵ
٣٢٤- ئـــــەوەی دانیشێ لەلای ئاسنگەر
پرش لێـی ئەدا بەبێ دەردی سەر
٣٢٥- ئەوەی لـــــە شەڕا نەبووە شێرە
لە ئاشتەوایش دەنـــــگی دلێرە
٣٢٦- ئەوەی لە فیتنە وونی کا شمشێر
دەربازی ئەکا گیانی چەند دلێر
٣٢٧- ئەوەی نەبووەلەماڵم چوزانی لەحاڵم
کە وەك دەهۆڵم و پوچ و بە تاڵم
٣٢٨- ئەوەی لـــــە مشکە جەواڵ ئەدرێ
نا مەرد بە تانە جـــەرگت ئەبڕێ
٣٢٩- ئەوەی لەگەڵ بووك نەبـــێ ئاشنا
بەر بووك ناینـاسـێ لە پێچ و پەنا
٣٣٠- ئەوەی بتـــوانێ مناره بـــــدزێ
کیفـــــــی بۆ ئەکات نەوەك برزێ
٣٣١- ئەوم نە گۆڕی من بە هـــــێستڕێ
پێم نـــاڵێی بۆچی بیدەم بە کەرێ

٣٣٢- ئەوەی ناوکی ویست تۆپکڵ ئەشکێنێ
دوکەڵ بێ ئاگر هیچ کەس نایبینێ

٣٣٣- ئەوەی نەبووە لە دەرپێـــــی شڕم
چاوەڕێ ناکەم ببێ بە کـــــــوڕم

٣٣٤- ئەوەی شمشێری هەڵگرت ڕا ی وەشان
نابێ بترسێ لە جەنگی مـــــەیدان

٣٣٥- ئەی بووکە کەی لـــــــەماڵی مەتی
سەرت ڕووت کرد و پـــــاشت پەتی

٣٣٦- ئەی پایزە برا مەرحەبا بۆنەبوی دیار
لە فەرعانەم دا لێم بووی بە شالیار

٣٣٧- ئەییاتە سەرکانی خۆنادات ئـــــاوی
هە ر ئەو ئەزانێ چەندە دامـــــــاوی

٣٣٨- ئە یەوێ بدات لە قوڵاێـــــی ئاو
قولی نەبێت تەڕ خۆ لەگەڵ پێلاۆ

٣٣٩- ئەیەوێ ماسی بگـــــــرێ بێ دەنگی
قولی تەڕ نەبێ یا نەکـــــو قنگی

٣٤٠- ئە یخۆی بیخۆ ، ناخۆی چـــــــش
ئەوە نان و ئەوە دۆی تـــــــــرش

٣٤١- ئەیخۆی بیخۆ نایخۆی عـــەبەلە
فرسەتی هێنا ئەیخوات بەپـەلە

٣٤٢- ئومێدمان تەنها هەرکاکە وەیس بوو
ئەویش لە ئاکام بەسوونتی دەرچوو

٣٤٣- ئێستر و ماین کاتێ بە شـــــەڕدێن
هەرکەر و گایە بەر لە قە ئەدرێن

٣٤٥- ئێسکت مرێ ئـــــەی ئێسك گران
حەسیرە شڕەی پەنـــــای ئاگردان

٣٤٦- ئیسکـــــی بەدزی خۆکردی گانێ
کەچی واموسکـــــی ئەبەنە دیوانێ

٣٤٧- ئیشکـــــردن شێرە کارت کرد ڕێوی
بگرە ڕێی چاکـــە هەتاکو چاکوی

٣٤٨- ئیش ئیشی خاتون ناونانی مەیمون
سەرم سڕماوە من لە هاتوو چوون

٣٤٩- ئیشکەرم بمـــرێ مشور خۆرم نـــا
چوون لـــــە قوڵفی داو نەجاتم ئەدا

٣٥٠- ئیشکەر خۆیەتی خۆشەویستی خەڵك
مەردە ئەو کەسەی بۆ خەڵکی بە کەڵك

٣٥١- ئیشی ئەمڕۆ مەخە بەیـــــانی
زوو تـــــــەواوی کە هەتا ئەتوانی

٣٥٢- ئێش و ژانیش بێت و کـــــەچوار بێ
تەنها هەرنان و هەرهەویر دیار بێ

٣٥٣- ئەمڕۆ چیت چاند سبەی ئەی دووری
پیاو بمـرێ دووژمن نەخوات مشووری

٣٥٤- ئیمڕۆ و سبەینێم بـــۆچی پێئەکەی
حەقی خۆت بدەو باسی کەس نەکەی

٣٥٥- ئینسان کە چووە ناو شاری کـوێران
دەستی لە چاو نێت چاوەڕێی خێران

٣٥٦- ئینسان بە خەیاڵ پلاوی نایە سەر
هەتا چەورتر بێت خەمی وا لە سەر

٣٥٧- ئینسان لە نزیك کورە نـــــەنیشێ
ئەگەر نەسووتێ سەری دەئێشـــــــێ

٣٥٨- ئینســـان گانی یە هەرلە پێستی خۆی
بمێنێ و بڕی تـــــــامردن دێتە ڕێی

٣٥٩- ئینسان غەریب بوو تانەی لێ ئەدەن
هەرچەندچاکیش بێت غەیبەتی ئەکەن

٣٦٠- ئەوەی نەگبەتی خزاناو ماڵی ئەکرێ وەپەن
لە پێشدان قەوی و لە دوا وە لە قونیە بەن

٣٦١- ئێوارە وەختە جـــــرپن بە بە خـــــتە
پیـــــــاوی بـــەد بەختە ئازاری سەختە

٣٦٢- ئەگەر ئەزانی هـــــــــــەر بە سەرهاتێ
مەیکە بەگاڵە دەمـــــــــــت نا یگاتێ

پیتی ﴿ب﴾ ٢٩٧ پەند

١- با بخۆین هەتا نەیان کوتـــاوین
بەجێی نەهێڵین هەتا کـــو ماوین

٢- با بڕوا سیر بخوا و زوڕناکەی لێدات
بەو خـــــودایە بەهیچ کارێکیاناگات

٣- با ئیتر بەس بێت دێزە بە دەرخۆنە
پیاوی پارە پیس ناو چاوی مـــۆنە

٤- با کەو هەڵفـــــــڕێ بچێتە سەردار
ئەوسا نەجاتم ئەبێت لە بەد کـــــار

٥- با لە کوێوەهات شەنی خۆی دەکـــات
شەرمەزار نابێت کـــــاری وائەکات

٦- باب کوژا و خەوت داك کوژاو مـــاوە
لە برسا مردو حـــــــسابی تەواوە

٧- برا با نۆشمان هەر لەســـەر دەبێ
من گیرۆدەبـــــــم ئەو ئاسوودەبێ

٨- با بوو شەنی کـرد باران بوو ئاشی
لە مەسڵەحەتیـــــا ئەڵێ تۆ باشی

٩- باخ سالێ بەری نەگرت نا یـــبڕن
پەردەی ئەسراری کەسیش مـــــەدڕن

١٠- بوختتان ئاسانە بەرهەمی گرانە
مەرد لەگەڵ نامەرد ئەرز و ئاسمانە

١١- باخەوان لە کاتی گەیشتنـــی تری
گوێی گرانە و گوێ لە کەس ناگرێ

١٢- باخەوانبم باشترە لەوەی چاوەڕوان
ئاو بتبا باشترە لە پردی نامەرد دان

١٣- باخی بێ بەرە و یەخـــەی گرتووم
کۆڵم لێنادات هەتـــــاکو زیندووم

١٤- با ربە لا باران ناگاتە هـــــەوار
پەندێکی جوانە شەرعی مار بە دار

١٥- بار نا نالێنێ لە باج و خـــەراج
ئەگـــەر خاوەنی نەیدات بەهەڕاج

١٦- بارێ قورئانیان نا لە پشتی کەرێ
ڕەوشتی کەری هەرمـــــا لەسەرێ

١٧- باران ئەبارێ و زەوی ئـــــەشۆرێ
رێوی گان ئەکاو چەقـــەڵ ئەتۆرێ

١٨- باران ئەبارێ خۆ بەتـــــەقە تەق
دار و دیوارمـــان جێگەی ئەبێ لەق

١٩- باران کە باری ئاشم لە هەڕە
کە باران نەما جووتم لە گەڕە

٢٠- بارت بگرە و باجی خۆت بسێنە
بڕۆ واز بێنە و ســـەرمەئێشێنە

٢١- بارە گوێزی لێنێ قەت خڕەی نایە
زۆر ئاقڵ گیری دەستـــی بەڵایە

٢٢- باریٚ گران بوو بۆ پشتی حوشترە
مردن لە ڕوشکان لـــەلام خۆشترە

٢٣- باریکان ئەڕێسێ بـــازاڕی گەرمە
بازاڕ کە ساسیش خاوەنی شەرمە

٢٤- بازن لە دەستیا ئاڵتونی خالیس
خۆشت دوور بگرەلەکەسی دەمپیس

٢٥- باڵدار بەباڵ و بنیادەم بەبرادەر
کوڕ ئەو کـــوڕەیە لە کڵ بێتەدەر

٢٦- باڵندە یەك بوو نەی ئەخوێندزووزوو
کاتێ کەخوێندی لەدەمی دەر چووگوو

٢٧- باڵی شکاوە و قاچی ئەبەســـتن
پێم ناڵێن تـاکەی لایا ئەوەستن

٢٨- باز بازی بەڕیشی باباش بازی
له خۆی ڕازییه قەت نابێ ڕازی

٢٩- بانگی (محمد.د.خ) بەئاشکراخۆشه
له بێکەسی بـــــوو وا فه رامۆشه

٣٠- بان و دوو هەوا پەندێکی جوانه
نەکەی جیاوازی له نێو منـــالاٌنا

٣١- با وەژن دیـــن بێت دوژمنـــی منه
وەکـــــو گەردە مل له سەر گەردنه

٣٢- باوك بێ برا ئامـــــــــۆزا فرەس
له کاتی بونـــدا فره کەست هەس

٣٣- باوك کوژرا و ئەڵـــێ خوا حافیز
کەچی پلاٌو خۆر ئەیکات گیزه گیز

٣٤- باوك بەلاٌیه دایك قـــــــەزایه
ژنی باش بۆ پیاو نیعمەتی خوایه

٣٥- باوکمان برایه من وەجـــاخ زادەم
قسه زۆر بکەی له مالٌ دەرتـــەکەم

٣٦- باوێشکی خۆی دا پاشی تێر بوونی
یاخوا هیچ کەسێ نەبێ مەمنونی

٣٧- بە تەماشا کردن و وەستان بوایە
ئەبوایە سەگ زوو قەسابی دەرکردایە

٣٨- بە تەماشام نابێتە پـــــــاشام
بۆ واز ناهێنی نابیتـــــە ئاشنام

٣٩- بەتەمای بنکڕم کەچی هێند تووتم
سەری مەتبەق چی دایی لە گە ردنم

٤٠- بە تەمایی فرۆی مانگا زەرد بوین
لە بەر نەزانین بە تـۆبە دەرچووین

٤١- بە تڕ حەمام گەرم نابێ گـــیانە
نا خۆشە بدرێت تـــــــەوقە تڕانە

٤٢- بە تڕی گۆیژە ئەکێڵێ نەفامـــــە
بێدەست بەدۆستی دایکی ووت مامە

٤٣- بە تووند و تیژی ئیش ناچێتە سەر
مار بەقسەی خۆش لە کون دێتەدەر

٤٤- بەتـــــوورەکەی بەتاڵ ئەسپ ناگیرێ
بۆ هەمـــــــوو کارێ بکە تەگبیرێ

٤٥- بە پەتی خەڵکی خۆت نەخـــــنکێنی
چونکە ئاخری نوشست ئەهێنـــــــی

٤٦- بە تیرێ دوو نیشا نەت شکـــان
دەبا بەسی بێت درۆ و تەفرەدان

٤٧- بە پەڕێك سەری ببـــرە داماوە
فریایی نەکەویت تەواو فەوتاوە

٤٨- بە بەلە پیتك خۆی دائەتـــەکان
ڕۆژی تەنگانەش ئەکەوتە گریان

٤٩- بە پرسیار ئەڕۆی هەتا بـە غدایە
شەرمن لە زۆرجێ وەر دەگـرێت پایە

٥٠- بە پشیلەیان گوت گووت بۆدەرمانە
لە بەر حەسودی شاردیە وە گیـــانە

٥١- بە پێکەنینی زاڵم قەت نەکەی باوڕ
زانـــی ئەزانی پێت ئەفرۆشێ شـەڕ

٥٢- بەجوو سەر خوسان بە گاور تـــاشین
برسی لای خۆشە نیسکـێن و ماشین

٥٣- بەحەوت تەور ملی بۆت نـــابڕێ
کە فتەو کەساسە لە کـاتی شەڕێ

٥٤- بەحەوت کەس بە زۆر بردیانە شایی
پاشان بـەچواردە دەرکرا لە شایی

٥٥- به حوشتر یان گوت بۆ ملت دڕێژه
گوتی دوور بینم دا هاتووم لێژه
٥٦- به حوشتر یان گوت کوڕێ جوانت بوو
گوتی به من چی کوڕ بوو یاکچ بوو
٥٧- به خۆت بخۆ تێر به خەڵك بکه خێر
زەمانەش زۆری کردووه سەر و ژێر
٥٨- به داریان گوت دووژمنت بۆ هـــات
له خۆمه کلکی بۆیه وام لێهـــات
٥٩- به خۆشی زستان و پێکەنینی زۆر دار
هیچ باوەڕ مەکه گوێ گـــری نازدار
٦٠- به خاسه خاسه ڕیا ناو کـــــاسه
ئەمـــــــنده لاره ئەڵێی تەور داسه
٦١- به خاڵۆ خاڵۆ خۆی خـــــزانه ماڵ
له بەر نا مەردی کردەی بوو به تاڵ
٦٢- به خاڵه خاڵه هات بەلامـــــەوه
بوو به هەژدیها و دای به پامـــەوه
٦٣- به خەڵك سەگ وەڕی به من پشیله
ئێستا ئەزانم بەختم چەند دیله

٦٤- بیر بە دەرزی کەی هەڵکەنراوە
بە هەموو کەسێ مەڵێ تەواوە

٦٥- بە خوێنی سەرم ئەمەند تینووە
پەلەی بوو بمرم هەتاکو زووە

٦٦- بە دەستت بیدەو بە پێ دوای کەوە
بۆ خەم خەوە و بۆ خەویش شەوە

٦٧- بە دەستی خۆم چیم کردوە بـەخۆم
ئێستا ئەزانم کە من ڕەنجـــەم

٦٨- بە دەستی خۆی ئاگری بەردا ماڵ
خۆت ئەم کارەت کردمەیکەقاڵەقاڵ

٦٩- بە دەستی خەڵکی مار چۆن ئەگیری
بە پیلان خەڵکی مەخە ناو بیـرێ

٧٠- بە دەستێك دوو کاڵەك هەڵنەگیراوە
ئەو کـــــــەسە زاناس نەخەڵتاوە

٧١- بە دەستێك چەپڵە لێ نـــــە دراوە
تێر بووی لـــە شتێ بچۆرە دواوە

٧٢- بە دەمـێ خواردیان بە قنگێ ڕیان
نازانم بۆچی لـــە بیر یەك نەمان

٧٣- بە دەمی یەکترا ڕشـاونە تـــــەوە
بۆیە ئالودەن وا بەیەکـــــــــەوە

٧٤- بە زمانی خۆم چیم کردوە بە خۆم
کونیە کەم پیسکرد ئەبێ هەر بڕۆم

٧٥- بە هەزاران دکتۆر گـــەربن گرفتار
نازانـــــــن دەردی کاکـــی گرفتار

٧٦- بە سەد دەرزی گاسنێکی تیـا نابێ
هەرگیز کۆڵەکەش لە تەر و نابێ

٧٧- بە سەرئاوی حەمام مەیکە پیاوەتی
خۆت دوور گرە لەوەی نەگبەتیەتی

٧٨- بە سەر مانوستوو بە گەرما هەستاو
قەدەر هاتە سەرکوێر ئەبێ دووچاو

٧٩- بە سکێ تێرە و بە دووسك بـرسی
ئەزانی حـــاڵی بۆ ئەکەی پرسی

٨٠- بە شەو جەردەیەو بە ڕۆژیش مەردە
خوا هەڵیەماڵێ ئەم سڕ و پەردە

٨١- بە شیری شوانیش دڵی کـــــرمنە
دوژمن دار هەموو کەس لای دوژمنە

٨٢- بە چەپڵە قوزیٚ ناچێتە دەریٚ
کورِ ئەو کورِە یە دەستی بۆ بەریٚ

٨٣- بە گایان گوت وەختی تۆ کەیە
گوتی کە مانگا پێش کەڵەگایە

٨٤- بە گورگان خواردی داوە ئەو لاوە
هەر چەند ئە زانی کار ناتەواوە

٨٥- بە گورگیان گوت ئەمرِۆ تۆ شوانی
گریانی بۆ کرد هەتاکو تـــوانی
گوتیان بۆ ئەگری خۆ کەسبیٚ چاکە
گوتی ئەترسم درۆبێت کـــاکە

٨٦- بە گوڵێك بەهار نەهاتووە و نـایە
بەهار بەبیٚ گوڵ وەك پایز وایە

٨٧- بە گوڵێکیان گوت بۆ رەنگت گەشە
گوتی باخەوانم مەرد و دلٚ خۆشە

٨٨- بە گیایی بەهارا نەی تـووِراند ووە
وازیش ناهێنیٚ هەتـــــاکو زووە

٨٩- بە عەرەب مەڵیٚ ئەخی مەرحـــەبا
هـــــەم ئەشت خوا ، هەم ئەشت با

٩٠- بە فەلەك ئەڵێ وە لەك نەزانە
بە قنگ هەناسە ئەدا وێـــرانە

٩١- بە فرمێسکی چاو مەکـــە باوەڕێ
لە بەد کاریا گشت کەس ئەهارێ

٩٢- بە قەدەر بەڕەی خۆت پێ ڕاکێشە
لە هەر جێیەیەك بووی بزانەدانیشە

٩٣- بووبە دێوەکەی حەزرەتی سولە یمان
ئەوەنـــــدە ئیشی لەلا بووە گران

٩٤- بە قنگ هەناسە ئەدا ئەو پیـــاوە
کایەنی پڕ بوو بەبەلاش لـەلاوە

٩٥- بە قنگەوە خستیە ناو کـــــــەند
لە سەرحەقی بوو کردویە بە پەند

٩٦- بە کار نەبـــــووە هەر بە چارەیە
زۆرە لەم ژینـــــــە کە پەتیارەیە

٩٧- بە کارە کەرت کە فەرموو خـــانم
کاسە ئەشکێنێ و ئەڵێ نـــازانم

٩٨- بەکەر ناوێرێ بە کورتـــان فێرە
تازە لە پاش چی ئەم ژێر بە ژێرە

٩٩- بە کەڕیان فەرموو جامێ ئاو بێنە
دەرپێکەی داکەند یەکسەر لەو شوێنە

١٠٠- بە کەریان گوت دەی مەعـــریفەتێ
لنگی بەرز کردوو لێی دەدا جـــرتێ

١٠١- بە کەوچك کۆی کـــردەوە ئەو داماوە
بە ئەسکوێ بلاوێا ن کردەوە لە و ناوە

١٠٢- بە کێری خەڵکی ئەگەر گـــانت کرد
زۆر بێلەزەتە و هیچت سەوز نـــەکرد

١٠٣- بە نەعلەت بێت بزن کەبن کلکی بگەزن
سەگ و شوان هەر دوو پێکۆ دەبـــەزن

١٠٤- بە لـــە وێچکە ئاوێ کەوتووەتە مەلە
خۆ بادانی وەك گـــــەرمایەو قەلە

١٠٥- بە مازوان تێك شکا بەسچکان چ بکـا
لـــە پاشی چووەش چەند و چون ئەکا

١٠٦- بەم ئەقڵیـــەتەوە بۆ سەریـــان بڕۆی
هەتا بزانی کەوا چەند تـــــــڕۆی

١٠٧- بە مەلایەکیان گوت نامەیە بنووســـــە
گوتی نازانم من بەم پێنووســـــــە

١٠٨- بە منداڵی لێم دیار بوو کە بار بوو
گەورە بوو چەتوون وەلێشم هار بوو

١٠٩- بەناڕێ و نەرگس پڕیان کرد لە تس
کەڵەشێر دەرکەوت مریشك دەڵێ فس

١١٠- بە نانە نانْ و نوکە نـــوك ئەهات
قوچە داهۆڵـــــەو بووە بوك لەلات

١١١- بەنان هات و بەئاو خوریا لەم ناوە
ئەوەی ویستم نەی دەویستم تەواوە

١١٢- بە نەوگ مەردووم سەر ئەبڕێ زۆردار
زۆرن لە داخی نەزان شێت و هار

١١٣- بە هەر چاو منی بینی کاکـی باش
منیش بەو چاوە ئەی بینم زۆر باش

١١٤- بە هەزار زاوا مـــــــاڵ نەبـــوو ئاوا
نا خۆشە دیاری لە پـــــــاشیا داوا

١١٥- بەهەشت خۆش بوو جێ گەی تۆ نەبوو
مەگۆڕێ لە خۆت بڕیارت چۆن بـــوو

١١٦- بەهـــــەموو کەسێ مەڵێ ئەی خـــــاڵە
برای دایك خـــاڵ خاڵە کەی خاڵە

١١٧- بەیەك گاگێڕە چۆن ئەکـرێ کاکە
کـــــێ یە لە دەستی زەمان هیلاکە

١١٨- بە تەقەی تفەنگ دەرناکەوێ بۆم
ئیتر نازانم بـــــۆ لە دووی بڕۆم

١١٩- بەختەکەم ڕەش بووکەچووم بۆ دزی
بوو بە مانگەشە و دامـــــام بەکزی

١٢٠- بەختی ڕەش کەهات خۆی نایەسەرشان
چ لە گەرمیان بم یا ن چ لەکوێستان

١٢١- بەخت سانێ جارێ دای لە دەرگـــام
یان لە مانْ نەبووم یان بێ ئـــاگام

١٢٢- بەخـت وەرگەڕا و ڕوی کردە ئینسان
پەڵۆڵەش بخوا ئەشکـــــێ دەم دان

١٢٣- بەختت ڕەش بێ خەنـــەت هەش بێ
بەلاّم ئاسودەی هاوسەر دلْ گەش بێ

١٢٤- بەختـــــم لە هەموو شتێکا سوور بوو
بەلاّم لە شوتی سپـــــــی بلور بوو

١٢٥- بەد ترین لە بەد گـــــەلێ بەد تڕە
بـــــەد لە بەد ترین فڕە چاکتـــــڕە

١٢٦- بەر لە مەلا خۆی خزانە مـــــزگەوت
ئەم سرِە چـی بوو پێشی مەلا کەوت

١٢٧- بەر لە وەستاکەی دوکان گەر مەکا
بۆیە وا وەستای تەماشای ئـــــەکا

١٢٨- بەرازی دەم بەستراوە لە ئاستی مالّی
هەرچەند قسە بکەی لێت نابێ حالّی

١٢٩- بەرت کەنەلاّن پشتت هەلّ دێـــرە
هەموو کارێ چاك بۆ دینـت خێـرە

١٣٠- بەرە و با میزکـــــا ئەوە ئەحمە قە
بۆیە دایمە قسەی حـــــەق رِەقە

١٣١- بەرِەی خەلّکبێ و کە لە ژێر تـایە
زوو هەلّ ئەتەکێ سوێند بەو خوایە

١٣٢- بەختی دایك جیـــازەیی کـــچ بێ
دووڕە پەرێز بە لـــە لانەی هورچێ

١٣٣- بێو لّەی بوو بەدوو تێر نە بوو لە گوو
لە پێناویاندا ئەو ئابرِوشی چـــــوو

١٣٤- بەرەکەت لە نانی تەنك وپەتی باریکە
حەسودە دایم هەر دلّی تـاریکـــــــە

١٣٥- بەرتیلە کە بەرد ئەکا بە هـــەوریر
مـەنازە بەوەی دەستی بە کـەوگیر

١٣٦- بەرخی نێر بۆ سەر بڕینە چاك بزانە
کەی بۆ دۆشین و زاینی نـاو پەزانە

١٣٧- بەرد دەی لە گۆزەو گۆزەت دا لە بەرد
هە رگۆزە ئەشـــکێ کە درا لە بـــەرد

١٣٨- بـــــەردێ بشکێنە و دوو ڕوو مەدوێنە
کاروانی بگرە و باجـــــــت بسێنە

١٣٩- بەردە لە جێگەی خۆیـــــا سەنگینە
بەرد بشکێنە بەس مەی لە قێنـــــە

١٤٠- بەردی بچوکـــیش سەر دەشـکێنێ
وەك بەردی گەورە خوێـــن دەڕژێنێ

١٤١- بەردی دەشت بۆ چۆلەکـــەی دەشت
مەردە ئەو کەسەیە هەوڵئەدا بۆگشت

١٤٢- بەردی سەر مەڵۆی ناوە لـــــەولاوە
چ باکی هەیە ئیشـــــــــــی تەواوە

١٤٣- بەردێ کـــــە نەزان هاویشتیە ناو ئاو
بە سەدان زانا نایەتـــــــــەوە ناو

١٤٤- بەردێ کە زانا خستیە ناو ئاوێ
بە هەزار نەزان بۆیان دەرنایێ

١٤٥- بەرز ئەفڕێ و یا بەرز ئە خوڕێ
هیچی پێ نەکرا پیایا ئە تـرێ

١٤٦- بـەرز فڕینی پیاو مل ئەشکێنـــێ
نزم نیشتنەوەی لـــە رزی لێ دێنێ

١٤٧- بەرچاوی تێر و ئابڕوو مەنـــــدە
کردەوەی جوانی لای عام پەسەندە

١٤٨- بە بەرگ مەڕ و بە کەڵپـە گورگە
تـالب بەلاکە ئەو ڕەفتار سەگـــــە

١٤٩- بەرمالّی سەرئاوکەوت ئەمەندە ڕاسە
هەر خوا ئەزانێ کێ خاسەو خاسە

١٥٠- بەڕوو بە کولاّوی و کالّی و بڕژاوی
لە دوای خواردنی زۆر خۆشە ئاوی

١٥١- بەڕووی دەم بزنە زۆر سوك وئاسان
پیاوی زۆر بلّێ خەڵك ئەکا هەراسان

١٥٢- بەری دەستی خۆت گەستوە کاکە
تەنگانە ماوەی کورتەو خەم ناکە

١٥٣- بەسەر حەوت پشقڵ باز ئەدا ئازا
خوا ڕەحم بکا بەو کەسەی لاوازە

١٥٤- بە سەر دۆست بەدڵ کۆستی ئەزیزم
چ باکت هەیە ئێستا من زیـــزم

١٥٥- بەسمە بەسمە کوڕە کەچەڵە بەسمە
موحتاجی ئەو دەست نەبێ ئەم دەسمە

١٥٦- بەشـــەر بەشەوێك ئەبێ بە پادشا
هەمان کەس شەوێك ئەبێ بە گەدا

١٥٧- بۆ بەشی کابان هەر ڕوو ڕەشی بێ
داماوە ، بۆیە ئەوە بەشـــــــی بێ

١٥٨- بەچکە گەدا یان مەخەرە تەمـــا
بەچڵە گیایە هەر دێنـــــــە سەما

١٥٩- بەچکەی مەلـــــەوان لە ئاو ناخنکێ
مەپرسە حاڵـــــم کێ یەو کوڕی کێ

١٦٠- بەچکە مراوی وا دانـــــــراوە بۆی
هەر لە هێلکە جوق مـــەلەوانە خۆی

١٦١- بەگی بێ پارە وەك بەگـــــی موشێن
تێـــی هەڵ ئەدرێ لە هەزاران شوێن

١٦٢- بەفری ئاداریْ بڕواتە پۆپەی داریْ
چون کاتی نی یە ناڕوا تا ئێواریْ

١٦٣- بابەلاْ با بدا لە شەروالّی شـڕت
کوڕی کەس نی یە ببێتـــە کوڕت

١٦٤- با بـــــــــەلاْ بدا لە کاروانتەوە
کەر پێشەنگێتی و وا لـە پێشتەوە

١٦٥- بەلکە پێی گوتم خۆمـــــم و سکم
هەزاران فاکت ناگاتـــــــە فیکم

١٦٦- بمنوێنن ئێوە بە جلی تـانجـــــی
تەنها بەو مەرجە بڵێن ژن حاجی

١٦٧- بۆ لە ئاستی عەیبی خۆت کوێری
وەها فێر کرای یا هەروا فێـــری

١٦٨- بەندە بەبیْ عەیب نەبووە نـــــابیْ
ئەو بەندە بەندەس خوا لێی ڕەزابیْ

١٦٩- بە هەموو ئاوی دەریـــای ئەم دنیا
چەویْ بەرز ناکات کەو ا لە کۆشیا

١٧٠- بە هلـــــولی دانا کە لەو بەغدایە
ڕازی بوو بەکا کـــــــاشیان نەدایە

١٧١- بەو بایە دەژیم کەلای تۆ وە دێ
هەر چەندە ئێستاش تۆوەك من بێ جێ

١٧٢- بەیار کێڵان و جووتی بە گـــای لەڕ
چپە مەحاڵە بکـــــرێ لەگەڵ کەڕ

١٧٣- بەسەر دولـــــــکانە گریانم نایە
درۆزن هـــــــــەرگیز ناگاتە مایە

١٧٤- بەیانی تا ئێوارە هەر سەگی خەسان
پارەی حەق دەستی دا گەلاوی دەستان

١٧٥- ببێ بە ئاگر کوێ ئەســـــــوتێنێ
ئەگەر شت نی یە بۆ ناوی دێنـــــێ

١٧٦- ببێ بە چەقەڵ بسوڕێتـــــــــــەوە
سەری کلاشم نالێسێتـــــــــــەوە

١٧٧- بۆ گۆشتی کێری کەر پەنابـــــــەرە
مەکێشە منەتی بێ سەرو بـــــــەرە

١٧٨- بخۆ بەردی ڕەش بکە خەوی خـــۆش
برا بۆ برا دڵی دێتـــــــــە جۆش

١٧٩- بخوڕە و مەبڕە هەتا ئەتوانـــــــی
قەدری خەڵکت گرت بۆ تۆیە جوانی

١٨٠- بدە ڕەنج کاکـــە بۆ خواردنی گەنج
جۆ بۆ دانی کەر نەوەکـــو بـــرنج

١٨١- بدەن لە تەختە حیزیش بەبەختە
پشتی چالاّیـــی هەورازی سەختە

١٨٢- بدەی لە هەردێ ملتـــی تیا بشکێ
لە پردی نامەرد نەدەی دەست بەجێ

١٨٣- برا برایە و بـــــــرازاش جیایە
برا یە لە ڕووی بـــــرا بێ حەیایە

١٨٤- برا کە کاتێ بوو بە برازا بـــۆت
ترازا کاری دوری کە لە خـــــۆت

١٨٥- برا گەر گرتی پشتی بـــرای خۆی
مەگەر مـــوقەدەر لـــەلای خودا بۆی

١٨٦- برای دایك جیازە وەك ماری بێ ئیجازە
هەر مەجالی بێ ، زۆر پێت بێ نیازە

١٨٧- برا گـــەورەم بەو گووی زیادە نەخۆی
لە قسە کـــردن بزانە چۆن دەڕۆی

١٨٨- برایەتی بەزۆر قەت نەگـــــیراوە
چاکە کاری یە بە مێرد سپێـــــراوە

١٨٩- برامان برایی وکیسەمان جیـــایی
من خۆش و تۆ خۆش بەس مالێ ئاوایی

١٩٠- برسی و سەربەستـــی نەبووە و نابێ
ئەبێ پیـــاو بۆ خۆی خاوەن وەفا بێ

١٩١- برسێتـــی ڕەگی هـــاری پێوەیە
ئەو کەســـە مەردە کەوا بێ وەیە

١٩٢- برنجی بێ ڕەنـــج خۆشە بەتامە
مالێ لە خاوەن مـــالێ بۆچی حەرامە

١٩٣- برنج ئالیـــکی کەر نی یە گیانە
چون فێری جۆیـــــە برنج زیانە

١٩٤- برنجیان نیشاندا و ماشیان بۆ دانا
بۆیە بە جارێ سەبری لێ بـــــڕا

١٩٥- بە مشك بڕوام کرد نەك بە ئاشەوان
چون دەستی پیسە لە مزەی باراشان

١٩٦- بریشکەی جۆی خوارد سابونی هاورد
دەستی بشۆرێ ئـــازا دەست و برد

١٩٧- بزانە زانین هێـــــلا نەی کوێ یە
ئەو جێگە خۆشە دڵ مەیلـــی لێ یە

١٩٨- بزنێ فەرمـــــــووی پژمیم نە تڕم
ناچارم بە شـــــاخ قون خۆم بدڕم

١٩٩- بزن بۆ شـــــەوێ جێگەی ئەکا خۆش
نەکەی کەســـی مەرد بکەی فەرامۆش

٢٠٠- بزن بە پێی خۆی مەڕیش بە پێی خۆی
ئەکرێت بە دارا لەسەر کـــردەی خۆی

٢٠١- بزن لە بەر گیان قەساب لەبەر بەز
وەرە مەیـــــدانم ئەوەش عەرزو گەز

٢٠٢- بزن دوانـــــزە مانگ قون بە دەرەوە
مەڕ هیچـــــــــی نەوت بە تەشەرەوە
بەلاّم خۆیەك جار مەڕ کە کەوتە دەر
بزن هەل هەلەی زمانی خستـــە سەر

٢٠٣- بزن ئەجەلی هات نانی شوان ئەخوا
بە هەموو کەسێ قەت مەکـە بڕوا

٢٠٤- بزن لە تاو گیان قەساب لە تاو گۆشت
تا فریای کەوتم مالّەکـــەی فرۆشت

٢٠٥- بزن لـــــــە حیـزی ئەچوو بەڕێوە
چون مەڕ پەچەی ڕانی ڕۆیـــوە پێوە

٢٠٦- بزنێکم نەخوارد کاوڕێکم جرگاند
چ کارێکم بوو خۆم تێـوە گلاند
٢٠٧- بزن نەخورێ بن فچکـــی ڕانی
چ ئیشی هەیە بە نانـــی شوانی
٢٠٨- بزنە گەڕی دوا بڕاو بـــــــوو
لە دۆی مالآنی کردین زوو بـــەزوو
٢٠٩- بزنە گەڕۆڵێ چوو بۆ سەر چـــاوە
نا گەڕێتەوە ئاو نەخواتـــــــەوە
٢١٠- بزنە قووت چووە و کە لەلام نەما
سەر بنێ بە هەزار مالّەوە یاخـــوا
٢١١- بزن قارانی چۆڕێ شیری بـــــێ
مەڕ نا قارێنی مەگەر بەرخی بێ
٢١٢- بسکەی سمێڵی دێ دڵی خۆش کرا
من گریانـــم دێ بۆ تۆ ئەی برا
٢١٣- بچیـــە خوراسان هەر دێیتەوە لام
هەزار جار بڵێی برات نیم بـــرام
٢١٤- بچیە سەر سیروان و شکـــانی دێنێ
هێندە بەد بەختـــە وازیش ناهێنێ

٢١٥- بکوژی قەساو ببڕی قەســـــاو
کەس قسە ناکا خۆت کرای حساو

٢١٦- بلوێر بۆ گایە بلوێر بـــــۆ بزنە
بلوێر بۆ شوانە کـــــەی ئیشی منە

٢١٧- بلاّو بلاّو هەر سەگێکـــــە و گلاّو
ئەو گێلە گـــــیرا بە فیکەو کلاّو

٢١٨- بم کوژەو باقیم لێت ئەوێ کاکە
خۆت هەڵی بژێرە کام ڕێگە چاکە

٢١٩- بن کـلکی ئەخورێ بۆیە کۆڵ نادا
خۆت لە نەزان گۆ هەردەمـــــە لادە

٢٢٠- بنو با بێتە خەوت خەیـــــاڵت
کێ بـــوو هەرەسی هێنایە مالّت

٢٢١- بووە بە حیزی حیزان گاو تـــازە
هیچ چارەی نی یە لـــە ئەم دەروازە

٢٢٢- بووە بە خوێنی گەشـــــی سیاوەخش
هەر نـــــەبڕایەوە لە پاش و لە پێش

٢٢٣- بنێـــــــــرە مشتی و ببڕە پشتی
نەکەی زیان دەی لە سوودی گشتی

٢٢٤- بووە بە سابرێنی بانی مۆرد و هاج
نیازی نیە بەهیچ کەسیش بدا باج

٢٢٥- بووە بە شاییەکەی بناویلەی چەم
هەموو گۆرانـــی بێژە بۆ پەر چەم

٢٢٦- بووە بە ئاردی بەڕوو بە پەیکە تاشێ
دوزمان بە درۆی قسەی ئە تاشێ

٢٢٧- بووە بە ئارد و لە بنی دڕکـــــان
کۆ نابێتەوە بە سوك و ئاســـــان

٢٢٨- بوو بە تڕەکەی خەسرەو هەر ماوە
گەورە بۆ بچوکی خۆی ئە گێـڕاوە

٢٢٩- بووە بە گووی مەلەوانـــــی ئاو
بلاوەی کردووە کۆ نابـــێ تـــەواو

٢٣٠- بووە بە کوردی لە دوو جەژنان بوو
هیچی پێ نەکراو لە دەستیشی چوو

٢٣١- بووە بە کێچ و چووە کـــــەولێیەوە
تازە هەرچی کرد نەچووە دڵیەوە

٢٣٢- بوو بە مووی لوت هەر دەم حازرە
بەلاّم پێویست بێ زۆر چاك بزرە

٢٣٣- بووە بە ماری شێخ هۆمەر لێمان
پاشی یارمەتی ئالاێە ملـــمان

٢٣٤- بووە بە هات هات وە هاتەکەی ڕۆم
پاشی پیاوەتی شکـــاندی ئەستۆم

٢٣٥- بۆ بوو بەو ڕۆژەی قەرەی تیا کوژرا
سیا چارە خۆم گەر ناوت بـــــرا

٢٣٦- بووە بە ڕەگی گولی لێم نابێتـــەوە
چەندم پێ خۆشە کە جیـا بێتەوە

٢٣٧- بووە بە داری پەڵکی سێبـــەر دار
هاوین خۆشترە سێبـــەری لە بەهار

٢٣٨- بوو بە میزی حوشتر بـــۆ دواوە
ئەگەڕێتەوە هەتـــــــاکو ماوە

٢٣٩- بوو بە درۆزنی ئاگر لە مالْ چـــوو
هێندە درۆی کرد تا مالی تیا چوو

٢٤٠- بوو بە گێسکی دەست هەیاسی خاس
نەزیاد و نەکەم ئەکا خۆ بـــەڕاس

٢٤١- بووە بە سوری دوو دووگـــر لێمان
پاشی پیاوەتی دەست بـەجمێندان

٢٤٢- بووە بە کەری ناوە ڕاست جۆگە
ئەم بەر و ئەو بەر ئەبڕێ بە ڕێگە

٢٤٣- بوو بە هەورامی لە کوڵی نەخوارد
نانی چی بێنم کەوا تۆ بێ ئارد

٢٤٤- بووە بە کلکە نەو تیتە لێمـــــان
خۆی کرد ئاگر و هاتەوە ماڵمان

٢٤٥- بووە نێر کەری برایمە شینـــێ
جاران قونیە دا ئێستا دەســـەڕێ

٢٤٦- بووە بە مەقەست چووە لای هەرکەس
دەمی دا چەقان بۆ یان برد هەر دەس

٢٤٧- بو کە داماوە نیەتی شوێنی شـــەوێ
کەچی موستیلـــەی زێڕی لێم دەوێ

٢٤٨- بو کـــــــەکەمان زۆر جوان دەرچوو
با لۆکەیەك لە سەر لێوی بـــــوو

٢٤٩- بوکەکەی پەنادیوارێ هەموورۆژێ بەتاڵیت
کەچی شەوان گسك ئەدەی لە ناو ماڵت

٢٥٠- بوکێکمـــــان هاورد بێ بار گەو بنە
کەچی نەویە دار وتی ماڵ ماڵی منە

٢٥١- بوکێکمـــان بوو دایم لە سەر تەنور
کە چی هێشتا ئەو بووە ئاگری سور

٢٥٢- بوکـــــی ساڵێ بەردەرە مـــــاڵێ
گەر چاکـــی نەکرد هەوای دە چاڵێ

٢٥٣- بوکمان ئەم جارە ناشی و نـەزانە
جار جار هۆڕ ئەکا جار جار هەمانە

٢٥٤- بوکی نزیکی باوان بێ کـــــارە
هەرکە قسەت کرد ئـــەڕوا ئێوارە

٢٥٥- بۆ بەرخی هەژار چ گورگ و چ سوار
هەر دوو دوژمنن بە بەرخی هـــەژار

٢٥٦- بۆ پیاوی ژیر بەس ئیشـــارەتێ
زۆر چاك تێ دەگا لە هەموو شتێ

٢٥٧- بووە بە کاسەی چاڵـــــەوان کاکەم
ناحەق نیم ئەگەر مەرحەبای ناکەم

٢٥٨- بۆ حسەین نەگریا بۆ هەریســـەکە
بە هەموو کەسی گوتـــــووە پسکە

٢٥٩- بۆ خەڵکی ئەدا فەتوای سەنـگە سار
خۆشی کەرکەی ئەگرێتە بەربـــــار

٢٦٠- بۆ ڕیش چووم سمێڵم نایە بانی
خوا لێ بوردەیە کـــــەوا نەم زانی

٢٦١- بۆ گرتی کون کون مەکەرە خـۆت
نامەرد هەوڵیەتی بشکێنێ ئەستۆت

٢٦٢- بۆ گێسکێ گـــــایە مردار مەکەوە
کەمێ هۆشت بێ و بیریش بکـــەوە

٢٦٣- بۆ کوێر شەو و ڕۆژ لەلای ئەو شەوە
چرات هەڵمەکە و پێشی مەکـــــەوە

٢٦٤- بۆ نانێ مانّت لێ جیـــــا کردمەوە
هەرکەس دەستی بوو هەر وەکو ئەوە

٢٦٥- بۆ نەوس بوو خۆی هـــــەوادا حەوزێ
عەمری بە باچێ و یاخـــــودا دارزێ

٢٦٦- بۆ هەر دەردە مەردێك دەرمـــــــانە
خۆشە ئەو مەردە کـــــەوا خوێوشمانە

٢٦٧- بۆ یەکێ بمـــــــرە لە بەرت بمرێ
مەردە یارمەتی کـــــــەسی پڕ گرێ

٢٦٨- بۆت ئەنوسمە کەڵتەك لای برا کلۆڵ
ئەمە چەند جارێ داتمە داری گۆڵ

٢٦٩- بۆزە بە لـــــــەڕی بۆرەی دا زەوی
غیرەت نا ڕوانێ لە لەڕی و قەڵەوی

٢٧٠- بۆ چ خوم خانەیە بیـــــــدەمە دەست
کەسێ کەس نەبـــــوو مەیکەرە کەست

٢٧١- بۆرە نەبێ بازە بێ دەستەو سارە تازە بێ
مەلیح و مەنیج نەبوو قیرو سیابانازەبێ

٢٧٢- بۆق پێتەوەدا نەوعـــــــــی مار نی یە
بۆقە بێ ژەهـــــــرە و ئازاری نی یە

٢٧٣- بۆنی شیری خاو هـــــەر لە دەمی دێ
چۆن قسەی کرد یان چۆن لە ڕووی دێ

٢٧٤- بۆیە هاوینم من لەلا خۆشـــــــــــە
هیچ کەسێ نالێ گونت دا پۆشـــــــــە

٢٧٥- بۆیە پێم گوتی مامە چۆلەکـــە بگری
نەك دەستی زوڵمم لەسەر داگـــــــری

٢٧٦- بۆیە لێت ئەدەم پێستە سەگ نەییـــا
کە سەگ پێستەی برد لێدان سودی کوا

٢٧٧- بۆیە نەڕژاوە یان نە پژاوە کە نە پژێ
قەدری مارْ بگرە پێش ئەوەی بڕژێ

٢٧٨- بیا نوی تڕی کە نانی جۆیە
ئیتر لەبەرچی وا خەتایی تۆیە

٢٧٩- بێژنگی ئەبا بیدا لە ڕووی مانگ
هەتا تاریکی بخا لە ڕووی مانگ

٢٨٠- بەس دەنگت بێت هەناسە بزووت
شەرمی پێ ناوێ بێژنگ دەلەڕووت

٢٨١- بەبێ ئەو پەنجەی نەکردبە ئاوا
ئەویش چاکە ئـــەو نادابە ئاوا

٢٨٢- بەبێ(نا)ی ئەوخەریك بووئەی ژەن
ئێستا (نا)ی لایە بۆ ئەوە مژدەن

٢٨٣- بێ بوار مـــــەدە لەو ئاوی زێ یە
دەمت با مەدە لە هەموو جێ یە

٢٨٤- بەبێ دەرپـــــێ ژیا و گـەورە بوو
بۆیە ئەو قەدوو بالأیە هـــەڵ چوو

٢٨٥- بەبێ دەست شکـــان نگین ئەشکێنێ
ئاقڵ تۆڵەی خۆی بێ دەنگ دەسێنێ

٢٨٦- بێدەنگ وەك میٚروو بە سام وەك نێرو
کەسی دەنگەوەر هیلاك و مانـــــدوو

٢٨٧- بیر بە دەرزی قەت هەڵ ناکەنرێ
پۆپەشمین بەرگەی سەرما ناگرێ

٢٨٨- بەبێ سەری کەر بێستـــان نابێ
لەگەڵ ناکەسا با کردەت جیا بێ

٢٨٩- بێچووە مراوی بوو کردەوەی کاکەم
هەرچی یەك بکەم من پێیدا ناگەم

٢٩٠- بێ زوورنا هەڵپەڕی چون دڵی خۆشە
یان پارە دارە یان مێشکـی بۆشە

٢٩١- بێگانە بێگە ، لە سای خۆت لایـدە
پێشینان دەڵێ کەی جێـی ئومێدە

٢٩٢- بێگانە یـــەك مەیدانە یەك زمانە
ئاســـان کاریم کرد لە ڕێی خزمانا

٢٩٣- بێعار یان خستە ئاوگوتی تەڕ نەباش
ئینکار لە جەهەنم ئەڵێ سەرما باش

٢٩٤- بێ کەســـی تەنها قابیل بە خوایە
هەر بۆ ئەو باشەو بە ئـــــەو ڕەوایە

٢٩٥- بێ ناوبی لە بـــــەد ناوی باشترە
بەد ناو بۆ خۆی و خەڵکـــــی ئاگرە

٢٩٦- بێوەژن ئەستونـــی مـاڵی بێ بە زێڕ
خێری پێ ئەشـــێ هەروەکو دەست گێڕ

٢٩٧- بێوەژن دەرکـــرا مارەیی نەبـــوو
کە چی بۆ هەشت یەك بانگەشەکەی بوو

پیتی ﴿پ﴾ ١٠٥ پەند

١- پادان لە پەین پیسبونی قاچە
کەی دەمی زیکر، تالبیـــی ماچە

٢- پادار بگرە و بێ پا مانمـــــانە
پادار و بێ پا مانی خۆمـــــانە

٣- پاژنەم سوور نەبێ خەڵتانی خوێنی
بە من نابەخشێ سەلکی ترخێنی

٤- پارە بۆ نامەرد ڕوو زەردی دێنـــێ
زۆر دڵی دۆستـــی لێ دەئێشێنێ

٥- پارەت دا مەلا لە مزگەوت دەرکە
کە پارە نادەیت چیتە لەم دەرکە

٦- پارە چڵکـــی دەست وریابە کاکە
زۆرە لە ڕێیا مـــــات و هیلاکە

٧- پارە یە پارە ئەهێنـــــێ ئازیزم
چ فایدەی هەیە قسەی لـە زیزم

٨- پارەت هەبوو کەس لێت ناپرسێ
کێی، کوڕ کێـی ،یا کوڕ چ کەسێ

٩- پارە ، کـە پارەی خەڵك بوو گیانە
بەس کیسە ئەدڕێ زۆر چاك بزانە

١٠- پارە کە زۆر بوو سەر شۆڕی تیایە
هەندێ جار دین و ئیمان لای کایە

١١- پارەی سپی بۆ ڕۆژی ڕەشـــــــــە
سڕ چی یە دڵت لە بۆم پەرۆشـــە

١٢- پار و لە دەم کەوت مەکانی کۆشە
لە پاش دینی حەق هەر هەمووی بۆشە

١٣- پاشایی سەر تەختە بڕوانە تەختی
گیڤەی سمێڵی دێ تا ماوە وبەختی

١٤- پاچەکەت کە دا بە دەستی ناکـەس
هەوەس ڕانی خۆی پێ ئەکا بەس

١٥- پاڵی لێ داوە زانی نەمـا بۆی
لە پاشـــی چی بێئومێد بوو لێی

١٦- پایزە بـــــرا کوا ڕەنگ و ڕوخسا ر
وادەی زستان بوو نەهاتی بەها ر

١٧- پەتی درۆ کورت وەکو تف هەڵدان
نامەرد کە سێکە لە شوێن گێڕچەلاّن

١٨- پەتـــــــی سواڵی یە مل دا ئەبڕێ
چەندت پێ برا ئەوەم پێ ئەبڕی

١٩- پەڕۆیـــــــە لە من دا درە برام
هەولێ مەدە بە درۆ بگەیتە مەرام

٢٠- پەرژین بۆ پیاوی بە حەیاو شەرمە
بێ شەرم لە پەرژین چ باکی شەرمە

٢١- پەشیمانی گـــــەر شاخی لێ ئەڕوا
لەو کردەوە یەی ئـــەگەڕا وە دوا

٢٢- پەلۆڵەش دەمی زۆر کەسی سوتان
ئاگات لە دۆست بێ لەکاتی قسان

٢٣- پەمووی شارەزوور زۆر و بە ناوبانگ
لە خوڕاو مەترسە بترسە لە مەنگ

٢٤- پە نجەم نا یەدەم ووتم نـــا گەزێ
نەمزانی بالمی پێوە ئـــــەدزی

٢٥- پە نجەی خۆی گەست کاری نا پەسەند
تازە بێ سودە مامـــــەڵەت وەچەند

٢٦- پە نجەکانی دەست کەی وەکو یەکن
بەڵام بۆ ئازار هەموو چون یەکن

٢٧- پڕ کۆشم بووە لـــــە نان و لە دۆ
کەچی هەوڵدە دەم لە بۆ نانی جۆ

٢٨- پشتم لە سەفین سەرم ئاسمان بێ
چ باکم هەیـــە هەرکێ دوژمن بێ

٢٩- پشتی دەستی خۆی وا بـــردە دەما
هەموو ئازارو خـــــەمێکی نەما

٣٠- پشتی یەکتـــــری نادەن لە زەوی
بوون بە کۆمەڵی جامـانە قەوی

٣١- پشتوێن بکـــــەوە دنیا ئارامە
نەکەی بە دۆستی داك بڵێی مامە

٣٢- پشقەڵ بخەرە ژێری پێت گیانە
خرا پەی خەڵکیش مـەڵێ ئـازانە

٣٣- پشیلە بێت و بـاڵـــــی ببـوایە
هیچ بـاڵندە یەك ئەبوا نەمایە

٣٤- پشیلە لە مـاڵی ئاشنا هەڵنـــاکات
هیچ کەس لەم دنیا بەئاوات ناگات

٣٥- پشیلە دوگی دی ووتی ئاخ مشکێ
دوگم بۆ چیە دوو دەستم بشکێ

٣٦- پشیلە گوی ئەشیا لە بۆ دەرمانێ
ئەی شاردەوە تا هیچ کەس نەزانێ

٣٧- پشیلە لـــــە دوای جگەر عەوداڵە
دەمی نایگاتێ هەر ئەڵێ تاڵە

٣٨- پشیلە لە ماڵ نەبێ هەر جارە
مشکان جەژنیانە ڕۆژ تا ئێوارە

٣٩- پشیلەی کوێرە کـــــردە و کرداری
شتی ژێر چنگی نادرێ بە دیاری

٤٠- پلارێ بگرە ئەگـــــــەر ئەتوانی
منیش وەکـــو تۆم ئەگەر ئـــەزانی

٤١- پلاّو خۆران بوو پاڵـــــی لێ داوە
کەچی جۆ خۆران هۆیان لێ داوە

٤٢- پلکە شەمام هەمـوو ڕۆژ حەمام
نازانـــــــێ بۆچی ناگاتە مەرام

٤٣- پق لە بۆنە مرِ ئەکات دایم ئەو
فریا نـــاکەوێ نە ڕۆژ و نەشەو

٤٤- پور گونی بوایـــە ئەو ئەبویە مام
ئەگەر دەرویشە چیەتی لە حەرام

٤٥- پورە فـــەرەنگیز تەشی من برِێس
تەشیەکەی خۆشت بدە بەنیوە ڕێس

٤٦- پورە مەستان کاسەی دەکاسەی سان
خۆت مەهـاوە کاسەی هیچ کەسان

٤٧- پوشی لە کا چۆن ئە بـــــــژێری
وەستا یە بزان بۆ ژێر بـــە ژێری

٤٨- پوشی دایـــە دەست زۆر بە ئاسانی
دوای پوش وەرگرتن خۆشـە گۆرانی

٤٩- پولی کرد بە پەڕۆ نازانـم بێ هۆ
گات تۆپی ئیتر چیتە لە هۆ هۆ

٥٠- پیادە ئەزانێ ســـوار تەنگە بەرە
دەم پیس ئاقڵی کردە مەخســـەرە

٥١- پیا بکـــــەن دەرزی دوبارە سوژن
بەو مەرجەی بڵێن چۆنی ئاغا ژن

٥٢- پیاو ئەبێ لەسەر بەڕەی خەڵك هەستێ
یارمەتیم بدە بە تەنیا دەستـــێ

٥٣- پیاو ئەو پیاوەیە بچێتە هـــەوێ
پێشکەشی ئەکەم هەرچیەکی ئەوێ

٥٤- پیاو پیر بێ فێری پلاۆ خواردن بێ
دەست بۆ لوتیەبا ئاگات لێی نەبێ

٥٥- پیاو بو خچە یە تا ئەکـــرێتەوە
نازانێ چییە و ناش گـــەڕێتەوە

٥٦- پیـــاو قوتابیە و ڕۆژگارمامۆستا
مەخورە بەسەری ئەوەی بەردەستا

٥٧- پیاو کە زۆری ووت لەخراپ وباش
قسەی خۆی ئەکابێ سود و بەلاش

٥٨- پیاو کـەگڵۆڵەی کەوتەسەرلێژی
فریایی ناکەوێ کورتی و درێژی

٥٩- پیاوی دوو ژنە چەشنی کەوگیرە
جەرگی کون کونە بێ ڕاوتەگبیرە

٦٠- پیاو کە لە ژنـــی بە بیانوو بێ
کە ئاردی بێژا قنگ نەلـــەقێنێ

٦١- پیا و لە مانْ نەبوو ژنیەدەن بەشوو
سەیری زەمانە چۆن بووە ئاوەژوو

٦٢- پیاو لە بنەماڵە نابرێ کاکی خۆم
ئەزانی چی کردچۆن کاری کردبۆم

٦٣- پیـــاو ناچار کرا بە دۆستی داکی
ئەڵێ مامە گیـــان پیاوێکی چاکی

٦٤- پیاو لە مالّی خۆی ملی شای پەڕان
چ باکی هەیە لە قسەی خەلّکان

٦٥- پیاو لە گـــەوادی ئەگەر بترسێ
ژنێ ناهێنێ و کـە بیکا پرسێ

٦٦- پیاو لە کوانوی مالّـــی خۆیەوە
ئاو دزە ئەکـاو ئەچێتە ژێریەوە

٦٧- پیاوەتی پیاوە بەئیش نەك بەڕیش
کارێ بۆت نەکرا بە بێدەنگ بنیش

٦٨- پیاوەتی بەسەر ئاوی حەمـــامۆ
وەکو میوانە و لە مالّـــی نامۆ

٦٩- پیاوی هەژار و مات و دەسەوسـان
چ فەرقی هەیە گەرمیان وکوێستان

٧٠- پیاوی سەر ڕاسە شەریك پارەدار
سەر لاریش دایم عاجزو خەم بار

٧١- پیاوێ چروووك بوو حەرەسی پارە
نەك خۆی منالّی گشت گرفتارە

٧٢- پیاوی دوو ژنە جەرگی کون کونە
دوژمن ڕۆژی بوو هەر بۆت دوژمنە

٧٣- پیاوی گوله پیـــاو ترڕزله تەواو
یاخوا هیچ کـەسێ نەکەوێتە داو

٧٤- پیاو کە فەقیر بوولای باوە ئەتسێ
پەت لە باریکـــی دایم ئەپسێ

٧٥- پیری و هەزار عەیـب ئەمە واباوە
گەنجی ڕەشمالّی بەختە هەڵکراوە

٧٦- پیرە ژنـــــی ئەم دنیایە
دڵداری خۆی لـە بیر نایە
کە چی مەنعـــی من ئەکا
لە بۆشم بوو بـە بەلاّیە

٧٧- پێستە کەی ئەوی داوە بەسەردا
ئالودە بووە خۆ لەگەڵ دەردا

٧٨- پێستی سەگ نابرێ بۆ دەباغ خانە
ئاشق ناچارە بچێ بۆ مـە یخانە

٧٩- پێش ئەوەی کەخۆت هاویتە ناو بیر
بۆ دەرچوونی لە بیر بکە ڕاو تەگبیر

٨٠- پێشکەوتوی دواکـــــەوتووە کاکەم
هەمووی خواردمانّم هەرچی پەیاکەم

٨١- پێشینان کـــردی جەنابت خواردی
تۆش بیکە پاش خۆت ئەگاتەمرادی

٨٢- پێچکە چوار بوو بە ژمـــــارە بوو
ژیان ناخۆشە زستان بەهـــار بوو

٨٣- پێچی دەوەنی لە ڕوتەوەنی شاباشترە
نان و ە ناو چاوی ژنانی بەمەکرە

٨٤- پیاو لە نەبونی دوشتی کەوتەلەیاد
خزمی دور قەرزی کۆن دڵی دەکاشاد

٨٥- پێچی مێزەرێك باوە و گـــوتراوە
زۆرە لەو پێچەدا هـــەر ئەتلاوە

٨٦- پێکەنینی زۆر گـــــریانی لە دوا
نا خۆشە دیاری لـــە پاشیا داوا

٨٧- پێی پەتی باشتر لە پێڵاوی تەنگ
بێ ماڵی باشتر لە ماڵی پڕ جەنگ

٨٨- پیری لە بیری نەکـــــەی بڕوانی
لە هەوڵـــــی دوایی ئەبێ بزانی

٨٩- پیرو پۆشـــــــی وا هێنایە جۆش
هەموو بـــێ بادە کردووە سەر خۆش

٩٠- پیر بە ڕا و تـــەگبیرە گشت کات
گە نجە بەبێ ڕا غەرقە لە ئافات

٩١- پیر ی و فەقیری هـــــەرد و بەکێری
کەس بۆچی فەقیر نەکـەوتە بیری

٩٢- پێستەی ئـــــەوی کێشایە سەرما
دڵی ئارام بـــوو لە داغ و شەرما

٩٣- پێستی قورباق بۆ دەبـــــاغ خانە
ناکرێ و نابێ خۆ خـــەڵە تانە

٩٤- پێچی مێزەر بوو دەورانی دنیـــــا
خۆزگە بەوکەسەی سەربەست تیاژیا

٩٥- پێکەوە من و تۆ ناچینە جـــــەوڵ
ئیترپێم نالێی چی یە قاڵە قاڵ

٩٦- پە نجەکانی دەست کەی وەکو یەکە
دەرمان بۆ موشە وبۆ بەراز فیشەکە

٩٧- پێی زل نەگبەتی سەری زل دەوڵەت
هەرگیز مەنازە بە زۆر و قـــووەت

٩٨- پێوانـــــەی پڕ بوو بۆیە بێ خەمە
هەر هاواریەتی کـــــە بەشی کەمە

٩٩- پێی چرا تاریك ڕێگە ترسناك
لە بۆ کەسی چاك خۆت بکەهیلاك

١٠٠- پێیەکی لێرە و یەکێ لـە بەغدا
مەرد لە نامەردی خەڵك خـۆی لادا

١٠١- پێ بەقـەد بەڕەی خۆت ڕابکێشە
کە بێ مامـەڵەی لە ماڵ دانیشە

١٠٢- پێ بکەنە لەگەڵ دنیا چاوەکەم
بۆ خۆشت بگری ئەی هاو ڕاوەکەم

١٠٣- پێ مەنێ لە سۆسنان چون ڕووجوانە
کەسێ دانابێ بۆ خۆی لوقمـــانە

١٠٤- پێت مەنێ لە سەر کرۆکی پشکۆ
ماڵی خۆت بخۆو بنیشە بە شکۆ

١٠٥- پیازی عەوالأن خواردن بێ بردن
بێسودە هەوڵت لـــە تالأن کردن

پیتی ((ت)) ١١٤ پەند

١- تـاگووتی بەرسیلە تریٚ پیٚ گەیی
ئیتر تۆ بۆچی ئەیکەی گلـــــەیی

٢- تـاووتی بەهارهاوین بەسەر چوو
خوا لامانـــــــــبدا لە پلانی جوو

٣- تـا ئەڵیٚ هاڵە هەنگوین پیٚ ئەگا
چویتە هەر ماڵـــــیٚ بدە لە دەرگا

٤- تـا ئەم بایە بیٚت ئا لـەم کونەوە
ئەم ئاگرە ئەگرِیٚ هەر بەم بۆنەوە

٥- تـا ئەم بایە لەم کونەوە بیٚ هیچ
ئاسودە نابیٚ پاســـــــــاری بن میچ

٦- تـا بۆ خۆمـــم سەند قیر بووە سپی
خۆشە خۆرە تـــــاو زستان بە کپی

٧- تـابۆ خۆمم سەنـد قیر ووتی جق
کەسانی چاکـــــە لای خەڵکی لائق

٨- تـا بە شەو نەرِۆی بەشەوپیٚ ناگەی
شەورِۆژ یەك خەی ئە نجا پیانەگەی

٩- تـا بەد نەبینی لە بەد خانەت چی
قەدری بزمارە وا لای پینـــــــەچی

١٠- تا بەڕوو زۆر بـــــێ سمۆرە برسی
خۆت لێ نەگۆڕێ چویتە سەر کورسی

١١- تا تۆو نەچێنی خەرمان نـا پێوی
چەقـــــــەڵ داماوە لە فێڵی ڕێوی

١٢- تا پیرێ ئەمرێ هەزار جوان ئەمرێ
ئەمە مردنە و یـــــەخەمان ئەگرێ

١٣- تا نەکەی جێی ڕم نەکەی وەشاندن
چی چاند ئەید وری لە پاشی چاندن

١٤- تا خان ئەسازێ لـــــە شکر سازی
بە ئەسپی برســـــی مەڕۆ ڕم بازی

١٥- تاکو دز گرتی یەخەی خاوەن مالْ
خاوەن مالْ دزی گرت بێ قاڵە قالْ

١٦- تاکـــو ژیر بیری خۆی لێ کردەوە
شێتە بەبـــــــێ بیر لێی پەڕییەوە

١٧- تا ڕێوی خوێندی قەبالەکـــەی خۆی
پێستیان گرتەوە تانجی و تولە بۆی

١٨- تا زۆرتـــــــر بژی زیاتر ئەبینی
منالْ بێ ڕەحـــــمە چووە سەر سینی

١٩- تا دەستی نەدا لە گون نازانیٚ نیٚرە
کوشتنی گشت مـــاران سەواب و خیٚرە

٢٠- تا زەوی تیٚر تیٚر ئاو نەخواتەوە
ناییە خشیٚ بە گیا ئاو بخـواتەوە

٢١- تا چاڵ پڕ نەبیٚ گۆمـان پڕ نابیٚ
دەعوەت بە گۆشتی مرە وەکڕ نابیٚ

٢٢- تا کو گوو نەکا نازانی قنـــــگی
منی کوشتووە کردەی بیٚ دەنـــگی

٢٣- تاکو پیٚ ئەگا گووی وەکـــو قیر
بیٚ سودە قسە یان ڕاو تەگبیـــــر

٢٤- تا شونەکەی میرکە شوت کردگزیر
کە سکت پڕ بوو بانگت ئەکەن پیر

٢٥ - تا گوێرە کەیە گەورەبـیٚ وەك گا
خوێنی مەینەتی بە لوتـت ئەگا

٢٦- تا فەرز وەستابیٚ سونەت بە تاڵە
کە برسیٚتی هات گشت شت حەلاڵە

٢٧- تا کۆسپیٚ نەڕمیٚ کەندیٚ پڕ نابیٚ
گەورە بـــۆ بچوك ئەبیٚ بەوە فابیٚ

٢٨- تـاتۆ خەریك بویت تەمێی منت کرد
خەرە زەنگی کلکی کەرم حساب کرد

٢٩- تـا ما مـــــــراندی کە مرد تڕاندی
جامی بۆ نەشکا بەلاّم زڕانـــــــدی

٣٠- تـا کەر لە بەغـــدا بۆی نەسەڕێنێ
خۆ بەری نادا هـــــەر چی بۆ بێنێ

٣١- تـا کونێکم گرت کونێکی تـــر هات
سەیر نەکراوە ئەسپێ بـــــە خەلاّت

٣٢- تـا مالّ وەستابێ مزگـــــەوت حەرامە
گێلە بە دۆستی دایکـی ووت مامە

٣٣- تـاکو مەقاش بێت بۆچی دەستی خۆت
دەخەیتە ئـاگـــــــر کە بسوتێ بۆت

٣٤- تـا بیسمیلام کرد پێم فەرموو فەرموو
الحمـد الله لە پێش من فـــــەرموو

٣٥- تـــاکو نەخرایە نـــاو قوڕگی تەبەق
لێ ی دانەنیشت لله و صـــــــــەدەق

٣٦- تـاریکی شـــەو بە چرایە نا ڕەوێتەوە
برینی هەست سەختە کـــە بکولێتەوە

٣٧- تـاریکایی مانگ ئێوارە دیـــــارە
بۆیە هاتە لام چـــــاری ناچارە

٣٨- تـازە هـــــاتە ڕوو کۆنە ئـاوەژوو
بۆ ئەوە مەگـری کەلە دەستت چوو

٣٩- تـا نجی ووڵـات کەرۆیشکی ووڵات
ئەگـرێ بۆ ڕاوچی ئەیکـاتە خەڵات

٤٠- تـاس بشکـێ نەك بزرێ نـــــاوی
کـردە نـا هومێد خـــەمە هەنـاوی

٤١- تـاقـــــانە یـا شێت یـا دێوانەیە
بۆ ڕازی دڵان هـــــەر پێوانەیە

٤٢- تـاکـێ کـــــەوش و تـاکـێ کڵاش
مـاند و نەبی مام تـــەڕەمـــــاش

٤٣- تـــــالان کـراو ئەبێتەوە مـاڵ
بەڵام سکەڕۆ دایم مـاڵ بە تـاڵ

٤٤- تـاڵی و سوێری دنیـام زۆر دیووە
ئینکار کۆڵ نـــادا کەوا بەزیووە

٤٥- تـان وپۆی پـاکە و بێگەردئـاوریشمە
تـۆ بە من دەڵێی کەی ئەمەئیشمە

٤٦- تـانجیەکەی قـوچان کە بردیان بۆ ڕاو
نێچیر ڕای ئەکرد ئەم گـوی کرد بە تـاو

٤٧- تـانجی کوێخا بێ و ڕێوی بـــــرا زاوا
کەرۆیشکی دامـــــاو قـوڕی بۆ گیراوە

٤٨- تـاوێ گەش بوم و تـــــاوێکـی تر ڕەش
زۆر چـــــاوەڕێم کرد پێم نەدرا بەش

٤٩- تـاوان کار بە کەیف بـــــــەلای یارەوە
بێ تـاوان دامـــــــــاو مل بە دارەوە

٥٠- تەبەقە تـڕاندنی ئـــــەوا کەوتە سەر
ئیتر نـازانم چی دێنێتە بـــــــــەر

٥١- تەپڵی بێ عـاری کوتـــــا وە کاکەم
جا منی هەژار چی لێ داوا کـــــــــەم

٥٢- تەپڵی دڕاوە یـانـــــــــەك زڕاوە
بێ عـارە تەپڵی لەژێر عـــــــــاباوە

٥٣- تەرازوو شـــــەرم ناکا لە هیچ کەس
ئەوەی کە ڕاستە ڕاستـــی ئەداتـە دەس

٥٤- تەڕە تۆڵەکەی نـا گـاتـــــــــێ کاکە
چەندە بەلاشە ئەوەندەش چـــــــاکە

٥٥- تەشتی زێڕین بنێ وە ســـــەرتەوە
پاشی تالآن بوون چی بە بە رتەوە
٥٦- تەشپی تـــــــڕێنە تەشی ئەڕێسێ
نامەردە لە ڕووی مەردا ئـــــەوەسێ
٥٧- تەشیەك موو بـــــادە خۆتی لێ لادە
بێ حەیا ناپرسێ چۆنە یا جـادە
٥٨- تەگبیر کەرەکەی نەمرێ ئەم پیاوە
فەرمان کەرەکەی بمرێ تـــــەواوە
٥٩- تەعزیەی دەوڵەمەند شایی فەقیرە
ڕۆژان ڕۆژی دێ ئەو ڕۆژەت لە بیرە
٦٠- تەقەی سەری دێ لەم بەند و باوە
خۆی برا گەورە خۆشـــــــی حساوە
٦١- تەڵەی بە قنگ تەقان فێڵـــــبازە
دەرچون لە مەکـــری جێگای نیازە
٦٢- تەماع گەرنەبڕی سەری لە بەر خۆت
سەرت دەبڕێ و وورد دەکات ئەستۆت
٦٣- تەماع خۆی خستە ئەولای ئەرواحۆ
خوایەگیان نەکەی بەرمان دەی لەخۆ

٦٤- تەنور تا گەرم بێ نان ئە برژێنێ
خالقی مەخلوق عـــــەقڵ نەسێنێ

٦٥- تەمەن ســـەری کرد چووە ژووری چل
ئـــــــدەمی وورد ورد ئەبێتەوە جل

٦٦- تەنیایی بـــــاشتر لە هاوڕێی خراو
هیچ ترست نـــی یە کە بخـرێتە داو

٦٧- تەور کلـــــــکی خۆی بۆ نابڕێتەوە
کە کلکی نەبوو بیر ئەچێتـــــــەوە

٦٨- ترس نیوەی لەشکـــــر کۆ ئەکاتەوە
چ بچێنـــــــــــی ئەوەش ئەدوریتەوە

٦٩- تروسکەی چاو باشتر لە سەد گۆچانە
نا حاڵی پشتـــــی بەست بە بێگانە

٧٠- تڕی نانـــــەوێ بە کوتەك ئەولاوە
کوڕی گـــــــــەرەکە بیبباتە دواوە

٧١- تڕی خۆی وگێزەر لە یەك ناکا جیا
حەیفە نان ئەخـــوا بەلاّم گیا نەخوا

٧٢- تف لە ڕووی ئاسمان بەرسمێڵ کەوت
کردمە سەر زەوی بەری ڕیشم کەوت

٧٣- تف کە ڕۆکـــــرا هەڵناگیرێتەوە
شەودەیجوریش بێت ئەبـــــڕێتەوە

٧٤- تفێکم هەڵکردکەوتە سەر ڕوی خۆم
نازانم لە دەست خراپیت بۆنەڕۆم

٧٥- تفەنگ و تـــیرت نایە تاریکی
زەحمەتە نیشانـــی دڵت بپێکی

٧٦- تـــــــفەنگی نایە زەردە واڵەوە
ئێستا چۆن بـــۆ من دێتە ماڵەوە

٧٧- تفی خۆت بکـــە و بڕۆ لەم ناوە
تا ڕقە گەورەم لێت هەڵنەســاوە

٧٨- تڵپی تەڕی تیا نەما چـــی بکەم
هەرچیەك بڵێم خۆم خەسار ئەکەم

٧٩- تنیشم داوە بۆچی تف بـــــدەم
زوڵمە و ناچارم بەلاّم چی بکەم

٨٠- تورەکە نەبوو ڕێگە وجێگەی خۆی
ئەیگووت کەوانم لەماڵ ئاغاخەی

٨١- تۆندگرتت شل دێ ئەگەر شل گرتت
ئەوا هیچ دەبێ و دێتە بەردەستت

٨٢- تۆ مەشکەی من ژەن منیش مالّی میر
هەتـــا تیّگەیی شیرم بوو بە قیر

٨٣- تـوشی گـون ڕەشی خۆت ئەبی کـکە
لوتت بەرز نەبیّ و بەس مەرحەبا کە

٨٤- تـولّیّ بە تەڕی نە چەمـــاوە بۆت
ووشك بوو یان گەورەنا چەمیّ لەبۆت

٨٥- تۆ کاڵەك خۆری یـــان بیّسان ڕنی
بۆ چی ئەوەنـدە قـون بە ئۆینـــی

٨٦- تۆ بنو بنو ئەی وەستـــای نەجار
خوا هەر یەکە دەروازەی هـــــەزار

٨٧- تۆ لەگەڵ عامی یا عام لەگەڵ تۆ
هەژاری دەردە پـڕ لە ئیّش و سۆ

٨٨- تۆ یەك مـــەنی منی دوو مەنم
بیّجگە لە گـورز گۆپاڵ و کـەمەنم

٨٩- تۆ نەبی مزگـەوت بۆ من پەنایە
دەرگای کـــەرەمی لە سەر پشتایە

٩٠- تۆ هەنگاویّ نیّ و بیّ ڕوو بە ڕووم
هەتا دە هەنگاو بۆ لات بهەنووم

٩١- تۆبەی گورگ مەرگە ئەم پەندە کۆنە
ڕەزیل بۆ میوان ناوچـــاوی مۆنە

٩٢- تۆ پینی کەرە و زەمـــاوەندی سەگ
دڵت خۆش نەبێ بە بزەی دەرەبەگ

٩٣- تۆ لـــە من دوری و نەبی یە یارم
خوای تاك و تەنیا سازانـی کارم

٩٤- تۆڵە بە تۆڵە قـــــازا نجی زۆرە
نەك ئەسپێ بکوژی لەجیاتی بۆرە

٩٥- تۆڵە بە سەبـــرە بەلاّم بە زەبرە
تۆڵەش لەتۆڵە بۆ کەسی بەمەکرە

٩٦- تۆم کـــــردە جۆلاّ بۆ مەکـۆت دزی
تاوان بار دایم چـــــاوی لـەدزی

٩٧- تێکۆشە و بەرهەم بـۆشە بێ خەم
خواهەر چەندی دامەڵێ بـەخوا کەم

٩٨- تێر ئاگای نی یە لە حاڵی برسی
مەردە ئەو کەسەی نایگۆڕێ کورسی

٩٩- تێری خوارد کـــــەوان ئەشارێتەوە
هەموو گریەك هەر ئەکـــــرێتەوە

١٠٠- تیر لە تیر دانیا تەواوە کە چی
خۆشی بـا ئەدا ئەڵێ : من ڕاوچی

١٠١- تیر و شیر لەیەک ئەسون ئەو دوانە
ئاشت بونەوە یان گەڵێ گـــرانە

١٠٢- تێرێ کوتـــــایە قنگی برسیەک
گوتـی : هەرزانی بۆ وا چویتەیەک

١٠٣- تێرم خوارد لە کاکلاّن نۆرە تۆپکلە
ئاگـــر ی کادان گەلێک بە کوڵە

١٠٤- تێرم کـــە کاکە لە خوارۆ دامنێ
با خزمەتت کـــــەم هەتا عەیامێ

١٠٥- تێرم کەغارکەم بە ئارەزووی خۆم
بێمنەتم لێت کـــوێ بڵێ ی ئەڕۆم

١٠٦- تیری بێ نیشـــــان نەکەی وەشێنی
ئەگەر وا بکەی خۆت ئە خەڵەتێنی

١٠٧- تیر و دوو نیشان بـــــاوە ووتراوە
نامەرد کەسێکـــــە لە خۆی گۆڕاوە

١٠٨- تێگەیشتن خۆشتر ، لـە مێوژە ڕەشکە
دنیا وا نـــــی یە بەس دڵت خۆشە

١٠٩- تینت گە یاندە سەر ئێسکە کانم
تازە پێم ئەڵێ ی من پەشیمانم

١١٠- تیکە تا نەجـــوێ قوت نەدراوە
قوەت ڕۆژی خۆی بـــالۆرە و باوە

١١١- تیکەی زل هەم دەم دەدرێ هەم قنگ
لەگەڵ ناکەسداقەت مەکەوە جەنگ

١١٢- تیکەیە کـــــەمتر برایە زیاتر
لە دۆستی گیانی مەبە بە ئاگـر

١١٣ - تینو لە خەوا هـــەر ئاو ئەبینێ
بێ دەرپێ لەخەواهەرجاو ئەسڕێ

١١٤ - تینو دایمە هەر ئاوی بـــیرە
جیـاوازی ئێمە وەك قیر و شیر

پیتی ((ج)) ٣٢ پەند

١- جارێ خەڵەتام خوا بتگرێ کاکە
بۆجاری دووەم خوداخۆم گرێ چاکە

٢- جاشی ورگن و گوێرەکەی کوڵکن
پەسەندە منانی چڵمن و لیـکن

٣- جام فەرمووی بشکێم نەوەك بزڕێم
من ئەو کەسە نیم کەتۆدێیتەڕێم

٤- جاو لە گـــازر نەئاڵێنی برام
چەندخۆشە دیاری بەلاڵم بێمەرام

٥- جەزای مشت پێ لە قەو شەقە
ڕاست و تن خۆشەهەرچەندەڕەقە

٦- جەنگ بە کۆنە قین کراوەکاکە
من ئیش ئەکەم و خۆئەوهیلاکە

٧- جەنگ بـــڕاوە ئاشتی لە ناوە
خۆ کاکی چڵمن بۆ دار خولاوە

٨- جەهەنم لە دەر بگەڕێ دواوە
نەك لە ناوە وە کە کار کراوە

٩- جنێوگەر بدەی بە باوکی سەگی
جنێوت پێ ئەدا گەرکوڕی بەگی

١٠- جواب هەر شەق نیە وریابە وریـــا
لە دەرگای خەڵکدەی ئەدەن لە دەرگا

١١- جوابی دور درۆ و دڵ شکـــــاندنە
پیشەی کـــــــەسانی کار درۆزنە

١٢- جوانی ئافرەت ڕەوشت و خـــــووە
لەو دووە تەراز بێ ئابـــــــڕووە

١٣- جوانی هەرزەیی بۆ هـــــەرزەکارە
زۆرن لەو عومـــــــرە دڵ گرفتارە

١٤- جوت لە سەرە دروێـــنە لە بەردا
بۆ قوڕی مچت کردم بەســـــــەردا

١٥- جومعە بواڕە و شەمە خۆش کـــەڕۆ
ئەگەرخۆش ناکەی پێنج وشەش کەڕۆ

١٦- جومعەی پێ تەواو نابێ ئـەو پیاوە
چون بێ باوەڕەو بێ بـــاوەڕ ماوە

١٧- جوو لە دین ئەبێ بەلاّم نەك لەخوێن
ڕێزی خەڵك بگرە کەوتیە هەرشوێن

١٨- جو لە تـاو حەقی و لە برســا هاوار
دۆمیش بۆ پەڕۆخۆش خۆش ئەی کردکار

١٩- جوتە گایەکی لە نەگبەتی ئەگەڕێ
شەڕ لە ئەو دورە حەزیە لە شەڕێ

٢٠- جوجەڵەی کوشت و هێلکە هەڵد ێنێ
نازانـــــم تاکە خۆی ئەخڵەتێنێ

٢١- جوجەڵە پایزان هـــــەژمار کراوە
هیچ پێویست ناکا سەردەی لەم ناوە

٢٢- جولەکەش خودایەکی هەیە براکەم
من چیم کردووە تـــاکو هەراکەم

٢٣- جۆ بەدیوارا ئەگێـــــــڕێ فێڵباز
ڕازی دڵی خۆت قەت مەکە دەرباز

٢٤- جۆگە لە دەریا لێڵ ناکا کـــــاکە
بە مـــــەردی بژی و ڕۆزو پەیاکە

٢٥- جۆگەیە ئاوی پیـــــا بڕوا دیارە
کوڕ مـرد و خەفەت لە دڵی بارە

٢٦- جـــــۆلاّ بێ کفن ئەخرێتە گۆڕێ
هەتیو مچەیە لە خۆی ئـــەگۆڕێ

٢٧- جۆلاّ ناڕازی سەر دڕی خۆیـــــــە
من لە بەر تۆیە ئەی تۆ بۆ کێیە

٢٨- جێگەی پێ دانێ ئەمجار هەنگاونێ
کارت تـــــەواوکە و بەردی مەڵۆنێ

٢٩- جێ ی بازان بازی لێ نابڕێ کا کە
لەوە زیاتریش مـــــــەدە چەناکە

٣٠- جێ ی سەبری سوتا بۆیە بێ سەبرە
مەکرزان زانـــــی چیە ئەم مەکرە

٣١- جێ ی سەرم کەوە جێ ی قنگم ئاسان
کە بوومە هاوڕێت ئەزانـــی ئەوسان

٣٢- جێ ی ســەری نیە بۆ قنگی گریا
جێ ی بزماڕێکم پێویستە لـــــەویا

پیتی ﴿چ﴾ ٦٧ پەند

١- چ باکم هەیـــــە خاوەن دراوم
من حساب نەکرێم بۆچی حساوم

٢- چ باکمە کورە کەچەڵە کاکمەکاك
خۆم ناگۆڕمەوە بە سمکۆی شکاك

٣- چ بڵێ ی ئەوە حەســەنە کەچەڵە
یا بڵێ ی ئەوە کەچەڵ حەســەنە

٤- چ خوای گـــورگ و چ خوای سوار
یا خوا هیچ کەسێ نەبێ گرفتار

٥- چ بار لە لای کەر چ کەر لە لای بار
هیچ فەرقـــــی نیە لەبۆ کەفتەکار

٦- چ کـــــــــەوێژی چ مـــە وێژی
وریابە ووتەی قەڵب نـــــەبێژی

٧- چ لە بار بچێ و ە سوار بچێ
بەس خاوەنی بار بە خەسار ئەچێ

٨- چارەی ڕێ بڕین بـــەس ڕۆین دەبێت
چارەی خەوتن خەو و سەرین دەبێت

٩- چارەی نەخۆر بخۆرە و بخـــــــۆر
خۆت لێم مەگۆڕە بەسەد جـــــۆر

١٠- چاکه بکـــــــــه بیده دەم ئاوا
نەجـــــاتت ئەدا لە قوڵفی داوا

١١- چاکه لە چاکه ئاوسەبێ ووس بە
هەموو کات دژی کەسی جاسوس بە

١٢- چاکیان سوژنە و کونی لـــــە بنە
نەگبەتیم نەبـــێ کەی شوێنی منە

١٣- چاڵ هەڵکەن هەموو کات لەچاڵایە
دایم چـــاو لە ڕێ ی هاتنی بەڵایە

١٤- چاو و بە چاو ڕوو بەڕوو کـــەوت
ئەگەر تۆ نەبی مەجبورم مـزگەوت

١٥- چاو برسی ئابـــڕوی نیەو تکاکار
چار ناکرێ بە قسەیانەك بەگفتار

١٦- چاو تێر ئـــــابڕو دارە دڵ خۆشە
تکا لەلای ئەو شتێکـــــی بۆشە

١٧- چاو چاو دەرناکات بۆچـی ئەترسی
هەرگیز تێر نابێ وەك کوزی برسی

١٨- چـــاو چووە خەو قنگ لە پاشایی
ئەترسی لە ماڵ مەچۆرە شـــــایی

١٩- چاو لە دەست بووی دەست بە ستەیت
بەکار کاسبی ماڵیشتا ناگـــــەییت

٢٠- چاوێ کە ئێستا بۆ دەرکێشانـــــە
دەری بهێنە چون پیشەی ژانـــــە

٢١- چاوم لە چاوت وا ئەکـــــــــا شەرم
نەکەی بێ مەقاش بگری شتی گەرم

٢٢- چاوێ نەناسێ دوژمنـــــــانی خـــۆی
یاخوا بە کوێری بهێنێ تـــــــۆ بۆی

٢٣- چاو بازە هەرچی بکـــــــــەی ناگیرێ
بە گە نجی ڕێزان بگرن لـــــــە پیرێ

٢٤- چاوت ئەفڕێ ئەوەنـــــدە ئەجوڵێ ی
ترست لە دڵە بەلاّم بـــــــــۆ نایڵێی

٢٥- چاوانی ڕەشمـــــــــان وا کاڵ بووتەوە
لە ئازاری خۆم تۆم بیر چـــــــووەتەوە

٢٦ - چاوی جن دەردێنێ هێندە وریـــــــایە
لە هەموو حاڵێك هـــــــەر بە ئاگایە

٢٧- چاوی سور بووە لە خۆی گـــــــــــۆڕاوە
ئەگەر وا دەکـــــــــات بە خوا دۆڕاوە

٢٨- چاوانی چونە پشتـــــی سەری بۆت
دەستی پێت بگا ئەشکێنێ ئەستۆت

٢٩- چاوانی ماری دەرهێنـــــا ئەولاوە
نازانم بۆچـــــــی ئێستا داماوە

٣٠- چەرخی لە چەمەرکێشـــاوە کاکە
ڕووی خۆت سورکـــە نانی پەیاکە

٣١- چەقۆی دروست کرد مشتوی تێ ناکا
موشکیـــلەی نیە چۆن نان پەیاکا

٣٢- چەقەڵ بۆ چەم و ڕەخش بۆ ڕۆستەم
بەرنامەت نەبێ لەکەس بکەی ستەم

٣٥- چە لەو مەلە هەردووك لەســـەمەر
ئەو خاوەنی حەق ئەمـــە پاشە بەر

٣٦- چەم بە بێ چەقەڵ گـــەلێ مەحاڵە
مامەڵەی ئـــــەوان هەردەم بەتاڵە

٣٧- چەمی درۆ سەرچاوەی کـورت و لێڵە
کردە پیس دایم سەر شۆڕی خێڵـــە

٣٨- چەندسالٌ بە ڕۆژ وبەربانگی بەگوو
پاداشتی وەرگرت کردەوەی چۆن بوو

٣٩- چەند سالێ گەدایە نازانێ جومعە
قسەی بەرکوانوو قسەی فەزیعە

٤٠- چەوەندەرێك لەم ئەرز هـــەڵکەنە
پەسەند کراوە کـــــوڕەی چڵمنە

٤١- چرا ڕوناکی بۆ ژێر خۆی نـــی یە
وەك چرا نەبـی جا سوودت چی یە

٤٢- چرات لە پێشی خوتتدا ئەزانـــی
لای لێ قەومـــاوا مەیڵێ گۆرانی

٤٣- چراکە هەڵکەکاسەکە تیا نەماگوو
تاکەی کۆڵ نادەی نە تمائابڕوو

٤٤- چرای هیچ کەسێ هەتا سەر نابێ
چویتەهەرجێ یەباجێت دیاری بێ

٤٥- چل نان و قەرز نەوتـــــرا کاکە
بەس بە تـــالآنی نانت پەیاکـە

٤٦- چرای درۆزن هـــەردەم بێ شەوقە
تەمەڵ بۆ ئازا لەگەردن تەوقـە

٤٧- چرای هیچ کەسێ تا ڕۆژ نا گرێ
مەردە کە پەردەی نامەرد نا درێ

٤٨- چوار پینەی بکەیت ناگاتە بەهار
بەسەر داماودا قەت مەکە هاوار

٤٩- چوالە بە خوێوە ڕێواس بـە پێوە
دڵداری خۆشە بـــــــە دراوسێوە

٥٠- چوالە درۆزن بلاڵوك عەیـــیار
هەنار گوڵی کرد بەهارەی بەهار

٥١- چوو خورما بخوا بەلاّم نە یزانی
چ سوودی هەیە خۆ پەشیـمانی

٥٢- چوو بۆ ڕەشکە گـوتی خۆ گاڵە
پیاوەتی ئەکەی کەم بیکـەقاڵە

٥٣- چووم ڕیش بتاشم سمێڵم نا بـان
خودا ڕەحمی کردەڕباز بووم ئاسان

٥٤- چووە بە چەقـی نەعەلتا لێمان
چاکی ئەناسین خۆی گۆڕیلێمان

٥٥- چووە دوور وخۆ ی لێ کردین بە پور
بەلاّم ڕۆژێ دێ کە ببێ مەجبوور

٥٦- چووم بۆ ڕاوکەرووێشك هاتە پیرمەوە
لە بێ بەختی بوو کەوتمەبیرەوە

٥٧- چونم بە دەست خۆم هاتنەوەم کاکە
بەدەست خودایە بەس لێم هەراکە

٥٨- چووەتە سەر داری نایەتـــە خواری
بێ سودە قسە لەگەڵیا جـــاری

٥٩- چۆڵەکە خۆت چی و گۆشتـــاوت چی یە
کاری سەر ناگـــری بناغـــەی نی یە

٦٠- چۆڵەکەی ئەمساڵ بە هی پاری ووت
ئەزانی جیکە بکەی ئەی دەم ڕووت

٦١- چۆڵەکەی دەشت و هەم بەردی دەشت
دادە لە هاوین دۆکـــەی گشت ڕشت

٦٢- چیت چاند هەر ئـــــەوە ئەدوریتەوە
قسەی نـــــــاحەزان ئەگێڕیتەوە

٦٣- چێشت بە گەرمـــــــــی ناگەڕێتەوە
لە سێبەر خەڵـــکی ئەحە سێتەوە

٦٤- چێشتی دوو کابان سوێرخوێ دەرئەچێ
مەردە ئەو کەسەی لە داو ژن دەرچێ

٦٥- چیلکە شکێن خۆی ئەشکـــــــێنێ
کە زیان ناکـــــــا بۆ واز ئەهێنێ

٦٦- چێـــویان نا لە هورگی نە گەڕایەوە
تـاحەقی نەســـەد نە حەســـــایەوە

٦٧- چێو لـــــە تـاریکی ئەکوتێ بێ ئومێد
هەمووی لە دەست چوو نەیماوە ئومێد

پیتی ﴿ح﴾ ٤٤ پەند

١- حاجی لە مەکە حـــاجی ئەبینێ
هەڵەو هەرزەیی مل ئەشکێنـــــێ

٢- حازر خۆرێکـــــە لە بەر سێ بەرە
کێ لێی تێ گەیی بوو بەسێ بەرە

٣- حازرت مـــــەدە بە قەرزوا چاکە
نانی منداڵت بە حـــەلاڵ پەیاکە

٤- حاکم بەقسەی گەداخەڵکی بەندکرد
بەڵام بە تکاییی کەسی دەرنەکرد

٥- حاکم بوو بە پرد بەسەریا نەچی
چونکە ئاخری هەر تۆ تیا ئەچی

٦- حاڵی قنکی خۆش هەرخۆی هەڵئەنێ
پەنێکـــــی داوە پەن لە سەپەنێ

٧- حاڵی لە ڕەنگی بپرسە دیـــــــارە
بەهەشتی کـــــەران تەنها بەهارە

٨- حەپ حەپ ئەکەم چاوی دوژمن کوێر
بەسەر هەژارا خۆت مەکـە بە شێر

٩- حەرام خواردن شێلم خواردنە لام
هەر وەکو یەکە تا بگەمە مەرام

١٠- حەرام خۆر باکـــی نیە لە گرانی
حەلاڵ خۆر برسی کاتـی هەرزانی

١١- حەریف حەریفی خۆی چاك ئەناسێ
چاو لەبەر مەبەلـە بۆ هیچ دەسێ

١٢- حەسودی دەردێ بێ دە واو دەرمـــان
چەنە بازە پیـــــا و ئەکا هەراسان

١٣- حەقت ببێ بەبوون یەك نەبی بەچوون
هەرکاسەی پڕە ئاشتـی مالاّن بوون

١٤- حەقی مردووە لە باوانی ئەو عەیارە
کلی ئەبڕی لە چاوانی ئەم جـــارە

١٥- حەق بە حەق و لەتـــــە نانی ڕەق
کە لە شەق ڕۆژی ئەدرێتە بەر شەق

١٦- حەقەکەی فەوتا وەك تڕی بن گۆم
ئۆبالّی خەمی تۆش هاتە ئەستۆم

١٧- حەق نادری بەڵکو ئـــــەسێندرێ
نازانـــی برسیش چۆن ڕائەبوێرێ

١٨- حەقە حەق دارم بەشە بـەش دارم
مەبەستت چی یە پرسیت لـە کارم

١٩- حەق کە هات و ئاوی ڕاوەســـان
لە تەنگانەدا مەبە دەستە و سان

٢٠- حەقدار لە حەقی وازی هێنـــاوە
شاهید کۆڵ نادا و ناچێتـــتە دواوە

٢١- حەقی بزنی کۆڵ لەسەر شاخ دارە
زۆر تـانە مەدە لەوە گرفتـــــارە

٢٢- حەقی کفن و مردویش گۆڕ بە گۆڕ
بۆچی لە من بووی بە هێستری تۆڕ

٢٣- حەقی من بدە حەقی خۆت ئاسان
بە کردەی خراپ خەڵك مەکەهەراسان

٢٤- حەلاڵ بن قەوی سەری بـاریکـــە
حەرام بـــــن بـاریك سەر قەویلکە

٢٥- حەلاڵ خۆرێکی کەم دەسەلاتـــــە
چەم بە بێ چەقەڵ خۆ کارەســـاتە

٢٦- حـــــەڵوا خۆرێکی سەر زیارەتە
دەم بکـــــاتەوە دەڵێ ئافاتە

٢٧- حەمام بە تڕگەرم نابێ گیانەکەم
بە سیە کردەی پیس بـا هەرا نەکەم

٢٨- حه نجەره له پە نجەره دەرئەچێ باشه
دەرچێ خوانه خواس کرده بەلاشه

٢٩- حەواڵەی سەرچاڵەبەفـره کارەکەت
پڕ له ئازاره خۆ ئازارەکـــەت

٣٠- حەیا باری کرد له دەرماڵی ئەو
له فیتنەیدا نیه وەکو ئـــــەو

٣١- حەیا قەترەیه تکا کـــــه تکا
هیچ پێویست ناکا که بکەی تکـا

٣٢- حەیران و ساوەر هەرگیز پیر نـــابێ
کاروانی و ڕێی ئاش قەت تەواو نابێ

٣٣- حساب حساب و کـــــاکەو برایه
دۆڕاو پاش کۆڵ بوون ناگاته مـایه

٣٤- حوشتر گـــەر بمرێ باری حەو کەران
ئەتوانێ بـــــەرێ به سوك و ئاسان

٣٥- حوشتر و حەمام مه یمون و عـــــابا
دوو شتی سەیره ڕەنگه ڕوو بـــــدا

٣٦- حوشتر هەڵپەڕین گامێش هەڵفڕین
خۆت ڕسوا مەکه بۆ هورگت لـــه ژین

٣٧- حوکمی حاکم و مەرگی مجافات
خۆی حاڵی باش بوو ڕۆین بە ئافات

٣٨- حیزە بە خاڵۆی خۆی فێرە کاکە
سەر شۆڕی بۆ ئەو دەرمانێ چاکە

٣٩- حیزو ئازا پێك هاتن هـــــەردوو
ئاخری هەردوکیان وەکو یەك دەرچوو

٤٠- حیز بۆ دەسگێڕی نەبووە و نـــــابێ
زمان پلێ گۆشت خراپ یا چابێ

٤١- حیزی و سەلامەت بۆ بێ دەسەلآت
تاجی زێڕینە قسەی چاك گشت کات

٤٢- حیزی و قەرزاری دەر ناچن لە یاد
نامەرد کەسێکە دڵی پێیان شاد

٤٣ - حیزی بە بەختە وەها گـــــــوتراوە
فیلە هەر مەیلی لەلای گۆمـــــــاوە

٤٤ - حیلم لە عیلم چاکتر و با شـــــتر
ئەگە ر شەکرەتە دوربە لە شەکر

پیتی ﴿خ﴾ ١٠٨ پەند

١- خار نا یەتە ڕێ ی کەسانی دڵ پاك
چونکە تاوانیان هەر کردەوەی چاك

٢- خازەی خوشکم هەڵسا تڕی کـەند
نازەی خوشکم دانیشت بوو بە پەند

٣- خاسەکەی بۆ خۆت خراپی بۆ خۆت
ئۆباڵی تاوان ئەگرێت ئەســتۆت

٤- خاڵان خوار زایـــــان مەزن ئەکەن
مامـــــان برازایی خۆ بزر ئەکەن

٥- خاڵۆ دەسەوسان لە خۆی هەراسان
چ فەرقی هەیە گـــەرمیان کوێسان

٦- خانەی چۆڵ خۆشترە لە خانەی شەڕ
باران و خۆرەتا و زیانە بۆ سەر گەڕ

٧- خانوو مەگرە تا دراوسێ نەنــاسی
دراوسێ ی خـــراپ هەر ناکرێ باسی

٨- خانزاد خان ئەوە مایەوە و قازا نجی
ئەمرۆت پارە دار سبەی ئاتـــــاجی

٩- خانوێ دروست کرا بوو لە شوشە
بەرد یێکت لێدا وا بزانە کـە پوشە

١٠- خانوت تێکدا تۆز لێت ئەنیشێ
مەبە کەوە سور بۆ هەمـــوو ئیشێ
١١- خاوەن مالێ بوو خۆش کەچی کاکی دز
ئەڵێ حەقی خۆم وەرنەگرتووە بەڕێز
١٢- خاوەنی باخ و هەم ڕەز و بێستان
ڕوو ڕەشی خەڵکن لە کاتـــی زستان
١٣- خەتەنە سونەت بەلاّم لـە بن نا
لەسەر ئەو سڕە بەردێکی دانـــــا
١٤- خەروە تڕین نە جاتـــــــی ناوێ
لە دەستی گورگی بڕ نا کا تـاوێ
١٥- خەرگەل و شێخ گەل گەلێ جیا وازە
شێخ گەل و خەرگەل مەبەست و نیازە
١٦- خەسوو بە جووت گا بوکی پەیدا کرد
بە ووشەی پڕمێو بوکی لەدەست کرد
١٧- خەلە فرۆش هەواڵی مەن ئە پرسێ
پشت بە خوا بەسە نەك بەهیچ کەسێ
١٨- خەلەی خۆم بوو گەلەی خۆم خواردی
بۆیە وا دامام من بە دلّ ســاردی

١٩- خەڵوەت ئەکێشێ و بەنگیش ئەکێشێ
من خۆم ئەزانم کاکە کوێم دێشێ

٢٠- ەرمان مەکە بار لە خۆت بێ وەری
دەنا دوو گونت دێتە خوار وەك کەری

٢١- خەمی نان بخۆ گەر بزەت ئـــاوە
نامەردە مەیلی هەر لە چڵپـــاوە

٢٢- خەنجەر لە کادان بۆ کەسی تێرە
حیزە بە خاڵۆی خۆی هەردەم فێرە

٢٣- خەنجەر بێ کالان لەش ئەکا زامار
لە ووتەی ناحەق زۆر کەس دەبێ هار

٢٤- خەنجەری ئازا نا چێتە کێـــلان
کاتێ کە بیستی تانەو تەشـەر دان

٢٥- خەنجەری لێدە خوێنـــــی لێنایە
مەی خەڵەتێنە بە پلە و پایـــــە

٢٦- خەو برای مەرگە گەر نەبی ووریا
تاوان بار دیـــــارە ڕۆژی دادگا

٢٧- خەوی شەوە شـــەر مەزاری ڕۆژ
ڕاکردن خۆشە خۆ لە سەرو لێژ

٢٨- خۆی خەوی نایە و بیـانوی کێچە
کورە کە چەڵە ئـــەشقی سەرپێچە

٢٩- خەیاڵ پلاوی بـەلای لـــــە دوایە
زۆری تیـا خنکا ئە ئەو دەریایە

٣٠- خڕ و مڕ بێ هەم کۆڵـــەکـــەی پڕ
نەزانان ئەی کەن فەرقی کج و کوڕ

٣١- خرا پەهەموو کەس چاکـەش کەم کەس
خرا پە کاران دایمـــــەن چاو لەدەس

٣٢- خزم نەشکێنێ پـەرژینی مـــــاڵت
بە هیچ کەس ناشکێ ئەژنۆ و بـاڵت

٣٣- خزم گۆشت ئەخوا ئێسقان ناشکێنێ
لە تەنگانەتدا تۆڵـــــــەت ئەسێنێ

٣٤- خزم قیبلـــــــــەیە پشتی تێ مەکە
بێگانەش فێری خزم و کەس مـــەکە

٣٥- خزمایەتیان کەرە و خۆڵـــــە میش
ڕۆژی تـالانی دەرکەوتـــووە دەرویش

٣٦- خزمەتی قنگ کردن خەلاتی تسە
چاو کەوت بە چاو دەرکەوتووە قسە

٣٧- خزمی خەزوری سەپانی شێخـــــە
سەیری حاڵی کە مەیلی لـــە تێخە

٣٨- خزمی خراپ بوو وەکو گونـی قۆڕ
ئەی بڕی ئازار نا یبڕی ئـەبێ شۆڕ

٣٩- خزمی ژن بەرە بەرە دێتە نـاو
خزمی پیاو دەر وەدەرە یە تـــەواو

٤٠- خزمی ژن پلاۆ پلاۆە بـــــزەن
خزمی ڕێش لەسەر کەوشە بزەن

٤١- خلـــــە بار ئەکات بلە ماڵ ئەکات
کەسانی ناکەس ناکەسی ئەکات

٤٢- خلیسکان تۆڵەی پەلە کـــــرداڕە
هەر چەنە بازە خەڵك لێی بێزارە

٤٣- خوا داویەتی و نازانێ بیـــــخوات
بەلای لابە بەلای بۆ پەیدا ئەکات

٤٤- خوا بۆ هەرکونە مشکێکی تـــــازە
مشکی داناوە هەر بەو ئەنـدازە

٤٥- خوا بکا مەرگی نەبینم بە چاو
زاواکەم کفنم بۆ بکا تـــــەواو

٤٦- خودا ببڕێ چەرخی دەور و زەمانە
مەلا سەر شۆڕە بۆ قـــەڵەمانە

٤٧- خودا دای لە هێڵك ئەیدا بە جارێ
ڕەحمەتی بوونی ئەخاتە کارێ

٤٨- خوا هەتا سەردا ڕزقیش هەر ئەدا
لە دەست بێ ڕزقی خۆت مەکە شەیدا

٤٩- خودا نەدا پێ بە ماری غـــەدار
چون گەورە و بچوك ئەبڕێ لە باڵدار
خودا خۆی و مولکی هەر ئەمێـــنێ
تۆڵەی بێ دەسەلاّت هەر ئە سێنێ

٥٠- خودا نەدا خراپەی خراپ ترکاکە
بە ڕاستی و ڕاستی نـــانت پەیاکە

٥١- خودا داری بۆیە بەرزکـرد و ەتەوە
هەتا چۆلەکەی لێ بنیشێتـــــەوە

٥٢- خودا کـــــــە داویە لێ مەدە لەقە
شوکری خودا بکە لەو کردە حەقە

٥٣- خودا دەرد ئـــەداو ئەدات دەرمانی
بترسن لە دین کـــاتی گـــرانی

٥٤- خودا دەرکێ کی گرتووە لێمـــــان
دە دەرکی تریش ئەکا تۆ لێمان

٥٥- خوا دەمی من بەئەسکەنە هەڵنەکەند
فریای کارم کەوت کرداری پەسەند

٥٦- خودا سەبری بچوکی هەتا چل ساڵە
بۆ حەق سەندنت قەت مەیکە قاڵە

٥٧- خوا سەرما لەپێ ی بەڕە ئە بە خشێ
هەمووکەس سوارنییە بۆپشتی ڕەخشێ

٥٨- خودا غەزەبی گرت لە بزنی هـەژار
دەمی لە نانی شوان ئەخاتـــە کار

٥٩- خودا سەری دا کلاوێش ئـــــــــەدا
بە هاشە و هوشە نان نابێ پەیـدا

٦٠- خوا کلاوی کرد بۆ سەری بـــــەڕوو
بێ ئومێد مەبە وەکو گاور و جوو

٦١- خوا گەورە تـرە لە سوڵتان مەحـمو
لە بۆکاری پوچ مەبە ئابـــڕو

٦٢- خوا مانی دایە جوو کێری دا بەکەر
هەردوی وەکو یەك کردوە قوڕ بەسەر

٦٣- خوا نانی بڕی پێغەمـــەبەریش دۆ
خەریکی چی یە وا دەست بە ئە ژنۆ

٦٤- خوا نەجار نی یە تەختە ڕێکـــخەرە
بێحەیا خەڵکی کردە مـەسخـــــەرە

٦٥- خودا دەلیلە بۆ داماوەکـــــــــان
کەسی بێ کەسە بۆ لێ قەومـــاوان

٦٦- خودا یارم بێ دوژمنم با هـــــەزار
هیچ باکم نیە لـــــە فێڵی فێڵ دار

٦٧- خوار دانیشە و ڕاستیەکـــــــەی بڵێ
دڵ ئاوێنەیە بۆ هەمـــــــوو دڵێ

٦٨- خواردن گەندوو گوکە هاوردیـــە ڕوو
شتی ڕەنگ و ڕوو لە بۆ ئابـــــڕوو

٦٩- خواردن بۆ هەموو کەسێ قـابیلـــــە
زۆر جوان بە دەستی پیران زەلیـــلە

٧٠- خواردی هەر خواردی هەتا بووە تێر
وەفای پیاوەتی ئاخری گووتی سوێر

٧١- خوازبێنی کەر گـــــــەر کەران بوو
ناو گوڵانەی هەر گـــــــریان بـــوو

٧٢- خوازبێنی کەر گـــــــەر نەزە بێ
ناو گولآنیشی گـــــــەر گێزەر بێ
ئاخۆ ئەو شاییە ئەبێ چۆن چۆن بێ

٧٣- خودام لێ لار ە بەندەش بێـــزارە
ئێستا ئەزانم کێ گـــــــرفتارە

٧٤- خوای گەرمیان و کوێستان هەر یەکە
نازانم ئیدی چی لێم گـــــــەرەکە

٧٥- خودای قولی بوو نایە سەر مـلی
تـازە لە پاش چی خەریکی کـــلی

٧٦- خویەك کە گرتی لە کـاتی شیری
بۆی تەرك ناکرێ لەکاتی پیری

٧٧- خوێنەکەی بخوات ئۆخەی ناکات
ئێستا پێم نالێی چۆن باسی بکات

٧٨- خوێنی بۆ گەڕی ئەشێ ئەو پیاوە
ئەوەندە زوڵم و ستەمـــــی ناوە

٧٩- خوێنی کردووەتە کاسەوە کاکەم
تـازە پێم ئەڵێ چی یە براکـەم

٨٠- خۆ نـەڕزیوە بن مەمکی بۆ وا
پەلەم لێ مەکە لە ڕا هـی خوا

٨١- خۆ پەسەندیە ما یەی ڕسوا یـــی
کەس نە ژیاوە خۆ بە تەنیا یی

٨٢- خۆ ماست نەبوو دیاربێ بە دەمۆ
پاشی کەتن دان کەوتینەتەوە خۆ

٨٣- خۆ دەم قنگ نی یە کە بینوقێنی
هەرچی لێ بکـەی هەر دەی دوێنی

٨٤- خۆ مریشك نیم هەر بە دەنـــوك
شەڕێ بکەم و بکەوم هەر ســـوك

٨٥- خۆ نانم بەسەر ساجەوە نەسو تاوە
ئیتر پەلەت چی یە لەم کارە باوە

٨٦- خۆت بکە تێر و بە من بـــکە خێر
تۆچاو ساغم بی ئەی لە کوێیەکوێر

٨٧- خۆت بە کوشت دا لە ڕێ ی بۆرە پیاو
ئەڵێ ی بە دەردی خوا مردووە تەواو

٨٨- خۆتمان لە دەست چوو هاوار بە ماڵم
بۆ منااڵەکانتە دایم ئەنـــــــاڵم

٨٩- خۆت مەکە مەقاش بۆ هەموو کارێ
ڕۆژێ لە ڕۆژان ئەسوتێی جـــارێ

٩٠- خۆرەتـاوی قەراغ بـان دەوام کەم ئەکا
بەهـارە بـاران هەر زوو ووشك ئەکا

٩١- خۆش بوو ئـاگر خۆش بـــوو دوو
برا خـاستر بوو نـــەك وەك شوو

٩٢- خۆشت بێ و ترشت بێ ئەم کـارە
هەر وا ئەبێ و ئەبێ وابێ تـائێوارە

٩٣- خۆشەویستی تۆ زۆر بێ مـەودایە
لەدوور و لەنزیك وەکو یەك وایە

٩٤- خۆش نوێنی تـاڵی نۆشینەلەدوایی
خزمەتی بکە هەتـا لە دونیایی

٩٥- خۆڵی بەرکوانوی خۆت بخۆی چاکە
بـاشتر لە پلاوی بێگـــــانە کاکە

٩٦- خۆم تەنیاو بێ کەس وەك لقە داری
گیرۆدەی دەستی ئیشم گشت جاری

٩٧- خۆ مار نەبووم بە خۆڵ بژیم من
ئەم کەی بە تـانە بۆ دۆست و دوژمن

٩٨- خۆی بێ ڕیشەو بە کۆسەش کەنی
خۆزگەش مەخوازە بە خەیاڵ غەنی

٩٩- خۆی گەیاندە حاڵی جـــــاو و ئاو
سەردانی بکە جار جار لە ناکـــاو

١٠٠- خۆی لێرە نی یە کلکی لە بەغداس
تەپ و تۆزئەکات کاکم بەحەواس

١٠١- خۆی لێکردوین بە هەناری شیرین
وونە و دیار نی یە بۆ دەوای برین

١٠٢- خۆی مامرە و هێلکەی قـاز ئەکات
بە سەر پشقلدا قەڵەم باز ئـەکات

١٠٣- خۆی نەیکرد خودا وەهابۆی جوت کرد
هەرکەسی سەر خست دەربازی دەکرد

١٠٤- خێر و بێر بێ و بەسەر تـــــا ڕۆێ
کەوتە سەر دڵم بۆت بەقەد کەژێ

١٠٥- خێر بۆ خوێش نـــەك بۆ دەروێش
ئاشی فرە هەڕ سەر ئەخاتـە ئێش

١٠٦- خێڵێ بۆ خوار خێڵێ بـــــۆ ژوور
بزنە بەل و دادە مەلە و جاجمە سور

١٠٧- خاڵۆی تەماتە فرۆش ،گەر قنگت نی یە بە جۆش
پێم ناڵی چیتە لە خاڵۆی تەماتـــــە فرۆش

پیتی ﴿د﴾ ٢٩٩ پەند

١- داد لە دەستی کە پەنکـــە بۆر
مالّی لە خاوەن مالّ سەند وە بە زۆر

٢- دار گووتی تەور کلکی لە خۆم بوو
ئەگینا نە دەبڕام ئاوا زوو بە زوو

٣- دار بە بە رەکەی ئە ناســـڕێتەوە
شەو دە یجوریش بێ ئەبـــڕێتەوە

٤- دار بە پوازی خـــۆی قڵێشێنراوە
لە دەرکی نامەرد من لێم قەوماوە

٥- دار بە گەورەیی نە چەمـــێنراوە
فێڵبـــــازە حەزی لە بەند و باوە

٦- داری کرد بە کونە زەردە والّـــەدا
نا مەردە ئـــــــەوەی ماری دڵدەدا

٧- دار پیر بوو جارێ باز نیشتە سەری
ئەو پەلەش شکاکەنیشت لە سەری

٨- دارێ کەلار بوو سێبـــــەری لارە
دار دەستی خەڵکە ئە ئەو پەتیارە

٩- دار لە گەڵ تۆمە دیوار گوێت لێبێ
کەسی کردە چاك جێی متمانەت بێ

١٠- داریٚ نەرم بوو کرم گشتی خوارد
چەند خۆشە دەستی هەژار لەسەر ئارد

١١- دار نییە کـــــــەوا با نەیهەژێنێ
کچ نییە کوڕێ کە نەیگـــــەوزێنێ

١٢- دار و دیوارە گـــــــــــوێدارە کاکە
مەرد بـــەو بە مەردی نانت پەیاکە

١٣- دارا و نەدارا گشت غـــــەرقی خەمە
خەمی تۆش هـــــات خۆم خەمم کەمە

١٤- دارەکەی سەر کەل پردەکەی گـــەڕان
قسەی نا کلۆک زۆری ئـــــــە گریان

١٥- دارەوانیشە شاخەوانیشە ئەمەندە مەردە
هەر کەس دە دوێنیت ئالـــــودەی دەردە

١٦- داریٚ بێ بەر بێت بۆ بڕین بـــــاشە
ئاشێ نەهەڕ بێت ئاخـــــر کەی ئاشە

١٧- داری تاقـــــــەدار قەت نابێ بەدار
دۆستی دورە وولاّت قەت نابێ بەیار

١٨- داریـــــــدا بە ڕۆحیا زانـــــی نەزانە
ترسنۆک هـــــەردەم عەشقی گـــریانە

١٩- داریٚ گەندەڵ بێ بۆ بڕین باشە
گەواد و قەحبە هەر یەك قوماشە

٢٠- داری قەرداخ پەلکی دەرمـــانە
خۆزگە بەو خوشکەی برای میوانە

٢١- داریٚ نەرم بێ ئەیخوات میٚروڵە
نا خۆشە دۆڕا و لێی بکەی قووڵە

٢٢- داریٚ بـــڕا قنگ ئەو گێڵە پیاوە
گووتی تەقە تەق چی دێ لەم ناوە

٢٣- داریکم بەدەس هەر دوو سەری گوو
گووتم گاورە بەڵام دەرچوو جوو

٢٤- داس مەشا رەوە لە کاکی سەپان
نان بڕاو دەبێ بە سوك و ئاسان

٢٥- دایکت کورد و باوکت کـــــورد
ئەم عینوانەت لـــــە کێ کرد

٢٦- دایکم کابانە تێر ئەبم لە کفتە
کەوگیری بەدەست لەم درەنگ وەختە

٢٧- دانت کە ئێشا چارەی کێشـانە
نەکەی کە شاشبی تۆ لە پێوانە

٢٨- دانا بە درکان کەر بە نە قیزە
سەر شۆڕە ئەوەی مەیلی لە فیزە

٢٩- دانا بە درکان نادان بە کوتەک
کاتی برسێتی و خواردنی کەشکەک

٣٠- دانا تێ ئەگا ووشە چوو لـــەزار
کەر لەگەڵ نادان وە کو یەک بێزار

٣١- دانویان پێکۆ ناکۆڵێ ئـــەوانە
دوژمن دوژمنە لە هەر مەکـــانە

٣٢- دانی تیژ کردووە بەس بۆ تاڵانی
ماڵەکەی گشت خواردەهەر چەن نالانی

٣٣- دانیان سپی بووە لە یەکتر هەر دوو
ئەم ئەڵێ پیاز ئەو ئەڵێ سیر بوو

٣٤- داوێ ناتەوە بۆ قاچی خـەڵـــکی
خۆتی پێ ئەگری جا چیە کـەڵکی

٣٥- داوای ڕەشکەی کـرد بیداتە دەستی
گوتی ساوەرم هەڵ خستووە گـشتی

٣٦- داویەلەحەوت ئاو قولی نەبووە تەڕ
چونکە فێڵبازە نـــــتاکەوێتە شەڕ

٣٧- دایە ببینە و دێتـــــەی بخوازە
بەکەسی ناکەس هەرگیز مەنازە

٣٨- دایە تاکو تۆ ئامۆژگاریت کردم
سەدوسی میٚش لەقنگ کەر ژماردم

٣٩- دایە بمـــــــەردە باوە بۆ وازە
بۆ خۆت بگریە قەلەندەر بازە

٤٠- دایەن لەمالّی منالّ بەلّـــەدەن
خۆت بۆناکەسان قەت مەکە وەپەن

٤١- دایکێك مەدحی کچی خۆی بکات
ئەبێ هەر شوو بەخالّۆی خۆی بکات

٤٢- دایە و بابە گوناە ئەکەن براکەم
فەرزەند گیر ۆدەی ئەبێ چاوەکـەم

٤٣- دایك و باوك لە بەردەم قـــازی
منالّ بێ ئاگا و خەریکـــــی وازی

٤٤- دایکت بمرێ عـــــەلی و جافر
حەلّوا شیرین و نە فسیش کـافر

٤٥- دایکی بوکە هـــــەر ئە کور کێنێ
چەکمە ڕقەکەی خۆی ئەخوسێنێ

٤٦- دایکی بوکێ شەقیە کەر بترێ حەقیە
چاو و ڕاویان لێ کردو وە بـــەدەقیە

٤٧- دایکی دایکم چارۆك کـــــــــەمایی
دەستە چەورە کەی بەمنا ســـــــاوی

٤٨- دایکی دز یاسنگ ئەخوا یاسنگ ئەکوتێ
کوڕ مرد و نەجاتی بوو لە دڵە کوتێ

٤٩- دایکی کراس کەوە نەمردووە بـــــرا
بۆ دەورو بەرت بووە بـــــــــەچرا

٥٠- دایکی منالێ خواردی نان و چنگەلاّن
گەورە بوو شـەڕە بەردی ناو کۆلاّن

٥١- دەبدە بەهەشت هەشت بگرەلە مشت
هەرگیز پشت مەکەتۆلە سودی گشت

٥٢- دەرە قەتی نایە بە زۆران بـــازی
خەوی گولی دی دەرد وە نیـــــازی

٥٣- دەرەکی هات و بنەکی دەرکـــــرد
هەرچی هەوڵی داهیچی سەوز نە کرد

٥٤- دەردە دار بە تـــا ئەگەیت بە دەرمان
شوکری خواش بکە لە بەلاّی ناگەهان

٥٥- دەردی جوانان و دڵۆپەی بانان
زۆر بڵێ مەبە لە کاتـــــی ڕازان

٥٦- دەردی دڵ بۆ ژێر گڵ بپێچەوە
نەکەی شەو بنوی بەسەر ڕێگەوە

٥٧- دەردی دڵی خۆت لاییەکێ بکە باس
کەخەم خوارت بێت وەلێت نەبێ یاس

٥٨- دەرد و ئازاری یەك سەعات ئێش
خۆشی ساڵێکت گم ئەکا لە پێش

٥٩- دەرزی هەڵبدە نا کـــەوێتە زەوی
کردار حسێبە نەك ملـــــی قەوی

٦٠- دەرگای ماڵی خۆت تون تون قایمکە
سەگی دراو سێش قەت وەدز مەکە

٦١- دەرگای خەڵکـــــت گرت لێتدا بزانە
لە دەرگا دانت گەلێك ئاســـانە

٦٢- دەرگایەك لە فەقیر بێتوو داخرێ
هەر بە حەکیمان چارە ئـــــەکرێ

٦٣- دەرگای چەپەر و سەی حەو حەوکەر
ناخۆشە سەرمایی زمسان چوونەدەر

٦٤- دەرکراو هەرکات کە دەستـــــــی ڕۆیی
دەستی برای خۆیی ئەشکێ نێ خـــۆیی

٦٥- دەرمانی ڕا ڕەفتنە دەرمانیخـــەو خەفتنە
پشت مە بەسە بەخەو چوون برای مردنە

٦٦- دەر وەز کیمیایە یـــــــان دەرۆیشیە
دەرۆیشیە بۆ گشـــــــت کەسێ خۆشیە

٦٧- دەرۆیش دۆی خوازی دۆ زۆر ئـــــەبێ
لە ترسا زۆرشت زوو پەیـــــــدا ئەبێ

٦٨- دەرۆیشی بەسەر خۆشی مـــــــــەنازە
بۆ هەمـــــــوو کارێك بکـــەی دەروازە

٦٩- دەریا بەدەمی ســـــــــەگ نابێ گلاۆ
برسی ئەزانێ لە زەتـــــــــی پلاۆ

٧٠- دەزووی ووشك (دان)ی ئەو بێ چـارەیە
هەر خودا ئەزانێ چەند بێ پـــارە یە

٧١- دەست ئەکا بەدەم سەگا ئەو ســـەگە
بە باخەڵ بەتاڵ بەدەم دەرەبـــــــەگە

٧٢- دەستت کار ئەکاو چاوت ئەتـــــرسێت
برسی لە دین و ئیمـــــــان ناپرسێت

٧٣- دەستی بـالاْ دەست هەیە لە دونیا
کە سابەت خۆشە بەلاْم بە تەنیا

٧٤- دەست خەرە دەمی ناتوانێ بیگەزێ
پیاو چاولەڕێی کرد ئەبێ بتەزێ

٧٥- دەستی ئەکاتە ناو دەمـــی شێرا
لە بەر حەقی خۆی کەوتووە لێرە

٧٦- دەست بخەرەلاس و دەم بخەرەماس
نەکەی بشکێنی کەسی پیاو وڕاس

٧٧- دەست دەرە دارێ بـــــکوژە مارێ
قەلان شەو کوێرن پاشی ئێوارێ

٧٨- دەست بگرە بە سەر کلاْوی خۆتا
نەوەك بـا بیبات لە عەداوە تـــدا

٧٩- دەست بلاْو بەپیر گەداوە ئەچێ
ڕەزیلی نامەرد بە گژیا ئەچێ

٨٠- دەست پانکاتەوە لە پێ ئەکەوێ
بنی کەندەلاْن نەشیاو بۆ خەوێ

٨١- دەست خەرۆ کەرێ زۆر خراپترە
لە مالْ کاول کەر گیانی ئاگرە

٨٢- دەست خەڕۆت کردم مەمکە ڕەنجە ڕۆ
بۆم پینە ناکرێ درۆت بە پـــەڕۆ

٨٣- دەست دەست ئەناسێ یا دەستی پیسە
باو کەڕۆ ئەکـــــا بەس بۆ هەریسە

٨٤- دەست شکاو ئەکا کار بەهەر ئەحوالێ
بەلاّم دلّ شکاو دووژمن لە مـــــالێ

٨٥- دەستگیرانی کەس نـــــاشیرین نییە
دڵیان بۆ یەکتر پڕ لـــــــە جوانییە

٨٦- دەست لە دەست و قووەت لە خـودایە
گفتی نا شیرین لە زمـــــــــاندایە

٨٧- دەست لە گـــــونان زۆر دڕێژ تـــرە
ئەم سالّ زۆری ئاو لە زۆری بەفـــــرە

٨٨- دەستێ بۆ بەخشین دڕێژ بکـــــرێ
باشتر لەو دەستەی کەوەری ئەگـــرێ

٨٩- دەستێ بە دزی و قنگێ بە حیـــزی
ئەبێ تا مردن بمێنێ بە کـــــــزی

٩٠- دەستێ کە یاسا بڕی بێ خوێـنە
ژووانی دڵداران قەت مەشێوێنـــــــە

٩١- دەستێ کە فێر بوو بە گە نە کاری
هیچ باکی نییە لە شەر مەزاری

٩٢- دەستاوی بوکێ لە چاومان گیرێ
نەکەی سەر داخەی بۆ گشت ئەمیرێ

٩٣- دەستت دا کەو گیر چاوت لە فـەقیر
لە کاتی بووندا خزمت بێ لـە بیر

٩٤- دەستە و شکێنم مەکە ئـــــازیزم
قسەت پێم گەیی بۆیە وا زیـــــزم

٩٥- دەستە چەورەکەی بە منداسـســـرێ
چوون خوا حەزی کرد ئەسراری درێ

٩٦- دەستێ کە شکا ناچێتـــە جێی خۆی
ئاخ و داخ مەکە بۆوەی لە دەس ڕۆی

٩٧- دەستم هەنگوین بوو وەك منالێ مژی
کە هەنگوین نەمـــــا وەکو مار گەزی

٩٨- دەستە و ئەژنۆ مە بـــــــە لەو کارە
دڵ پڕئازاران شەوان بێـــــــــدارە

٩٩- دەستەیەك بە دڵ ماڵە و مالێ ئەکەن
دەستە یەك بە کۆڵ تـالآنی ئەکـــەن

١٠٠- دەستم گرتووە بە کلاوی خۆ وە
حەقم پێبدە و ئەو جا برۆ وە

١٠١- دەستی ئەسپت هەروا بێ دڕێژ
کەوازت هێنا کارم کەوتە گێژ

١٠٢- دەستم بڕاوە لە هەمـــوو لایە
تـازە بە درۆ نـــــاگە مە مـایە

١٠٣- دەستی بڕیووم پێم پێ ئەکەنێ
پاشی پیاوەتی پێی کردم هەنێ

١٠٤- دەستی بزنم بۆ بخە ناو کاسە
ڕیا کـــــردەوەی بە خاسە خاسە

١٠٥- دەستی بلاوە بۆیە دامـــــــــاوە
هیچی بەهیچ نابێ لـەم ناوە

١٠٦- دەستی بێگانە بۆ ئەوە بـــاشە
ماری پێ بکوژی لە هەر لا باشە

١٠٧- دەستی تەماعە درێژە کـــــاکە
هەر کەسە بۆ خۆی هەوڵ بداچاکە

١٠٨- دەستی خۆی گەزی لە پەشیمـــــانی
هیچ سوودی نەبوو نالە و فوغانی

١٠٩- دەستی خۆی نییە و ماری پێ ئەگرێ
حەزنا کا کاری خەڵکی سەر بگرێ

١١٠- دەستی خێڕی نایە سەر شـــانی
ئیتر نازانێ وەزع و ژیـــــانی

١١١- د ەستی کەس پشتی کەس ناخورێنێ
بە درۆ مااڵی خەڵك بۆخۆی دەهێنێ

١١٢- دەستی دەرچووە لە بنی هەمـــانە
لە پاشی تڕێ خەمشە بـــڕانە

١١٣- دەستی ماندووە لە سەر سکی تێر
نەکەی قسوور کەی لە پێدانی خێر

١١٤- دەستی گەیشتە کیسەی خـــەلیفە
ئەو ساکە زانی داڵغەی ژێر لێفە

١١٥- دەستیان لە دەستەو تۆیان مەبەستە
وەکو دۆ ڕژاوە دایمەن پەستـە

١١٦- دەستی وەشاندووە و هاواریش ئەکا
شەرم نایگرێ ئەو ئەڵـــێ ڕاکە

١١٧- دەستێ نەتوانی بیبڕی ماچی کـــە
ئتر بە درۆش خۆت هیالك مەکـــە

١١٨- دەماخی لە شکرێ سرێکی تیایە
زۆر دەمی بادا و خۆ کـــــەلوەلایە

١١٩- دەعیە و دەمـــــــاری نێرەکەر نایبا
پیاو نەگبەتی بوو ئەتسێ ڕووە و با

١٢٠- دەفی دەنگ نادا چوونکە کە ساسە
یا خوداکەس بەدرۆت نە فەرموێ ڕاسە

١٢١- دە فەوانە هەر دەرحەق زەمـــــانە
لایەك شاییە و لا قـــــوڕ پێوانە

١٢٢- دەفری بێسەر پۆش تێی ئەکەوێ پووش
موشێن کەر ئەبێ ڕاکا بۆ لای موش

١٢٣- دەك نالێبەندت کوێر بۆ کارێ کردت
هەڵمەتت شێرە و ڕێوی یە کـردەت

١٢٤- دەڵەکە تسەی پێستی کـــــــەوڵە کۆن
ئەکرێتە شایی کە لەڕۆحیە خـــــــەن

١٢٥- دەمت بوەستێ گیـــــــــان سەلامەتە
ئەگەر نەوەستا گیان ئامـــــــانە تە

١٢٦- دەم تەڕ کاسە ووشك هیچ نەبوو لـــەبار
بەدرۆ و گەزافی دەعوەت دەکات شـــــار

١٢٧- دەم نەبوو هاکەم پێم نەبوو ڕاکەم
پێم نالێی قوڕی کوێ بەسەراکەم

١٢٨- دەمی بگرە بەقوون بۆم دێتە قسان
پەتی نامەردی بە جارێ فســـان

١٢٩- دەمی وەك تەڵەی تەقیوی لێهات
کەچی کۆڵ نادا کە چی بەسەرهات

١٣٠- دەمی پڕ لە خوێن دێتە دەرمـــاڵت
با ئیتر بەسبێ قسەی بەتـــاڵت

١٣١- دەمی خەڵکی مشتی من نەبوو
بیان نوقێنم وکەنە یەنـــە دوو

١٣٢- دەمی سەگ بەتیکەی چەور ئەبەسێ
نامەردان لە ڕووی مەردان ئەوە سێ

١٣٣- دەمی چووە بۆ گوو چنیـــــــنەوە
ئیتر چی یەتی لەم هۆنینـــــەوە

١٣٤- دەمی وا چووە بە خوری خۆیـــــا
ئامادە یە گیان بدات لەڕێـــیا

١٣٥- دەمی نایگاتێ و ئەفەرموێ تاڵە
مامەڵە لەگەڵ ژنان بەتـــاڵە

١٣٦- دەنگ کەم بـــــەد ناوم و بەد ناوم
دەنگ ناکەم تەنگـــاوم تە نگاوم

١٣٧- دەنگم خۆش بوایە بۆ خۆم ئە گریام
بۆ وا ز ناهێنی ئەزانی کە من کەوام

١٣٨- دەنگی دەهۆڵ هەر لـــــەدوور خۆشە
کە چویە نزیکی قەبە یەو بۆشـــە

١٣٩- دەنگی هەس ڕەنگـــــــی نیە لەم ناوە
مەترسە لەوەی هەر خـــــــۆی حساوە

١٤٠- دەهۆڵ کەدڕا دەنگـــــــــــی زڕاوە
گەماڵە پیرەش مەیلـــــــــی لەڕاوە

١٤١- دەوەرە ئەم کەرە لەم قـــــورە دەربێنە
هیچی پێ ناکرێت غەیری ووڕێـــنە

١٤٢- دەوەن ئاخری ئەبێتـــــــــــەوە دار
سوارهێسرخۆشە گەر بە نەرمـــــــەغار

١٤٣- دەوەن بە ئاشە ئەئەم کارەمـــــــان
دنیا ئاخر بوو چییە چارەمـــــــان

١٤٤- دەوڵەتی جوانی ئەوونە شـــــــــوانی
دەوڵەتی پیری ئەوونە ئەمـــــــیری

١٤٥- دەوڵمەند پیرۆزە فەقیر لەکوێت بوو
پێم نالێی لە پڕ ئەمەت لە کوێ بوو

١٤٦- درۆ داماوە و هەژارە و فەقـــــیر
درۆزن ئەیکا بێ کردنەوەی بـــیر

١٤٧- درۆ شیرنە و بەرەکەی تـــــــاڵە
نەفرەت لەو شوێنەی تیا یا حەلاڵە

١٤٨- درۆ دوایی مردن ئەکرێ گیانەگەم
زانی مود دەعیت نایە تۆ هـەردەم

١٤٩- درۆ ماوەی کورت مەنزڵی کـــورتە
چیت دەست کەوتووە لەم جرت وفرتە

١٥٠- دەوڵمەندانە هۆهـــــــۆی جوتیانە
بێووڵەتانە خـــــــەمی جووتیانە

١٥١- دەوڵەمەند هێشتـــی لەئاش بێتەوە
هەژار نا یەڵێ لەســـاج بێتەوە

١٥٢- دەوڵمەند گوی چەور هەژار پە تایە
مەتەڵێ سەیرە ئالـــەم دنیایە

١٥٣- ددان لـــــــــە سنگی هاتووە وایە
فێڵ و تەڵەکەی هەتـــــا هەتایە

١٥٤- ددانی خۆش ئەوێ نانی پێنا خوات
خوێکێ کەس ناکات نانێکی بخـــوات

١٥٥- دەوڵەمەند بـــــــەدڵە نەوەکو بەماڵ
گەورەیی بەئەقڵە نەوەکو بەســـاڵ

١٥٦- درۆ داماوە هەموو کەس ئە یـــــکات
خۆزگە بەوکەسەی خۆی لێ دور ئەخات

١٥٧- درۆ نە فەرزە نە سونەت کـــــــاکە
بەشوێن درۆدا کەم خۆت هیلاك کـــە

١٥٨- درۆ وەك کەری فەقیر وەهـــــــایە
چووە هەر جێ یەك سوك و ڕســـوایە

١٥٩- درۆزن دوژمن خەڵك و خـــــــوایە
هیچ کەس بە درۆ ناگاتە مـــــایە

١٦٠- درۆزن باشە درۆزان خـــــــــــراوە
هەر گیز تەڕ نابێ وەك سۆنەی ئاوە

١٦١- درۆزن شتی زوو بیر ئەچێتـــــەوە
بۆیە بە درۆش ئە خـــــــــرێتەوە

١٦٢- درۆ نا چێتە دڵ و بچـــــــــە سپێ
تەنەکە لەتەنگی چاکا ئەقـــوپێ

١٦٣- درۆ لەدەم دەرنە چووە لۆق ئەدا
وەك تـاوان بـاری قـوون لەڕەشەبـا

١٦٤- درۆزن ئـاگر بەر بێتە مـــــاڵی
کەس بـاوەڕ نـاکات پیسە جـەواڵی

١٦٥- درۆزن هەرجـارێ ئـاشنـات ئەکـات
دەیـان جـاردووایی خۆی ڕسوات ئەکـات

١٦٦- دراوسێ لە دراوسێ ئەگرێ سەراسێ
من لە کردەی تۆ سەرم ئەئـاوسێ

١٦٧- دارێ مەزن بێ نـابێ بە گـوپـاڵ
یـاخودا ئـاشووبە نەچێتە هیچ مـاڵ

١٦٨- درك بەو بچۆ چـاوی دوژمن تـا
دڵت پیس مەکە تۆ لەگەڵ ژن تـا

١٦٩- درك بکێڵی درك دێتـــــــەڕێت
چوێتە هەرجێیە بزانە کوێ جێت

١٧٠- درك تـرێ نـاگرێ هەرگیز بـــــۆت
ئۆبـاڵی تـاوان وا لە ئەستۆی خۆت

١٧١- درێژ دەڕوات و کورت دەبێتـــــەوە
لە کرداری پیس قیزت بێتـــــەوە

١٧٢- دز هێندەی ستەمە کە لەبەر ڕەشکا
زۆر بە ئاسانی ماڵت بەش ئەکا

١٧٣- دزە بـــازاڕی شێواوی ئـــــەوێ
تاوەك پشیلە پارچەی بەرکەوێ

١٧٤- دز بەڕێیەکا ئەڕوا دوایـــی دزی
خاوەن ماڵ هەزار ڕێگەی پشکنی

١٧٥- دزێکم دووان ئەڵێ لە ژێـــــان
هەر پەیژەیە دەرمانـــــی دەردان

١٧٦- دزکە خێرابێت تـاریکـــــە شەو زۆر
تـالأنی ئەکـــــــا چ ڕەش و چ بۆر

١٧٧- دز دز ئەناسێ گوتـــە یە ڕاســـە
هاوڕێی وەرزێـــر تەنها هەر داســە

١٧٨- دز و پاسەوان کەڕایان یەك خـــەن
بەکونە بـانا حوشتر سەر ئەخـــەن

١٧٩- دزلەسەگ وەڕ نـاترسێ ئەسەڵەمێتەوە
تـانە ی دۆست لێت دا بیر نـا چێتەوە

١٨٠- دزو ماڵ خۆر ئەگەر یەکیان گرت
گـا لەکولانە ئەبەن وەجرت و فرت

١٨١- دزیەك شك هەزار بوختان ئەکرێ
زۆر جار بەهۆی شك تاوان ئەکرێ

١٨٢- دزی خۆماڵی دەرگای کرد بەتاڵ
بێچارەم بۆیە نایکەم قاڵە قاڵ

١٨٣- دزی گای خۆیەتی ئەو بەد ڕەفتارە
خەڵکی تاوان بار دەکرد هەرجارە

١٨٤- دزی کولێنە یان دزی نـــاو ماڵ
لە ماڵ بڕینانیەتی گاڵە گـــاڵ

١٨٥- دزێ ناشی بێت ئەدا لە کادان
دێزە بێ دەنگە شکانی کـــابان

١٨٦- دڵۆپە ئاوە ئاشیش ئەکـــا کون
من ئەڵێم :گاڵە ،ئەو ئەڵێ :هەرزن

١٨٧- دشی دشی بەچی ئەچێ بچـــێ
نابێ کاری وات لێ بەسەرچێ

١٨٨- دڵ ئاوێنەی دڵ دڵ ئەگا بەدڵ
خۆشەخواردنێ پێی ئەوترێ بەکوڵ

١٨٩- دڵ بەرد نییە و لە گوڵ ناسك تر
زۆر دۆستی گیانی لە بۆت ئاگر

١٩٠- دڵ پیر نابێ و چاو تێر نابێ
بەرکوێرە کانیش قەت وەباخ نابێ

١٩١- دڵ سفرە نییە بیکەم والاّ بـــۆت
ئەوەی پێم ووتی وابەئەستۆی خۆت

١٩٢- دڵ لەدڵ مەدە هەر پێی ئەگەیی
بەلاّم لەلای کەس مەیکە گلەیی

١٩٣- دڵ مێشە جار جار وا لە بانی گوو
دەنیشێتە وە هەر بە ئـــــــارەزوو

١٩٤- دڵ وەکو شووشە کە شکا ئەشکێ
تـالاّنی کردم دڵیشی دێشـــــێ

١٩٥- دڵم وەك گونی هەلاج لێ ئەکا
هەر چییەکم کرد ئەو بەربادی یەکا

١٩٦- دڵ کەس مەشکێنە هەتا ئەتـــوانی
لە پاشی چووەت دڵ پەشیمـــــانی

١٩٧- دنیا بۆ دنیا و هەم بازاڕی خـــــوا
مەرد ئەوکە سەیە بە مەردی ژیـــیـــا

١٩٨- دنیا بۆیە خۆش کە بێدەرگـــــــایە
تەنها خاوەنی دنیاش هەرخـــوایە

١٩٩- دنیا بە درۆ و قیامەت بەڕاس
کەمانگانەبێ لەکوێ کەرەو ماس

٢٠٠- دنیا بە هەشتی گەلحۆ و بڵحانە
تیا بخۆ و بڕۆ مەوە ستەگیانە

٢٠١- دنیابنی قوڵ پڕ لە بەسەرهات
لەدەستی نامەردخۆت بدەنەجات

٢٠٢- دنیا بووە بەسەڵتە و مـــاوی
ئێمەش بووین بەقیلچکە گواوی

٢٠٣- دنیا تاسەر بۆ کەس نـــامێنێ
ئەو کەسە کوڕە نەیخەڵـەتێنێ

٢٠٤- دنیا جوڵەجوڵ موختار قونەقون
موختار و دنیا لەدەس یەکتر چوون

٢٠٥- دنیا یاحەریف ئە یخوایا زەریف
حەیفە کەماڵت بخورێ بەئیـف

٢٠٦- دنیا خەرمیزە کردە پیس حیزە
خۆی میزاوییە بەمنی گووت میزە

٢٠٧- دنیا دارایی هەم دەردی دڵـــە
خۆپاراستن لێی کردەی ئـــاقڵە

٢٠٨- دنیـــا دەورانە و دەوران دەورانە
زۆر بڵێ مەبە خـــەڵك هەراسانە

٢٠٩- دنیاوەك چەمە هەمووشتی تیایە
نا حاڵی یە لە بۆحاڵی بـــەلایە

٢١٠- دنیا گوڵێـــکە هەردەم لە ڕەنگێ
برسی لەڕێگەی نانا ئە جە نگێ

٢١١- دنیا کێ خواردی بەس زمان لوسان
بۆ لوس و پوس و بۆ بێ نامـــوسان

٢١٣- دنیا وەك کەرە و سواری بەو هەڕە
چپەش کەی قـابیل بە پیاوی کەڕە

٢١٣- دونیا کاڵ وکاڵ وە و خـــــۆت لادە
عەیبی خەڵك مەڵێ شتێکی پیادە

٢١٤- دونیا کوێرە و دویـــــــرە و زویر
لەگە نجیت مەردبە ڕێز بگرە لە پیر

٢١٥- دنیا لەهەی هەی کۆسەلەخەم ڕیش
دەست بڕین برا، کەی بووە بەئش

٢١٦- دونیا وەك ماسی مەییوە ئێستـاکە
باوە و ووتراوە هەرچاکـــــە چاکە

٢١٧- دنیا یا زۆردار خواردی یابێ عار
ووتراوە شەرعی مار بکرێ بەدار

٢١٨- دنیا دەیەوێ قیامەتیش وەك ئەم
خۆم خەمم کەم بووبۆت هێنام خەم

٢١٩- دنیایی بەدەست و دەمی گرتووە
کەچی هەموو کات پەکی کەوتووە

٢٢٠- دنیایی لێ بووە چەرمە چۆلـەکە
بێ دەسەلآت دەستی نایە کـــەلەکە

٢٢١- دوان زۆرە و یەك کەم گووتراوەکاکە
چاك بڵێ ببە و چاك گووتن چاکە

٢٢٢- دوایی ڕووت کردنەوە تەشتی تەلآت
بنێ بەسەر تەوە چیتە لە خـــەلآت

٢٢٣- دوایی کلآوی با بردوو مەکـــــەوە
ئیشی ڕۆژ ڕۆژ و ئشی شەو شـــەوە

٢٢٤- دنیای لێ بووە بەکونە مشك کاکم
جێی نابێتەوە لە ترسی حـــــــاکم

٢٢٥- دنیا گەز گەزێن، دەستم بووگەزیەکەم
دەستت بووگەزی کە، دەتۆش بەبێ خەم

٢٢٦- دوێو پێر و ئەمڕۆت هەر هەموو بەخێر
بەسیەتی ئیتر کاری ژێر بـــە ژێر

٢٢٧- دوژمن کەی بەدۆست ئازایی خـــۆتە
دۆست کەی بە دووژمن هی نەفامیـتە

٢٢٨- دوژمن قەت نابێ بە دۆست و بـــــرا
ئەگەر وەهای کرد چاك بووە و گۆڕا

٢٢٩- دووژمن کەریشی بگێی هەربـــــاشە
چوون تۆڵەیەکی سوك و بـــــەلاشە

٢٣٠- دووژمن نائومێد ببێ لەمـــــــاڵت
ئەگەر بزانێ چۆنە ئەحـــــــــواڵت

٢٣١- دووژمن یەك و دۆستت هـــــــەزار
هێشتا هەرکەمە نەبی گـــــــرفتار

٢٣٢- دوژمن بچوك بێت ئیشی زل ئـەکات
نەکەی پشت گوێی خەی خزمان وبرات

٢٣٣- دووژمنت هێدی هێدی بکەرە وە تـەواو
ئە نجا تە پی خۆت بخـــــەرە سەر داو

٢٣٤- دووژمنایەتی زانات لە لا خۆشتـر بێت
لە دۆستی نەزان قسەی ئاگـــــتر بێت

٢٣٥- دووژمنێ دانا بووە بە دۆسسم
چاوەڕێ دەکات بکەوێت کۆسم

٢٣٦- دوژمنی خۆی بە شەکر خنـــکان
هەتایەهەتایەنەیەتە بەرچاوان

٢٣٧- دوڕ دوڕ شێخ لەنگەر دووبارە باوە
چیت گووت وچیت کرد وەها گەڕاوە

٢٣٨- دوعای کەر قبوڵ بوایە لەلای خوا
هەر بۆجۆ بارین ئەی فەرموو دوعا

٢٣٩- دوعای کرد کەمیز نەکات بەخۆیا
گو ومیزی یەکجار هاوردە خۆیا

٢٤٠- دووکانی بەکر و دوو قاڵب سابوون
لەبەخشندەیت من نابم مەمنوون

٢٤١- دوو پشقەلی ئەکرد گۆشتی ئە خورا
ئەمەند داماو و بێ کەسە و برا

٢٤٢- دوو پیت و لە تێ خوێندەواری یە
خۆی کردە مەلا لەبێ عاری یە

٢٤٣- دووموسڵمان لەسەر ماڵی جو لەکە
شەڕیانە و شەڕی دار و کو تەکە

٢٤٤- دوو دڵ مەبە گەر دووڵی دڵتەنگ مەبە
مەلەوان نی ووریای گۆمی گێژمەنگ بە

٢٤٥- دووڕوو بێ ئابڕوو تە نیایی هەرگیز
وەکو خەرەنگەز ئەیکا گیزە گیـــز

٢٤٦- دوو گا لەدۆڵێ نا چنەڕنگی یـــــەك
بەلاّم لە خوڵقا ئەبنەوە بە یـــەك

٢٤٧- دووئاو بە نانێك چ فایدەی هـــەس
ئێستا بێ کەسم کەسم نی یە کەس

٢٤٨- دوو قەلە کاروان دووژمن و حە مـــــام
دوو کەران باوگاو بێ سوودە و نە فام

٢٤٩- دووژن حەمامێك دووکەران گا ڕانـــێك
کێ سەری دەرچوو لەمێو بەرانیـــــێك

٢٥٠- دوو فوو سەبرێکی چاکـــــی پێویسە
کەری چڵێسە و مەیلی لە پیســـــــــە

٢٥١- دوو کاڵەك بەدەستێ هەڵ نـــــاگیرێ
درۆی بەدەمۆ ئەکرێ کە ئەمـــــرێ

٢٥٢- دوو کەس پەنایان بردە لای قـــازی
هەر یەك بە جۆرێ کـــــراون ڕازی

٢٥٣- دووکەس لە بێژنگەوەسەیری یەکترکەن
هەر وەکو یەکـتر یەك بـەدی ئەکەن

٢٥٤- دوو نینۆکـــانم کە دەخـــــورێنم
دوو کەسی نەزان بە شـەڕان دێنم

٢٥٥- دوور بڕۆ و دڕووست بگـــەڕێ دوواوە
ئەنجامی کارت دییار و حســـــاوە

٢٥٦- دوو ربینی ئەکا و دوور کـــوژە دادە
ئەوەی ئەیزانی مەوجێکـــــی پیادە

٢٥٧- دوور و دۆست خۆشە یا دووڕە دۆستی
مەردە نەگۆڕێ وەری گرت پۆستـــی

٢٥٨- دووکەڵی ماڵی خۆت گەڵێ گەرم تر
بە ئاگری مالاّن بەمنەت بێ و خۆشتر

٢٥٩- دووگی سپاردە کوێخا پشیلـــــــە
هۆن هۆن ئەگریا گووتی زەلیلـە

٢٦٠- دووگێ چەور بێ بێ بەلاّ نەبووە
سەرکەتووەئەوەی لێی دوور کەوتووە

٢٦١- دووگی خۆم خۆش بۆ چیمە خانوو
یارمەتیم نادەی چییە بیـــانوو

٢٦٢- دووی لێدا بە دار لە کاکی بێعار
گووتی بێزارم مەکە ئـەی بێزار

٢٦٣- دۆبیٚ و دۆکەش بۆ خوڵق و خووبیٚ
نا حاڵی لە شوێن نا حاڵی چووبیٚ

٢٦٤- دۆی دا بەبیٚ دۆ لای وا بوو ماستە
پە نجەی بۆ ئەبرد بزانیٚ ڕاستە

٢٦٥- دۆ و دۆشاوی تێکەڵ کرد کەچی
ئەو بە من دەڵیٚ گەیشتی تە چی

٢٦٦- دۆ بۆ دەرۆیش قاتی نییە هەرگیز
لوتی زۆر کەسی شکـــاند وە فیز

٢٦٧- دۆستم ئەوەیە کە ئەم گریە نیٚ
دوژمنم ئەوەس کە ئەم خـەنێنیٚ

٢٦٨- دۆست پەیدا کردن گەلیٚ گـــــرانە
دووژمن هەزاران هێندە ئاســـانە

٢٦٩- دۆستم بۆ سەر و دووژمن بۆ قاچم
هەتا بزانیٚ من چەند موحتـــاجم

٢٧٠- دۆست و دووژمن ڕۆژی تەنـــگانە
دەر ئەکەون بۆت باشن کـــامیانە

٢٧١- دۆستت هەزار بێت هێشتا هەرکەمە
دووژمن یەکێ بێت بۆت دەردووخەمە

٢٧٢- دۆست و دووژمنی لێك نا کاتەوە
ئەمەننەدەش گێلە بیر نا کـاتەوە

٢٧٣- دۆستی دۆستم چەندە دۆستمـــە
دووژمنی دووژمنم ئەوەند دۆستمە

٢٧٤- دۆستی سەرکاسە ماریکـــی سڕە
گەرمی بووە وە هەناوی گـــڕە

٢٧٥- دۆشاو بۆ پاشا قەت نابێ قاتی
دەرد نییە پیس بێت هەر وەکو لاتی

٢٧٦- دۆشاو بەگونت لەجێی بێ ئاووا
بۆ حسابی لار کارت تـــەواوە

٢٧٧- دوعای نابە حەق سەر بەخاوەنێ
خواکوێرکات چاوی خاوەنی پەنێ

٢٧٨- دۆڵەی پڕ ئاشتی ـــــاڵ و منااڵە
لە پاش پیاوەتی مەیکەرە گاڵە

٢٧٩- دۆم گووتی دنیا گشتی بقر چێ
بەس مشتە ڕەشی منی تیا نەچێ

٢٨٠- دۆم بۆ سەر و پێ ماڵەکەی کرد جیا
لە بەر نەزانی بەو کارەی هـەڵسیا

٢٨١- دۆمبێ و کلاڵش بکات لە بۆ خۆیی
ئەوسا مشتەری ئەزانێ چۆن بوو بۆیی

٢٨٢- دۆمبێ و لە سەرما کەلەرزی لێ بێ
ئەبێ گشت دونیا هەموو ڕەقـۆ بێ

٢٨٣- دۆم و دانیشتن ماڵی وێـــــــرانە
چوون ڕووت و برسی بێ ئاو ونانە

٢٨٤- دێ پڕ لە دەنگ و با سباسی پوڕێ
خۆی کەڕ کرد وە خۆشی ی ئە گۆڕێ

٢٨٥- دێ نەگەیووە تا دووکەڵ بگـــات
کێر نەگەییە قون وا هاوار ئەکات

٢٨٦- دیاری شوان باشنگە یا هاڵەکۆکە
پێش دان لە دەرگا جار جار بکۆ کە

٢٨٧- دیاری مێروولە قاچی کوللـــە یە
نەگبەتیش کە هات پلە پـلە یە

٢٨٨- دیتنی ساڵ و سەعاتێ یەك بـێ
ئەبێ پیاو هەوڵی هەر بۆچاکە بێ

٢٨٩- دیدەنی یاران چ سالێ چ ساتە
ئەوەگرنگە لات رِێزی لە لاتە

٢٩٠- دێر بێ وتێر بێ ئاواتی نەزان
نەزان کارەکەی لەکار تەرازان

٢٩١- دێزە بەکۆڵە بۆ فیتنە گێڕان
لە کردەی خراپ نابێ پەشیـــان

٢٩٢- دێزە رِشەی دوو کون لە بنـــا
دەستە چەورەکەی سرِی بە منـــا

٢٩٣- دێزە رِەش هات خۆتی لێ لادە
ئەو سرِەی لاتە مەوجێکی پیادە

٢٩٤- دێگەڵەی نەدیووەئەڵێ چل ماڵە
مامەڵەی نەدیوو زۆر جار بەتاڵە

٢٩٥- دێگونەچارە نرکانی و هاتە رِوو
دەنکەهەنارەیان نایە پشت کەنوو

٢٩٦- دێڵی حیزتوتەی گورگ ناخنکێنێ
حیز رِەفتارهەردەم سەرشۆرِی دێنێ

٢٩٧- دێڵە شڕێ بەسیە تڕە تڕێ ئەمیشت بڕێ
هەرچی بکەی لەپاش چووە خەمشە بڕێ

٢٩٨- دێوێکم بوو لەناو دێوەلاّن هەرچەندی نالاّن
ئەویش هاتە سەما لەسەربانی کونـــــدەلاّن

٢٩٩- دیوەخانی تڕانە قاڵی مافورتیا یا هەرزانە
شەرەف و ناموس لایان دەگمەنە گیـــــانە

پیتی ﴿ڕ﴾ ٨٤ پەند

١- ڕازت لای یەکێ پرست لای هەزار
باخەڵت خاڵی یە بۆ دەچی بۆشار

٢- ڕاست بە ڕاستی و خوار بە شکستی
بێگانەت بەرست ئەهێنێ نشووستی

٣- ڕاست بەو بەلای شێرانا بـــــڕۆ
یاخودا هیچ پیاوێ ژن نەیکات ترۆ

٤- ڕاست و چەپی خۆی جیانا کـــاتەوە
ئیتر داوای چی دێت بە لا تـــــەوە

٥- ڕاستی ڕەفتی و چەفتی کە فتی
خەو خۆشە کاکە لە پاشی کفتی

٦- ڕاستی وەك گۆچان یا وەکو داسە
مەگەر هەر بڵێ خودا هەیە ڕاسە

٧- ڕاوی ڕێوی لە بەرکـــــەوڵیەتی
سەریش ناگرێ هەرچی فێڵـیەتی

٨- ڕای خۆی والەدەستی خۆیا ئەو پیاوە
گوێ ناگرێ لەکەس ئەو لەئەم ناوە

٩- ڕەتی بلاوە وەکو ئـاوی ڕەوە تە
ماڵی خەڵك ئەخوات هەر بەهەوەنتە

١٠- ڕەپی خۆت دەربێنە هانێ سیسی خۆم
بی هاومەناوی کەی من وەکـو تۆم

١١- ڕەحم بە بەچکەی مار نـــــەکراوە
هەر کە گەورە بوو مارە و خـــــراوە

١٢- ڕەحم بە زۆردار زوولمە لە هەژار
لەچلەی زستان مەچۆ شاخ بۆ دار

١٣- ڕەخش بێ وڕەخشی جوانی ڕۆستەم بێ
ئەستەمە کەسێ هەبێ بێ خەم بێ

١٤- ڕەز بـــۆ ڕەزەوان پەز بۆ پەزەوان
تیر ناگەڕێتۆ دەرچوو لە کـــــەوان

١٥- ڕەش هات نا پرسێ لە سپی و لەسوور
خزمی نزیك هیچ براش خزمی دوور

١٦- ڕەش هەر ڕەشە و بەش هەر بەشـــە
خاوەن کلۆشە دایم قون فـــــشە

١٧- ڕەش و سپی لێك جیا ناکـــــاتەوە
نازانم کە چۆن گرە و دەبـــــاتەوە

١٨- ڕەشبە وەك تاوە ئە تـــخوازێ بووە
پایز جوجەلەی حساب کـــــــردووە

١٩- ڕەش هەستا و گووتی کلاوت نی یە
ئەم جەژن وئەو جەژن پلاوت نی یە

٢٠- ڕەگی خورنووکە لوتی لە ئـــاوە
هەر بەبینینی زانیـــم دۆراوە

٢١- ڕەفیقی دز و شەریکی قـــافڵە
زوو دەرك ئەکات ئەوەی ئاقڵـــە

٢٢- ڕەمەزان کەهات مەرگـی ژنانـــە
ڕنج پەیژەی سەرکەوتن مـانە

٢٣- ڕە نجدان سەرمایەی پاکیەتی گە نجە
کەر کەی ئالوودەی تیکەی بر نجە

٢٤- ڕە نجەکەی سوتا وەك ڕنجی فەرهاد
بە هەژاری کەس دڵت نەبێ شاد

٢٥- ڕنگی زەردی کێشان بۆ بێدە سلاتە
پاڵەوانی خودا تـــەنها هەر لاتە

٢٦- ڕەنگی جاجمە سووری لێ نیشتووە
ئەوەندە بێ ئیش لێی دانیشتووە

٢٧- ڕیشت مەدەرە دەستی منـــــالاٌن
ئەوی کردوتە ئەییەن بەتالاٌن

٢٨- ڕژدی ڕسوایی پیاوی لە دوایە
دۆڕا و بەوارە ناگاتـــــە مایە

٢٩- ڕەنگی زەرد بووە وەکو مردوان
چارەی ناکرێ بە نوشتە و دەرمان

٣٠- ڕزق بەپێ نا گیرێ کاکی خۆم
لە پێناوی کەر شکاوە ئەســـتۆم

٣١- ڕزق ئەوەنی یە لە بەرچاوان بێت
گەرلەبەرچاوبێت خەڵکی هارئەبێت

٣٢- ڕوو بە ڕووکەوت چاو بە چـــــاوان
خۆت مەخە پەنایی کەسی بەتاوان

٣٣- ڕووبەڕووی دەم چەوت لە پاشا دەم تەور
لەخرا پی نا زانم چۆن گرتیە خۆی قەور

٣٤- ڕوو زەردی کێشـــان بێ دە سلاّتی یە
وەعدە خیلا فیش زۆر جار لا تـــــی یە

٣٥- ڕووناکی مانـــــــگ سەر لە ئێوارە
دیار بێت بۆ دزان ئـــــەوە لەبارە

٣٦- ڕووی ڕۆژ بە بێژنگ قەت نە گیراوە
فێڵباز دا یمـــــــە حـــــەزی لەداوە

٣٧- ڕووی ڕەش بێ داران بە هەزاران جار
خستمیە مەن مەنەی مالآنی هەژار

٣٨- ڕووی زەمانە ڕەش تۆ خاوەن دەسی
ڕۆژێ بوو کەفتە وەك سەگی برسی

٣٩- ڕووی قەڵغانت بکـــەیتە دووژمنان
زەحمەتە کەوتنت لەبەر دەستیان

٤٠- ڕووی کردە ڕەشە با لەبێ چار بیـــا
هەر گیز کۆڵنادات لەبێ عارییا

٤١- ڕۆژی بە پە نجە ئەژمێرێ هـــەژار
تـاتەوا و دەبێت زستان و بەهـــار

٤٢- ڕووی نەبوونی ڕەش واڕوویکردم ڕەش
لەبەردەم تۆدا ڕووم سیا و ڕووم ڕەش

٤٣- ڕۆژ بووە بەسالێ سك بووە بە جەوالێ
هیچت پێ ناکرێ بەسیە مالە و مالێ

٤٤- ڕۆژ دەڕوا بەلآم خۆ قەزا نـــــاڕوا
نا خۆشە دیاری لە پـــــاشیا داوا

٤٥- ڕۆژ لەڕۆژ ئاواوە کاتێ کەهەڵهات
ئەو کات بزانە ئەگەیتـــە ئاوات

٤٦- ڕۆژان ڕۆژی لە شوێنە گـــیانە
لە دەرگا بدەی لەدەرگات دانـــە

٤٧- ڕۆژی پاك بۆتەمەڵ شەوی دەیجورە
زۆرداڕە و ئاوی سەر بـەرە و ژوورە

٤٨- ڕۆژی نەفس نە فسیە بـــــرام
کەس ئاگای لەکەس نییە دڵنیام

٤٩- ڕۆژێ ژیانی بەکەلەشێر ژیـــان
هەزاران ڕۆژی مریشکی یە لـەژیان

٥٠- ڕۆستەم نێر یامێ بۆ کەسی گێلە
خۆی خێلە بەلاڵم تانەی لە خێلە

٥١- ڕۆژێ ژیانی خۆشی و مل بەرزی
نەك سەرشۆڕی و دەیان سالێ حیزی

٥٢- ڕۆڵە لە بەری دایك هەڵ ئەگرێت
هیچ ترسی نییە کە ڕۆژێ بمرێت

٥٣- ڕۆنی کە زۆر بووقنگی پێکرد چەور
چوون ئاگایی نییە لە ئازا و جەور

٥٤- ڕۆن کە زۆر بوو قنگی پێ ئەسرێت
هیچ بیری نییە کەخودا بی برێت

٥٥- ڕۆن لـه پیاو بکڕه و گەنم له ژنان
چوون کەسبیان نییه ئەیفرۆشن هەرزان

٥٦- ڕۆنی خۆمی ساوییه سەر ســـــــەرم
نازانم پەنام بۆ لای کێ بـــــەرم

٥٧- ڕۆنەکەی خۆمی داوه له سمێلـــــم
جێی سەگه ڕشی داوه بیکێلـــــم

٥٨- ڕۆنی ڕژا بوو کردی یه خێـــر داده
گووتی بەم خێره باوکم دڵ شـاده

٥٩- ڕێ بێ ڕۆیشتن نا بڕێ و بێ کـۆتا
هەتا خل ه هات بلەیان کـــوتا

٦٠- ڕێگه باریك و شەو تاریکـه شەو
دانْغه چی شەوان چاوی دوور له خەو

٦١- ڕێیوارێ ئەڕوا وەك سەگ ئەوەڕێ
سەگی هەڵه پاس بۆ بڕینـی ڕێ

٦٢- ڕێیوار بەخەوتن جێماوی کاروان
خۆشی نازانێ چی ئەکا چاو جوان

٦٣- ڕیخۆڵەم ئالاوه به هەر دوو قـاچا
ڕێــگەم دەرناکەم لەبەر قالۆنچا

٦٤- ڕێسەکەمانیان کردەوە بە خوری
بێ دەسەلاتە تەنگانە ئە گری

٦٥- ڕیشمان هێشتەوە بوو بەتووشەوە
ئەبێ شانەت بێت بە ئەو ڕیشەوە

٦٦- ڕیشی دا بەستراو نەك بە کزە با
هەڵ ناکەنێ بۆی هەزار ڕەشە با

٦٧- ڕیشم لەبەرهەتاو نەکردووە سپی
کەڕنیم بۆچ قسە ئەکەی بەکپی

٦٨- ڕیشی ئەتاشێ ئاوێنە ئەداتەدەست
هێندەکاری بوو تاگەییە مەبەست

٦٩- ڕیشی تەماع کار بەقنگی موفلیـــس
چاوی دائەخات ژنی کردە پیس

٧٠- ڕێگەی درۆ نزیك تر لـــــە لێو
زوو کاول ئەبێ مـــاڵی فرە خێو

٧١- ڕێوی ببێتە پەیام بـــەرو دۆست
دوژمنت هەرگیزبۆ نابێ بەدۆست

٧٢- ڕێوی بێ مریشك هەرگیزهەڵناکات
ساختەچی زانی چۆن نان پەیا کات

٧٣- ڕێوی بە فێڵاڵن ناوە ستێ ووستی
مەگەر هەرتەلاڵن ببەستێ دەستی

٧٤- ڕێوی دەمی نەئەگەشتە ترێی جوان
ئەی فەرموو ترشە ناخۆشەو بۆ گیان

٧٥- ڕێوی فێڵی خۆی کە کرد لەمریشك
مریشك باوکە ڕۆی خستبووی فریشك

٧٦- ڕێوی لەکونی خۆی هەڵ گەڕایـــەوە
گەڕیش بوو هیچی بۆ نەمـــایەوە

٧٧- ڕێوی لەماڵ و لە دەرە وە شێـــــر
مریشك کە خوێندی وەکو کە ڵەشێر

٧٨- ڕێوی خۆی نە ئەچوو بە کـــونەوە
کەچی هەژگیشی بەستە گـــونەوە

٧٩- ڕێوی هاتووە بە پیریتـــــــەوە
کۆڵ مەدەلە و کارەی کە دۆزیتەوە

٨٠- ڕێویەکی گەڕۆڵ باشتر لەشێرێ
نووستبێ و تولەی ڕاوچی لەسەرێ

٨١- ڕێی ئەکەوێتە کوونی مـــــارە وە
ئەی دۆزێتە وە بەس بیشارە وە

٨٢- ڕێوی قەمچوغە فێڵ زانی بە گوڕ
پشت بەخوابەسە نەك بەكج وكوڕ

٨٣- ڕێوی وا قانی شەو تا بەیـــانی
تووەمەسە قەبزە بەلاّم نە یزانی

٨٤- ڕێگە چۆڵ مەکە بۆ کەسی نامەرد
بانەبێ بەهۆی بلاّو بوونی دەرد

٨٤- ڕاوی گردی ڕەش ئەکا بە بەلاش
خودا پیاو لا بدا لەژنی دەم هەراش

پیتی﴿ز﴾ ٦٤ پەند

١- زاخاوی چاوی داوە بـــە بینین
زۆرن چاو شۆڕن لە کاتـــی ڕوانین

٢- زارا بازرگـــان کەییا نوو نێرگس
کۆتەڵ بائەییا لە بەر ووردە تس

٣- زارت پڕلەخوێن لای کەس ڕۆی مەکە
بۆ هەموو کارت کەمێك سەبرکـــە

٤- زاڵم زەوالێ بۆ ئەبێ گیانـــــــە
بۆ هەموو دەردێ دەوا دەرمـــــــانە

٥- زامی زبانە قەت نابێ ســـــارێژ
نا خۆشە تانەی پیاوی گێژ و وێژ

٦- زامی شمشێرە چاك ئەبێتـــەوە
بەڵام هی زوبان هەر ئەکولێتەوە

٧- زەبوون عەزیەت دان کاری نامەردە
خۆی حاڵی جوانە نۆش هاتە سەردە

٨- زەخمیش ئەکات و تیماریش ئەکات
خۆت لەبێ حەیا زوو بدە نـــــەجات

٩- زەردە زەوی هەڵدە کەوێ هەمووکات
مەرد شوێنی نامەرد ناکەوێ هیچ کات

١٠- زەردە لوو بۆ گەروو وەکو دەرمانە
پەیدا کردنی دۆست گەلێ گرانە

١١- زەڕم داوە و بەلاّم کڕیووە بۆ خۆم
تـاوانـم چییە بەم شێوە بـــڕۆم

١٢- زەڕ بۆ سەر غزێنە ئەڕوات وئەچێ
قسە هێندە خۆش کە لەم دەرچێ

١٣- زەڕەی هاتووە بە قـــــولە گیایە
خوا لایدا لێمان ئە ئەم بـــەلاّیە

١٤- زەڕینی هەیە و پەڕ ینی نییـــــە
پیاوی هەڵەگەڕ هیچ چارەی نییە

١٥- زەرەر لە نیوەی بگـــــــــەڕێتەوە
نەوەك هەمووی بێت ببـــڕێتەوە

١٦- زەرەر لە نیوەی گـــــەلێ باشترە
زۆرە ئەو بەشەی دەرچوو لەوئـاگرە

١٧- زەینی لێ کردین بەزەینی سوڕسوڕ
لەلای حەشارە وەك خەزێنەی دوڕ

١٨- زەمانێ گون دڕێژ زەمانە یە کێر
هەر بێچووە شێرە ئەبێتە وە شێر

١٩- زەماوەنی سەگ وگورگ شیوەنی شوانە
لە هیچی نەبوو هەر قوڕ پـــێوانە

٢٠- زمان بـاز قسەی لە دڵانا وەستـــێ
گەییە هەر شوێنی ئەیخا تەدەستێ

٢١- زووبـان بووە ستێ سەر سەلامـــەتە
ئەگەر نەوەستا گیان ئا مـانەتە

٢٢- زبـان بەڵای سەر گەرنەبی ووریای
لە لێقە ومانا ئەزانی فەوتـیایی

٢٣- زمان دەردی سەر تێڵا بۆ نـــەزان
چارەی دەرد ناکرێ بەقونەخشکان

٢٤- زمانی تەڕ و پاراوە ئەمـــــڕۆ
سبەی لە گۆڕا ئەبێ بە پـــە ڕۆ

٢٥- زبـانی نـــاو دەم ئێشکچی سـەرە
تێڵا قـابیلی سەر پشتی کـەرە

٢٦- زمان نەبڕم سەری ئەبڕێ سەرم
لە لێقەوما نا دۆست هات هسەرم

٢٧- زمانی خۆتە و ئەسپی لای خۆتە
مەنەوە داڕێ کەلار و چـــــەوتە

٢٨- زبان سوور سەر زەوی فەوتان
زۆرن ئەوانەی بەدرۆ خەڵەتان

٢٩- زبانی لەتەك سەریا ئەکابازی
دنیایی پێبدەی لێت نابێ ڕازی

٣٠- زج کەری دوای برنج کـــووتە
دانیشە چیتە لەم فڵتـــە فڵتە

٣١- زستان باران بوو مەترسە و بڕۆ
بەهار هەوریش بوودەرمەچۆ مەڕۆ

٣٢- زك لەکوێ تۆێشوی بۆ هەڵ ئەگیرێ
لە تۆێشوی بەرە ئەبێ هەڵگیرێ

٣٣- زستان بژی بە پینە و پـــەڕۆ
بەهار بە شەوق و بەقنجی بڕۆ

٣٤- زۆر داست بدە لەسەر ڕووی هەسان
منەتیش لە ژنە دۆمانیش مـەزان

٣٥- زستان هات بەرگی فەقیـران درا
من هیلاك ئەبم هیچم پێ نەبڕا

٣٦- زکێکی تێرلەهەزار سکی برسی باشترە
پیاوێ فەوتاوە ژنەکەی بەمەککرە

٣٧- زللەی ڕۆژگاری هێشتا نەدیووە
دەوڵەمەندیٚکی شێوە هەتیووە

٣٨- زۆر و بۆر دیارە بێ بە ڕەکە تە
ڕاوەکەڵ دایم چاو لە فرسەتە

٣٩- زۆدار ژنی گایی شوکرانە بژێر
دەسلاٚتت نەبوو تۆڵە ژێر بەژێر

٤٠- زووڕناژەن کاتێ تەواو برسی بوو
کفتەی لەبیرە و زوڕنای لەبیرچوو

٤١- زووڕنا یان دایە کەسێکی ناشـی
بەسەری زلیا فوی کرد بە باشی

٤٢- زۆرکاری گەورە بچوکان ئەیکەن
یاخودا هیچ کەسێ خوانەیکاوە پەن

٤٣- زۆر هات قەوانە قەتاڵ وبەتاڵ
زۆر دارکار ئەکا بەبێ قاڵ قاڵ

٤٤- زۆر کەمن ژنان بیر بکـــــەنەوە
مەگەر لەبەردەم ئاوێنـــــەکەوە

٤٥- زۆر ووتن تەنها هەرقورئان خۆشە
حەقی پێبدە و مەیکە ئەم ئیشە

٤٦- زۆرە ملی مل شکانە لە دوایی
نازانم تاچەند لە دەردم ئاگای

٤٧- زۆری پێیە و کەمی دەر ئەخات
هەرخوائەتوانێ کاریان یەك خات

٤٨- زۆر باژو کوڕم هۆرد هۆ و باژۆ
با گاسوور ماند و نەبێ لەسەرخۆ

٤٩- زیند و گێی مرد وپەرستـــــا نە
نازانم تاکەی دەست لە دەستانە

٥٠- زیندە بەلأیەو مردەش بـــــــالأیە
بۆ هەموو کارێ مەنەوە تێـــلأیە

٥١- زیرە بۆ کرمان ئەبا نا بـــــەڵەد
ڕەحمی خوایەخودایە کەلاتدا لەبەد

٥٢- زێی لە زەمانە پڕ بووە هـــەردەم
کۆچ و بارەکەت بۆناخـەی بێخەم

٥٣- زانالای لا سار کەری بێـــــگانە
مالٌ خۆرچ باکی لە لای قورئانە

٥٤- زانیت ئەزم و نەی زانـــــی دزم
بزنم پێ ئەدەی لە جیاتی پەزم

٥٥- زبانی زۆر دار نـــی یە لـە زەوتا
دێوی خەییەرە و وا لە ئەشکەوتا

٥٦- زبانی شیرین لە بەهەشتەوە هات
خۆزگەم بەو کەسەی بەخێوی ئەکات

٥٧- زستان ئاگر و ئەز بەهار ئەزو بەز
هاوین سەردانی ئەزە ـە بۆ ڕەز

٥٨- زنجیری دووژمن هەر بە یەکیەتی
ئەبچڕێ و ئەڕوا کەزۆر پەکیەتی

٥٩- زولفەقاربۆ هەمووعلی یەك نەهاتووە
ئەوعەلیەی ئەوساش ئەم عەلی یەنەبووە

٦٠- زەلام بۆ کوشتن ژن بۆ دانیـــشتن
نەفرەت لە وە یەمەیلی خوێن ڕشتن

٦١- زەوی تەزێنە کۆڵ نادات هەرگیز
وەکو خەرەنگەز ئەیکات گیزە گیز

٦٢- زێڕ بووە پولکە میٚرد بووە جولکە
مەرگەناکرێ بە گوشتـــی چۆلەکە

٦٣- زێڕ بۆ زەڕەنگەر گۆشت بۆ قەساب
بەبابی هیچ کەس مەفەرموو سەگباب

٦٤- زیند وکوژەکەی مرد و پەرستی
ناکرێ لە سەر ئەم ڕایە هەستی

پیتی﴿ژ﴾ ٢٩ پەند

١- ژمارەی جوجەڵە پایزان دەرکەوت
لفی لێ مەدە هەرچیت بۆ هەڵکەوت

٢- ژن بێ باوەڕە و هەم خۆش باوەڕە
دەخەڵە دایمە حەزی لە پـــەڕە

٣- ژن بە ژن مردوو گا بە گا مردوو
خواردن و خەوتن کراوە بە خـــوو

٤- ژن هەتا نەزێ هەر بێگا نە یە
کەزا کوێخایە و خاوەن خانە یە

٥- ژن بەبێ کەسی هار و هاج ئەبێ
پیاو بەبێ کەسی هەر هەژار ئەبێ

٦- ژن هەتا جووتێ پێلاڵ و ئـــــەکرێ
هەزار جووت پێلاڵ و بۆ خۆی ئەدرێ

٧- ژن کە تووڕە بوو گۆزەی نەپێنی
ئەشکێنێ هەتا وازی لێ بێنـــــی

٨- ژن لەساجی مێرد یش لە حـــــەجێ
سەیرە پێکەوە گە یشتنـــــە وە جێ

٩- ژن هەسانی مێرد مێرد یش چەقۆیە
ئاخری عومری مێرد هەر تـــرۆیە

١٠- ژن هەیەم الْ دروست ئەکابۆ پیاو
هەنێ ژن هەیە وێرانیەکا تەواو
١١- ژن و تفەنگ و ماین هەر سێکی
ملکی ئەوکەسەس لاییێ بەرێکی
١٢- ژنان بۆ مالّە پیاوان بۆ شا خە
بەرکوێرەکانی کەی جێگەی باخە
١٣- ژن وەکوهەنگە کەهەنگوین ئەدات
چاوە رێش بکە کە پێشـــتۆ بدات
١٤- ژنێ حیز نەبوو بەرووحیزیان کرد
کاتێـــکی زانی ئابرِ و شیان برد
١٥- ژنێ میێردەکەی کە بیکات پەسەن
نا رِسەنیش بێت پێی ئەڵێن رِەسەن
١٦- ژنێ میێردەکەی کە بیـکات تڕۆ
بە هەموو دنیا ناکـــــرێ پەڕۆ
١٧- ژنێ نەی توانی کە تۆڵـە سێنێ
گریان چەکیەتی هەتا بمێتـــێ
١٨- ژنی بەد ژانـــــە ئازارە بۆ گیان
خۆت دا لەقەرەی ئەبی مـالْ وێران

١٩- ژنی کوێر پێویست بەمکیاج ناکات
گەرمگیاج بکات بەخوداڕاست ناکات

٢٠- ژن ئەگا یرێ و منەتی کـــــردووە
بەسەر هاوسێشدا خۆی سە پان دووە

٢١- ژنی میران بەو هەر وەکو مـــــیران
خۆت لێنە گۆڕێ لە کاتی بـــووان

٢٢- ژنیان کردە کوێخا سالّی سێ جار
بزنی بڕیەوە و جا گرتی قەرار

٢٣- ژن هەیە و ژانیش هەیە بـی زنانە
زۆر ژن گرفتار دەستی خەســـوانە

٢٤- ژنێکم دەوێ ئاقلّ و ژنی ژنـــانە
پێستەی دەمەدەست بیکا بەهەوانە

٢٥- ژنێکـــــم دەوێ زبان نێر و دلێر
باوان و خەزوور وەك یەك بکا تێر

٢٦- ژژوو دەی فـــەرموو دەینتان وەمل
نییە وەك بەچکەم جوان ونەرم وشل

٢٧- ژیان بێ ئەرك و ئازار بـــــێ سودە
قەدری نەزانی هەولّت بێ هودە

٢٨- ژیان بێ ژن و مانێش بێ چەقۆ
زۆر گیری خواردوەبە دەڵە چەکۆ

٢٩- ژێر پەندە زمان ژێر دیزە ئاگر
جارێ نە هاتووم بۆوا بووم کافر

پیتی ﴿س﴾ ١٨٥ پەند

١- سابونت مەدە لە ژێر پێم گیانە
ئەشزانی کەوا حاڵم وێـرانە

٢- ساغی بە کۆڵی کەر ئەگەڕێنن
لە بەر چ کارێ واواز ناهێنن

٣- سالْ بە سالْ وخۆزگەشم بە پار
گووتراوە شەرعی مار بکە بەدار

٤- سالْ سییەکەچی سیوەل برسییە
هەر کردەپیسە کە هەر ترسییە

٥- سالێ مالْ و سالێ منالْ تەواوە
سالێ ئازاروسالێ بەدکارەلەم ناوە

٦- سالاْنمان خایاند نۆرەی مانگانە
پیاو هەموو ساتێ نیەلەتەنگانە

٧- سالەکەی تەڕە وسالْ هەرئیمسالە
مامەڵەی شەوان زۆر جار بەتاڵە

٨- سالێ دوو بەهار مەرگی جوتیارە
هەر چیەك بکات ڕەنج بەخەسارە

٩- سالکی تریش وەك ئەمڕۆ وایە
سەر لارە حەزی لەزۆر سەود ایە

١٠- سایەی سەران لەسای میژەران
بێشە خاڵیە لە دەنگ دلێران

١١- سەبر تاڵە و بەرهەمی شیرین
تیغی زمانە لە دلاّ هەر برین

١٢- سەیر هەندێ جار بۆ بێدە سلاّتە
بێچارە گشت کات ژینی ئافاتە

١٣- سە پانی کردم پـــــاڵە وە دەرم
خەمی گەند وچاڵ کەوتوە تەبەرم

١٤- سەد بەرتیل قەرزێ نا بژێرێتەوە
شەودە یجوریش بێت هەرئەبڕێتەوە

١٥- سەد جار پیر و کۆنە و بەگیـــــرە
هەر بەلاّ یەك هات لەملی فەقیرە

١٦- سەد جەردە لاتێك ڕووت نا کاتەوە
سەد بەرتیل قەرزێ پڕ ناکاتەوە

١٧- سەد سالّ بەچۆڵی یەك ڕۆژ ئاوەدان
کەسی بێ دەسلاّت دەسلاّتـــی گریان

١٨- سەد سالّ بیکە بێگانە پەرســـتی
ئاخری ئەبینی هەر نشووســتی

١٩- سەد سەرتوربەیەو یەك سەرتوربە یە
زەرەرە و مەندە ئەوەی تـــــوڕە یە

٢٠- سەد کۆزی کرد و لەیەکی نـــانێ
ئامانەت تـاخاوەنی نە یەبۆی دانێ

٢١- سەد گوناە و یەك تۆبە کـــــاکە
بۆ گوناە کارە دەروون خـەمناکە

٢٢- سەد قەزوان بخۆی من بە گوێزێ
پیا تـاڕا ئەگەم گیانت دانـــەزێ

٢٣- سەدقەل ویەك بەرد هەمووهەڵئەفڕێ
دەس نوێژ یش ئەشکێ بەوشکە تـرێ

٢٤- سەد جار کاڵ بین هەمووزادەی خواین
من و تۆ مێژە بە یەك ئاشنـــایین

٢٥- سەد وسی مەساڵە چەندە ها ساڵە
بەبێ پەڕ مریشك ئیشیان بەتاڵە

٢٦- سەد ساڵ بی میران هەر دڵ بەچنی
هەردەم هەوڵەدەی بۆ نانە چنی

٢٧- سەری دا کا کەم کە سیرێ نـــــەدا
ئاخری دۆڕا بە پشتـــــی خودا

٢٨- سەد فیکم بە فیکێـــــــکی ئەو
کوڕ دەر ئەکەوێ لە تـاریك هشەو

٢٩- سەربۆسەربڕین نەك بۆ سەر زەنشت
هەموو ماڵەکەی بەتـالأن فرۆشت

٣٠- سەرت بپەڕێ نەکەی سڕ بدەیی
لە پـاشی چووەش ئـاخ و داخ نەکەی

٣١- سەر دڕ و بن دڕ هەموو جـــــاوێکن
خۆم چاك ئەزانـم کە چۆن پیـاوێکن

٣٢- سەری سوکرە کرد حەمە لا وەکەم
خۆم بێخەم نەبووم وا هاتووە خەم

٣٣- سەر کزی دڵ وریـا قەت لێم نـابڕێ
هەر بەبێ دەنگی بردی گشت سڕێ

٣٤- سەری کلاڤەی وون کـردووتە دادە
ئەو خووەی هەتە پەردە یەکی پادە

٣٥- سەرت هەڵبڕە و خودات بنـاســـە
سەیری لای ئێمە بزانە چ بـاسـە

٣٦- سەر لەژێر بەردا پـان بـبێتەوە
لە ژێر منەتـا بەرز نە بێتـــەوە

٣٧- سەر هاتووە بۆ پێ ئەوا دووبارە
هیچ عاری نییەو بارەکەی لارە

٣٨- سەرت هەڵبێنە و خودات ببینە
کردەی خراپت نا کرێ پینـە

٣٩- سەر و قنگی کلاشن ئە ئەو دووە
خۆت دەرباز بکە لێیان تازووە

٤٠- سەر و مالم لە تۆ دریغی نیـیە
بزن لەچواردە شایی کەمترنییە

٤١- سەرووتی بەزمان تاتۆم جیرانی
چ ڕحەتیم دی ئەمن لە گیانی

٤٢- سەرێ کەدەستی خۆت نە یخورێنێ
دەستی هیچ کەسێ بۆت ناخورێنێ

٤٣- سەری تێبنێ بێخەم لەکاو لە جۆ
خودا داویەتی مانێکـــە و بیخۆ

٤٤- سەرێ لەزکی دایکی کە دەرهات
ناچێتەجێی خۆی بەهیچ دەسەلات

٤٥- سەر بەسەر و بەبێ دەردی سەر
لەبەڵێنی خۆت بۆچی چوویتەدەر

٤٦- سەرت فیداکە و سرِ ئاشکرا مەکە
بەکەسی عەجول گووترا وە مەکە

٤٧- سەرت نایەشێ بۆ چی ئەپیێـچی
لەسپێ دەربازبووم ڕووم نالەکێچی

٤٨- سەرت هەڵبڕە و شێریت دەر بـــڕە
مەردبە و گیانەکەم لە مەرگ بکرِە

٤٩- سەرە نجام سەری گا هەر بەرەودۆڵە
ئەوەی پێم ئەدەی مەیکە پرِ پۆڵە

٥٠- سەرە واو لە سکـیا نییە کاك مەلا
کەچی هەر دەڵێ لا حەولـــە وەلا

٥١- سەر خۆش پاڵیشی مەنێ ئـەکەوێ
ڕاوچی کەو بەرە بۆ ڕاوەکـــــەوێ

٥٢- سەرت دەربکە و ماڵـــت بەس پارە
سەریش شۆڕمە کە بۆ پول و پارە

٥٣- سەر چۆپی بدە بە دەستی گامێش
بەرە ولای کایەن شایی ئەکا کێش

٥٤- سەر چۆپی درادەستی سەگ یەك جار
بۆلای سەبەتەی نان قوڕانی جارجار

٥٥- سه ر چاوەی دڵی تاریکه و هیلا ك
سەرچاوەی پاکه لێی دێت ئاوی پاك

٥٦- سەر چاوەی دڵی جوان و ڕوو نـــــاکه
وەکو ئەولیا دایم ڕووی پـــــاکه

٥٧- سەرگەرم بە بێگاری باشترە لەبێکاری
گرتوویە دەمی هەر نانی هـــاری

٥٨- سەرم نایەشێ پریسکەی لێ ئەبەسم
کاتی لێ قەومان زانیم بێ کـەسم

٥٩- سەرما بەقەد حاڵ بارە لە سەرشان
ئەگەیتە ئامانج هەر بەتێکـۆشان

٦٠- سەرمای زستان لە ئەوەڵ دیـــارە
قەرزار داڵغاوی و دڵ خە فەت بارە

٦١- سەر نانەسەرشێت پیاو باقیدار ئەکات
شێت ڕووکا لەهەرد نەك ڕووبەشارکات

٦٢- سەری بڕیوە وکەچی پیاوی بـــاش
موسی هێناوە ڕیشی بکات تـەراش

٦٣- سەری بێ دەلاك نەتاشـــی چاکە
مەردە ئەو کەسەی لەگەڵ خەڵك پاکە

٦٤- سەری بێ ڕۆژ و لە ژێر خاك دایە
کارو کردەی چاك لەگەڵ چاك دایە

٦٥- سەری بێ ســـەواد ناوەستێ دایم
ئەزانێ چی کرد کاکی کار قایم

٦٦- سەر بەبێ کلاۆ نیە لـــــەم دنیا
مەرج نیە هەموو ئاژەڵ بخـوا گیا

٦٧- سەری بـــە سوجدە ڕۆ یووە بۆ خوا
گەر مەجالیش بوو تـالأنی ئەکـــتا

٦٨- سەری بووە بەئـاش قنگی بووە بەماش
لای کەسی نەزان سەر نەکەی تەراش

٦٩- سەری خۆم وا بەستە پیـــــارسکە
لە تـاو ئازاری کەسی دڵ ناســـکە

٧٠- سەری دای لە بەرد ناما قوڵـــی کرد
من کەی وەهام کرد ئەو وەهـای کرد

٧١- سەری دار و بنی دار و تراوە سەد جار
لەگەڵ نامەردا مەبە دەست بـــــەکار

٧٢- سەری ئەم دنیا بە پوش نـــــەگیرا
نازانم بۆ چی دەورت گـــــــیراوە

٧٣- سەری ئەم دنیای والێ هاتەیەك
لقەداریّکی لێ بووە بە کـــوتەك

٧٤- سەری ڕەش چووسەری سپی لەجێ
ئەوەی هەوڵدا هەر ئەگاتە جێ

٧٥- سەری زل دەوڵەت پێی زل بێووڵەت
خۆم ناخەمە داو کەسی بێ ئولفەت

٧٦- سەری شکاندووە و ڕیش ئەکاشانە
قەرزار لە وەعدی قەرز پەرێشانە

٧٧- سەری دووبەران لەیەك مە نجەڵدا
ناکوڵێ کاکە هەر چەند هەوڵم دا

٧٨- سەری شکا وقونی دڕاوی بۆ ماوە
وای زانی بۆڵە بۆڵ لە بۆی حساوە

٧٩- سەری بەخەنەو ئەچێتە ڕاوی گەنە
سەیری ئەم کارەی پەن لەسەر پەنە

٨٠- سەری گوریس کورت نەگەیشتە تۆ
کەی نانی گـــەنم درا یەنانی جۆ

٨١- سەری کەر بگرە نۆرەی سەیفولاّیە
بۆ نا لە باران تەنها تێلاّش دەوایە

٨٢- سەری کـەچەلاّن کەوتە باخەلاّن
بەر خۆر باشترە لەسێبەری کەنەلاّن

٨٣- سەری کردووە کۆم لەخۆی کردوەلۆمە
بۆ تۆ ئەگریم و تەنهاش بـۆتۆمە

٨٤- سەری کوێرە مار لەلای ئاســـانە
کردەس هەیەتی ئە ئەو شتـــــانە

٨٥- سەری لە گوێی گۆڕا دە لـــــەرزێ
ئەمە ندەگیرە پیاو لای ئەتـــــەزێ

٨٦- سەری لێ ئەخوری چوون بێ مایە یە
دوژمنی قیامەت پلە و پایـــــــە یە

٨٧- سەری نایەشێ و بە ستی بە پەڕۆ
خواهیچ کەس لەلای منالّ نەکا تڕۆ

٨٨- سەری نایە وە بە جوانە مـــــەرگی
لەدەرماڵیا نەیدی خۆ لورەی ســـەگی

٨٩- سەرێ لەناوسەرانانەبووبەرشەقێ کەوێ
وەك کە لاکی کەر لە دەشتێ کـــەوێ

٩٠- سەرێکی هەیە و هەزاران ســـــەودا
پەردەیە بدە بەسڕی خـــــــەڵکدا

٩١- سەری گا ئەکرێ بە قنگی کەرا
سەرێ چەند جوانە دەرکەوت لەسەرا

٩٢- سەگ ئەوەڕێت کاروان ڕێ ئەکات
قیمەتی نیە سەگی سـەر ڕێگات

٩٣- سەگ بەزەبری کلك ئێسقان ئەشکێنێ
تـالأنی دەست کەوت تۆبە ئەشکێنێ

٩٤- سەگ بە شۆرین ی گلاوی دەر ناچێ
زۆرە لەگلاوی وەکو سەگ ئەچێ

٩٥- سەگ بەلۆقە و خاوەن مالێ بەڕەوت
سەرم سڕ ماوە من لە کاری چەوت

٩٦- سەگ بە مانگا شەو وەڕینە برالە
خۆزگەم بە و کەسەی کەبـاری عالە

٩٧- سەگی مەرەخەس جوان شکارناکات
بە پاسی خاوەن نان پەیدائەکات

٩٨- سەگ بەوەڕین قەت نابێ مـانوو
بەسە هەتـاکەی ئەگری بیـانوو

٩٩- سەگ بتڕێ ئەڵێ کوابەشەکەی من
بۆ حاشا ئەکەی خاوەن بەشم من

١٠٠- سەگ بتڕێ کۆشی بۆ ئە گرێتەوە
تا بزانێ چیە و باش بی گرێتەوە

١٠١- سەگەو خاوەنی خۆی نا نـــاسێ
پەت بخەرەملی هەتا ئە تـــاسێ

١٠٢- سەگ گوێی بڕاو زۆر ووریا ئەبێ
کلکی گەر بڕیا زۆر خێرا ئە بێ

١٠٣- سەگ کە نەوەڕی بۆ کوشتن باشە
پاسەوانی نەکرد مەیکە تەماشا

١٠٤- سەگ کلك وگوێی نەکەی پاست ناکا
هەندێ بەس دەمە هەرگیز ڕاست ناکا

١٠٥- سەگ لەسەگ بەردە وخۆت تەماشاکە
لە کردەی کاریان هەردەم حا شـاکە

١٠٦- سەگ لەسەگ ڕهاکەوخۆت بێئاگاکە
ڕەفتـــاری سەگیت لە دلاێە کـاکە

١٠٧- سەگ لەقەسا بخانەنەمرێ عەمری بەبایە
لە دونیا دەرچوو بەبێ دەست مـــــایە

١٠٨- سەگ لە کولێرە چۆن چۆن ڕا ئەکـــات
مەرد ئەو کەسەیە نانێ پەیدا ئەکات

١٠٩- سەگ لە دەمانی خـــاوەنیا ئـــازا
لە کەریەتی ئەو پێی بـووم ڕەزا

١١٠- سەگ نایەوێ کلك بلە قێنـــــێ
سەگ بەئاسانی ئە و ئەلـەقێنێ

١١١- سەگ وشوانی هاتـــــەوە لای ڕان
چ سوودێ ئەکەی ئەتۆ لە گـەڕان

١١٢- سەگ کەوتە وەڕین بوك دەرپەڕی
ئەوەندە پیسە خوێنی بۆ گەڕی

١١٣- سەگی برسیە و لە شوێنی پیاوە
هەرگیز سەگی تێربۆ ڕاو نەبراوە

١١٤- سەگی پێ سوتاو ناگاتە پای ئەو
وەستانی نییە بە ڕۆژۆ و بەشەو

١١٥- سەگی دز لەمانی دەرنەکرد نانێ
ئێستائەو بەتۆ ئەفەرموێ هانێ

١١٦- سەگی دزلەمانی دەرچوو بۆنەبۆڵ
ووتی ئەم ماڵە زیاتر لەمن کڵۆڵ

١١٧- سەگی دووای دێڵە وەبا دەرچوو
چارەی ناکرێ ئاوا زوو بەزوو

١١٨- سەگی دوای سواران زمانی دڕێژ
سەگ بێت بە پیری سەری بکات گێژ

١١٩- سەگی ڕەش بە بزن حساب ئەکا بۆم
ئاخر چۆن ئەوە حساب ئەکات بۆم

١٢٠- سەگی سپی بۆ بارخانە لـــــۆکە
زەرەرە ومەندە چیت لێ گـــــەرەکە

١٢١- سەگی هارە چل شەوە عـــــــەمری
یەخەی هیچ گەسێ لە خۆوەنەگری

١٢٢- سەگی لێ دراو ئەترسێ لـــــــەدار
نەك لەدار بگرە لە سێبـــــەری دار

١٢٣- سەگی کونەماسیەو پاسی جرتاوائەکا
حە پەی دێت هیچ کەس سڵی لێ ناکا

١٢٤- سەفەر سەنگی مەحەکە بۆ هاوڕێ
هەتا دوایی سەفەر کە ئە گەنە جێ

١٢٥- سەفەرە و هەر لە بەرە و دەردی سەرە
بۆمالێ خەڵکی خۆت مەکەمە خسەرە

١٢٦- سەلکی سیری یان قنچکی پیـــازی
تۆ چی هەتاکو بە خۆت بنـــازی

١٢٧- سەنگ مەگۆڕە پێم چونکە بێکەسم
چیت لە دڵایە بیدەرە وە دەسم

١٢٨- سەگی لێ گڵاۆ ئەبێ ئەو ناوە
باسی چی بکەم کەچی ڕوویداوە

١٢٩- سەری نان بدە سەرقەڵی مەدەنان
لە پاشی مردن چییە سودی گریان

١٣٠- سەیری ئەم دنیا پان و بەرینە
هەرکەس سەرکاری خۆی لاشیرینە

١٣١- سەیرەلەکۆیە٠٠سرکە دەفرۆشێ
سرکەی گەڕاوە شەراب ئە نۆشێ

١٣٢- سرکە لە ناو چاوانی ئـــە بارێ
شەرعی نا حاڵی کراوە بەدارێ

١٣٣- سڕی خۆم و تڕی با خۆم بیزانم
تۆ چ باکتە من سەر گـــەردانم

١٣٤- سزای گرانجان لێ نەکـــڕ ینە
ماڵ پێکۆ ئەنێ بەچەك و پینە

١٣٥- سفرە بە تاڵ بوو بێ بیسملایە
نا ئومێد دایم لای واوە یلایـــتە

١٣٦- سکە کە تۆیشوی پێ هەڵناگیرێ
ڕەفیقی گەنجان خۆشەتا پیرێ

١٣٧- سکە ڕۆ هەرگیز خۆ نابێ بەماڵ
بەڵام ماڵ سوتاو ئەبێتۆ بەماڵ

١٣٨- سکی تێرم ئەسپـــــەکەی ژێرم
خۆم ژیانم خۆش خەڵکی بەکێرم

١٣٩- سکی سووتاوە چـــــوون دەردە دارە
لەسەر ئەوەشدا هێشتا بێکارە

١٤٠- سکێ برسی بێت هەرگیز نا پرسێ
خواردنە کە چۆنە و چیە و بپرسێ

١٤١- سمی کەر بەسم تاش ئەتـــاشێ
خۆشە هاوڕێی لەگەڵ گشت باشێ

١٤٢- سمێڵی گوگرە بووە و هەڵ چـــووە
لەقسەی ناحەق وا تووڕە بووە

١٤٣- سینگی وەکو شێر ماکەرە پشتـــــی
نەفرەت لەوانە وورد و درشتـــــی

١٤٤- سم سمی کەرە و چنگی هەیاسێ
من لە کاری واسەرم ئە ئاوسێ

١٤٥- سینگی لە قێنە یا هەڵ کێشانە
بە ڕواڵەت نییە زۆر پە ڕێشانە

١٤٦- سنعەت قنیاتە یا بازنی زێڕە
والە گەردنی سەنعەتـــی خێرا

١٤٧- سنعەت چی خۆ مزگـــــەر نییە
قنگ سوڕانە هیچ سنعەت نییە

١٤٨- سنعەتکارهەرگیز دەوڵەمەندنابێ
فەقیریش نابێ گەر سنعەت کاربێ

١٤٩- سوار کەسوار بوو بێ ئاگالە پیادە
دیارە زۆر گێڵە و خۆتی لێ لادە

١٥٠- سوارتا نەگلێ خۆ نابێ بە ســـوار
قەرزیش مەخەرە هاوین و بەهار

١٥١- سوار لە سەرزینیش دێنێتە خوارێ
بە بێگار بڕۆ نەك بی بێ کارێ

١٥٢- سوارو پیادە گەر ئارەزوویان بێ
دەستماچێن ئەکەن بەهەر چۆنێ بێ

١٥٣- سواربوون عەیبێکەو داوەزین دوانە
چەنەباز حەزی لەغەییەت دانە

١٥٤- سواری ئەسپی خەڵق هەر پیادە یە
شەراب خۆر دڵی هەر لای بادەیە

١٥٥- سوار و پیادە هەر ئەگەنە جێ
بەلاّم درەنگ و زووی پێ ئە کەوێ

١٥٦- سواری سوار خۆرە و وا لە دوواوە
ڕمیشی ناوە بە ڕووی پـاشاوە

١٥٧- سواری گای هار بووە و دا نابەزێ
لە خەرمانا نا زمانی ئـــەگەزێ

١٥٨- سواری کەر بووە ولە کەر ئەگەڕێ
دایم قاچێکی وا لە ناو شەڕێ

١٥٩- سواری کێری کەر لە پیادە باشتر
وەکـــو پشیلە دایمەن هەر حـــازر

١٦٠- سواریّك بەتەنها توزی پێ ناکرێ
کەبوو بەچەند سوار ڕێگایەك ئەگرێ

١٦١- سوالّکردن کیمیایە ئەگەر بی زانی
بۆ کوڕی ئازاش هیچ نییە تالاّنی

١٦٢- سوالّکەر تورەکەی پڕە و ڕووی ڕەشە
ئەو جێگەی داوتە جێگەی (سە) ڕەشە

١٦٣- سوزنێك بۆ کەری و ێستا و زۆر زۆرە
دوژمن دوژمنە و کوشتنی خێـرە

١٦٤- سوورە بۆم ساز دایی ئەگەر سەربگرێ
خەجاڵەت بارە و بەڵام عار ناگرێ

١٦٥- سوورەی مل پان موچەت هەردوونان
ترسنۆکە دایم مەیلیی لە گریان

١٦٦- سوورەی دوو دوو کوژ واکەوتوەتە کڕ
پڕ هورگی تسە ئەو لە جیاتی تڕ

١٦٧- سووری دی سەمای بیر چووە تەوە
هەڵ مەتۆشێنە هەرلە خـــۆتەوە

١٦٨- سووك برۆ و سەلامـــــەت وەرە
گەر کارت نیە کەم حەیام بەرە

١٦٩- سووك مەزك باری لە هەوار ناچێ
کردە خرا پان هەوڵیان بە باچێ

١٧٠- سی وجگەری تەکەی دێت داماو
خۆشی نازانێ چۆن کەوتە ناو داو

١٧١- سوێند دووسەری هەیەهەندێ جار
هەندێ بەقسەو هەندێکش بەدار

١٧٢- سووره زۆر باشه سوور ڕەزا خراپ
نهێنی مەڵێ بتدەن لـــه قولاپ

١٧٣- سووره لەتێ زۆر نیو لەتی کەمە
کێیە لەم دنیا دڵـــــی بێخەمە

١٧٤- سۆفیلکەی بەرماڵ لـــــەشان
بەڕۆژ گەڕاوە کۆڵان بـــــە کۆڵان
بە شەو لە ترسا یا ئەڵلا ئیمان
گەر دەستی بڕوا شێرە بۆ تاڵان

١٧٥- سۆڵە سۆ و کـــــــڵۆڵۆ لە بۆ
لە ئازاری خۆم بێ ئاگام لە تۆ

١٧٦- سێ و دووی لێ مەکە کارەکەت چاکە
خودا فرسەتی دا نانێك پەیدا کە

١٧٧- سێبەری دەست کەوت پانیە کـاتەوە
بەدەڵە چەکی نایی بە یە کـــەوە

١٧٨- سێ بەڕە لە گو نانە بۆ یەدڵ خۆشە
کەسی دانغاوی بێ بیر و هـــــۆشە

١٧٩- سیر بخۆ و زوڕنا لە بۆ خـۆت لێدە
تازە تاماوی هەر ئەوەجێـــــتە

١٨٠- سیر مەدە لەسمێڵم ئەزانی داماوم
خاوەنی قسە ئەڵێ من پیـــــاوم

١٨١- سیرو پیاز قەت پێکەوە نەیان کراوە
ڕەمەزانت گرت شەشەڵانـــــت ماوە

١٨٢- سیـــرە کۆڵەی سیروانە لێمـــــان
لە پاشی چووە چی ئەکەی بۆمان

١٨٣- سیروان لە کونێکەوە پەیدانەبووە
خۆت نەجات بدە لەم داوە تازووە

١٨٤- سیروان لێت نەدەم هەر ئەم بەیت
خۆشە دووژمنت بزانێ تۆ هەیت

١٨٥- سێفە سوور بۆ کوڕی خان خـــاسە
هەرچی ئاقڵ بوو بڵێ هەیـــاسە

١٨٦- سەدکراس بدڕەبە پاکی نەك یەك بە پیسی
لە گشت کەس نایەت لافی ڕەئیســـی

پیتی ﴿ش﴾ ١٠٩ پەند

١- شا ئەی کەوێتە فەقیر و گـەدا
گەداش بەو شێوە ئەیکەوێتە شا

٢- شا بە سە پانی خۆشـــی نازانی
خودا پێی داوە چەند لەتەنانێ

٣- شابێ وشالیاربێ دڵـــنیابە نابێ
ئەوەی گووتـوومە هەرئەبێ وابێ

٤- شادایی و شالیار نایدا چی بکەم
نازانم چۆن شالیار ڕاز یـــکەم

٥- شاباشم داوە و قنج هەڵ ئە پەڕم
من کە فەقیرم چ تـالـــبی شەڕم

٦- شاباشت بدەو قنج قنج هەڵپەڕە
پێشت ڕاکێشە بە قەدەر بـەڕە

٧- شاخی بزنێکی پێ ناکرێ تیمار
چ فەرقی هەیە لا دێیێ یا شار

٨- شادمەبە بەبوونی شادبە بەژینی
جار جارخۆت بکە سایە وپەرژینی

٩- شار خەڵوەتە و گورگ هەڵمەتە
تا ئەمری ژیان پڕ لە زیللەتە

١٠- شاران گـــەشتە یە زۆر درۆزنە
هەرچی باس بـــکەی ئەڵێ لای منە

١١- شاران لە حەسرەت بەغدا ئـــەکران
کەچی وا بـــەغداش کراوە وێران

١٢- شار ستان، قیروسیایی لادێی بەسە
کێ پەنای داوی هەرئەوەش کە سە

١٣- شار بێ حاکم بێ وێرانە و وێران
حەیفە کوێر ببێ وەجاخی دلێران

١٤- شانازی بەکلك کورِ و بـــاوکەوە
ناکرێ کاکە بەسە سەرکـــەوە

١٥- شانم کردووە کۆم هەڵم گرت لۆمە
وەها مەزانە گشتی بەش خـــۆمە

١٦- شانی داداوە ئەو کـــــارە ناکـــات
نازانم بەچی نان پە یدا ئەکات

١٧- شانی دا بەری زۆر بـــە مـــەردانە
دەست دەیتەهەرکار کردنی ئاسانە

١٨- شانی لێ ئەخورێ جارجارئەخورێ
کەخودا پێیداوە عەبد چۆنیە برِێ

١٩- شایی بۆ دووانە کڕ لە هەموانە
بزنم هیچ نیە و ئە یدەم مووانە
٢٠- شایی کەران و خوری دراوسێیان
چاری دووم نەکرد وابووە بەسیان
٢١- شەخسێ نەنوێنێ زەبر بەتووندی
تەشتێ دانـــولە ناخەنە مەزەندی
٢٢- شەدەم بۆ دەر بەنـــد ئەویست
کە دەربەن گیرا چ شەدەم پێویست
٢٣- شەڕێ بێ و خێری منی تێدا بێ
خۆم هەڵم بژارد کە هەرچۆنەبێ
٢٤- شەڕیش لە نیوەی بگـــــەڕێتەوە
چاکترە لەوەی کە نـــــەبڕێتەوە
٢٥- شەڕ و نیووە شەڕ وەکـو برایە
شەڕ ونیوە شەڕ دەست بە تێـــــلاێە
٢٦- شەرابی دەستی چاو کاڵی دولبەر
خۆشترە لەلام لە ئاوی کە و سەر
٢٧- شەرت هۆ هۆ نیە شەرت کۆ کۆ یە
لە غاو بۆ دەمی ئەسپی سەرەڕۆیە

٢٨- شەرابی موفتە کەقازیش ئە یخوات
ئەزانێ زیانی ماد دی لـــێ ناکات

٢٩- شەڕ بێرە کۆڵم زۆرم خۆش ئەو ێی
کاتێ کە دۆڕایی ئە زانی تۆ کێی

٣٠- شەرعی مار بە دار حەق و ڕەوا یە
کە بەدار نەت کرد بۆ گیان بەلاێە

٣١- شەرعم ئەمڕۆ کە لەگەڵ مـــەلا یە
هاوار و پەنام تەنها لای خـودایە

٣٢- شەڕکەر هیلاك بوو چـــــووە دواوە
سوڵحی ناو بژیوان هێشتا هەرماوە

٣٣- شەڕکەر لە شەڕا ئاشتیت بێ لـەبیر
گوێت ڕابدێرە بۆ ووتەی گشـت پیر

٣٤- شەرمی سەران لـــــــــە میێزەرانە
هیلاك بوونی پیاو بۆ منـــــــالاێنە

٣٥- شەڕی ئەو دۆڵە مەهێنە ئەم کـــۆڵە
پارە لای ڕەزیل کە وتووە ومـــۆڵە

٣٦- شەڕی بە یانیان لە لام خۆشـــــترە
لە خێری ئێواران لام بە کەڵك تـرە

٣٧- شەڕی خۆ تڕێن مل ئە شکـــــێنێ
قاڵت ئە بڕێ و ناوت نا مـــــێنێ

٣٨- شەڕی ژن ومێردان تامارۆ نووستنان
ئاشت ئەبنەوە ئەبن دەست لەملان

٣٩- شەڕی ڕۆیگە و خێرەکـــــەی ماگە
بۆ تۆ پڕی کەی کیس و عە لاگە

٤٠- شەڕێك بێ وخێری منی تێدابێ
هەرچۆنێ ببێ و هەرچی قە ومابێ

٤١- شەریکی دز و ڕەفیقی قـــــافڵە
پیاوی درەنگ ئا خێز دایم ماتڵە

٤٢- شەریکی و خەریکی بۆ هەر دوولایە
کەسی بێ شەریك تەنهـــا خودایە

٤٣- شەش بەتشبیەکە حەوتی ڕوبەیەکە
تۆ خەریکی چی وحساب لار مـــەکە

٤٤- شەق ئەزانێ قۆناغ لە کـــــوێیە
بۆ چوونە هەر شوێن گرتنی ڕێـــیە

٤٥- شەل نیە و بەلاّم پای شکـــــاوە
خۆیی برا گـــــــەورە خۆشی حساوە

٤٦- شەلە باوانم کوێرە بـــــاوانم
باشبێ خراپ بێ بۆی سەرگەردانم

٤٧- شەلم بخۆم و جـەهەنم بچێژم
ئەو سا ئەزانم من چەنـدە گێژم

٤٨- شەلم کوێرم دەست نا پـــارێزم
تـازە لەپاش چی ئـــەگری ڕێزم

٤٩- شەممە یەکەم کەس ئەکەوی کاکە
بدە یارمەتی هەرکـــەس هیلاکە

٥٠- شەممە کار و شەممە بـــارە و بار
شەممە هەر بوکی تیا مەکەسوار

٥١- شەممە لە مانگ برا وەرە وە بۆلام
ئەدەم حەقەکەت ئەوەی کەوتەلام

٥٢- شەممە یەو لە ملی جولەکە دایە
هەرچی لێ بکەیت پاکایی نایە

٥٣- شت ڕەنگ و ڕوو خواردن گەندو گوو
خۆت نەجات بدە لەوەی نامەرد بوو

٥٤- شەن و کەو ئەکات لەسەر خەرمانی
هەر چیەکی کرد ئاخری دۆ ڕانی

٥٥- شەنە لە مەنە کەمتر نییە کاکە
ئەو قسە ناکا دەتۆش حەیاکە

٥٦- شەو ئەنوێ بە جلـــــی گایە
ڕۆژیش پوختەیە وەکو پا شایە

٥٧- شەو و ڕۆژ دەڕوابەس قەزا نارِوا
لەکەران کەوێ قەزای مانگاو گا

٥٨- شەودەرویش بەورۆژمەبە دەرویش
فیتنەیی مەکە لەناوخزم وخویش

٥٩- شەوقەلای میردانەو کوڕی ئازایە
شەوگار بۆ نەخۆش هەر بێکۆتایە

٦٠- شەوی جەژنان فەقیر دەوڵەمە ند
قوبڵی لەسەرە لەگەڵ چا بۆقەند

٦١- شك یەك دز هەزار هەزارە گیانە
هەر دەردە دارە مەیلی گـریانە

٦٢- شەیتان پەلەی کردچاوی بووەکوێر
گیانت قوربانکە لەبۆ کاری خێر

٦٣- شەیتان ناوبژی کەری ئەوان بێ
زۆریان بەخەڵك کرد کاری نابەجێ

٦٤- شەیتانی ئینســـان تەنها ئینسانە
نەکەی پشت بەسی تۆ بە بێگانە

٦٥- شتێ کە باش بوو خۆی ئەکا هاوار
هیچ پێویست ناکا پیا هەڵدەی جارجار

٦٦- شتی چاك پارەی بەس بۆ خۆیەتی
لە بەد کار بییەتی ڕقم لێ یـــــەتی

٦٧- شتێ بخۆ و شتێ بدە و شتێ هەڵگرە
قەت لەناحەقیش یەخەی کەس مەگرە

٦٨- شتێ پێی نەگرم گۆشت لەم زەمانە
بۆ پێی لاواز بم من لـــــــەم ژیانە

٦٩- شڕە بخۆ بێ کەسی خـــــــــاوە نتە
ڕۆژتە کەس نیە بڵێ ئـــــــەوەتە

٧٠- شڕ کە بێ و ڕۆنکە بێ بە بێ چەوری
هیچ پێویست ناکا بگەڕێی لـەدەوری

٧١- شڵقەی مەشکە و چزەی تـــــــاوەکە
پێشی بینینی دەست لە ئاو ئـەکا

٧٢- شنگڵی کارت بدە بەمالاً هەتا ئەتوانی
شەیتان بەنەعـلەتکە بێ پەشیمـانی

٧٣- شوان ئارەزووی کرد کە بکا پەنیر
لەگونی بەران دەری ئە کـــا شیر

٧٤- شوان بە شوانی عەیـــــبی تیانییە
نان چنەوە ییش زۆر بێ عـــــاریییە

٧٥- شوان تا دانیشێت گەلـــەی لێ دووەرە
هەندێ داوا هەس کە زۆر مەجبووەرە

٧٦- شوانێ ناپاك بێت لە گورگ خرا پتر
لەگیانی مەڕان وەك پووش بۆ ئاگر

٧٧- شوست شۆی لێ بڕی ئەو بەدکارە
زۆر لە ڕوو دامان وەکو بێگـــــــارە

٧٨- شوکـــرانەی ناعیلاجی ڕوونـاکالەکەس
چوون هەندێ جارپیاوشەرمندەیەوبەس

٧٩- شوڵی هەڵ کێشا دیارە بێ عـــــارە
پێویستەتەمێ بکرێت ئـــــــەم جارە

٨٠- شوێنی کلاوی با بردو کـــــەو تووە
ڕێز بگرە لەباب هەتاکـــــــو زووە

٨١- شوێنی کلاوی با برد ومـــــەکەوە
لە دەستت دەرچوو ئەوەی لـــــەئەوە

٨٢- شوێنی شێرەو ڕێوی لێی ئەکا گێرە
ئەوەی خوێڕی یە بە ئێمە فێرە

٨٣- شیاکەی لەقوندەو بیکە ناوگاگەل
بە کاری چی دێت پیسی هورگ زل

٨٤- شێت باشە شێتەزا فرە خـــرا پە
بۆ ڕاوی ماسی تۆڕ و قـــولا پە

٨٥- شێت برالای شێخ شێخ بەریتە لایکێ
فێرە شەو و ڕۆژ بکەوێت لە تەکێ

٨٦- شێت بگا بەشێت تەمەڕێزە تەمەڕێز
شێتی شێت زادە لەلای نییە ڕێز

٨٧- شیت بگا بە شێت قنگی ئەخورێ
کوێخای لێقەو ماو جار جار ئەخورێ

٨٨- شێتان گشت ڕازین لە ئەقڵی خۆیان
کەس ڕازی نیە لە بەختـی خۆیان

٨٩- شێتـــە بۆ شێتی ئەڵێ بۆم لو وا
شێتی ئاقڵگێ کە وتـــە واوە یلا

٩٠- شێر ئەگەر بتخوات بۆ لانـــەی ڕێوی
نەکەی پەنا بەی بکە ویە ناو داوی

٩١- شێر بەگوێ ئەگرێ ئەمەن ئازایە
چونکە بێ پولە زۆرکەلوەلاێە

٩٢- شیر بەرە بەرە ئەبێتـــــــەکەرە
خۆت بۆ منالاێن مەکە مەخسەرە

٩٣- شێر بمشکێنێ نەك ڕێوی بمخوا
لە دەرگایی نامەرد نەدەی لە برسا

٩٤- شێر دەیشکێنێ و چەقەڵ و ڕێوی
دەیخۆن و ئەوان دبن بەخێو ی

٩٥- شێرکە پیر بوومەخسەرەی چەقەڵە
گاڵتەی پێ ئەکاو ئەڵێ تەمەڵە

٩٦- شیر کە دۆشرا ناچێتـــــەوە گوان
تیرێ کە دەرچوونا چێتەوە کەوان

٩٧- شێر کە پیر بوو مەخسەرەی کەران
نە بیستراوە گورگ وەکیلـی شوان

٩٨- شێرکە پیر بوو ڕێوی دەمی تێژەنی
لە لێقەوما نا ئەزانی بایی چەنی

٩٩- شێر کە دەرپەڕی چ نێر و چ مێ
هیچ فەرقی نییە هەڵمەتیە دەنێ

١٠٠- شێر لە دەنگی کەڵە شێ ترسا
هەوڵی چاکەدا لەگەڵ گشت کەسا

١٠١- شێرە بە فرینەکەس لێی ناترسێ
ڕێوی لە ترسی شێر ئەکا پرسێ

١٠٢- شێری حوشتر و دیـــداری عەرەب
لە هەموو جێیەك بنوێنە ئەدەب

١٠٣- شێری ماڵەوە و ڕێـــوی دەرەوە
زەمم زۆر ئەکەی سەری بنێرە وە

١٠٤- شێری میسر لە کێلان ناوە ستـــێ
دەمت مەساوە سەر هەموودەستێ

١٠٥- شین و شایی هەر دوو دە ستە وام
عەقڵت مەخەدەست کەسانی عەوام

١٠٦- شیو و لە شکـــرە یادێ یا دەچێ
ئەوەی کە کردت لە سەرت ناچێ

١٠٧- شێوی خۆش لە هەڵـمی ڕا دیارە
زۆر بڵێ چـــووە هەرجێ بێـزارە

١٠٨- شێوی زۆر کابان یا بێخوێ یاسوێر
بێچوی شێرانە ئە بێتـــــە وە شێر

پیتی﴿ع﴾ ٢٢ پەند

١- عاشقی کاشی کەووگ بـووگە لێم
دوربە لەو کەسەی کـەوا دێتە جێم

٢- عاقڵ کەر ئەبێ کەر ئاقڵ نـابێ
لەگەڵ درۆزن هیچ پەیدا نـابێ

٣- عاقڵ دوو جار نەخـــەڵە تـــاوە
بەسیە تەشەرت لە ســـەرم لاوە

٤- عالەم بەجن پێکەنی جن بەئاشەوان
دز نا ئومێد بووکـــەدی پاسەوان

٥- عالەم هەڵ ئەسا هەر خلەی ئەگا
خلەش هەڵ ئەسا هەر بلەی ئـــەگا

٦- عەباسی خۆت دەر بێنە هێند ئازایی
دڵ مەگۆڕە لێم کەلێم دڵنـــــیایی

٧- عەرەب چ عەرەب نەدار و دەرۆێش
سەر شۆرین تەنها دەوایە بۆکرێش

٨- عەشیرەت گلێرە کاتی کـــــولێرە
عالەم بەو فێرە ئەو بەمن فێرە

٩- عەقڵ بە گەورە و بچوکـــی نییە
هەموو کات کاتی گاڵتەو گەف نیە

١٠- عەقڵ کە نەبوو گیان لە عەزابە
نەوسنە گیری بۆنی کـــەبابە

١١- عەقڵی ژنم وگونم وەکو یەك وایە
سەرت شۆڕمەکە لە گشت دەرگایە

١٢- عەقڵی لە ئەژنۆ دایە ئەو پیاوە
چوون لەگەڵ منالْ عەقڵی گۆڕاوە

١٣- عەقڵی منداڵی و تڕی کە ندانی
هیچت پێ ناکرێت خەیاڵ بەتاڵی

١٤- عەمەلی سست و قسەی دروستە
هەوڵی بۆ میرە ئەوەی درووستە

١٥- عە نەزەی دەوری مەرەزە یە لـێم
خۆم حاڵم جوانە ئەڵێ کوانێ جێم

١٦- عوزر ڕووی هیچ کەس ناکاتۆسپی
لەگەڵ کەڕ قسە مەکـە بەکپی

١٧- عوزر خراپتر لە قەباحـــــەتە
بخۆ ئەو نانەی لە بۆت ڕەحەتە

١٨- عەمری پیرەمەڕێکت ماوە هەتاکەی
لەم بەندو باوەی، هەر ئاواش ئەکەی

١٩- عومری دریژ شەرم ناکا لە هیچ کـەس
ئەحتیاجی ئەم دەس نە کەوێتە ئەو دەس

٢٠- عومری شەستەو موروان ئەکاتە دەستی
هەرچی گووت تەنها من بووم مەبەستی

٢١- عیسا دینی خۆی موسا دینـــی خۆی
ئازادی خۆشە گەر برِە خســیْ بۆی

٢٢- عێلە باوان بۆم عێلە بیـــــزانە
زۆر زانا گیری کاری نـــــەزانە

پیتی﴿غ﴾ ٤ پەند

١- غەز یـــم بـــوو بـــــــە برِ نووتی
هەمـــوو قـــــــفڵێ کرد بیبە لوتی

٢- غەمـــی نان بخۆ هەتـــــــاکو ماوی
فەریـــزە کـــــــاڵەك بووە بەناوی

٣- غەریب هـــەوالْ پرس جێگە و مەکانە
زۆرن کتە تەماح کردنـــیە یە کـــانە

٤- غەیری خودائـــەوەی پشتی پێ بەستی
دەستت ئەشکێنێ هەرکە بوو دەستی

پیتی ﴿ف﴾ ٢٣ پەند

١- فەخر بەڕە یـــــە نـــاوی دڕاوە
خۆزگەی پێ مەبە و نـــاوی زڕاوە

٢- فەخر گونێکـــە کە شۆڕ و قـــۆڕە
ناگیرێ وەکو نۆ مایـــــــــە تۆڕە

٣- فەرقی گونی خۆیی و گێزە ناکات
هەرچی هەوڵ ئەدات هیچ پەیاناکات

٤- فەقیانە سپی کەرێ نا یکـــێشێ
لە ماڵیا نییە دەنکە بڕوێـــشێ
خۆی بەسەر هەموو کە ساهەڵ کێشێ
نیەتی لێفەی شڕ قاچی تێکێـشێ

٥- فەقیانە سپی سەڵتە با بـــــردوو
دووژنت بۆ چی یە لە برسا مـردوو

٦- فەقیر ئەیەڵێ لە ئاش بێتـــــەوە
دەوڵەمەن نایەڵێ لـــەساج بێتەوە

٧- فەقیر گوش بکات هەردڵی تەنگە
چیلکـــەی لە خۆ وە ئەچێ بەقـنگا

٨- فەقیر لای باوە ئەتسێ هـــەردەم
ماڵی فرە خێو ئەبرێ بـــــۆ چەم

٩- فەقیری بـــــاشە قۆرتی خراوە
کەوتیتە ناو داو حساب تـــەواوە

١٠- فەقیری ڕاست گۆ شەریکی دەوڵەمەند
پیاوی درۆزنە پیاوی کـــردە پەند

١١- فەنێ تۆ لە شەڕە سەگت چـــــی ؟
هەر چـــەندە زانایی بەلاّم دە رناچی

١٢- فرۆشتن لە خواستن چاکترە لـــەلام
هەر کەس بە جۆرێ ئەگاتە مـــەرام

١٣- فرە فڕی ماشان لەدەنـــگی قورئان
مردن خۆش ترە بەسیە تانـــە دان

١٤- فرستادە هیچی لـــــەسەر نەماوە
بەڵێنێکت دا مەچـــــــۆرە دواوە

١٥- فرمان لەسارا ڕۆن لە بەهـــــارا
خۆشە لەسەر حەق بتکـــــەنە دارا

١٦- فەرمانکەربمرێ تەگبیرکەر نەمرێ
جەردەیە و ڕێگە لەگشت کەس ئەگرێ

١٧- فوکەی لە ئاگر سمێڵت ئەسوو تـــێ
نەکەی گای خەڵك ببەی بۆ جوتێ

١٨- فوو لە دۆ ناکا هێندە بێ شەرمە
قسەی قۆڕ ئەکا چوونکە دڵ گەرمە

١٩- فێر کەران نەکەی کەفێریانبکەی
کەفێریان ئەکەی ئەبێ تێریانکەی

٢٠- فێری ڕۆیین بە بەر لەوەی ڕاکەیت
چوون تەنیا باڵی بەهیچا ناگەیت

٢١- فیکە بە برایی بێ لێوم ئەکەن
هیچیان پێناکرێ هەرچی هەوڵدەن

٢٢- فیکەی خۆتت ناسیووە دیـــــارە
بۆیە وادڵت پڕ قین هەر جـــارە

٢٣- فەرشی مەینەتی ڕاخـــــراوە بۆم
بۆیە ئەمەندە دەروون پڕ لەسۆم

پیتی﴿ق﴾ (١٠٨) پەند

١- قازا نج ســـەری ما یەکـەی خواردم
چیمە لەشایی کـــە من بـــێ ئاردم

٢- قازا نجی گـــــــــاوان ماکەر گاینە
هاوار بەری مالْ تەنها مـــــاینە

٣- قازانی گەردوون کە دێردێتەتە جۆش
ئاخری هەر تینە و پڕ ئێش و خرۆش

٤- قازانی مێردان حەوت سالْ دێتەجۆش
وەختێ هاتەجۆش هەموو شت لەکۆش

٥- قالۆنچکە بۆنی گوڵێ جوانی کرد
سەری نایە ئێش ڕۆی دەست و برد

٦- قالاْو چی کرد تا قشقەڕە بیـــکات
ڕەشکەت پێویستە بۆ کێشانی کات

٧- قەبر هەڵکەن ئـــــەگەر ئەیزانی
خۆی کەی ئەمرێ چاڵی خۆی کەنی

٨- قەیتول و مەیتول مەردی پەی پول
خۆت بپارێزە لە کەسی عـــەجول

٩- قەحبە کە پیر بوو کە تەوبە ئەکا

هەرچەند جارجارە ش یادی کۆن ئەکا

١٠- قەحبە لە کێری زل نە ترساوە
ئەگەر بترسێت کەی قەحبەی ناوە

١١- قەدری ددانە وا بـــــــە لێوە وە
سەر شێتە جە ڵەبی وابە و کێوە وە

١٢- قەدری زێڕ لەلای زەرەنـگەرا نە
دەفعەل بەلاّیە و داومـــە کەرا نە

١٣- قەدری مانگ نیە تا ئەگاتە شەو
دز بەلای لایە نا کرێتـــــە خەو

١٤- قەرز بە قەرز و دەست ئـــــارداوی
سڵکە لە نا مەرد هەتاکـــو ماوی

١٥- قەرز دوو مالْ ئاوەدان ئەکـــــات
هەل هەلەی منالْ بۆ شەوی بەرات

١٦- قەرز کۆن ئەبێ بەلاّم نا فەوتێ
هەر بەبیستنی دام ئە گرێ تـــێ

١٧- قەرزدان و دانەوەی دوو دلْ ئەکا شاد
کەسی مەرد و چاك قەت مەکەلە یاد

١٨- قەرز کردن خۆشە دانەوەی زەحمەت
بۆ من ئافاتە وەك دەرد و عـیللەت

١٩- قەرزار قــەرزای خۆ نـــە کـوشتووە
بۆ قەرزدانەوە کا تێـــکـی زووە

٢٠- قەرز بێنە و نییە بیــدەمە دەستت
ڕازی بەو جۆرە ئەکـــەم سوپاست

٢١- قەرزی کۆن خزمی دوورکەوتەوە یادم
چون ئێستا نەبوم گەلێ موحتاجم

٢٢- قەزای دێزە بۆ کەوت لە گـــۆزە
هەوڵدەی بۆ ڕێگەی ڕاستی پــرۆزە

٢٣- قەرز تا بمێنی هەر قەڵەو دەبێ
ئاخری سەری شۆڕ دەمەقاڵ ئەبێ

٢٤- قەساب بێ ئێسقان گۆشت نا فرۆشێ
هەل بازە لەڕێ یە بۆهەل ئەکۆشێ

٢٥- قەساب کـاتێ ئاشننایی پیــاوە
گۆشتی لێ قەرز نەکرێ تــەواوە

٢٦- قەل ئەگەر مەلێ شەریف بووایە
گوی نە ئە خوارد هەتا هەتــایە

٢٧- قەل بەقەل ئەڵێ دەك ڕووت ڕەشبێت
هەیە وەك من و تۆ چارەکەی ڕەشبێت

٢٨- قەل بەخێو بکەیت چاوت دەر دێنێ
کە هاوڕێ وابێ یاخوا نەمێنـــێ
٢٩- قەل هەڵ فڕێ قشقەڕە دەر پـــە ڕی
حەسود لە داخی سەغیان ســـەڕی
٣٠- قەیاری هاتووە وە کو نێـــرەکەر
تـاباری لێنێی ئەیکات سەڕە سـەڕ
٣١- قەیسەری لێ بووە بە کـونەمشکێ
برا بێ خێر بوو چی بکەم لەخوشکێ
٣٢- قڕانێکم نیە بیـــــدەم بە شێلانە
من چ حەقم هەس لـــە سەر پێوانە
٣٣- قسەت کرد پیاوێ خراپ وبەدناوی
کە قسەش ناکەی پیاوی پو نگاوی
٣٤- قسە پاش حەوت کێو ئە گاتەوە خێو
لە کەسی هەژار خۆت مەکە بـە دێو
٣٥- قسە ببێژە بی گێژە بـــــی وێژە
هیچ کات نـا بیسێت وەکو گوێ درێژە
٣٦- قسە تـا نەجوی نەکەی قوتـــی دەی
کاتێ قوتت دا ئینتەلا ئـــــەکەی

٣٧- قسەی حەوت پلە ئە هێنێ بۆم
مەجبورم لەشوێن قسەکـەی بڕۆم
٣٨- قسەی نە کۆلآن دەری هێنـــاوە
بومان بومان چووهەسمان حساوە
٣٩- قسە بوو بـــــە دوو ئەبێ گوو
خۆشت مەخەرە گۆمـــــی ئارەزوو
٤٠- قسە کەوتە زار ئەکەوێـە شار
قەرزی ئەم بەهار مەخە ئەوبەهار
٤١- قسەکردن بە پارە بوایـــــــە
کەس نەی ئەکڕی ئابە وخودایـە
٤٢- قسەی لە قافیەخۆش و تەواوە
لەقافا دەرچوو پـــەرت و بلآوە
٤٣- قسەمەکە بۆ دۆســـــتی وێت
نەکا ئەودۆستە دۆستێکی هەبێت
٤٤- قسە ناچێتە ناو گیرفـــــانەوە
سوك بونی تیایە بە سەریانەوە
٤٥- قسە نەچووە ناو جـــەوانەوە
لەگەڵ ناکەسا مەچۆ مـــانەوە

٤٦- قسه هاته ڕوو نامێنێ ئەرجوو
چ فەرقی هەیە دوژمن یەك و دوو

٤٧- قسه هەتا کونه کوڵێ دەرنـایه
نەکەی به قومار بچیتەوه مـایه

٤٨- قسه هەزارەو دوانی بـــەکاره
گورگ چووه ناو ڕان تەواو غەداره

٤٩- قسەیه هیچی تێ ناچێ بیـکه
بەڵام که کردت چاوەڕێی باج که

٥٠- قسه یا له شێت یا له مـــــناڵه
دەمەوەر مەیلی هەر له گۆپـــاڵه

٥١- قسەت لەدەما بابه شەکـــر بێت
گوێم لێ بگره بزانه چیم دەوێت

٥٢- قسەم حەقه بۆیه وا ڕەقـــــــه
له دەرگای خەڵکی کەم بده تەقه

٥٣- قسەی ئەو و تڕی کەر لەلام یەکه
دەوای یەکانه تەنها فیشـــەکه

٥٤- قسەی تە تـــەرە کوێستانی تەر
میوان هەر چۆنه لەماڵ مەیکه دەر

٥٥- قسەی پاڵودا تاڵو نا لە بـــار
هەوڵ بدە و مەردبە ڕووبکە لەکار
٥٦- قسەی پیاو لەسەند گەورە تڕە
ڕاستگۆ قسەی لە پارە کا ش تڕە
٥٧- قسەی پێشینان نەخشی دیـــوارە
چل ڕۆژ تەمەنی سەگانی هـــــارە
٥٨- قسەی پێشینان چەندڕێکوجـوانە
فەرموویە کە ماچ قەرەوڵی گانە
٥٩- قسەی حـــــــەق ڕەقە بیزانە
دەرووێش دیارە کاتی تـــــالأنە
٦٠- قسەی حسابی زۆر زوو سەوز ئەبێ
مەخۆ لە ئاوێ قەوزەی گرتـبێ
٦١- قسەت بۆ یارمەکەیاریش یاری هەس
دزو پاش دزیش یەك بڕیاریان هەس
٦٣- قسەی خۆش کوێستـــــانی کێرە
واباوە حیزان بە حیزان فێـــــرە
٦٣- قســەی خۆمان وا لەبیرخـــۆمان
نەکەی فتوری ئامان سەد ئامان

٦٤- قسەی خولە باسی بلەی لە ناو برد
هەرچیم کرد نامەرد هەمووی لە ئاوکرد

٦٥- قسەی دڵت بۆ من بکە واچـــــاکە
ئا مانە تەلام ئا مانەت پـــــــاکە

٦٦- قسەی ڕاست بکە هەرچەند وەك بەردە
ڕاست گۆیە کاکە لای داوە پـــەردە

٦٧- قسەی سوارە وەکو ئاو و لـــەگۆل
مەدە لە ئاوێ کە هەیبێ شـــە پۆل

٦٨- قسەی شەو وەك خەم کەم دێتە ڕوو
سوزن و دەرزی کەی وەکو یەك بـــوو

٦٩- قسەی گوێ ئاگردانە خۆ هەڵگیشانی
نانێ لام نانە ئەمڕۆ لە خوانـــــی

٧٠- قسەی کورت قەت دڕێژ مـــــــەکە
ڕێگەی نزیکیش لەخۆت دوور مـــەکە

٧١- قسەی زۆر جوانە وەك نەخشی بەردە
ڕاستی پێ گوتین خۆ بە بێ پـــەردە

٧٢- قسەی وەك قوڕی زستان وە هـــــایە
تەوقە بەسەر تۆ هەتا هەتـــــایە

٧٣- قســـــەیە بکە کەوا سەر بـــگرێ
ڕێـیەك بگرە بەرکەوا جێ بگرێ

٧٤- قسەیەك بکە کەوا کەڵك بگـرێت
مەنێك بپێوە کەوا سەر بگـــــرێت

٧٥- قسەیەك دەمم کەتەر، سەرم لواجەنەر
تڕو تس قەبوولْ چون لە شوێنی کەر

٧٦- قسەیەك بۆ دز بکەن زۆر بـــاشە
هەر چەندە دزیش دەمی هـــەراشە

٧٧- قفلْ بۆ پیاوی بە حەیا دانـراوە
نەك بۆ سەر سەری پیاوی خـراوە

٧٨- قفلْ بۆ حەلاّلْ زادە لێ ئـــە درێ
نەك بۆ بێ حەیا یەکسەر هەڵی گرێ

٧٩- قفڵی لە دەمی خۆی وەهـــا داوە
کەس نایکـاتەوە ئەو بەند و داوە

٨٠- قنگ بە قەڵماسك پاس نەکراوە
حەیا بۆ حەیا دار دانـــــــراوە

٨١- قنگت بدەرە سەر دەرپێکەی خۆت
با زیاتر تاوان نەگرێ ئە ستۆت

٨٢- قنگ حیزبه بەس دەم حیز مەبه
لەو گەورە تره پێی ئەڵێ بـــەبه

٨٣- قنگێ فێری ترین بێ کـــــاکه
پێی تەرك ناکرێ هەرچەند حەیاکا

٨٤- قنگ برۆ بەولاوه بۆنی گوت لێدێت
نا مەرد کەسێکه لە خۆی ئەگۆڕێت

٨٥- قنگلاشکه لـــــــــەخۆی بەشکه
کەماسی نەبوو لەکوێ دۆ ووشـکه

٨٦- قنگی ڕەش و سپی لە بوارا دەرکەوت
ناگاته فریای کاری پیس و چەوت

٨٧- قنگێ گەرم حەمام لە کاتی سەرما
بۆ تەمەڵ سێبەر کوێستـــانی گەرما

٨٨- قنگی لێداوه و کـــــردیه ڕە شەبا
ئەو تاوانباره ئەو حەیاش ئەبـا

٨٩- قوڕ بەسەر یەکێ کەوا فیر عەون
ئەڵێ پێی کافر چیه کەی لە کەون

٩٠- قورئان ئەفرۆشرێ ئەدرێ بـــــەنان
کاتی تەنگانه ئـــــاسانه و ئاسان

٩١- قورئانی دایە تەمورە بـــە دناو
بیر ناکاتەوە لە حەق و حـــــساو

٩٢- قوڕاوی دنیای بە قونا پـــــرژاوە
تازە بەو دەڵێ بچـــۆرە دواوە

٩٣- قوڕی بۆ گیراوە تەوە ئەو داماوە
خۆی لەماڵ نەبوو ماڵی فرۆشراوە

٩٤- قوزە چێڵە نەبە کەڵکی سیر مەدێ
نەبەکەڵکی لا شیپان و پێستەدێ

٩٥- قوزەکە مەترسە قوزە مەلـــــەرزە
سونەت ئەکات و دوژمنـــــی فەرزە

٩٦- قوزی لەقەحبان مشتەلەدۆم ناکرێ
هەرگیز بەبێژنگ بەرڕۆژ ناگیرێ

٩٧- قوزی بەرکوانوو بۆ وابێ قـــــەدرە
لەناحەق یەخەی هیچ کەسێ مەگرە

٩٨- قوزی گوێ ئاگاردان بێ کەڵکە وایە
منەت نازانێ هەتا هەتـــــــــایە

٩٩- قوڵفی کەعبەی گرت بووە بەدەست بڕ
قەیسەری سوتان بۆ یەك دەستە سڕ

١٠٠- قوڵفی کەعبە کـەچ نابێ وا بێ
ئەبێ ئەو دەردەت هەر لە دلاّ بێ
١٠١ قومارچی و دۆڕا و نەڵێ بەگـونم
ئەوا شەق ئەبا دەین وە گـــەردنم
١٠٢- قونێ بدە منالّی دەمی مـــە دەیە
بۆ سوری خەرمان چارە فـــــەردەیە
١٠٣- قونی سەر تەنور کەو تەسەرمافوور
چ فەرقی هەیە سپی بێ یا سـوور
١٠٤- قونێ لە دووم تکـــــــایە مەڕۆ
بۆنی گوت لێ دێ بی ئاخنـــە پەڕۆ
١٠٥- قۆندەرە بۆکەسێ بزانی لە پێی کات
نەوەك ناکەسێ ئەم پێی وئەو پێی کات
١٠٦- قۆندەرە کانی وەها جیـــــەی دێ
کەچی سکیشی لە برســا قۆڕەی دێ
١٠٧- قیاسی کە شکە لە مەشـــــــکە
فیرعەونی مار تەنها دو پـــــــشکە
١٠٨- قیری کەوای سپی یە لـــــــەلام
گوێم لێ ناگرێت وەرگـــــــرێ وەلاّم

پیتی ﴿ك﴾ ٣٢٧ پەند

١- کا بۆ خۆم و جۆ بۆ کـــــەرە کەم
نە بوو مەجبورم لێرانە بـــارکەم

٢- کا هی خۆت نەبووکادان هیخۆتبوو
بۆچی هێندەی تر وا ئابـڕوتچوو

٣- کابان لە کەوگـــــیری دا دیارە
یا خواردن کەمە یـــــاخود بێزارە

٤- کابان یابێ بەشە یـــا ڕوو ڕەشە
بێ چارە ئەوە لەهەر کـــام بەشە

٥- کابرایەك هەبوو کە نەدی و بدی
کوڕێکی بوولەبری ناوك کێری بڕی

٦- کاتی سەر خەرمان یارانت جـەمە
لەکاتی تەنگیت یارانت کـــــەمە

٧- کاتی کەڵەك و بار ئەمانکەن بەیار
لە هاتوو چوومان قەت نابێ بێزار

٨- کاتی جز و بز ئەمان کەن بـــەدز
ئەگەر هەزار جار سەرمان بکەین کز

٩- کاتێ جەنگیت ئاشتیت لەبیر بێ
نەگۆڕێی لەخۆت خۆشیت لەبیربێ

١٠- کاژێ وکێژێ لە یەک ئەتاژێ
خۆشی نازانێ چیمان پێ بێژێ
١١- کار لە کار ترازا هەوڵ بێ سودە
نە حیلە و نەداو ناتکا ئاسودە
١٢- کار کفتـــــی کرد گە بۆ خۆی
چ باکی هەیە لە کرداری خۆی
١٣- کار سازم نـــارد کار بسازێنێ
نەم زانی کارساز کار ئەتەرازێنێ
١٤- کاری خێر بکە هەردەم بەتەعجیل
بەلاّم کاری شەڕبکە بە تەحلیل
١٥- کاری زلت بوو بەبچوک مەسپێرە
چون پێت سپارد هەر سەر و ژێرە
١٦- کاریتە لەکفر هەڵ نا کـــــەوێت
لەچ جێگە بووێت بزانەکامە جێت
١٧- کارێکی پێکرد بە دەورانی دەور
بابە دەواری شڕی نە کرد جەور
١٨- کاسە دراوسێ بەران،کافر وەران
یاخودا کوێر بێ چاوی نا حەزان

١٩- کاسەی دراوسێ بردم لە عەزرەتی مرد
لە پاش چووە پەشیمانم کە کردم

٢٠- کاسەی دراوسێ بە بەر شێو ئەبێ
یان ئەمەنە درەنگ کە دوا شەئەبێ

٢١- کاسەی دراوسێ دوو پێی هـەیە
زۆر جاران چاك و زۆرجار بێجێ پێیە

٢٢- کاسە کە پڕ بوو دیارە لێی ئە ڕژێ
خەمە لە دڵما بە قەدەر کـــەژێ

٢٣- کاسە کە پڕ بوو بۆیە لێی ڕژا
لەبەر هەتاوان هەر لووتە پژا

٢٤- کاسەکە لە ئاش خۆ گـــەرم تڕە
خراپە خراپ باشیش باشـــتڕە

٢٥- کاسەکەی بەمل منا ئەشکێنێ
کۆڵم لێ ناداو ناوم دەهێـــنێ

٢٦- کاسەکە پڕ بوو ئا شتیە لە ماڵ
خاڵیەتی کاسەلەماڵ قاڵە قاڵ

٢٧- کاسەکە پڕبووبەسە واز بێـــنە
کاسەی ڕەشی خۆت بەمنامەشکێنە

٢٨- کاسەی هاوسەر بە یەکتر ئەدەن بە قەرز
لە هەموو هەڵەیەك وەریگـــرە دەرز

٢٩- کا غەزی سپی ئە خـــــــوێنێتەوە
ئیتر گرەوی لێ نا بـــــــرێتەوە

٣٠- کاکە و برا لەی خۆیان وا ئەکـــــەن
ئێمە و مانانیش ڕسوا ئەکـــــــــەن

٣١- کالاکێ دڕی ئەوی نەی پرســـــی
دەم ناکاتەوە هیچ کەس لە ترســـی

٣٢- کالاکە خودا دای لە قەد بـــالایە
زۆرم دی کە مرد لە دوای بـــــەلایە

٣٣- کالاهەڵ ئەگـــــــری لە ناو دوکانان
گەنم هەڵ ئەگری لەسەر خەرمانان

٣٤- کارکەوتە دەستی کەسی نـــــەزانان
مەجبورە بڵێ ی خودایە ئـــــــامان

٣٥- کاڵەك بە ئەژنۆ کاتی ئەشکـــێنێ
سەدجار بکەوێ وازیش نا هـــــێنێ

٣٦- کاڵەك خۆری تۆ یابێستان ڕنـــــیت
ئەوەت کەو تووە بڕۆ خۆ دز نـــــیت

٣٧- کاڵە کی شرین ماڵی چە قەڵە
ئەگەر چەقەڵێك نەیگرێ تەڵە

٣٨- کانیەك کە ئاوت لێ خواردەوە
بەردی تێ مەکە و پاکی بکەوە

٣٩- کای تۆ نیە ئەمەندە پەرۆشی
لە پاشی خۆشی ئەبێت نا خۆشی

٤٠- کای چی و جۆی چی لەبۆ کەر و گا
حەق دەر ئەکەوێ لە لای دادگا

٤١- کای کۆن ئاگری یاخوا تیا نەبێ
تا ئاوی پیا کەی زیاتر گەرمە بێ

٤٢- کای کۆن بە با مەکە لـــەم ناوە
ئەوەی چوو چووە ئێستا کە ماوە

٤٣- کە ئاگر کەوتەوە چ و شك و چ تەڕ
وەك یەك ئەسوتێ بێ گێچەڵ وگەڕ

٤٤- کە بوی بەڕێوی چیت پێ ئەکرێت
سەرقنگی کلاشەکەم پێت ئەدڕێت

٤٥- کاتێ تازە هات کۆنە خـــەڵاتە
بۆ پیاوی فەقیر دنیا ئافـــــاتە

٤٦- که پاره بدەم مـــەلا لە مزگەوت
ئەبێ دەرکرێ چ ڕاست و چ چەوت

٤٧- که پیاو زۆری گوت لەخراپ و باش
ئەیڵێ و ئەیشی کا قسەی بە هەڵاش

٤٨- که پیاو لەدوای کەر هەچە هەچە بکا
ئەبێ بۆنی تسی کەریش قبوڵ کا

٤٩- که خەوت هات سەرینت نـــاوێت
که برسیشت بوو بێ خـۆرت ناوێت

٥٠- کەخوا بیدا پێغەمبەرچنگ ئەخاتەسەر
یاخوا ماڵ و منداڵ کەس نە کاتە دەر

٥١- کەخوا دای نـاڵێ ئە تۆ کـوڕی کێ ی
نای بڕێ هەزار جەردە بێ تـە ڕێ ی

٥٢- که زۆر هات قەوانە بەتـــــانە
ئەو کارەت که کرد مەیـــکەرە قانە

٥٣- کەشیرت وەشان ئەبێ قەڵغانت پێ بێ
بۆ پاراستنت ئەبێ هەر هەتـــــبێ

٥٤- که گا جووت کاوێژ بکاحیزی جوتیارە
پیاو که کڵۆڵ بوو لە گشت جێ دیارە

٥٥- که چاو چووه خەو قنگ لە پاشای
خۆت مەکە پەنی سەگـــی ئاوای

٥٦- که چویته جێیان جێی خۆت بناسە
بۆ مانی خەڵکی مەکێشە هە ناسە

٥٧- کەچویتە شاری کوێران چاوت ساق
دەست بە چاوتەوە بگری بێ تفاق

٥٨- که گوڵ نیت بۆ باخی ژیـــــان
مەبە بە درك بۆ ئازاری گیـــان

٥٩- که فێرت کرد ئەبێت تێری کەی
یا تێری ناکەی ئەبێت خوێڕی کەی

٦٠- که کەس نەبوو ڕەجەب سەر پانە یە
سەیری جوانی کەن ئەڵێی هانەیە

٦١- که کەس نەبوو خۆم شای کەسانم
هەر خۆم لە مەجلیس خاوەن قسانم

٦٢- کەکەس نەی خواستم شووئەکەم بەتۆ
تۆش مامەڵەم کە وەکو نانی جۆ

٦٣- که کەوچکت نیە بۆ چی گو ئەخۆیت
زۆر جار ئەمەندە لەسەرم ئەڕۆیت

٦٤- که مەڕم گورگ بیخوا گورگی نیشتیمان
بیخوات باشـــــترە لە گورگی هەردان

٦٥- که مەلا لەدێ نەبـــوو کەڵەشێر بلّقاسم
برا لە مەولا هەرگیز ناتنـــــــــاسم

٦٦- کەمن کەوتمە دەربۆزە ئەم هۆزە نا ئەو هۆزە
سەگێ گرتمی نازانم بۆرە یا بـــــۆزە

٦٧- که من ڕازی بووم بەنانـــــــــی جەو
سەری خاقان خان بە قنـــگی خەسرەو

٦٨- که من لێم قەوما کـــــەوتمە دەربۆزە
لەم هۆز بارئەکەم ئەچمە ئـــەو هۆزە

٦٩- که من نەمام لە دوام دنیا بـــێ وێران
حەیفە ڕێوی بێت بۆ جێگـــــەی شیران

٧٠- که نەزانی بزێی بۆ چی کەڵ ئە گریت
لە خۆوە ڕێگە لە خەڵکـــــــی ئەگریت

٧١- که نەزانێ گیرا ئاو که ئاو گیرا جاو
دورە پەرێز بە لەکەســـــی بەد چاو

٧٢- که نێنەو لیسێك بە خەلاتـــــت بێ
کێکە فی قۆپی بە بەراتت بـــــــــێ

٧٣- که هەتیو مچه کاتێك سوار ئەبێ
لای لفکەی پیسی کەمێك خوار ئەبێ
گەر ووریایی نەبی گورگی هار ئەبێ
ئەگەر نەی کوتی دەم بە کار ئەبێ

٧٤- که گووتی تیژ تیژ ئە بڕێـــتەوە
هەر کەس بەدەردێ ئەتلێتـــــــەوە

٧٥- که بوتەر یا که بوتەر باز یا بازە
هەرگیز بە زۆری خۆشتا مەنـــــازە

٧٦- کەر ئەو کەرە کورتانەکـــــەی گۆڕاوە
ئیتر چیەتی لەم بالۆر و بـــــــاوە

٧٧- کەر ئەو کەرەیە لـــە کاروان بزەرێ
منالٔ فێر مەکە لە دووت بـــــگەرێ

٧٨- کەر ئەو کەرە لە کاروان ســـــــەرا
بزەرێ و بلێت هیلاکی نەمـــــــــا

٧٩- کەر لە بۆنی زەعفەران نـــــازانێ
عاقلٔ لەگەلٔ کەر ناگرێ زۆرانـــــێ

٨٠- کەر بەبێ کورتان نابـــێ ئازیزیم
دۆ هاوین نەبوو بە تەمای پـــایزم

٨١- کەر بـاری تفەنگ گورگ هەر ئەیخوات
چونکە نـازانێ تەقـــــەی پێ بکات
٨٢- کەر بە پەیخام ئـاو نـا خواتـــــەوە
سەر شۆڕت کردم بەو ئـاواتـــــەوە
٨٣- کەر بەجۆ بمرێ ئەوا شەهـــــیدە
بە درۆ فرمێسکت مەخـــە سەر دیدە
٨٤- کەر بەحەج نـابێ بە حاجی کـــەران
دەخەڵ مەنێرە سەر سوری خەرمـــان
٨٥- کەر بە دەنکـــــــە جۆیەك ئەزەڕێ
ئەوەی بن بەڕە مەخە سەر بـــــەڕێ
٨٦- کەربە کاروانی قەت قەڵـــەو نـابێ
زڕبرا هەرگیز وەك برا نـــــــابێ
٨٧- کەر بە میوانداری چۆن ئەبێ قەڵەو
گووتراو ە و ڕاستە خـــــوە خورد خەو
٨٨- کەر بە نەقیزە ئەڕوا بـــــــەڕێوە
چڵێسە مانێت ئەخوات بـــــــە پێوە
٨٩- کەر تڕی کۆشی بۆ ئەگـــــــرێتەوە
بە شوێن پشقلاً ئەخولێتـــــــــەوە

٩٠- کەر بەستە خاوەن ڕە ستـــە
گوێ نەگیراوە لەوەی کە مەستە
٩١- کەر بەستە لە خەم ڕە ستـــــە
حساب کراوە دەستە بە دەستە
٩٢- کەر بکەوێ دیانی تیا ئەشکێ
جەواڵ نادرێتە دەستانی مشکێ
٩٣- کەر ئەتۆپێ و شایی سەگانە
ئیسکی شکانم کاکی بێ گانە
٩٤- کەرتا ئەتۆپێ لەقە ئەوەشێنێ
هێستر نا خافڵ تۆڵە ئەستێنێ
٩٥- کەرجۆی ئەوێ جۆش ئاوی ئەوێ
لەڕێی خزمەتا ناچێ بخەوێ
٩٦- کەرێکە زاوە و کوڕێکـــــی بووە
بەڵام هێشتاکە نەجاتی نەبووە
٩٧- کەرچووە بەغدا بووە بە هێستر
کاریگەن بووە وەك چێشتی مجەور
٩٨- کەر چیەتی لە نوقڵ و نەبات
مشتێ جۆ بۆی کونجی یەو نەبات

٩٩- کەر قەڵەویش بێ گۆشتی نا خورێ
چون کاوێژ ناکا لەسەر ئا خورێ
١٠٠- کەر بەبارۆ کەوت لە کلکیان نەوی
ڕاستی کە نەوە هەستێ لـــەزەوی
١٠١- کەرتۆپی قەل پێشا چاوی کوێر کرد
زۆران بازی کرد هیچی پێ نەکرد
١٠٢- کەر تۆپی ئینجا داڵاش زۆر ئەبێ
ناحەز لە خۆشی ناحەز کوێر ئەبێ
١٠٣- کەر جۆی بینی هەرگیز کـا ناخوا
لە ئەحتیا جیا پەنای برد بۆ خوا
١٠٤- کەر نۆی بـــرد دەش هەر ئەبا
وەختێ ئەزانێ قون لـــە ڕەشە با
١٠٥- کەر کەوت بەڵاّم کونده کـــە درا
غەیری تێهەڵدان هیچی پێ نەبڕا
١٠٦- کەر کۆڵ و بار سوك بۆ خۆت دانیشە
درۆ و دەلەسەت مەکـــــەرە پیشە
١٠٧- کەر لە قوڕا ئەگێ ئەمـەن زاڵمە
هێسترە و ئەڵێ ئەسپ خـــــاڵمە

١٠٨- کەرێ کە جێما لە قەتاری کاروان
کلك و گوێی ئەکرێ بەسوك وئاسان

١٠٩- کەر لەکوێ کەوت و کونە لە کوێ درا
خۆزگە مەخوازە بەوەی نـاوی زرا

١١٠- کەر لە کاروانی گل ئەداتـــــەوە
هەتاکو ئەمرۆ بیر ناکـــــاتەوە

١١١- کەری مردگەو خاوەن نـــــارازی
لەگەڵ منالأن مەکەن دەست بـازی

١١٢- کەر هەر ئەو کەرە کورتانی گۆڕاوە
سەر مەنێ سەری ئـــــەوەی دۆڕاوە

١١٣- کەر هەشتی برد نۆش هەر ئەبا
بۆ هەر مانێ چوی بدە لە دەرگا

١١٤- کەر و جاشێك قلیان قاوڵتیەتی
کە ڕازی نابێ نەگبەتیـــــەتی

١١٥- کەر و جەوانێ و گوریسم کـەدا
بۆ سوزن و بەن کارم تێك نەدا

١١٦- کەرو خۆڵە میش هەردوو لەم ناوە
سوپاس گوزاری ناوێ و تەواوە

١١٧- کەر و ماجومیان نەوتووە برام
لێم حاڵـــی نابێ ئە من دڵنیام
١١٨- کەر بەدوو ڕیاڵ کورتان سێ قڕان
هێنده باریکه تا خەشمه بڕان
١١٩- کەر قەدری نقوڵ هەرگیز نازانێ
زۆرم دی سەری شۆڕ کرد بۆ نانێ
١٢٠- کەرێ کە بـــردتە سەر سەر بانێ
ئەبێ هەر خۆشت بیهێنیتە خوارێ
١٢١- کەرەلیاس ئەوەندە قسەی نەکرد
زمانیان بڕی ئازا دەست و بـــرد
١٢٢- کەرە کوڵ تڕی نانی خۆی بڕی
ئەو خەڵەتاندمی بـە فڕی فڕی
١٢٣- کەرە کوڵ مەڕۆ ئەوا هـــــە ورازە
چیت داوە لەو هێستری جامـــبازە
١٢٤- کەرە کە مەمرە ئەوا بەهـــــــارە
جوزەرەی کەماو لێمان دیـــــارە
١٢٥- کەرەکەی خۆشت لێ بووە بە ڕمزوون
دەستت کەوتەوە زۆر ببە مەمنون

١٢٦- کەرکەم داوە و هۆڕەکـــەم داوە
خۆم بۆ گوریسێ بە لێدان داوە
١٢٧- کەرۆێشك بەگا ئەگرێ حکومەت
هیچ پەلەی نیە لەبۆ بێ حورمەت
١٢٨- کەرۆێشك ئەگـــرێ بە عەرەبانە
هیچ پەلەی نیە وەکـــو دێوانە
١٢٩- کەرۆێشك لەکاتی گەرمەی ڕاوا
بەتانجی گووت خەیاڵت خاوە
من بۆ خۆم ڕائەکەم تۆ بۆ ئاغا
هەرگیز نامگری بمرە لـە داغا
١٣٠- کەری ئەم بارە نی یە پشتی ئەو
زۆرن گیراون لە شیرینی خـــەو
١٣١- کەری بێ خاوەن بارکێشی گاوان
بێتاوان مەخە جێگەی بەتاوان
١٣٢- کەری بەتاڵ خێرا لـــــە ڕۆین
مەبە بە هاوڕێی کەسی قون هۆین
١٣٣- کەری بەقاڵە و نا کەوێتە چاڵ
بەبێ گار بڕۆ مەبە دەست بەتاڵ

١٣٤- کەرێ تۆپی بێ هەرگیز جۆ ناخوات
لە پەنای مەرد بە تا سەرت ئەخات

١٣٥- کەری تۆپیو بار نا با هـــەرگیز
کەش و فش مەکە لەسەرکەسی حیز

١٣٦- کەری پیر و هەو ســـــــاری نۆ
زرە زەریەتی لە دەوری مشتـــێ جۆ

١٣٧- کەری خۆت ئەبێ لە پلە رزگار کەی
باسی هیچ مەکە کە پیاوەتـــی کەی

١٣٨- کەر کەری خۆمە گوێی نالێ ئـــەکەم
تۆ حەقت چیە من چی پێ ئـەکەم

١٣٩- کەری خۆی بەستۆتەوە بێ خـــــەم
مەگەر بە گێچەڵ باری پێ بـــــخەم

١٤٠- کەری دەرویشە کە چی هەڵـــــە گەڕ
دەم نا پارێزێ لەوشك و لـــــە تەڕ

١٤١- کەری دێز حەز بە تۆ پیـــنی خۆی
یان بەزەرەری خاوەنـــــــەکەی خۆی

١٤٢- کەری شەل کاتێ ئەگـــــاتەوە بەر
کە کاروان ووچانی خۆی گرتـــە بەر

١٤٣- کەری کێ تۆ پیوە ئەمەندە باشی
لە نەتاشین بوو شتت ئەتـــاشی

١٤٤- کەری لێ گۆڕا لێ‌ی بووە بە ڕەموزن
هیچ سودی نی یە ئەم هاتوو چوون

١٤٥- کەرێ ماندوو بوو بەتەمای وەشەیە
زۆرن ئاواتیان دایم هەر فشـــەیە

١٤٦- کەری ناو جۆگە لەهەردوو لای خوارد
تاچوو ئاو بێنێ خواش بڕی ئارد

١٤٧- کەریشی پێگاشایە تمانی پێ هاورد
هەتا بتوانێ ئەستۆی بکات وورد

١٤٨- کەرێ بە پارەی بەفر کـــــــڕاوە
ئەبێ بخنکێ لە گۆم و ئـــــاوا

١٤٩- کەرم دابەکەرێ سنان لەبن دەسی بەرێ
خۆت زل ڕامەگرە هەرگیز لەدەرێ

١٥٠- کەجوانووە ئەسپ بوو سواری دایکی
مایەی نەگبەتی بۆ خاوەن و خەڵکی

١٥١- کەست ئەوەیە ڕۆژی تەنگـــــانە
کە فریات بکەوێ دژی بێگـــــانە

١٥٢- کەس بە دۆی خۆی نـــــــڵێ ترشە
کەری مەقاوی دوژمنی کـــــــــرشە

١٥٣- کەس بوو بەناکەس ناکەس بوو بەکەس
قەدیم وەجاخان دەرچوون بە عەبەس

١٥٤- کەس نالێ قنگت چەند جەوالْ کا ئەگرێ
ئیتر بۆ خەڵکیش مەبە بەگـــــــرێ

١٥٥- کەس پێت نالێ کـــــــەرت بەچەندە
لە ئیش نازانی مەدە مـــــــــەزەندە

١٥٦- کەس شەیتانی بەچاو نەدیـــــــووە
زۆر جار هەم هەمە بەڕاست گەڕیـــووە

١٥٧- کەس گۆشتت بخوا ئێسقان نا شکێنێ
تۆڵەی بێگانەش لە تۆ نـــــــاسێنێ

١٥٨- کەس قاچی نەچێ بە گوی فلاْن کەسا
سەروەتی تالاْنی بردووە لە بـــــرسا

١٥٩- کەس نا چێتە قەبری کـــــــەسەوە
تەشەرت مەنێ دڵی کـــــــــەسەوە

١٦٠- کەس کاغەزی کەس ناخـــــوێنێتەوە
بۆ قسەم ناچێ بەناوگـــــــــوێتەوە

١٦١- کەس کەس نابـاتە بـاخاتی بەهەشت
هەردەم هەوڵدە لە بۆ سودی گشت

١٦٢- کەس کەسێکی خۆی کـــــە نەوێ
خەوی خراپـــــی پێوە ئەبینێ

١٦٣- کەس لە کردە نابێ ناهـــــومێد
زۆرن ئەوانەی بۆ خەڵکـــە ئومێد

١٦٤- کەس لەلەشی ساغ قەت نانالێنێ
نـــــاخۆشە لەگەڵ کەرت ئالێنێ

١٦٥- کەس ناتوانێ بڵێ بەری چاوت کلە
لە هەر دوو چلەش مەدە لە مـــــلە

١٦٦- کەس ناتوانێ بڵێت پێت خوار داناوە
ئینسانە بەلاڕ ڕەفیقی گـــــلاوە

١٦٧- کەس نازانێ بەچ نەفسێ گرفتار ئەبێ
کەسیش نازانێ بەنەفسی کێ ڕزگار ئەبێ

١٦٨- کەس ناچێتە قەبری کـــەسەوە
پاڵ مەدە باری هەموو کـــەسەوە

١٦٩- کەس نالێ خاڵۆ کەرت بە چەندە
گوێ ڕابدێرە بۆ ئە ئەم پەندە

١٧٠- کەس نەتسێ و نەترێ میروا لەدێرا
زۆر زاڵم کەفتەن لە دوو تۆپی جێدا

١٧١- کەسێ کەسێکە ئەلفێکی بەســـە
یاخوا ئەحتیاجی نەبێ ئەم دەسە

١٧٢- کەسی بێ کەسان تەنهـــا خوایە
لەدوای خوا هەمووی هەرکاو بایە

١٧٣- کەس گو بە کلاوی نـــــــا پێوێ
زۆر جار قسەی ڕاست ئە تخاتە داوێ

١٧٤- کە سێك بە مێوژێك ئەگەر نەزانێ
بە کـــــەوێژ کیش هەرگیز نازانێ

١٧٥- کەسێك گەر لە گورگ بترســـــــێ
ئەبێ سەگیشی هەبێ بۆ پاســـێ

١٧٦- کەشکیش هەر برای دۆیە چـاوەکەم
لەبەر چی زڕاندت تۆ نـــــاوەکەم

١٧٧- کەچەڵ ئەوەندە زەحمەت کلاوی داکەوێ
کردە پیس بۆ خەونیەتی شـــەوێ

١٧٨- کەچەڵ حەسەن حەسەنە کـــەچەڵ
پێشینان فەرموی: چەم یانی چەقەڵ

١٧٩- کەچەلْ بەبەختە ئەم کارە ئەیکەی
نا موراد مەبە لەوەی کە ئەیکەی

١٨٠- کەچەلْ سەر بۆ کولّۆ ماست ئەشکێ
پیاو لەژن ترسا ژنیش لەمشکێ

١٨١- کە چەلْ شاییە یا نەك چەمەرە
لە هـــەر لایە بێ ترشی سەمەرە

١٨٢- کەچەلْ بەچ حالْ وا تۆ بەقالّی
شەرم ناتـــگرێ قنگ هەلّمالّی

١٨٣- کەچەلْ دەرمان کەرێ چاك بوایە
ئەبوا دەرمانی سەری کـــــردایە

١٨٤- کەلاّفەی شین کەوتۆتە بەیەنیان
خوا ڕەحم بکا بە ئاخـــــیرەتیان

١٨٥- کەلاّفەی گورگ لەبەینیان کەوت
هیچ کەس پێ ناگاخۆلەکاری چەوت

١٨٦- کە پەزهەلّئەسێ سەگ ئەچێتە جێی
گەر خوا ناردی نالّێ کوڕی کێی

١٨٧- کەلّەشێر بانگ ئەداوگوش ئەخوات
نەکراوە سەیری دیاری یان خەلاّت

١٨٨- کەڵەشێر لەسەرلوێنکی خۆیدائازایە
بەلاّم لەجێی تر دەنگی دەرنـــایە
١٨٩- کەڵەشێری ناوەخت بانـگ بخوێنێ
دیارە سەری خۆی تیا ئـــەپەڕێنێ
١٩٠- کەڵەشێر نەبێ ڕۆژ دەبـــــێتەوە
برینی قسە چاك نـــــــابێتەوە
١٩١- کەللەی بێ عەقڵ میوەی سەرما بردوە
خۆتی لێ دوور خە هەتاکـــو زووە
١٩٢- کەم ئەخۆم و کزکـــــــز ئەنیشم
تۆچ کارت هەس کامـــەیە ئیشم
١٩٣- کەم بخۆ کاکە کـــز دانیشە خۆت
هەتاکو بەلاّ نەیگرتووە ئەستـــۆت
١٩٤- کەم بخۆ مەچۆرەلای هیچ حەکـیمێ
هەموو ڕازێکت لەلا بـــــزن و مێ
١٩٥- کەم بڵێ و زۆر ببیسە لەناو مەجلیسێ
قسەت مەخەرە سەر قسەی هیچ کەسێ
١٩٦- کەم خۆر و دایم خۆربە بـــەردەوام
ئینتەلا مەکە وەك کابرای نەفـــام

١٩٧- کەم خواردنت لە بێ دە سەلأتیە
سوالْ ئەکاو ئەڵێ گشت خەلأتیە

١٩٨- کەم دەسی خۆشە قۆرتی ناخۆشە
کەسی دەردەدار دایم بێ هۆشە

١٩٩- کەم جقلّدانە لە بۆ گشت کارێ
دەم ئەکاتەوە ئەنەوێ لەدارێ

٢٠٠- کەما بۆ کەرە کاتێ کەر تۆپی
پێم نالّێی ئیتر تۆ کەمات بۆچی

٢٠١- کەکەمە بۆچی ئەچیت لەبۆ زۆر
خۆی لێ گۆڕاوین بەهەزاران جۆر

٢٠٢- کەمەرە و لولەی هارە هارِی دێ
سکی لەبرسا قۆڕە قۆڕی دێ

٢٠٣- کەمی من و کەرەمـــی جەنابت
سەیرچۆن ئەخورێ لێم بووەبەزابت

٢٠٤- کەمتیار کەمتیاری چاکە لەم ناوە
قولە پێی بسمە دەم ناکـــاتەوە

٢٠٥- کەنیلی لەگەڵ تۆم وەیل بەئاگابە
ئەوەی لەسەگ بێ دیارە سەگ بایە

٢٠٦- کەو ئەو کەوەیە بەرامبەر بە کەو
بخوێنێ و نەترسێ بە ڕۆژ و بە شەو
٢٠٧- کەو زمانی خـــۆی بوو بە دوژمنی
خۆی چەندە چاکە هێند خراپ ژنی
٢٠٨- کەوای سپی و سابون بە قـــــەرزە
دوژمنی فەلاح میرولە و ئـــــەرزە
٢٠٩- کەوتووەتە سەر ساجەکـــەی عەلی
ئۆ باڵی خەڵك بوو وا کـــەوتە ملی
٢١٠- کەوتـــــۆتە سەر سایە و سێبەرێ
هیچ کەس ناتوانێ دەستی بۆ بەرێ
٢١١- کتێب بۆ ئاخر ئەگـــــــێرێتەوە
هەموو گرێ یەك هەر ئەکـــرێتەوە
٢١٢- کەوڵە باوی نەماوە هەواری لێ گۆڕاوە
چەرخ بە مەیلی کەس هەر نەسوڕاوە
٢١٣- کتك باڵی با چۆلەکەی ئەبڕی
خۆی پەنی پێداوخۆی دڕی سڕی
٢١٤- کتکی چڵپاوە لە ناو قـــــوڕاوە
لەدەم درێژی خۆیا کوتـــــاوە

٢١٥- کتك مشك كه بوون به خوشك
خاوەنی به شەو ئەی کەوێ پشك

٢١٦- کتك ختکـــــــی شێران ئەدا
ناترسێ بەسەری بێنێ کەبەلا

٢١٧- کتك دەمی نەگەیشتـــــە دوگ
ئەی فەرمو سوێرە لای بەلاما دوگ

٢١٨- کتك لەسەر ڕمانە بۆ یە جوانە
ڕم دای لە دڵی و کۆڵ نادا گیانە

٢١٩- کتکان نین لەماڵ مشکان تلیلیانە
شوێنی شایەو شوێنێ قوڕپێوانە

٢٢٠- کچ بەبێ باوك نرخی ئەبێ کەم
باخ بەبێ پەرژین بەرەلا هەردەم

٢٢١- کچ قەلایە ناگیرێ بۆ کـــەس
ئارەزووی نەبێ بۆی نابرێ دەس

٢٢٢- کچێ کە دایك مەدحی بۆ بکات
بۆ خاڵۆ دەبێ و شوو بەوی دەکات

٢٢٣- کچەتیمەی گەلاڵان، بوەبوکی ماڵان
ووریابە ماڵت نەبات بە تـالان

٢٢٤- کچ لەگەڵ تۆمە بوکێ گوێ بـــگرە
لە هەر پەنـــــدەیە دەرسێ وەرگرە

٢٢٥- کچی بێ دایك باخی بـــــێ پەرژین
ژنی مەکرباز پیاو ئەخا لـــــەدین

٢٢٦- کچی خۆت مەکە قوربان کوڕی خەڵك
لە هەموو پەندێ وەری گـــرە کەڵك

٢٢٧- کراسێ بە پیسی هەزار بە پـــــاکی
خۆت مەڵێ چاکم باخەڵك بڵێ چاکی

٢٢٨- کراسێ سوور تر گـــەڕەکێ دوور تر
خەسووە بۆ بوك ئەبێ بەئـــــاگر

٢٢٩- کراسی قورئان گەر لە بەر بکـــەی
پێت ناکەم باوەر باسی چی دەکەی

٢٣٠- کراســــــــی کەتان شۆڕە یی دێ
سکی لەبرسا ئەوا قـــــــۆڕەی دێ

٢٣١- کڕەی مری سور ئەکـــــــــا ئەزانم
لەوکارەی کردت من پەشیـــــمانم

٢٣٢- کردە پەشیمان بەنەك نەکردە پەشیمان
کەڕێك پەیزەن بوو مەییە بۆ ئاشان

٢٣٣- کردەی ئەوە و بردەی شەیتان
خوا رەحم بکات بە ئاخیرەتتان
٢٣٤- کردەی ئێمەیەو بردەی خەڵکە بۆ
برینی هیچ کەس مەهێنەرە سۆ
٢٣٥- کردەی گا بووە و خـــواردەی کەر
بۆ گشتی بووە بە دەردی دەسەر
٢٣٦- کردەی من و بردەی شەیتـــانە
دزم گرتووەو هەمانەی لە پشتانە
٢٣٧- کردمانە جۆلاّ مەکۆی لێ دزین
بەرەلاّ ئەبێ باخی بێ پەرژین
٢٣٨- کردن و بـــــردن مردن پێکەوە
بێ ئومێد مەبە هەوڵدە سەرکەوە
٢٣٩- کردن تامردن بۆ هەموو کەسێ
هەتا لەژینە نابێ بووەســـێ
٢٤٠- کردیە بنیشتە خۆشەی ژێردانی
کۆڵی لێ نەدا هەتا گریـــانی
٢٤١ - کردیە گێسکەکەی هەیاسی خاس
تادرۆوە ستابێ ناچێ بۆلای راس

٢٤٢- کـــــــــردی بە کەری نیوە زەڕ
هێندەی و تەوە گوێم بـــووە کەڕ

٢٤٣- کردی بە نەخشی دیوار ئەمەن جوان
پیاو خاوەن قسە بوو پیاوی ناودیوان

٢٤٤- کرێی شت بردن هێنـــــــا نەوەیە
مەرد ئەو کەسەیە کە دوور لە وەیە

٢٤٥- کفنی لەکوێیە هەتا گۆڕی بێ
بۆ دایم حەزی لە سەر شۆڕی بێ

٢٤٦- کل لەچاو ئەبا ئەمەنـــــدە دزە
بە دڵ وریایە بە سەریش کـــــزە

٢٤٧- کلاّش دەمم بۆ بکەرە ناو کـــون
کلاش دەمی تر دەر ئەکات لـــە بن

٢٤٨- کلاّو سوری بەر لەشکرە بـــــــۆم
چاوەرێی چی بکەم کە من رەنجە ڕۆم

٢٤٩- کلاش هەڵـــــئەخات وشك بێتەوە
لەژێر پێی کەرا ئەی بیـــــنێتەوە

٢٥٠- کلاّوی ئەگەر بکەوێتە مزگـــــــەوت
دەری دەهێنێ تاحەقی دەرکەوت

٢٥١- کلاوی لار دانا و بەدنیـا کەنی
نازانێ دنیاش هەر بە ئەو کەنی

٢٥٢- کلاوی لەحەق دڕاوە دیـــارە
بۆیە ئـــە مەندە دڵی بیمارە

٢٥٣- کلاوێکی بۆ دانێن هەتا ئێوارە
لەگەڵی ئەدوێت کۆڵ نادات دیارە

٢٥٤- کلکی لە ڕێوی کەمترە فێڵ بازە
بۆ هەموو کارێك بکە دەروازە

٢٥٥- کلکی کەر بەدەستە سڕ ئە گرێ
کەچی منداڵی لەبرسا ئەمرێ

٢٥٦- کنگر و ماستیش بەوەختی خۆی
ئێستاکە زانیم کەفیتنە هەر تۆی

٢٥٧- کوتەك ئەزانێ قۆناغ لەکوێیە
چونکە هەر ڕێیە ئەچێ بۆ جێیە

٢٥٨- کوتەك لەجەهە نمەوە هاتووەکاکە
بۆیە عیبادەت کارێکـــی چاکـە

٢٥٩- کوتەکی ئاشی دێم ئەگێـــرێ
تاوە وەرئەگرێ حەق قاچی لەشەڕێ

٢٦٠- کوڕ ئەبێ کوڕ بێ لەئاشا نۆرە بڕبێ
کەسەر چۆپیت گرت ئاگات لەدەسڕ بێ

٢٦١- کوڕ بوم سەر گۆی ئە ئەنـــــگاوت
پیا و ئەمرێ کاتی کەبو تەقاوت

٢٦٢- کوڕ تالآن گێڕە کچ تالان بـــــەرە
وریا یان نەبی ئەبی بەمە خســـەرە

٢٦٣- کوڕ نەبووە کلاوی لە بۆ ئـــەدوورن
زۆرن کوڕانێ کـــــــەری خەزوورن

٢٦٤- کوڕم هەبـــــــێ تاریکە شەو زۆر
کوڕیش نەبوو لە ڕۆشنایدا کـــــۆر

٢٦٥- کوڕ خالۆ وەڵەد ئەبێ زۆر جـــــاران
لەکاتی حەقا پشتخە ژێر بـــــاران

٢٦٦- کورتان بۆ کەرە کەر تۆ پێ کورتان
چ سودی هەیە هەبێ لە مەیـــدان

٢٦٧- کورد کەوتە گۆڕان مالی بوو وێران
ئاشنا نابێ کورد لـــــەگەڵ گۆڕان

٢٦٨- کورد هەر کوردە چووە هـــــەر لایە
زۆر جار پارەدان دەفعـــــە ل بە لایە

٢٦٩- کوردوگۆران شەڕیانەلەسەرمالّی موسوڵمان
موسڵمانیش بێ ئاگا بووە لە شەڕی ئەوان

٢٧٠- کورد بدوێنە شەرعی خۆی ئەکـــــا
هەتا بتوانێ خۆی دەرباز بکـــــا

٢٧١- کورد مەیدەرە پیازێ ئەنـــــــازێ
دوای جووت بەجووت لێتی ئەخـــوازێ

٢٧٢- کوڕی ئازا مالّت بۆچی کوڕکونی مالّت بۆچی
زەمان هەموومانی کردە بە قـــــەرەچی

٢٧٣- کوڕی باوکی خۆیەتی ناگۆڕێ هـەرگیز
قەت گوێ ناگرێ لەوتەی گیـــزە گیز

٢٧٤- کوڕی خۆی سونەت ئەکـــا و ئەنیشێ
کەچی منەتی بەسەر منا ئـــەکێشێ

٢٧٥- کوڕی ڕەند بۆ شەوە زەنگـــــــــە
لێڵ نابێ هەرگیز وەك ئاوی مەنـــگە

٢٧٦- کوڕی سەگ بە گورگ بخنکـــێنە
دۆینەی نە ئەخوارد هاوردیان ترخێنە

٢٧٧- کوڕی سەگە و گورگ ئەخنکێـــــنێ
گەمالّی هەو شار سەر دە ئێشێنـــێ

٢٧٨- کوڕی گوێ ئاگردان کون نیە لەجەرگی
دە دە سەر ئەبڕێ لە پێشی مەرگی

٢٧٩- کوڕی میرحەسەنی لە پشتی دا،داویەکەنی
نانی بێ خوێی خوارد، تڕی سوێرکەنی

٢٨٠- کوچك ئەکوڵێنێ ئـــــەمەن تورەیە
خۆی بێ حەسیرە و دژی بـــــــەڕەیە

٢٨١- کوچك لـــــــەئاگر گەرم تر بووە
لە خوێڕی جیابە هەتـــــــاکو زووە

٢٨٢- کوچك تا نەجوڵێ گەلێ سەنگـــینە
کە جولاّ دیارە زۆر بێ نگیـــــــنە

٢٨٣- کلّۆ فڕێدەر پاداشتـــــــــی بەردە
ئیفلاس ناترسێ لە بونی جـــــەردە

٢٨٤- کوڵە چوار شەمەی مانگـــی سەفەرە
پڕ ئاشوبەیە و گەلێ خەتـــــــەرە

٢٨٥- کوڵە تڕیوە نانی خۆی بـــــــڕی
ئاقڵ بوو بەماڵ گیانی خۆی کـــڕی

٢٨٦- کون بە سەهۆڵ ناگیرێ گـــــــیانە
ژیان ناخۆشە لەگەڵ نەزانـــــــا

٢٨٧- کونێ بە سەهۆڵ ئەگـــــەر بگیرێ
ئەکـــــــرێتەوە و هەر قوڕ ئەیگرێ

٢٨٧- کون لە جەرگیا نیە ئـــــــەو لاوە
چ باکی هەیە لەو بەند و بـــــاوە

٢٨٨- کونە مشکی لێ بووە بە قەیسـەری
نەکـــەی دەم خەیتە دەمی سەر سەری

٢٨٩- کونە قنگ قیرەینە ناو چاوانی شیرینە
بۆ هەموو دەردێ دەوای بریـــــــنە

٢٩٠- کوزەڵە بەتاك ئەکا لەو چەمـــــە
خەمی هەموو کەس بۆ ئەو هەر خەمە

٢٩١- کوێر تا ئەمرێ بەتـــــەمای چاوە
بەند و بالۆرەی لـــــە شوێنی ناوە

٢٩٢- کوێر کوێری نابـاتـــــــــــە ڕێوە
مانەکەی خواردم هەمـــــوو بە پێوە

٢٩٣- کوێرە چیت ئەوێ دوو چـــاوی ساغ
بەمن چی داریش زۆر لە قـــەرەداغ

٢٩٤- کوێرە باوانە شەلە بـــــــــاوانە
پیاوی حەسودە حەزی لە پـــــاوانە

٢٩٥- کۆترەی پەناکەتوان هەڵگر بۆ شەتوان
لەخرا پە کاری چاك ناکرێ چاوەڕوان

٢٩٦- کۆتر لەدەما ئەفڕێ دڵـــــــــنیابە
بەرامبەر خەڵکی بوغز و قـــــین لابە

٢٩٧- کۆزا و بە بابی عومری نا لـــــەدەر
داوای شتێ کە هەبێ قوربەســـەر

٢٩٨- کۆزی کاربینە کەوچك داگرە لەماس
لە بێ کاریا کردمی ووڕ کـــــــاس

٢٩٩- کۆسە بەند یکی دی و بەند یکی گرت
هیچ پەیدا نابێ نەك بەجرت و بەفرت

٣٠٠- کۆستی کەوتووە و پێی پێ ئەکـەنن
نەبووی درۆزن پیس و بۆ گـــــەنن

٣٠١- کۆ کۆ لە هۆ هۆ ئەبێ دیـــــــارە
تەمێ ی بەتاڵ بۆ کەسێ بێ عـــارە

٣٠٢- کۆنە ئەفرۆشێ بە نرخی تـــــــازە
بەبۆنەی سیرۆ ڕقی لە پیـــــــازە

٣٠٣- کۆنە چەکمە ڕەقە بە شـــــــــەقە
لە بێ کاریدا قاچ بووە تلـــــــــۆقە

٣٠٤- کۆنە یار ماینی بەزینە گشت کات
ئاواتی ئەخواست کە بگاتە لات

٣٠٥- کێ لە کێیە شێخە و لـــــە دێ یە
ڕاو نازانێ و حەزی لـــــە کێو یە

٣٠٦- کیژی مااڵی خەڵکەو کوڕ کوڕی زێڕین
بە قسەی ناشرین کـــــوالوە برین

٣٠٧- کیژ بە دایك و مە نجەڵ بەسەر پۆش
برا بۆ برا دڵی هاتـــــــە جۆش

٣٠٨- کێ گۆڕ بۆ گۆڕ هەڵکەن ئەکەنێ
لە هەموو دەردێ وەری گرت فەنێ

٣٠٩- کێ گوو بەکـــاڵوی ئە پێوێ لێرە
تەنیا من نەبێ عالەم پێی فێرە

٣١٠- کێ کردی وکێ بردی و چووە سێبەری
خێر نەبیستراوە قەت لەسەر سەری

٣١١- کێر بەڕووا ئەچێ وادەرکە و تووە
لە هەموو ئاشێك مزەی گرتووە

٣١٢- کێر لە قەحبە قـــــەت نا خوازرێ
چون قەدری زانی دەستی ئەگرێ

٣١٣- کێرێ لە دەرپێی خۆت نەبوو گیانە
خودا بی بڕێ و قەدری مـــــەزانە

٣١٤- کوزەکە مەترسە و کێرە کە مەلەرزە
لەچەلە حەنەی چەنـــــەباز بلە رزە

٣١٥- کێری ئەمڕۆ بەقنگی سبـــــەینێ
تۆ حەقت چییە لە کەین و بەینێ

٣١٦- کیسەڵ بگرە کۆڵ میزت پیا ئەکات
نەبیستراوە گورگ ڕەحم بەمەڕ کات

٣١٧- کیسەڵ ئەڵێ من بەجامی سەپان
ئاو ناخۆمەوە بە سوك و ئاســـان

٣١٨- کیسەڵ ئەڵێ پشتم وەك بـــــەردە
بەلاّم لە ناخما هەرئاخ و دەردە

٣١٩- کیسەی بۆ هەڵ دوریەوە کـــــاکەم
ئیتر نازانێ چۆنی پەیای ئەکەم

٣٢٠- کێشکە خۆی چی یەو چەلاوی چییە
چڵکاو خۆر مەیلی لەجەلادیـــــــیە

٣٢١- کێشەی سەر سوتان ئەکولێتـــــەوە
هەموو ئازارێك بیر ئەچێتـــــــــەوە

٣٢٢- کێچی بە نرخی گایەك ئە فرۆشێ
لە هەمـــوو بەشێ ئەیەوێ بەشێ
٣٢٣- کێچ کەوتە کەوڵی زانی ناکرێ بۆی
ئاخت مەکێشە بۆ ئەوەی کـــە ڕۆی
٣٢٤- کێچی هەڵهێناوە کەوتووە لەم ناوە
بەراز بە هەوشار گونی تـــــەقاوە
٣٢٥- کیمیای ناگاتێ سنعەتـــەکەی ئەو
لەخۆشی کاری چاوی نەچووە خەو
٣٢٦- کێو بە کێو ناگات ئادەم بـــە ئادەم
ئەگەنە یەکتر چەند دوربن هەردەم
٣٢٧- کێوێ ئەڕوخێ کەنەلانێ پرئەکاتەوە
زۆرن دڵ دوژمنتە لە پەناتـــــــەوە

﴿گ﴾ ١٦٢ پەند

١- گا بە تەنیا گێرەی پێ ناکـــرێ
ئەوەی دات بەکرێ بێدایەبەترێ

٢- گا بەجل و جۆڕشت بەسە و پۆڕ
کەماسی گری پێویستت بە تۆڕ

٣- گا بە دەنگی نا ڕوات داماو بوو
هەزاران خۆزگەم بە زەمانی زوو

٤ - گا بەگونا ئەناسێ ئەمەندە گێلە
بەردی قوت جێگەی دانانی کێلە

٥- گا بە گا مردە و ژن بەژن مردە
پیاوبە پیاوگێراوجەردە بە جەردە

٦- گا بە کونتاری ئەمەند بێزاری
کەیاری چی نی بۆ ئەیکەی یاری

٧- گاناگرێ ڕەنگی گاخوی ئەئەگرێ
لەسەر خەزێنە و لە برسا ئەمرێ

٨- گا زمانی نیە بەندە ئیمانی نیە
خۆشم تێناگەم مەخسەدی چیە

٩- گا گورد دراوە کلکە کەی ماوە
پێی بـــــە ئازاری زۆرا چزاوە

١٠- گا گوی کرد دنیای پیس کرد
هەرچی هەولّم دا خۆ چارم نەکرد
١١- گا گێرە بکات میزی تێ ئەکات
خۆشی نازانێ چیم لەگەلّ ئەکات
١٢- گاکاویژی کردحیزی جوتیاریەتی
خۆشی نازانێ چەندە باریـــەتی
١٣- گا کردی کەر خواردی تاوانم چیە
هەرچی هەولّ ئەدەم قیمەتی نیە
١٤- گا لەگەل جێما شاخی خۆی شکان
زۆرن تاوانیان بەس دلّ شـــکان
١٥- گا هەر ئەو گاو دۆلّ هەر ئەو دۆلّە
گێچەلّ و پیلان هەر پیشەی زۆلّە
١٦- گا کە هیلاك بوو کێرد هـــەرزانە
بۆ سەر برینی زۆر پەلـــەیانە
١٧- گا لەو گایە و گۆشت لـەو گۆشتە
چ فەرقی هەیە وردە و درشتـــــە
١٨- گای وێلّ کردو گوێرەکەی بەخێو کرد
خۆی حەیایی نەبو باسی حەیایی کرد

١٩- گا مردار نەبووە بۆ یەکێرد هەرزان
کـــە مردار بووە وە ئەزانی دەوران
٢٠- گازیشی هەیە و نازیشـــــی هەیە
نانی هێناوە چون پیـــازی هەیە
٢١- گا سور تۆ بنوو منیش ئـــەنووم
بزانم قەرزار کاممان ئەکا گووم
٢٢- گا گا بە خەروار گا گا بەمسقاڵ
دەوای نەخۆشە خواردنی بنێشتەکاڵ
٢٣- گاگەل بە گردەوە ڕۆی وا ڕەوی کرد
پیرە ژن گۆڵکە سوری رزگـار کرد
٢٤- گاڵ نەبوو لە خۆی ڕا نـــــانی
بە ڕوش خۆی کرد ئامێتـــــا نی
٢٥- گا لە گلاو ڕۆژنە سەر ئەکـــات
لەئاستی حەقە چاوان دا ئەخات
٢٦- گاڵت وەگوێزە پر لـــــە ئامێزە
ڕێزی خەڵك گرتن هەرجێگەی ڕێزە
٢٧- گاڵیش زادی خوایە گیانەکـــــەم
تیماری دەردان بە دەرمان ئەکـــەم

٢٨- گام نیە لەناو هیچ گا گەلان
پێم لە سەرمای بەفرانا سوتان
٢٩- گا بە بارەوە دۆینەم بە دارەوە
لەکەلی شەیتان وەرە خـــوارەوە
٣٠- گان بە قەرز ناکـــرێت ئازیزم
لە بەد کرداریت من تەواو زیزم
٣١- گاندانیش بەختەبۆ هەندێ کەس
زۆرن چاوەرێی چلکاوی بە ردەس
٣٢- گانی دەولەمەند جلێ لە بانی
گانی بێ ووڵەت عالەم پێی زانی
٣٣- گاور بە تەمای سەفرەرالی بێت
کەرپشتە رێشەو جەولێ خاڵی بێت
٣٤- گای بێ گاوانە ئەچێتە گشت لایە
ئاخری بەسەری دێ دەرد یانبەلایە
٣٥- گای بەخورەلەسەرێتی شەق ناجوڵێ
مەرە خەست کرد هەر رۆژ لە خێڵێ
٣٦- گای بێگاری جلی ماڵە گەورەی لێکرا
چوو ن ماڵی خۆی نەو جل وگاش برا

٣٧- گای تەنها لەوەڕ کەوتە ئەم ناوە
هەموو گیانیشی هەر بەند و باوە
٣٨- گای خۆم دیوە بە دۆڵـــــــــــۆ
نیم بە تەنگ هەمانە بە کۆڵـــۆ
٣٩- گای نیە لە گاگەل پێی بەفر بردی
بە تالآن بردیان ئەوەی کە کردی
٤٠- گای ناو گوێرەکە یە دیـــــارە
بۆ هەموو کارێ پشتی خـــــوارە
٤١- گای یەك ئاخورە بۆیە ئە خورێ
کوڵە کە تڕی نان خۆی ئە بڕێ
٤٢- گایەك بەرەو گوێزێ بخۆ بەیانیان
گایەك بدە و گوێز نەخۆی بەشەوان
٤٣- گا یەك کە کەوتە ناو گا گەلەوە
ڕەنگیان ناگرێ وخویان ئەباتەوە
٤٤- گا یەکـــی ڕیخن سەد گای پاك
لێی ڕیخن ئەبێ بزانە زۆر چاك
٤٥- گەر لە بێشەدا مام شێر تیا نەما
گورگ ومام ڕێوی تیا ئەکەن سەما

٤٦- گەرما ئاوی سارد ئە خاتە برە و
تەمەڵە گشت کات ئارەزوی لەخەو

٤٧- گەڕی بارە تریڤم پـــــێ ئەکات
خۆی چاك ئەزانێ ئەوکارە ناکات

٤٨- گەز ئەرز ئەناسێ و دزیش پەیژە
من و تۆ لەیەك نا گەین لە میژە

٤٩- گەز گەز بالأم کرد من بەکردارت
چون هەتا ئێستا کەس نەبووە یارت

٥٠- گەزی چی وجاوی چی باسی چی ئەکەی
لە دەستی نەزان خۆت دەرباز ئەکەی

٥١- گەزیزە پیر بووە لە ناو نـــــزاران
هەر ئێمە ماوین لە کۆنە هەواران

٥٢- گەلاوێژ کەوتە شەو بزانە بۆ خوت
دەستت راکێشە بۆ باخـــی میوت

٥٤- گەلمان نەدییێ گەلە ڕێمان دیووە
سەیر یکە وەکو شێری بـــــە زیوە

٥٤- گە نجی بە مار بێ بەزەهری مار بێ
سەگ بتۆ پێ و نە وەکو هـــاربێ

٥٥- گە نجان گە نجانەمانگاکەڵە گا پە نجانە
نابرێ بۆ سوڵح خەڵکـــــی مە یخانە

٥٦- گەنـــــــم گرد و جۆ بلاّو کاکە
ئەویش وەك من ماندوو هـــــیلاکە

٥٧- گەنم وجۆ هەڕێ ژنە تسنەلەقنگی کەرێ
تۆش دوورکەوە لاچۆ لا ماو وهـــەرێ

٥٨- گەوج ئەچێتە بازار بازار ئەگـــەنێ
پەنێکی داوە پەن لـــە سەر پەنێ

٥٩- گەورە ئاوی ڕشت بچوك پێی تێخست
هەرچی هەوڵی دا هیچی سەر نەخـــت

٦٠- گەورە دەڵێت لە خان لە خـــــانان
یەکێ دیکە دەڵێت لەبان لەبـــانان

٦١- گەورە قەدری خۆی بە خۆیـــە وەیە
نا مەردە گشت کات حـــــەزی لەوەیە

٦٢- گەورە کچ بە ماچێ حیز نابێ گیانە
زۆرە لە پاش هەڵەی خۆی پە شیمانە

٦٣- گەوهەر لە ناو قـــــوڕدا وون نابێت
پیاو ئەبێ لەگەڵ بەردەسا چاکبێت

٦٤- گەوهەری خۆت قەت مەدۆڕێنە
لە شتێ ناگەی وازی لێ بێنە
٦٥- گەیگە چا نیە و دیزە فرۆشتن
چ باکی هەیە لە برا لەکوشتن
٦٦- گرەوی لە شەیتان ئەبا تەوانێ
کەس نەبوو جارێ پێم بڵێ هانێ
٦٧- گرد و کەژێ لە یەك هـــەژێ
ژنێ شە پلاخ بێ دۆکەی ئەڕژێ
٦٨- گردەی تۆ و بردەی بانـــــێ
شەرەف کە دۆڕا لە کوێ پەیا بێ
٦٩- گرێکەی بەختی وا کـــــرایەوە
سەیری پۆلە خەڵك وابە دوایەوە
٧٠- گرێی دەستت مەخـــــەرە ددان
لە پاشی چووە مەیکە ئاخ کێشان
٧١- گزگل بکەین بە گوێزە بـــانە
دۆش دا مەمێنە لـــە کارت گیانە
٧٢- گز وقتی بۆ ئەدا بە زۆرە ملـــێ
فەرقی ماچ چیەلەگەڵ دەس لەملێ

٧٣- گشت شتێ فەرزە شایی و شیوەن قەرزە
هەڵەی ناحاڵی بۆ عاقـــڵ دەرزە
٧٤- گشت گیانی بە دەرزی بکەن ئـاژن
بەس پێی بڵێن کوێخـــــا ژن
٧٥- گشت گیانـــــــی مۆڵچە ئەکات
بەڵام لە قسەی خۆی کـــۆڵ نادات
٧٦- گڤەی داوێنی دێت لـــــــەڕێدا
خاوەنی ماڵە لە جێگـــــەی خۆیدا
٧٧- گڵۆڵەیك موو با بدە کـــــــاکە
خۆت لەبێ حەیا لا بدەی چـــــاکە
٧٨- گڵ مەیل بڕە و بـــــەرۆك دادڕە
ئیشی خۆی هەیە کچە یا ن کوڕە
٧٩- گڵی دوور دەرمانە دەست ناکـــەوێت
خەفەت بار خەمی زیاترە شەودێت
٨٠- گڵی ژن و مێرد لە گڵێجـــــــانێ
هەڵی ئەکەنێ هەتا بتـــــــوانێ
٨١- گندۆرە بەڕەنگ نیە بۆ تـــــــامە
سەیرە ماڵ لە خاوەن ماڵ حەرامە

٨٢- گوێ عەزیز بوو گوارە عـــــــەزیزە
زۆرە لەم دنیا کـــــاری تـــــەمیزە

٨٣- گورچوی پڕە و دڵی لەسەر پشـــــت
چ باکی هەیە لە سەر خەمی گشـــت

٨٤- گورگ ئەڵێ ئەمشەو هەورە دەمم چەورە
دەست پاك بە مادام ئاخرت قەورە

٨٥- گورگ گوتی قوربانتان بم رانە مەڕ
دەخۆم دوگی تەڕ تا بێن لە لە وەڕ

٨٦- گورگ گورگێنی خۆی هەر ئەکـات
رۆژی تەنگانە قنگ لە یەك ئەخات

٨٧- گورگ نایە هەزارە وەی لەوە یەکێ دارە
بێ بەش هەزارە بردی ئەوەی یەکـدارە

٨٨- گورگ و شوانی ئاگر و هـــــەڵاش
دوژمـــــــــنی یەکن بۆ مەڕ بەلاش

٨٩- گورگە و لە پێستی مەڕا حـــــەشارە
ووتراوە شەرعی مار هەر بـــەدارە

٩٠- گورگی باران دیدەیە لە بـــــــرسا
زۆرە لە ئاوا خنکا و نە تـــــــرسا

٩١- گورگی ڕاو دیدە بەر ڕەت ناکەوێ
چون شارەزایە لە چەپ ئەخەوێ

٩٢- گورگیان کرد بە وەکیلـــــی مەڕ
لەسکالاّی مەڕەردووگوێچکەی کەڕ

٩٣- گوڕەی بەر ئاگر تاوی یەکـــانە
لام وەکو یەکە رۆژی تە نگـــانە

٩٤- گوریس کە پچڕا ئەبێ بەچوار سەر
مەکری مەکر باز مەکرە خاتە دەر

٩٥- گوریس لە کوێیا پسالوێداگرێی دە
لەدەرگای هیچ کەس بەناحەق مەدە

٩٦- گوریسی راخستووە کایی تێ خستوە
هەر هاواریەتی هیچی نەکرددووە

٩٧- گوریس بەیەك لۆ نە ئەهاتەوە
نۆرەی دوو لۆیە چۆن ئە گاتەوە

٩٨- گورزێ لە هاوسێی خراپم کەوێ
وائەزانم لەڕەشکە کایە ئەکەوێ

٩٩- گول لەگولی مەروانەلەگوڕی بڕوانە
دەعوەتی مەرگ کەلە ڕووی یەکانە

١٠٠- گڵۆڵەم کەوتەلێژی کەس چاکیم نایەژێ
لە مەکربازنەجات بووم بەهاورێی گێژێ

١٠١- گوڵ بەبێ قنچك نابێ و نـــــاڕوێ
نانێ نا خورێ پڕ لە کـــــەڕوو بێ

١٠٢- گوڵ بە باوەشێن نا گـــــەشێتەوە
داریش کە پیر بوو نـــــاچە مێتەوە

١٠٣- گوڵی ژاڵە بەڵێ ئاڵە بەاڵم تـاڵە
هەڵەوەڕ لێی قەوما ئەیکاتە گـاڵە

١٠٤- گوللە باروتی هەمـــــــزە ئاغایە
بەکەندە اڵنیەوە ئەنێ بـــــە اڵیە

١٠٥- گونی خۆی و گێزەر لێك ناکـاتەوە
لـــــــە داماویدا جێی نابێتەوە

١٠٦- گونی گۆیژە ئەکێڵێ بە قـــینە
هەنگ ڕاناگرێ و حەزی لە هەنگوینە

١٠٧- گونی گوندار دەردێنێ بـــەاڵیە
کێ حەدی هەیە بچێت بـــە لایا

١٠٨- گوتێن و منێن گونـــی بار گیری
خویەکی باشی گـــرتووە بەپیری

١٠٩- گوو ناکات هەتا برسی نەبێت
ئیتر چاوەڕێی چی لێ دەکرێت

١١٠- گو لەسەر لوێنك ئەکات تا بڵێن
قنگی داوەشێ خۆ نەبڕاوە شوێن

١١١- گوی گەرمی لە ژێر قنگیا دیوە
بۆیە لە هەڵەی خۆیدا چە قیوە

١١٢- گوی کردە قەدری بر نجـی میری
هەتا جارێ تر نەبینێ قەدری

١١٣- گوی وشك بەقنگی کەسۆ نانوسێ
دەم درێژ مەکە بۆ هەمـوو دەسێ

١١٤- گوێرەکە بە رۆژگار هەر ئەبێ بەگا
زەمان چەمانی گەلێك بێ ئـــــاگا

١١٥- گوێرەکەی خۆمالّی بەگا نابێ قەت
چۆن قەدری نیە لەلات حەقیقـەت

١١٦- گوێرەکەی فەقیردەوڵەمەندی بەستەوە
تا نەکەوتە داو خۆی نـــــەناسیەوە

١١٧- گوێرەکەی زیان کارئابڕوی گاگەل ئەبات
پیاو هەر ئەبێ خۆی لە کەران لابات

١١٨- گوێرەکەی مەردووم گوێرەو سار ئەبڕێ
حەیایی نەگرتووە هەرچی پێ ئەکرێ
١١٩- گوێری یاری بە منـــاڵی خاس بوو
نەکەی گوێز بخۆی بەکاڵی زوو زوو
١٢٠- گوێزبەترێشکێنێ ئەمەن بەهەوایە
زۆر جار بەلاّ هات هەر لایـــە لایە
١٢١- گوێز بە گومەزەدا هەڵـــــئەخات
بەلاّم ناتوانێ کارێ چاك بکـات
١٢٢- گوێز لەباری خۆی ئـــــەژمێرێت
چاو ساغ ناتوانێ جانۆرەی کوێربێت
١٢٣- گوێز لەسەر سکـی بشکێنە تێرە
عالەم بەو شێرە ئەو بـە من فێرە
١٢٤- گوێز بێ و لە سەرم بکـــــرێتەوە
دەرگای نەگبەتیم لێ ئەکـــــاتەوە
١٢٥- گوێزی کوێرە و سمۆرەی پـێ فێرە
دایم حەزی لە کاری ژێر بە ژێرە
١٢٦- گوێی لێ خەواندووە ئەوحەقەی لایە
کەسابەت خۆشەنەتبێ دەست مایە

١٢٧- گۆڕ هەڵیەتەکێنێ ئەم رۆژە وایە
خاوەنی هیچ بوو ئێستا بەلایە

١٢٨- گۆڕی هێناوە ناو گۆڕ خـــــانە
خۆی فرە جوان بوو چووە مەیخانە

١٢٩- گۆزە هەمووکات بەساخی ناگەڕێتەوە
جارێ هەر ئەبێت قوڵپ بێـتەوە

١٣٠- گۆزەش دیارە برای دێـــــــزەیە
بـــۆ خۆی و خاوەنی کەری دێزەیە

١٣١- گۆزەی تـازە دوو رۆژ ئـاوی خۆش
نەکەی کەسی چاك بکەی فەرامۆش

١٣٢- گۆزەی نوێ ئاوەکـــــــەی سـاردە
هەندێ لە چاویـا ئەولیـایە جەردە

١٣٣- گۆشت بدە بەقەساب بـا لێی نەدزێ
حیزی حیزان گـاو فێرە بە حیزێ

١٣٤- گۆشت کەگەنا خوێی پێوە ئەکەن
ئەگەرخوێ گەنی ئەی چی پێوە کەن

١٣٥- گۆشت هەرچەندە لەڕ لەبانی نانە
سەگ خەو ئەبینێ لە قەسابخانە

١٣٦- گۆشت هەر لایەقی دەنوکی بازە
هەرگیز بە زۆری خۆشتا مە نازە

١٣٧- گۆشتی ئەخوات گۆشتاوی ناخوا
زۆرن ئەوانەی کە یاخین لە خوا

١٣٨- گۆشتی ئەخـــوریْ وازی لیْ بیْنە
دڵی هیچ کە سیْ لەخۆت مەشکیْنە

١٣٩- گۆشتی بۆ تۆ و ئیْسقانی بۆ مـن
نەبیستراوە پەنـــــات بیْ دوژمن

١٤٠- گۆشتی گونی خۆت بخۆ وا چاکە
لەمنەتی قەساب باشترە کاکە

١٤١- گۆشت قیمەت ناکـا بۆیە داماوە
ئەزانی کەوا سیقەی نەمـــــاوە

١٤٢- گۆشتی لاڕانی خۆم وا ئـــــەخۆم
منەتی قەساب ناخەمە ئـەستۆم

١٤٣- گۆشتی مەڕی گیْژ گانی ژنی دریْژ
خۆشە ڕاکردن لـە سەر بەرە و لیْژ

١٤٤- گۆشتەکەی ناخوا ئەڵیْ حـــەرامە
گۆشتاوی ئەخوات چونکە بەتـامە

١٤٥- گۆشتی یەك بخۆن ئێسك ناشکێنن
ئیتر لەبەر چی واواز نـــــاهێنن

١٤٦- گوڵێکی بێگانە پەت ئـــــە پسێنێ
ناحەز هەوڵیەتی نەفست بشـــکێنێ

١٤٧- گۆم هەتا قوڵ بێت مەلەکەی خۆشە
بەرد مەگرە مالآن مالّت لـــەشوشە

١٤٨- گیـــا ئەوەیە بەدەمی مەڕ خۆش بێ
نەك هەڵە ترگی بەرز و ڕوو گەش بێ

١٤٩- گیـــــــا بەجێی سەختەوە ئەمێنێ
شەڕی کردەوە بەکۆ نە قیـــــــنێ

١٥٠- گیا ڕەشە بە دەمی مێ خـــــــۆشە
هەندێ وەك دەهۆڵ ناوەکـــەی بۆشە

١٥١- گیا لەسەر بنجی خۆی ئـــەڕوێتەوە
شەو دەجۆریش بێ دەبـــــــڕێتەوە

١٥٢- گیان بەتڕین دەرناچێ گیـــــانە
مشە خۆر دایم لـــــــــەکەندەلآنە

١٥٣- گیایی بەگوێ جووی وە گـــــــــێلە
سوێسکەیە و ترسی لە پیاوی خێلە

١٥٤- گیانت لە گیانم شیرین تر نیە
ئیتر نازانم مەبەستـــت چیە
١٥٥- گیانی خۆم لەدەشت نەدۆزیوەتەوە
بۆچی و لەبەرچی بۆم ئەهۆنیتەوە
١٥٦- گیانی خۆی لە قەرەچ سەندەوە
کوڕێ ئاقڵ بوو گرەوی بردەوە
١٥٧- گیایی تۆ نیە بۆچی خەمیە خۆی
نەکەی لەشوێنی شکستان بڕۆی
١٥٨- گیرۆدەی دەستی هەوەڵ مامەڵە بێت
ئەو کەسەماڵی خۆی لەدەست نەبێت
١٥٩- گیرفانی بۆ هەڵ دروە و حـــــازرە
هیچی نەزانی و وەکـــــو ئاگرە
١٦٠- گیرفانی قوڵە و پڕ نابێ بەئاسان
بۆشی دەرنایە کە کەوتە گـیرفان
١٦١- گیسکە قوت چەندیان لێدابەمێکوت
ئەوقسەیەی ئەی ووت هەرئەی ووت
١٦٢- گیسکی بەهارلەدایکی خۆی هەڵدێت
ئەبێ چاوەڕێی چـــــی لێ بکرێت

١٦٢- گیسکـــــــە گوڵی ناو ڕان دەرچوو
هەرچی خوارد هیچی بە هیچ نەبوو

پیتی ﴿ل﴾ ٢٥٨ پەند

١- لات پاڵـــەوانی خوایە لە هەر لا
پاڵەوانێتـــی خـــۆشی دەر ئەخا

٢- لاتان ئەفرۆشێ گوێی نیە لەعەیب
خوا وەهایی کرد چ مەخسەدی عەیب

٣- لادێی ڕۆن بەرێ یان ئاو بـــەرێ
ئەو قازا نجێتی بۆ هەر لای بەرێ

٤- لاف لە غەرییی و گیز لە بیابان
وەکو یەك خۆشە بۆ کەسی نەزان

٥- لافاو لەتکە تك ئاو پەیدا ئەبێت
کەسی لار لە قسەی حەق هار ئەبێت

٦- لە ئاوی شەو وسڵ ئەکـــات بۆم
حسابی بۆ نەکرا وەك تڕی بن گۆم

٧- لام خۆشە لەدۆزەخابم وسەربەست بم
نەك لەبەهەشت و دایم دەست بەستبم

٨- لاو لاوی بێ دانّدە بەرز نـــابێتەوە
ئەبێتە مەلەوێچە وپـــان ئە بێتەوە

٩- لای دا دا سەری بێکەس نایـــەوە
ئاخری شەڕ و شۆڕ بۆی مـــــایەوە

١٠- لای دێزە رەشەوە گەر دابنـــیشی
هەستایتە سەر پێ ئەڕۆی بەرەشی

١١- لای چاوی ساغۆ کەرەمی کرد پێم
لای چاوی کوێر ۆ دزییـە وە لێم

١٢- لای کورە وە بیت پریشکت لێ ئە پەڕێ
ئیفلاس هەوڵیەتی کە بکا گـــەڕێ

١٣- لایە لایەش ئەکاو ئەش گـــــری
مەگەر خوا بگات لە ناز و مـــەکری

١٤- لەئاش دوا کەوتووە لە ڕێ ڕائەکات
خۆشی نازانێ چ کارێ ئـــــەکات

١٥- لەئاو بدە بابتبا بە یە کـــــجاری
لە پردی نامەرد مەدە بەناچـــــاری

١٦- لە ئاوی خورا نەکەیت بتـــــــرسی
دات لە ئاوی مەنگ هەر بکە پرسی

١٧- لە ئاوی شەوی پایزان ئـــــەکا
دەستی بکەوێ قوتی ئـــــەدات گا

١٨- لەئاوی شەوان ورعم بۆ ئـــــەکا
هەرخوا ئەزانـــــــێ چی وا لە دڵدا

١٩- لە ئاوی مەن و لـــــە پیاوی مۆن
بترسە گیانە هەر دوو سەرە ڕۆن

٢٠- لەئەسپ دابەزێ سواری کەر ئەبێ
لە کەرێتی ئەو پیاو کەر ئە بێ

٢١- لە ئەسپی نەبوو ئاخوڕ ئەبەسێ
دەم درێژ مەکە لە بۆ هیچ دەسێ

٢٢- لە ئێوارە وە هەتا بە یـــــانی
ئەستێرە ئە ژمێرێ هەتا بتوانی

٢٣- لەئێستریان پرسی باوکی تۆکێیە
گوتی خاڵۆم ئەسپ ،بەڕێزوجێ یە

٢٤- لە بۆ نەوسێ خۆیدا هەرەســـێ
وەك هۆرچی لێهات نایگاتێ دەسێ

٢٥- لە بێ ئیشیدا ســـــەری دەئێشێ
خەفەت خۆرە گەر بیبە یتە ئیشێ

٢٦- لە بێ خەبەران کەش کەش سلاوات
سەر سەلامەتە گەر نەبێ ئا فات

٢٧- لە بێ ژن بوایە هەموو ژن داری
نان و قوز ئەخوات ڕۆژ تا ئێواری

٢٨- لەبێ کەسیم بۆ من بووی بە کەسی
نەکەسم دەرچوی نە نیوە کەســـــی

٢٩- لە بێ مالْ بوایە حاجەتی ناو مالْ
هێلّەك و بێژنگ گوریسی خالْ خالْ

٣٠- لەباوان هیچە و لە خـــــەزوران تلیلیە
خۆ هەلّگێشانە و شەرمەندەیـــــی یە

٣١- لەبەخت نامە ئەبـــــــــێ وا بلّێ
نەکەی ئازاردەی هەموو گیان و دڵێ

٣٢- لە بەختەکەی خۆم وا ڕائـــــەبینم
بچمە سەر سیروان هیچ ئاو نـــەبینم

٣٣- لەبەر باجی لە پشت قـــــــەمچی
خۆت بپارێزە لە هەرچـــــی و بەرچی

٣٤- لەبەر خاتری خاتـــــــر داران بوو
چوومە سەر دینی گاوران و جـــــوو

٣٥- لەبەر مەتی یە و لـــــــە پشتم نیە
بۆرە سوار دەڕوا مەخســـــەدم چیە

٣٦- لە بەردەم کێوی ئاگرینـــــــا بوو
سەرچۆپی گرت و لە خۆی ڕازی بوو

٣٧- لە بەراز موویەك لێ بکـــەیتەوە
سەبوری دڵتی پێ ئـــــەکەیتەوە
٣٨- لە برسانا ئاو ئەکـــوڵێنێ خوێ
برای بۆ چیە کـــەوا نەبێ بۆێ
٣٩- لە بن سێبەری شێرا بنـــــــووە
باشێر بتخوات هەتاکـــو زووە
٤٠- لەبوکێ زمان نەبوولەخەسوو ئیمان نەبوو
یەك بۆ یـــــەکتری پوش و ئاگر بوو
٤١- لەبیستی من هەرتـــۆم پێویستی
لەترسایەو لەبرسایە بەمن سستی
٤٢- لە پارە و دوسالّە مالّ ئاوا ئەبێ
زۆرە بە دەستی خزم گیر ئە بێ
٤٣- لە پاش تەنگانە هەر فەرعانەیە
گیرانی کەرویشك خەوی لانـــەیە
٤٤- لە پاش ترێ لە خەمشـــــە برێ
دایم قاچێکی لەگەڕ ئەگـــــەرێ
٤٥- لە پاش ترکەندن قنگ قوچان بۆچی
چ کەڵکی هەیە یارمەتی هـــەرچی

٤٦- لە پاش ڕەشی ڕەنگـــی ترنی یە
ماینی شێش وەك بۆرە نـــی یە

٤٧- لە پاش تالأن و ڕووت کـــردنەوە
تەشتی تەلأی بنـــێ بەسەرتەوە

٤٨- لە پاش چـــووە مەچۆ تکـایە
زۆرە گیرۆدەی دەردە وە هـــایە

٤٩- لە پاشی مردن ڕەحمەت بوون چاکە
پیاوەتی ئەکەی دەکەم هـــە راکە

٥٠- لە پاش مـــردوو درۆ زۆر ئـەکرێ
ئەزانێ جارێتر یەخـــەی ناگـرێ

٥١- لـــە پاش میران سەران ئەبـــڕێ
هەرکە هاتە ڕوو وەك مر لە کـڕێ

٥٢- لە پاش ملە سەری شای ئەبـــڕێ
وەختێ شاهات ناوێرێ بتـــڕێ

٥٣- لە پەشیمانی دا شاخی لـێ ڕواوە
ئاخت مەکێشە لـە دوای ڕوو داوا

٥٤- لـــە پەنای کەرا ڕاوە چرگ ئەکات
چرگیشە کە سـڵ لە کەران ناکات

٥٥- لـــــه پەنجەی ساغ کرم دەر دێنێ
سەرم ئاو ساوە و وازیش نـــا هێنێ
٥٦- لە پڕێ هەرگیز نابێ بە کـــــوڕێ
لافی شای لێدا و کۆنەی خەڵك ئەدڕێ
٥٧- لە پشتی کەر چویت بۆنی تەرسیەکەی
قسەت بەخەڵك وت قسەی قبوڵ کەی
٥٨- لە پیران تەمبێ لە زستان شـــەوێ
ئەوەی حەزم کرد دەستم ناکـەوێ
٥٩- لە پێستی مەڕا گورگی ئەکا کـــار
زۆرن گیرۆدە بە دەستـــی بەد کار
٦٠- لە پێشـــــــەوە ئەڵێ جانە جانە
لە پاشەوە کوتان دەکا مەرجـــــانە
٦١- لە تـــــاو بێوەژن ئەچمە سەر داڕێ
پلارم تێ ئەگرن ئەمخەنە خوارێ
٦٢- لە تاو پلاۆ ترش ئەکـــــاتە ئاو
یاخودا هیچ کەسێ نەکـــەوێتە داو
٦٣- لەتاو نەوسی بوو واکەوتە حەوزۆ
وەکو بۆقێ بوو کەوتە بن قەوزۆ

٦٤- لە تەڕ ئەخوا ت و لە ووشك ئەنوێ
ئیتر نازانم چی لێمان ئـــەوێ

٦٥- لەتەك فرساتا ئەچێتە جەوانەوە
قەت کەسی تەرەس مەبە مـانەوە

٦٦- لە تەمەڵیدا باری بۆ هەوار ناچێ
ئاشی نەزانە ئەگینا تیـا ئەچێ

٦٧- لەگەڵ کوێرا نانت خوارد کاکی خۆم
خودا لە ناواو خەڵکی لەسەرخۆم

٦٨- لە تڕی لۆتی مەشهور تـر بووە
خۆت نەجات دە لە دەستـی تازووە

٦٩- لە تڕە ئەرێ چووە بۆ تسە نەرێ
کەس نا توانێ دەستی بۆ بەرێ

٧٠- لە تڕەنگەڕێ ڕۆژی بۆ سەنگەرێ
لە ئەسپ دابەزی چووە سەر کەرێ

٧١- لە ترسی ئاگر پاڵی دا ئاوە وە
ئاویش خنکانی بەو ئاواتـــــەوە

٧٢- لەترسی مار پاڵ بەئاگرەوە ئەدات
دەردێکی گرتووە کە نایبێ نەجات

٧٣- لەتفەنگی خاڵی دوو کەس ئەترسێ
لافی ئاغایی و سکیش لە برسێ

٧٤- لەجێی وێرانە گەنج دەر ئەکەوێ
چاکە و پیاوەتی کەم دەر ئەکـەوێ

٧٥- لەجێی بەرزبنیشەو قسەی تەڕبوێشە
بەهار نەهاتووە گاگەل لە مێشە

٧٦- لەجێگەی سنان هەر قوزەڵ قورتە
دەبا بەس بێ ئەم جرت و فرتە

٧٧- لە جێی شابازان کۆر کۆرە وازان
لەبەری تەماح لە یەکتر ترازان

٧٨- لەجێی شێران سەگان ئەکەن گێران
خۆی وێران نەبوو بۆ کردت وێران

٧٩- لەجێی چۆڵەوان نەکەی فیکەکەی
نانێ گەرم بوو وە تیکەی نەکەی

٨٠- لە جێیەك نانوێ ئاوچێتە ژێری
دنیای کاول کرد بۆ حەزی کێری

٨١- لە چۆڵ و بیابان ببی لەگەڵ زۆردار
لەگەڵ نەزان لە کۆشك انەبی یەکجار

٨٢- لە چەمان لە پێشەوە بڕۆی واچا کە
لە شمان لە دواوە مل بنێ کـــا کە

٨٣- لە حەمامی زەر و ژەنگ تەمـن دەنگ
عاسەلات نیە بۆ ئەڕۆی بۆ جەنگ

٨٤- لە حەوت ئاسمانا ئەستـــێرەی نیە
بۆچی تۆڕە بوی من خـــــەتام چیە

٨٥- لەحەوت ئاسیاوا مشتێ ئاردی نەو
ئیتر نازانم چاوی بۆ ناچێتە خەو

٨٦- لە حەوت ئاوی دا قۆلی نەبوو تـەڕ
چ باکی هەیە دروست ببـــــێ شەڕ

٨٧- لە حیز وایە هەموو کـــــەس حیزە
نازانێ کەخۆی حیزێ تـــــــەمیزە

٨٨- لە حیزی جوتیار گا کاوێژ ئەکـا
هەرچەن خۆی هەڵنێ و هۆ هۆی لێبکا

٨٩- لە خۆڵ و لەخاك هێمن تـرە لە لام
مەبەستی نیە ئەگاتـــــــە مەرام

٩٠- لەخۆشی دایە پێی ناکەوێتـــە زەوی
کێ دەرباز ئەبێ لە سورەی مل قەوی

٩١- لە خۆشیانا تـــــــەواو هار بووە
ئەگینا چیەتی لەم هاتوو چووە

٩٢- لەخۆشیدا بەرخی باز بازی ئەکات
کێ حەدی هەیە ناوی بەخراپ بات

٩٣- لە داوێن بڕی دایە ناو شـــانی
من گریانم دێت بۆ عەقڵی جوانی

٩٤- لەدەرمانی قەرەتاجیدائەگەربڕی
دڵنیابە کەوا نان و دۆی ئەبڕی

٩٥- لە دزان وایە هەموو کەس دزە
دایم دڵ کرمن سەریشـــی کزە

٩٦- لەدوای باران بۆ چیمە کە بەنگ
باوەڕت نەبێ بە گۆماوی مەنگ

٩٧- لە دووی چوان مـــەچۆ وا چاکە
بەڕووی سورەوە نانت پەیداکە

٩٨- لەڕۆن تیسکێ و لە موو تیسکێ
کاوڕی جرنگان نە یخواردوەگیسکێ

٩٩- لە ڕاستی ڕاستی ڕەحمەت ئەبارێ
کە لە شەڕانی مەنـــــەوە دارێ

١٠٠- لە ئـــاستی ڕاستی ئاوە و ئەوەستێ
دەمت مەساوە سەر هەمـــوو دەستێ

١٠١- لە ڕەشی ئەکـــوژێ خۆی کردە دژی
کەس نـاییـاتـــەوە لە ڕەشە کوژی

١٠٢- لەڕقی دراوسێ قنگی منـاڵەکەی دڕی
ئـاقـــڵ بوو ئەقڵی لە بێ ئەقڵ کڕی

١٠٣- لەڕیشم هەڵگرت نـامە سەر سمێڵم
کـاتێ کە دۆڕام بێ سودە فـــــێڵم

١٠٤- لەڕێوی بە پێچ تـرە و وریـــــایە
ئەوەی کە ئەیدا دەفعـــــەل بەڵایە

١٠٥- لەڕێوی دایك مرد و ئەکـــــا ژیـانی
هەرچی کردووە زەرەر بوو بۆ گیـانی

١٠٦- لە ڕێویان پرسی کوێ خۆشترە بۆ تـوو
گووتی نـاو ڕەز و کولانەی پڕجو جوو
ئەگەر ڕەز نەبوو یـاخود کـــــولانە
گووتی کە مردن چـاکـــــترین دەرمانە

١٠٧- لە زۆر زانی خۆی بغی کرد لـەماس
پیـاوی بەختدار بە درۆی دەڵێن ڕاس

١٠٨- لە زستانا بەئەرك تر بووی بۆم
تازەی پۆشیوە کوڕی کوڕە ڕۆم
١٠٩- لەزستان شەوێ لە بیران هەرێ
لەبۆرە سواران نالێ چیت هەرێ
١١٠- لەزێی داوە پێی تەڕ نە بووە
هەموو قسانی هەردەم لە ڕووە
١١١- لەژێر کاسەدا نیو کاسە هەیە
ئیتر بۆ نالێی ئەم دەردە چیە
١١٢- لەژێر لێفەکەی باوکیا نەڕیووە
هەرچەند هەوڵدا نانی بڕیووە
١١٣- لەسایەی گوڵەگە نمیەکەوە دیارە
دە گوڵە مرۆڕ ئاو ئەخواهەرجارە
١١٤- لەسەر باسکێکە هەردوودیوی دیار
پیاوشەڕئەفرۆشێ کاتێ بووبێ کار
١١٥- لەسەرڕێ نوستی خەوی هاشەوهوش
ئەبینی ئیتر بەسیە مـــوشە موش
١١٦- لەسەر ڕێ لاتدا درك ئەچێتە پێت
چویتەهەر جێیە بزانە کامە جێت

١١٧- لە سەر شکستە ڕۆین نەڕۆی واچاکە
چوون پەشیمانی لە دوایـــە کاکە

١١٨- لەسەر فرسەتان باز مەیە گیانە
دەرۆیشیش دیارە هـــەر لە تالانە

١١٩- لەسەر قۆڕێ تۆزێ دەکـــــا بۆم
بەلام نازانی شکاوە ئـــــە ژنۆم

١٢٠- لەسەر مالم بدە لە هەر دوو بالم
مالەکەت خواردم ئە پرسـی حالم

١٢١- لەسەرت زیاتر وچان بدە بەدەست
پشت کە لـــە وانەی نەبونە کەست

١٢٢- لە سەرۆ شۆخ و لـــــە ژێرۆ پەڕۆ
سڕی هەڵماڵا خواش کردی تـــڕۆ

١٢٣- لەسەر هەی دەکاو لەژێر هەی دەکا
تەمەڵ ئەترسێ هەییێت نۆرەی گا

١٢٤- لەسەگ سوال ئەکا ئەمەن بێ شەرمە
خۆی ئەدا بەکوشت چون دڵی گەرمە

١٢٥- لە سەگی داوە و لە حاکـــــمی کوڕ
بترسە و خۆت لادە لـــە ژنی دەم شڕ

١٢٦- لە سوژن بێ کەس تڕە نازانێ
دەمت مەکەڕەوە بۆ لەتە نانێ

١٢٧- لە سێبەڕی خۆی ئە سڵەوێتەوە
چاوەڕێی چاکەی لێ ناکرێتەوە

١٢٨- لەسیروان مەلە ئەکالەبازۆڵ خەلەئەکا
سەری لێ شێواوە بۆ چی وا ئەکا

١٢٩- لە شارێکا گە ڕ پیاوی تیا نەما
بەکەڵەشێڕ ئەڵێن بەڵقاسم بەگ کوا

١٣٠- لەشەڕا بەشی ئاشتیت لە بیربێ
لەکاتی ئاشتی شەڕت لەبیر بێ

١٣١- لەشەڕا شەریکم لە خێڕا تەریکم
هەزار فاکـــی تۆ ناگاتە فیکم

١٣٢- لەشەڕاهەڕ ناوبژی کەرتیا ئەچێ
هەرچی قسەی کرد بەزایە ئەچێ

١٣٣- لەشومیدا بایە قوش نا یگاتێ
دەست ئەوە شێنێت ڕێکەوێ ساتێ

١٣٤- لەشێڕ ترسان عەیب نیە کـاکە
چونکە نەعرەتی زۆر سامناکـــە

١٣٥- لـه شێر زاده دەرچوو دەرچووه ڕەنگی
هیچ باکی نیه له کاتی جەنـــگی
١٣٦- له عابا داران مەترسه ئـــــازیز
له شەده لاران بترســـــــه پایز
١٣٧- لەعەرش هەتا قورش ئەگەر بانگ کرێ
کەس زەمی دۆی ترشی خۆی پێناکرێ
١٣٨- لەعەزرەت نانی تیری کا غەزی جاوی
ووریابە چاوت نەدا ت له چـــــاوی
١٣٩- لەعیسایان دا موسا چووه تاســەوه
زۆره گیری خوارد به هـــــەناسەوه
١٤٠- له قۆڕەی سکی ئه سڵـــــــەوێتەوه
ئیتر چۆن دێت به هـــــــاوارتەوه
١٤١- له حاکمی ساغ کـــــــرم دەردێنێ
کردەوەی پیسی سەر ئه ئـــاوسێنی
١٤٢- له قەلانیش بو ه و له کۆتـــرا نیش
بەڕیش بوایه سابـــرێن خاوەن ڕیش
١٤٣- لەقنگەوه له غاوی ئەکـــــا نەزانه
به دبەخت دایمه پیشەی گـــــریانه

١٤٤- لە قڵپەی گۆزە ئەترسێ گیـانی
نەگوترا چاکەی ئەو لەژیـــانی

١٤٥- لەقنگلاشکەیان پرسی مانت لەکوێیە
گوتی با ئەزانێ کە لەکامین جێ یە

١٤٦- لە قۆڕ تۆز هەڵ ئەسێنێ بێـــزارە
کردەوەی پیسی لە عالـــەم دیارە

١٤٧- لە کۆپانی خۆی ئەخوا بێ چارە
کۆتر و کەو هەرد و گەلیان دیارە

١٤٨- لە کەر وایە کەس بیر ناکـــاتەوە
باری لێ ئەنرێ و ئـــــە سوڕێتەوە

١٤٩- لەکەری جل و جۆرلەبوکی سەداوبۆر
خۆت دوور بگرە لەکەسی مشەخۆر

١٥٠- لەکەرێ گەرا نالێ لێ بکـــاتەوە
ئیتر چۆن خێرت بۆ ئەداتـــــەوە

١٥١- لە کەشکیش بوو لە مشکیش بوو
نۆرەی هێزەیە بزانێ کەبەش بوو

١٥٢- لەکفری فیرعەون مەشهور تر بووە
خۆتی لێ دوور خە هەتاکو زووە

١٥٣- لە کەلی شەیتان وەرە خوارەوە
کا برا داماوە و مل بـــــەدارەوە
١٥٤- لە کوێ پسا لەوێ گرێی دەرەوە
پینەیە چاکە و چاك بیر کەرەوە
١٥٥- لەکوڵەچوارشەمەی مانگی سەفەرە
بترسە رێگەت پڕ لـــــە خەتەرە
١٥٦- لە کێوبان پرسی بۆچی وا بەرزی
گوتی لە سایەی چالاێی ئەرزی
١٥٧- لەگایەك چی بێت خەشمە برایەك
لەمەلێك چی بێت بەزمە هەرایەك
١٥٨- لە گەورە گەورەی ئاغای پشدەری
گومان کەوتە قون فرە هاجەری
١٥٩- لە گوریسی جو درێژ تر تەماحی
ئەو جێیە خۆشە تیایـــا مورتاحی
١٦٠- لە گوریسی رەشو سپی ئەسڵەوێتەوە
ماران گازەیە بریـنی ئەکـــوڵێتەوە
١٦١- لەگوریسی هەمانە هەر بە پێچ تر
لە وەرزێری دەست گیان کفت تر

١٦٢- گولْ پاکتر و بۆن خۆش تر بووە
خۆزگەم بەو کەسەی هاودەمی بووە

١٦٣- لە گولْ کالْتری پێ نالێم بابێ
بزانم بۆ چی جنێوی دامـــــێ

١٦٤- لەگولْیان پرسی بۆئەمەن گەشی
گوتی باخەوانم مەردە، بەبەخشی

١٦٥- لە گونی بەرانا پەنیر ئەکا شوان
گەرمەیلی هەبێ لەخزمەت میوان

١٦٦- لە گونی گا رونترە حالْ و بـــالْی
پەلاسی گایە لە جیاتی قالْێ

١٦٧- لەلێفەی باوکی ا نەترِیوە هێشتا
هەرهاواریەتی و ئە چێ بەگژتا

١٦٨- لەماسی تێر شەرم ئەکا مەکرباز
دز خاوەن مالْی خەواندوە بەرِاز

١٦٩- لەمالْ درەنگی پێچوە خانم گیان
لەکەژ پەلە پەلە بەهالْە دەوان

١٧٠- لەمالْ لێیان دا لەگیای کەژ تورا
دوو دینـاری بوو لە خۆشی گۆرِا

١٧١- لەماڵەوە بڕێشکەی گەنم ئەخوات
لە دەرۆ دەستی بە سابون ئەشوات

١٧٢- لەماڵی باوان نە تخوارد نان و دۆ
لەماڵ خەزوران هەڵت دا لـە دۆ

١٧٣- لەماڵی جو بخۆ لەماڵ گاور بنوو
لە لێقەوماوان مەگرە بیـــا نوو

١٧٤- لە ماڵی زاوا هیچ باسێ نـــیە
لەماڵی خەزور وەی لەیل لەیلێە

١٧٥- لەماڵی نیە دەنکـــــە بڕوێشێ
قۆزی بێ زەواد چۆپی ئـەکێشێ

١٧٨- لەماین دابەزیم سواری کەربووم
ئەوساکە زانیم کەوا من تیا چووم

١٧٩- لەماینی نەبوو ئاخوڕ ئەبەســـێ
من لە کاری واسەرم ئەئـــاوسێ

١٨٠- لەمە نجەلیقا ناکوڵێن ئەو دوانە
بێ سودە هەوڵ بدەی لە گەڵیانا

١٨١- لە من کردە و لەو شەمـــــاڵ بردە
ئە مجاش خوا پەنای داوین لەجەردە

١٨٢- لە من نەدەن کـــــە لە تۆ بدەن
وا ئەزانم لە ڕەشکەی کـــــا ئەدەن
١٨٣- لە تۆ دەسمـــــان کۆڵێ بە شمان
ئێستاکە زانیم کە نیـــە کەسمان
١٨٤- لە نا عیلاجی بەدووژمن ئەڵێ باجی
دوڕەگ بۆ پاسە و بۆ ڕاوە تانجی
١٨٥- لە ناعیلاجی بە دووژمنەکەی گوت
قەسەم بەڕیشی جوان و مەردانەت
١٨٦- لە نالێش ئەداو هەم لە بزماریش
ئەو بەمن ئەڵێ کە ئەتدەم لەشیش
١٨٧- لەناو گولانا کوێر سەر باشقەیانە
زۆرە لەم دنیا کردە فرە ئاشنایە
١٨٩- لەناو گوژاڵك بۆ تاڵێ گـــــەڕا
فیتنەچی وەکو خوی نیە لەشەڕا
١٩٠- لەناو کوێرانا مشمۆر بـــــاشقەیە
ئازایی دەرکەوت کـــــەشریخەیە

١٩١- لەنێرە کەریان پرسی کوێ خۆشە
گوتی سەرخەرمان پڕ بیر و هۆشە
گوتیان ئەگەر نەبوو خەرمـــانێ
گوتی قەراغ و بی جاخی جـــارێ

١٩٢- لەهۆمەریان پرسی خەڵکی کام شوێنی
گووتی بێژنم بۆچی ئـــەم دوێنی

١٩٣- لە هەر ئاشە کتك فـــــــەڕاشە
ئەزانێ کەوا شوێنەکـــــی باشە

١٩٤- لە هەریش بوو لـــــە حەڕیش بوو
لە پاشی چووە دەر بـــەدەریش بوو

١٩٥- لە هەزار ئاش ئەکاو نایـــمالێتەوە
هەر ڕۆژ بـــــــەدەردێ ئەتلێتەوە

١٩٦- لەهەموو جێ یە هۆقە چوار ئیزرەم
چ فەرقی هەیە کۆسەی سەرو چەم

١٩٧- لەهەزار ئاوی دا قۆڵی نەبووە تەڕ
ئێستا چ باکی هەیە لـــە بۆ شەڕ

١٩٨- لەهەموو دیزەیە کا خـۆ ئەسکوێیە
وەك کەری دێزە زیانـــــی لەجێیە

١٩٩- لە هەموو هەورێك باران نابارێ
ڕووی ڕەحمەتت لێمان کە جارێ
٢٠٠- لەهەولێر کۆنترە کەچی مەکرەکا
وەك کچی عازەب خۆی هەڕاج ئەکا
٢٠١- لەهوو موو ئەکاتـــــــەوە بۆم
بێ قابیل نیم کەمن کچی تۆم
٢٠٢- لەهێلکەی سپی مـریشکی ڕەش
لەمریشکی ڕەش هێلکەی سپی بەش
٢٠٣- لەوەختی ڕاوا گوی دێ نـــازانم
لە کردەی کارت من پەشیمانم
٢٠٤- لە وولاٚخی نەبوو ئاخوڕ ئەبەسێ
لەکردەوەی ئەو پیاو ئەترسێ
٢٠٥- لەڕبێ و ماڵی خۆم بێ بێخەم
ئارەزووی خۆمە بیخۆم یا نە یخۆم
٢٠٦- لەڕ کوژە بەلاٚم لاف لـــــێ ئەدات
هیچ کەس بەتۆزی پێکانیا ناگات
٢٠٧- لەڕی خۆت لەچاکی خەڵك چاکترە
دەمی کردەوە گەرم وەك ئاگرە

٢٠٨- لەسەر خۆش گەڕێ بۆ خۆی ئەکەوێ
هیچ پێویست ناکا پێت لە پێی کەوێ

٢٠٩- لەش بەبارە و لەشیش بـــە دۆشاو
هەردوو گرفتە لە بۆ گیانـــی پیاو

٢١٠- لەشی ساغ پاشایەتی یە بـــــۆت
حەقی بدەیە تا نەگـــرێ ئەستۆت

٢١١- لەچەکان هاتۆتە سەر حـــەیزەران
فەرەنجیت بۆچی لە پاشـــی باران

٢١٢- لەگەڵ ئەسلاّن بچۆرە فەســـــــلاّن
نەچیتە کایەی کەسی نا ئەســـلاّن

٢١٣- لە ڕنجی چەند ساڵە ئەچێ بەزایە
سەروەت و سامان بووە بێ مـــــایە

٢١٤- لەگەڵ ئەسلاّن هەموو فەســـــــلاّن
لەگەڵ نا ئەسلاّن بـــــە هیچە فەسلاّن

٢١٥- لەگەڵ بەرخ بنو لەگەڵ چۆلەکەهەستە
ئەگەر ژیانی چاکیت مەبەســـــــتە

٢١٦- لەگەل بڕوا گورگان خوارد ئـــــەبێ
نازانم تاکـــــــــەی ئاوا کەر ئەبێ

٢١٧- لەگەڵ تـــڕی خۆیا شەڕ ئەکات
بۆیە هیچ کەسێ مەرحەبای ناکات
٢١٨- لەگەڵ سێبەری خۆیا کەوتە شەڕ
ئاگر کەوتەوە چ ووشك و چ تەڕ
٢١٩- لەگەڵ گورگا شایم بۆ ئـەکات
لەگەڵ مەڕانیش شینم بۆ ئەکات
٢٢٠- لەگەڵ گوورگ دووگی ئـــەخوات
لەگەڵ مەڕی شینـــــی بۆ ئەکات
٢٢١- لەگەڵ ئاقلاڵن هەر ڕۆ سەربانێ
لەگەڵ بێ ئەقلاڵن هەر ڕۆ ناو خانێ
٢٢٢- لە گەڵ لاوان لە لەشکـــــریت
لە گەڵ کیژانیش لە گـــــازریت
٢٢٣- لەگەڵ ناکەسا مەچۆرە جـــەوالێ
بانەڕوا عومرت هەتاڵ و بەتـــاڵ
٢٢٤- لەعەزرەت پلاڵو ترش ئەکاتە ئاو
هەرچەند هەوڵی دا، کەوتووەتە داو
٢٢٥ لەکاکلاڵ نیش بـــوو لە تۆپکلاڵنیش
بەکەسی ناحاڵی دەگوترێ یاغنیش

٢٢٦- لەم ئەرزە چەوەندەرێ هەڵ کەنە
نەبوو چی ئەکەی لەوکارەت گەنە

٢٢٧- لەم قوڕە ئەوەندە تۆز هەڵئەستێنێ
مەردە بە مەردی حەقی ئەستێنێ

٢٢٨- لەم لات چی و لـــــــەولات چی
ئـــــــــەڵێی حیزی مایە پوچی

٢٢٩- لەم لایان بردم لەو لایان بردم
پاشی تـالأنی خـــــەبەریان کردم

٢٣٠- لەم ئاوە مشتە مـوویەك دەربێنە
دەرزیە کیش بەخـــــۆتا بچەقێنە

٢٣١- لە هەر لایە هات شەنی خۆی ئەکات
ماستاوی زۆر کرد تـا ببێ نەجات

٢٣٢- لەو جێ ئاو هەیە زەوی تیـا نیە
لەو جێ زەوی هەس هەم ئاوی نیە

٢٣٣- لەو محمەدە نیە سلاۆاتی لێ درێ
ئەو پێغەمبەرە و ئەم دەست ئەبڕێ

٢٣٤- لەوە بترسە لەخودا نا تـــــــرسێ
هیچ باکی نیە لە بڕینی دەسێ

٢٣٥- لەوە و پێش کاوڕ بازی بوو گیـــانە
بەلاّم ئێستاکە شەڕی بەرانانـــە
٢٣٦- لیباس ڕەنگ و ڕوو خواردن گەنوو گوو
عیزەتی هەبوو بێ غـــیرەت دەرچوو
٢٣٧- لنگە کەوشێکی لە دییوا نایـــــە
ئەبێ پێی بڵێین پاشاو پاشایـــە
٢٣٨- لنگی جووت کرد کە زۆری بۆ هات
تازە هیچ شتـــێ بۆی نادا نەجات
٢٣٩- لوت بابمێنێ لە بەینـــی چاوا
لەسەر خەرمانان حساب حســـاوە
٢٤٠- لوت لوتی خۆتە هەرچەندچڵمن بێ
کوڕ کوڕی خۆتەهەرچەند تڕکەن بێ
٢٤١- لوت نەبێ لەبەینا چاو چاو ئەخوات
لەمیوانی نەبوو جێگەی ڕاخە ئەخات
٢٤٢- لوتی بگری گیانی دەرئـــــەچێت
ئەمەندە لاوازە خـــەریکە تیاچێت
٢٤٣- لوت لەئاسمانە ئەمەن بە عەنات
هەرچی خوادا دای بیخۆ بەقـــنیات

٢٤٤- لوتی لەکورِە کاژاوە ئەمەندە بەرزە
درۆش مەیـدانی کورتە وەك تەرزە

٢٤٥- لوتی لێ ئەخورێ لەم بەزم هـەرا
نەقیزەت پێ بێ چووی لەدوای کەرا

٢٤٦- لۆ خۆمان نابێتە نان کـــــــاکم
لۆ خەڵکی بووە ناسکە نان کـــاکم

٢٤٧- لۆژەی سەری دێ هێندە بێ ئاگـــا
گا گونی نەبێ حسابە وەك مـانگا

٢٤٨- لۆمەی مەیدان لەگۆرِە وشارخراپ تـرە
دەمی کردەوە لێم گرِی ئـــــاگرە

٢٤٩- لێخـــــورِە دەشتە بەردەمت چۆڵە
تەخش و پەخشی کردئـــەو پارە مۆڵە

٢٥٠- لیرەش بچووکە کە نرخی گـــــرانە
گاش گەورەیە و لەگا گـــــــەلانە

٢٥١- لێفەی سوالْ سەرما نا گەرِێنێتـــەوە
ئازاری قسەی هەر ئەکـــــــولێتەوە

٢٥٢- لێم بووە بە مووی لوت ئەچمە هەرجێ یە
هەر سەلامم کرد ئەویشی لـــــێ یە

٢٥٣- لێم بووە بەمارەکەی شێخ هۆمەر
پاش پیاوەتی زمانم بۆ دێنێتەدەر

٢٥٤- لێم بووە بە ئـەستێرەی سیوەیل
هەر دەرناکەوێ یابـــــووە ڕەزیل

٢٥٥- لێم چووە سەر داڕێ نایەتە خوارێ
بەبرای بچووك کرا هەمـــوو کارێ

٢٥٦- لێو بەددان نازانێ چۆنە ئەحوالێ
پیاوەتی ناکـرێ بەباخەڵی خاڵێ

٢٥٧- لێوێکی بادێنێ و لێوێکـی باران
یەکەم جارنیەخەسو وبووك تۆران

٢٥٨- لێی بوو بە کورد حەیاو نامووسی
نامەردە خەریك کاری جاسوسی

پیتی ﴿ میم ﴾ ٢٦٥ پەند

١- ما پیاوی مالێ نەمـــا ژیانی سالێ
ناریٚ و نەرگـــس پێکەنین بە کالێ
٢- مار ئەکوژێ و تولە مار بەخێو ئەکات
خۆشی نازانێ کەسبی چی ئەکـات
٣- مار بەقسەی خۆش لەکون دێتە دەر
کردەی نامەردان ئەوا کەوتـــە دەر
٤- مار تارِاست نەبێ ناچێ بەکـــونا
دەردە سەری لای پیاوی دووژنـــــە
٥- مار پێوەی داوەولەگوریس سڵ ئەکات
لە ئینکاریا کەس چاری ناکـــات
٦- مار لـــــەخۆیا رِقی لە سیر بوو
سیریش لەبەردەم کونی سەوز ئەبوو
٧- مار حەزی لەماران گیر نەبـــــوو
کەچی لەبەردەم کوونی حازر بوو
٨- مار کارژ فرِێ ئەداخۆی فرِێ نادات
کەسی گێچەڵ بازکۆڵت لێ نادات
٩- مار لەکوێ بەچکە ئەخواو بۆنکە لەکوێ ئەکا شین
زۆری نەزانان بۆ زۆردارن بوون بە پـــــــەرژین.

١٠- مار هاتـــــووەتە ســەر رێـــگات
بۆیـــــە نەمـــــاوە جێـــگات

١١- مار گەستە بە گوریس ئەزانێت مارە
کەسی چەنە باز حەزی لـــــە دارە

١٢- ماران گاز لە خشەی گوریس ئەترسێ
بۆ هەموو کارت بکە ڕاو پرســـێ

١٣- ماری ئاوی کە پیر بوو بوو بە پەن
قورباق بەقنگیەوە ئەکا چەن بەچەن

١٤- ماری بێ ئیجازەیە زۆر بێ مــەجازە
هەرگیز بەکێری خەڵکـــــا مەنازە

١٥- ماری ڕەش بۆی یەق ئەکـــــاتەوە
کەچی پیاوەتی کەس نادا تـــەوە

١٦- ماری سکی خۆت نـــە تخوا ئەزانم
تۆ درۆ ئەکەی من پەرێشا نـــم

١٧- ماری کلك بڕاو کلکـــی بیر ناچێ
ئەوەتیا چووە کەوا تیا ئـــــەچێ

١٨- ماری مار خۆریش هەیەلـەم شوێنە
کەسی ناجسن قـــــــەت مەدوێنە

١٩- ماست تـانه ژەنیٚ چۆن کەرە ئەکات
چۆن ئەکریٚ سەیری ئەسپیٚ خەلاّت

٢٠- ماست نیە بەلیٚوتـــــەوە دیاربیٚ
ئەوەی کە خواردت بەزەهری ماربیٚ

٢١- ماستاو سارد ئەکاتەوە گشت کـات
لەگەوادیا کەس بەشانیا ناگـــات

٢٢- ماستی مەیوو هەویٚنـــــــی ناویٚ
یاخوا مالّت نەکەویٚتە بەرچـــاویٚ

٢٣- ماسی بیٚ کیٚردە بۆ خۆی ئـەگەڕیٚ
کەچی کۆلّ نادات لە فیتنە و شەڕیٚ

٢٤- ماسی بڕا لە ئاوبەشی خنکـــانە
پەندیٚکە ماسیش لە ئاودا جـــوانە

٢٥- ماسی لە ئاودا هەرگیز تەڕ نابیٚت
ئەگەر تەڕ بوایە لـــــە ئاودا نابیٚت

٢٦- ماسی لە بوارا گیراوە کـــــــاکە
دەرچوو لە بوار تۆڕیٚ پەیـــــداکە

٢٧- ماسی لە دەریا سەودا ناکـــــــریٚ
مامەلّەی وە ها قەت سەر نـــــاگریٚ

٢٨- ماسی لە سەریەوە بۆن ئەکا خۆ
مالّمی دا ڕمان فیشـــــالّ و درۆ

٢٩- مالّ ئەچێ خاوەن مالّ ئیمانی ئەچێ
گیانی ژێر دەستەم بۆچی یە بادەرچێ.

٣٠- مالّ ئەوەیە بەنسیبی خاوەنەکەی بێ
ئەوە مالّ نیە هی تۆبێ و نەت بێ

٣١- مالّ بۆ مالّی خۆی نەچێ حـەرامە
گۆشتی مەڕی گێژ گەلێ بەتامـــە

٣٢- مالّ لەخاوەن مالّ تەواو حـــەرامە
برا خێری نەو نۆرەی بـــــــرازامە

٣٣- مالّ سوتاولەگشت کەس بەجەرگ تڕە
شێری شێر خۆرە چون خۆڕاگـــــرە

٣٤- مالّ سوتاوئەبێ بە مالّ بەلاّم سکە ڕۆ
قەت بەمالّ نابێ و ئەبێ ڕەنجەڕۆ

٣٥- مالّ چووە مالاّن واتە بوو تـــالاّن
گالّتە وگەپ مەکە لەگەلّ منـالاّن

٣٦- مالّ لەخاوەن مالّ بۆ چی حـــەرامە
حیساب وکیتاب لە بۆ قیـــــامە

٣٧- مالْ لۆ کە یفیە یا لۆ حەیفییە
لە خۆشی ژینە مەیلم لە کەیفیە.

٣٨- مالْ لۆ میْردانەو عەزاب لۆ ژنان
کەسی دڵسۆزە بۆت دڵی لەژان

٣٩- مالْ لەخۆیا نەومیوان ڕوی تێکرد
هەوڵم لەگەڵداهیچم سەوزنەکرد

٤٠- مالْ لەکیس نەچێ یان لەمنەتت
دڵی زۆر شکان قسەی حەقیقەت

٤١- مالْ لە مالْ خۆر حەرام ناکرێت
بەرهەمی ڕەنجت بۆیەك ناگرێت

٤٢- مالْ مالّی منەو مالْ ئاوی خەڵك
چ سوودی هەبووە مالّی بێ کەڵك

٤٣- مالّت مالْ نەبێ بازارت بازاڕبێ
هەر قەزای گۆزەش لە دێزە کەوێ

٤٤- مالْ لەهەواران قنگ لەکوچەکان
دەستی بڕیووم بە لوشکەو گریا.

٤٥- مالّتان ئەڵێی هەلاج گسکی لێداوە
ئاوا تەمیزوو خاوێـــــن کراوە

٤٦- ماڵەکەی تۆ ئە خۆم بە بـــــــە لاش
ماڵەکەی خۆشم ئە خە مەوە پـــــاش

٤٧- ماڵمان پشتەو پشتە شیری کاکم لە مشتە
لێم بووە بە دووژمن کە برا کوشتـــە

٤٨- ماڵمان یەك ماڵە و کیســـەمان خاڵی
بێگار خۆشترە لە دەست بەتـــــــاڵی

٤٩- ماڵی بابە با ئەچێ بیزانـــــە برا
کە ڕۆژی ڕوونە بۆ چیتـــــــــە چرا

٥٠- ماڵی بوکێ گەرمن ماڵی زاوا نـــەرمن
زۆر خەسار ئەدا کەسانی شەرمـــــن

٥١- ماڵی پڕ لە ژنان چ ئاو نیە لە کونان
خۆی ڕازاندەوە و لە تینوا خنـــــکان

٥٢- ماڵی پڕە لە ڕەزیانە بەدڵ ئێشە ئەمرێ
چناری ناوە و ئەیەوێ هەنار بگـــرێ

٥٣- ماڵی حەلاڵت لە دەست دەرنـــــا چێ
لەبەر چاو ناکەوێ گەورە کچ بە ماچێ

٥٤- ماڵی خۆنە خۆر بۆ چەکمـــــــە بۆرە
لە ئاڵ تێرم خوارد نۆر بۆ مـــــۆرە

٥٥- مالّت تن بگرە وسەگی کەس مەکەبەدز
ئاگری ژێر کایە پیـــــاوانی سەرکز

٥٦- مالّی خۆم بە پێش چاوی خۆمبـێ
وەی لەو خوێنەی شەوی بە سەر چـێ

٥٧- مالّی خەلّکی لەگەلّ خەلّکـا ئەخورێ
داری بەرداڕە بـــــەردی لێ ئـــەدرێ

٥٨- مالّی خەلیل و مالّ ئاوایـــی جەلیل
بەدەست منالّۆ چاك بـــــووە زەلیل

٥٩- مالّی دزێنی شەو دەکرێ بـــــە خۆدا
لەتەنگانەدا دان بگرە بە خۆتـــــدا

٦٠- مالّی زیادە سەر ناشکێنـــــــــــێ
پیاو خراپ وازلەبەینمان ناهێنـــــێ

٦١- مالّی سپی بۆ ڕۆژانـــــــــــی ڕەشە
خودا بیدا هەموو بەشێکـــــی بەشە

٦٢- مالّی چاو لەدوو خێر نا داتـــــەوە
مەردە ئەو کە سەی گرەوی با تەوە

٦٣- مالّی فرە کوزان ئاو نیە لە گۆزان
واچاکەخۆت دوورخەی لە کەسی نەزان

٦٤- مانّی بەش کـــرا وە بەشی مالاّن
دز دایـــــە سەرتا تەنها بۆتالاّن

٦٥- مانّی گـــــەش بۆ ڕۆژانی ڕەش
کەخاوەن بەشم بۆ پێم نادەی بەش

٦٦- مانّی قەڵب سەر بە خاوەنیەتی
نەگبەتی باشەخراپ قۆرتیە تی

٦٧- مانّی مە ، پەرە و ڕوی بـــــــایە
هەمیشە دەرگـــای پێوە درایە

٦٨- مانّی مەردم لە دەوری گـــــــردن
جیاوازی زۆرە ووتن و کـــــــردن

٦٩- مانّی مرە لە خۆیەوە ئـــــەکرێ
وەیە هاتووە کە یەخەت ئـەگرێ

٧٠- مانّی موفت کاریش مەراغایش ئەخوا
کەتن دەر کەتنی خۆی بدا ئـەڕوا

٧١- مانّی هابە کۆڵیەوە چ باکیە کاکەم
ئیتر پێم نانّیّی داوای چ لێبکەم

٧٢- مانّیان کردە مانّیك ، خەڵەیان کردە چانّیك
بۆ ماینی میوان خزمەتە و ئالیك.

٧٣- مانێکی ئاوەدان لەسەدمانی چۆڵ باشترە
دوژمنی شەکرەش تەنها شـــــەکرە

٧٤- میوەیە گەیی و لە کاتی ڕۆیـــــی
هەرگیز بێگانە نابێ بە خۆیـــــی

٧٥- مامان کە زۆربوو منـاڵ گیر ئەخوات
قۆڕ بەســـەر کەسێ بەودەردە بڕوات

٧٦- مامەی ترۆزی ئەمڕۆ تای ســـــۆزی
دەستم ماچ ئەکەی لە بەر پیـــرۆزی

٧٧- ماندوو حەسانەوەی کاکی سەپانـــە
دەست کەنەی نۆکە کە هەراســـانە

٧٨- ماند و مردوو کوڕانی لێ بـــــــردوو
خۆزگە مەخوازە بۆ وەی لەدەست چوو

٧٩- کە دیارە حەوجەی بە پە نجە نی یە
کەسی ناحاڵی گوێبیسی کەس نیە

٨٠- مانگ لەمن ڕوون و جوان دیار بێ
ئەستێران جریوەی بابۆ خۆیان بێ

٨١- مانگا بەدزیەوە کەڵەکەی ئەگـــرێت
کەچی زاینی بە ئاشکـــــرا ئەبێت

٨٢- مانگا دۆشین و قەزوان تەقاندن
وەك بە پێی پەتی بەدرکا ڕۆشتن

٨٣- مانگا قنگی دڕابوو کەچی خاوەنی
بە ڵمی برنجی لە قنگی ئاخنی

٨٤- مانگا مردشیرنابێ ژن مردوخێرائەبێ
پیاو کەلێی قەوما کوێروکەڕ ئەبێ

٨٥- مانگا کە مرد و دۆکە برِاکاکی خۆم
ئەزانی چەندە من خەم خۆری تۆم

٨٦- مانگای نیە بمژێ میێردی نیە بیکوژێ
خۆی کردە کوێخا لە خەرمانی کەژێ

٨٧- مانگا و ماکەرماڵ ئـــــــــاواکەر
ژن مەکرباز بوو پیاوی قوڕ بەسەر

٨٨- مانگا شەو سەر لـــــە ئێوارە دیارە
باش بێ و خراپ بێ ئەوە ئەو کارە

٨٩- مانگی شەرمێتی بەلاّم بێ شـــەرمە
ئاخری خێر بێت کە دڵەکەی گەرمە

٩٠- مایەوە پیر و قەل و بـــــــــرازا
تەمەنی ڕۆی و لەحەد تـــــــرازا

٩١- مایەی بوو بەمایەی پیاز فرۆش
بنمایەو قازانج هەردوکی تۆ خۆش

٩٢- مەتی تەشی ڕێس بێ دڵنیات دەکەم
بەکێری کەریش دەیڕێسێ تەشیەکەم

٩٣- مەتی تەمایی نەبووهەر شوو بکات
کەچی وا داوای هەشت یەك ئەکات

٩٤- مەتی نە ئەتڕی بە زۆرتڕاند یان
ئیشی ئەو نەبوو بە ئەو کردیـان

٩٥- مەتیلی ناویان هەر نە ئە بـــــرد
ئەچوو بۆ سەر ڕێگا گوی ئەکـــرد

٩٦- مەچۆرە ژێر داری شکـــــــــستە
ئەو ئیشەش مەکە کەبۆت نوشستە

٩٧- محکەمە مانی باوکی کەس نی یە
گێڵە نازانێ ئیشی خۆی چی یـــە

٩٨- مەڕ بە پێی خۆی و بزن بە پێی خۆی
لە سەر تاوانی هەڵواسین بوو بۆی

٩٩- مەڕبەڕێگای خۆی گورگ بەڕێگای خۆی
مەڕ بێ تاوانە گەرگورگ نە یە بۆی

١٠٠- مەڕپێ لەبەرخی خۆی هەرگیزنانێ
گەر لە بەرخی بوو بەم هەڕی نابێ

١٠١- مەردەیش مەترۆ زۆرعاجبـاتی یە
هاشەو هوشەکەی کابرا کاتی یە

١٠٢- مەڕلەگەل دورکەوت گورگ ئە یخوات
هیچ چارەی نیە بەو دەردەی ئەڕوات

١٠٣- مەڕوبزن ڕۆن ئەکەن ژن خۆی ڕاوەشان
کرداری چە پەڵت منی داوە شـــان

١٠٤- مەڕو گورگ پێکەوە ئاو ئەخواتەوە
ئەگەر عەدالەت ئاوڕێـــك داتەوە

١٠٥- مەرەزە دێمی و پاراو کەمـــاو ولۆ
لەبەرچی ئەکرێ فەرقی من و تۆ

١٠٦- مەرحەبای ئاغاش وایە کە زۆر جار
گەوجی خەڵکانە دروست بوو زۆردار

١٠٧- مەرد بەکێشانە نیە بیزانـــــی
لەکاتی کۆسما ئەیڵێی گۆرانـــی

١٠٨- مەرد بنوو لـــەسەر بەردان بنوو
ئـــــەزانی هەژارم مەیگرە بیانوو

١٠٩- مەردی هۆشیار و وریـــا و ئاگـادار
دەست بەکونێکا ناکات قەت دووجار

١١٠- مەرگ لەگەڵ هاوالآن چەژنەوە خۆشە
بەبێ پاڵ کەوتووە ئەوەی سەرخۆشە

١١١- مەڕوا نە سەری تاســـــی ئاوایە
بڕوانە بەختی خاسی کـــــەوایە

١١٢- مەزهەب چوارە نوێژ پێنجەمـــــە
خۆشترین ژیان کاتی گەنجیـــمە

١١٣- مەزەب یەك بوو کوتـــــەك دوو
مەگری بۆ بەخت کـــــەنەت بوو

١١٤- مەشکەی مانگاساڵێ لەدارەساڵێ لەخوارە
خۆزگە مەخوازە بەوەی بێ کـــارە

١١٥- مەقاشێ کەبوو دەست مەسوتێنە
خۆت مەکە پردی ناکەس واز بێنە

١١٦- مەکەوەرە سەر سەمەنی کێـــرت
جلە شڕی خۆت بهاوە ژێـــــرت

١١٧- مەکر لەژنان خەتەرە لەشەیتان
زووتێرم خواردوە لە قوربان قوربان

١١٨- مەگـــــــەر هەر خاك لێـــم ببیستێت
بەهیچ کـــــەس نالێم کە کامەیە جێت

١١٩- مەل بەبالێ نافـــــرێ گیا نـــــەکەم
خەتای من چـــــی یە بۆ هەرا نەکـەم

١٢٠- مالێ موفـــت قازی مەراغیش ئەیخوات
کـــــەتندەر کەتنی خۆی بدا ئـەڕوات

١٢١- مالیان کردە مالێك خەلەیان کـردەچالێك
بناغەی ئاشتی دانرا بۆ سالێـــــــك

١٢٢- مالێکی ئاوەدان لەسەدمالێ چۆڵ باشترەلام
زۆرن دێنە لات تەنهـــا بۆ مـــــــەرام

١٢٣- مـــــــــەکە شـێ ئەزانی ئەت خوات
ئەو جۆرە کـــــــارە لـــە پێشت ئەخات

١٢٤- مەڕ بەڕێگای خۆی گـورگ بەڕێگای خۆی
ملی ڕێ ئەگرێ و هەرکـــەس کاری خۆی

١٢٥- مەڕپێ لەبەرخـــــی خۆی هەرگیز نانێ
چاوت شـــۆڕ مـــــــەکە بۆ هەر ئەربابێ

١٢٦- مەڕ لەگەل دورکەوت گورگ ئەیخـــوات
ناکرێ تە ماشای هێنانی خـــــــەلاّت

١٢٧- مەردی هۆشیار دەست بەکونێکا ناکا دووجار
زانا دەرباز بـــــوو نەزانە بوو گرفتار

١٢٨- مەرگ لەگـــەڵ هاوەلاّن چەژنە و شادی یە
خۆشترین ژیان بۆ ژین هـــەر ئازادی یە

١٢٩- مەڕوانە سەری تاس بڕوانە بەختی خاس
هەمووکەس خۆی بە پیاوزانی لەناو کراس

١٣٠- مەڕی بێ شوان ئەبێ گورگ بیـــخوات
ئەگەر شوانەکەی چاو دێری نەکـــــات

١٣١- مەشکەی مانگاسانّێ لەدارە سانّێ لە خوارە
بێ کاریش دەردە و ئێشـــــــە و ئازارە

١٣٢- مەل بەبانّێ نافڕێ گیانـــــــــەکەم
کە خەتام نییە بۆ هەرا نە کـــــەم

١٣٣- مەکر لە ژنان خەندە لـــــــە شەیتان
زوو تێرم خوارد لە قوربـــــان قوربان

١٣٤- مەل هەیە کەوا گۆشتی ئەخـــــوڕێت
مەلیش هەس کەوا گۆشتی پێ ئەدڕێت

١٣٥- مەلا گوێ بگرە ئا ئەمە ئـــــــاردە
تازە ئەزانم هەناســـــــەم سەردە

١٣٦- مەلا بەزێنە کەس نـــــاکات چارەی
ئێستاکە زانیم فیتنەی ئەم شارەی

١٣٧- مەلا موساش ڕازی نەبووە لێـــی
ئێستاش نازانم کامە شوێن وجێی

١٣٨- مەلا مەلا یت بنێ بەتـــــــاقۆ
بنیشە وەلای گەمە و مەزاقـــــۆ

١٣٩- مەلای ماوەڕانیش نایاتـــە دواوە
چ لەگەڵ ئەکرێ کاری تـــــەواوە

١٤٠- مەلایەتی ئاسانە ژێربووە چ گرانە
نانێ نانێکە کـــــەوا لە خوانە

١٤١- مەلەی چۆلەکە نیشانـەی باران
ئاقڵ تێ دەگا لە ڕووداوەکـان

١٤٢- مەلەکە دۆم کرایە حاکـم باشی
لە پێشدا سەری دایکی خۆی تـاشی

١٤٣- مەلکە مەنایی من ئەکا بە دڵـــی
خۆشی ووشکە ڕن ئەکا لەگڵـــی

١٤٤- مەلە چەك پەنا ئەباتە بەربنچاك
سەری دانەوان کەوتە بە رکوچەك

١٤٥- مەمرە مەو مەژی بۆ خۆی ئـــــەژی
دووره پەرێزە وەك تەیری کـــەژی
١٤٦- مەم شۆ بەگواوی خاسیەتی دوایم ناوێ
وازم لێ بێنە ڕەحەت بم تـــــاوێ
١٤٧- مەمکە بە کەڵە شێری زەمـــــــاوەند
خۆی نە گۆڕاوە بەگەورەی هەمەوەند
١٤٨- مەن کەپڕ بوو دیارە لێی ئـــــەڕژێ
ژنی باش خەمی پیاوی ئەی نێژێ
١٤٩- مەنا مەنی منی ئەکرد کە چی خۆی
ووشکە ڕنی ئەکرد لە ترسی خۆی
١٥٠- مەنجەڵ قوپاوە بوو بە مەنجەڵۆکە
ئاغا ژن پیر بوو بوو بە جنۆکـــــە
١٥١- مەنجەڵ خلە خل خۆی خل کـــردەوە
هەتا سەر قاپی خۆی دۆزیـــــیەوە
١٥٢- مەنزڵ کەسی پاك بەپاکی ئەی بڕێ
دەس نوێژیش ئەشکێ بەووشکە ترشێ.
١٥٣- مەی لەمەی خانەوکەباب لەکەباب خانە
نرخی هەردووکیان لای بخـــــۆریانە

١٥٤- مەیدان مشك نەیخواردووە کاکە
بچۆ جێ یە تر شوێنێ پەیـــداکە

١٥٥- مەیکوتە جەوتە بێ سودە هەوڵت
بۆچ واز ناهێنی کێچ چووە کەوڵت.

١٥٦- مەیموون جوان بوو ئاوڵەشی دەرکرد
ئەوەندەی تر خـۆی نا شیرین کرد

١٥٧- مەیموون کە قنگی گەرم بوو سووتا
بەچکەی ئەخاتە ژێر ی لە عەزرەتا.

١٥٨- مەیموون وگوڵەسوورکردیان دەست بازی
مەیموون بەگوڵە سوور نە ئە بوو ڕازی

١٥٩- مرد و شەیتان وازی لێ دێـــــنێت
بـــــەلاّم زیندوان ناویان ئە هێنێ.

١٦٠- مردوو شۆر بە حەقـــی خۆی گەیشت
مردووی گۆڕ بەگۆڕ لە سەری دانیشت.

١٦١- مردن بۆ ژیان نەك ژیان بۆ مـردن
لەهەڵەی نەزان کەڵك وەرگرتـــن

١٦٢- مردن کەری دەرماڵە لە هەموو مـاڵە
خۆشەویستی منالّ تەنها بە قـاڵە

١٦٣- مردن لەگەڵ هـــــاوەلآن چەژنە
کردەوەی مەزن لەکـــــەسی مەزنە

١٦٤- مردن مردنــە لنگە فڕە بۆ چی؟
سڵ ئەکا لەسەگ کەسانی چەرچی

١٦٥- مردن هەر جـــارێك ئەبڕێتەوە
قسەی نا خۆشیش ئەو تڕێتەوە

١٦٦- مردنی پێشیناندە نا یکات وازی
تـابە لە رزو تـای گیان ببڕ ڕازی

١٦٧- مردنی مەردی باشترە لەئەسیری
خۆت مەفرۆشە هەرچەند فەقیری

١٦٨- مردوو کوشتن نیشانەی نا پیاوییە
چەقەڵ کەی دۆستی قەل ومراوییە

١٦٩- مردوو لەمە پاکتر ناشۆرێ دیارە
قوڕ بەسەر ئەوەی کە هاوڕێ مارە

١٧٠- مردوو بەبێ کەس لەوێ کەوتووە
بۆڕە بۆڕەیشی بەزیندوو خستووە

١٧١- مردوو مردووە وەسێت با بـــردی
لەگەڵ نامەردا چی ئەکەی کردی

١٧٢- مردوو زیندو و بە ئاو پاك ئەبێتەوە
شەو دەیجوریش بـــێ ئەبڕێتەوە

١٧٣- مردووی ئەسفەهان نا بڕێتە کاشان
ئەگەر بردیشت ئـــەبی پەشیمان

١٧٤- مردوو بێ کفن لەماڵ دەر نـــاچێ
گە زاف و درۆ هیچی تێ نـــاچێ

١٧٥- مردووی پار هاوینێ مـــــردووە
ئەم ساڵ پایزە شینی بۆ بەستووە

١٧٦- مردووی خەڵك بـــــاراشی ئاشە
گوتەی سەنەدە و وەك پارەی کاشە

١٧٧- مردووی بەشی زیندو و خـــۆرە
خۆی حەزیەتی لەم چەرمـەسەرە

١٨٠- مردو و زیندووی پێکۆ نا قـەبرێ
ئیتر نازانم چ کەڵکێ ئەگـرێ

١٧٨- میڕوچە چەس تا گازی هـــەبێ
گومان لەوە کەن خەریك چپە بێ

١٧٩- مریشك کاتێ کە ئاو ئەخواتەوە
ئەبێ سەری بۆ سەر بەرز کاتەوە

١٨٠- مریشك دوعای کرد خاوەن مالٌ مریٌ
بەلّکو لەبرنجی پرسەکەی تێربیٌ
سەگیش دوعای کرد کە شایی بکریٌ
بەلّکو گرتگی شایی پـــــیٌ بدریٌ

١٨١- مریشك باری خست نیشانەی میوان
کەدێتە مالّی خاوەن مر ئـــــاسان

١٨٢- مریشك تەنگاوی هێلکە کردن بیٌ
لەسەر بەرد ئەیکا هێلکەشی بشکیٌ

١٨٣- مریشك ئەگەرخۆی خۆلٌ نەکابەسەریا
کەس خۆلّی بۆ ناکـــریٌ بە سەریا

١٨٤- مریشك خەوی بەچالّە گەنمەوە دی
وەختیٌ ڕاپەڕی کـــــەوتە دەم ڕێوی

١٨٥- مریشك لاسای قـــــــــازی کردەوە
قنگیشی دڕاو گرەوی نەبـــــــردەوە

١٨٦- مریشك لـــــەدانە وێلّە سلٌ ناکات
ئیتر نازانم چۆن بوو کە نەهـــــات

١٨٧- مریشك هەم هێلکە ئەکات هەم ریقنە
بێزاریم لـــــــــە مەکری ژنی جیقنە

١٨٨- مریشکی ڕەش هێلکەی سپی کرد
باوکی نامەردە و ئەولادەکەی مەرد

١٨٩- مریشکێـــکی هێلکە کەر و باش
باشتر لەگایە کە جووت نەکاباش

١٩٠- مزگەوت بێ مەلا بانگی تیانادرێ
کەمەلا نەبوو مزگەوت بۆ کرێ

١٩١- مزگەوت ڕووخاوە میحرابی ماوە
ئاقیبەتی خێر پاشکۆی قوڕاوە

١٩٢- مزگەوتی کەر خۆڵە کـــەوەیە
خۆی هەڵیبژارد حەزی لـــەوەیە

١٩٣- مزگێنی هێلکە هەر پەمـــوانەیە
زۆرە خەریکی ئەو کـــــارانەیە

١٩٤- مژدەی شیرینی لـــــە بنی دایە
شیرینی دەردی دڵ وەکـو حەڵوایە

١٩٥- مژو مۆر چاو ساغـــــی کوێران
نازانم کوێران لـــە وەبە ئاگان

١٩٦- مشتەکۆڵە لە دەرویش ئەگەڕێتەوە
دەرویش کەر نەبێ ئە چـەمێتەوە

١٩٧- مسقاڵەگۆشت لەسەد شاهید باشتر
تەنوور گەرم تر بووە لە ئاگر
١٩٨- مشتەری ئێواران یا دز یا حیزە
لێت تێگەیوم بەس یە ئەم ڕێزە
١٩٩- مشتەری هەمانە منـــی کوشتووە
بەقەزا و قەدەر خوێنی ڕشتووە
٢٠٠- مشتەری ناوەتە ناو هەمانەوە
مودەعی دیارە و وابە و بانەوە
٢٠١- مشتێك نمـــوونەی خەرواڕێکە
هەر خێڵە حەزی لە هـــەواڕێکە
٢٠٢- مشك لەماڵیا کلکی چەور نابێ
ئیتر نازانم بۆ ئاقڵ نابـــێ
٢٠٣- مشك لە هەمانە زەرەری پێ ناگا
هەمانە لەمشك زەرەری پێ ئەگا
٢٠٤- مشکی کوێرلەماڵیا نان نافرێنێ
ئیتر چۆن لەحەقی واز ئەهێنێ
٢٠٥- مل لە چەقۆ ئەسوێ بۆ نانێ
نازانم عزت لە کویایە و کوانێ

٢٠٦- ملّك گورگ نه خۆر و دز نه بەرە
پاسی لێ مەکە و باخێ بە بەرە
٢٠٧- ملی بـــە نۆ تەور نا برێتەوە
وەکو مالۆسە ئە ســـورێتەوە
٢٠٨- من ئاغا بم تۆش هەر ئاغا
پێم ناڵێی کێ جێمان بۆ ڕاخا
٢٠٩- من ئەڵم سیرە ئـەو ە ئەڵێ پیاز
کەسمان لە کەسمان ناگەینە نیاز
٢١٠- من ئەڵێم نێرە ئەو ئەڵێ بیدۆشە
لەیەك تێناگەین حاڵمان زۆر خۆشە
٢١١- من بۆ تـــۆمە تۆش وا مردوو
تۆ بۆ من دیارە هیـچ نەگرتوو
٢١٢- من بۆ تۆمـــەئەی تۆ بۆ کێتە
ئەوە کارت بێ ئەو شوێنە جێتە
٢١٣- من بۆم دانا ناو ئەو بۆی دانام داو
من کردومە پیاو بۆی نەکردم حساو
٢١٤- من بەرزت ئەکەم خودا بیباتەوە
تەوقی عەزازی و لێمت کاتـەوە

٢١٥- من بووم بە تۆ بوو یت بە من
من بووم بە جن تۆ بووی بە ژن

٢١٦- من بێژنگ نەبووم ما منالّەکانم
کەچی لەتینوا کوێر بوو چاوانم

٢١٧- من چی ئەڵێم تەنوور چی ئەڵێ
توتکە چەند ڕەنگە دایك هەر دەڵێ

٢١٨- من زوو لە فیکەی خۆم گەیشتم
هەموو هەواڵت گەیشتە مشتـــم

٢١٩- من بە ئاگرێ گەش نەبـــمەوە
بۆ بە دوکەڵی ڕەش ببمـــــەوە

٢٢٠- من کەڕازی بووم بە نانی جەو
سەری خاقان بە قنگی خەسرەو

٢٢١- من کردم بە داماوی و کزە کز
ئەو بە زۆر بردی و بەزەبری کوز

٢٢٢- من لە ئاش هاتمەوە تـــــەواو
ئەو ئەڵێ نۆرەت نیە چ حساو

٢٢٣- من مردوو تۆ زیند و بۆ ئاگاداری
سەر ناگرێ ئیشی و ناڕوا بەزاری

٢٢٤- من منم تۆ کێی لە کوێوە هاتی
بە درۆ و دەلەسە نابێ نە جاتی

٢٢٥- منالْ لە منالّی دیارە کـــە چۆنە
پیاو کردە کار ناو چاوی مۆنە

٢٢٦- مو ئەقڵیشێنی ئەمەند وەستایە
لە هەموو کـــارێ زۆر شارەزایە

٢٢٧- موو بە بەینانا ناچێ ئەو دوانە
ئاخری خەیر بێ لەو کرداریانە

٢٢٨- موو و ماست لێك ئەکاتەوە بۆم
ئینکار پێی عەیبە بڵێ هەڵە خۆم

٢٢٩- موروی کونداڕە پەکی نـــا کەوێ
چون ئیسراحەتە بۆ خەوی شەوێ

٢٣٠- موروی مالْ ئاوسێ ئەگەر بدزرێ
مەگەر هەر بە شەو لەگەردەن کرێ

٢٣١- موچەکەمان یەك ڕوبە داڕووجان
حاڵمان خۆش ئەبێ لەکاتی خەرمان

٢٣٢- مووی سپی قەڵغانی ڕووی ڕەشی پیرە
نامەردە ئـــەو پیرە بەوە ڕوو گیرە

٢٣٣- موویەك لەم مستەم بۆ هەڵ بکەنە
ئەوسا کە پەڵپ بگرە لـــەم پەنە

٢٣٤- موویەك لەبەرازکەیتەوە هەر باشە
دڵم زۆر خۆشە بەو گۆبـــەن ئاشە

٢٣٥- موودەی بەسەر چووە و نـــــــازانێ
دەمی کردەوە بۆ لە تە نانـــــێ

٢٣٦- مۆم گووتی بسوتێم نەك بتوێمەوە
لەژێر پێی نامـــەرد بپلیشێمەوە

٢٣٧- مۆم دا ئەگیرسێ بەلاّم ناســوتێ
قەوزە لـــە چڵەی ئاو ئە گیرسـێ

٢٣٨- میێخ زنجیر با ئەی با لە سـەر
کرۆکە کە ماین ئەهێنێتـــــە بەر

٢٣٩- میێخی دوو جـــاخ ناچێ بە زەویدا
ئەوەی ئەتوانێ بەردێکی پیـــادا

٢٤٠- میراتی کەرە لە بۆ کـــــەمتیارە
ئەو گۆشتی گەنیو ئەخوا هەر جارە

٢٤١- میر بوو کە سوار بوو دیارە کە دیارە
کاتێ دابەزی گووتەی وەك مـارە

٢٤٢- میری درایە دۆم پێشا دایکی خۆی گا
گورگ کە حاکم بوو مەڕ بۆ دادگا

٢٤٣- میزی کەف ناگرێ ئەمـەندە سسە
دەنگی تڕ کە دێت پاڵ نەری تسە

٢٤٤- مێش پیس نیە دڵ تێك هەڵ ئەدا
دەوران پادشا ئەکـــات بەگەدا

٢٤٥- مێش لە دەمی خـــۆی دەر ناکا
چاوەڕێ ی چی لێ بکەی بۆ چاکە

٢٤٦- مێشکی نەزان ئەشکەوتی شەیتان
فریای نەکەوی بەلاێە بۆ گیان

٢٤٧- مێشولە بە کۆمەڵ فیل یەخ ئەدەن
هەر بە یەکیەتی خۆیان سەرخەن

٢٤٨- مێشێك میـــوانی نابێت ئەزانم
بۆ هەر بە لاێە بۆ من قەڵغانم

٢٤٩- میوان ئازیزە مـــاڵ ئازیز تڕە
سەیرە کە دۆستی چایـــی شەکرە

٢٥٠- میوان بە خۆڵکی خانە خوێ بەندە
ئیتر نازانێ نیازی تـــا چەندە

٢٥١- میوان بە دیاریەوە دیارە بزانە
دیاری گوڵێکەو لە دەست میوانە

٢٥٢- میوان بووە بە جەژنی خانە خوێ
هیچ کەس نازانێ خێر والە کوێ

٢٥٣- میوانە دیـــاری خودایە بۆ ماڵ
ڕزقی خۆی هەیەو ڕزقێکی حەلاڵ

٢٥٤- میوان کەری خانە خوێیـــەتی
ئەمەش دەردێکە و ڕووعیلاجیەتی

٢٥٥- میوان لە میوانی خۆشی نـــایێ
خانە خوێش دیارە لە هەردوو لایێ

٢٥٦- میوان نان ئەخـــۆی بۆ ڕەزیلە
چاوی شۆڕ ئەکا هەر وەکو دیلە

٢٥٧- میوان و خانەخوێ کەبووە شەڕیان
چارەی میوان هەڵهاتن و ڕاونان

٢٥٨- میوان جار جارە و یان یارە یارە
شیرین ترین شت جوانی کرداڕە

٢٥٩- میوانی درەنگ گلەیی لەسەرخۆیی
وەك خاوەن ماڵە چی دانرا بۆی

٢٦٠- میوانی ساتێ و جا سوسی سالێ
نا مەردە قسەی دەرکرد لە مالێ

٢٦١- میوان لۆتی خانە خوێ دەرچوو
دەهۆڵی لێدا پاشان کە تێر بوو

٢٦٢- مێوژە ڕەشە هـــــەر چەندە ڕەشە
شیرینە لە دڵ چون تامی خۆشە

٢٦٣- مەلا درەنگە مەم خەڵەتـــــێنە
کوڕم بکە بە مەلا و وازم لێبێنە

٢٦٤- میوەی نەگەیوو نا خورێ تاڵە
گاڵتە و گەف مەکە لەگەڵ منالاّ

٢٦٥- میوان سەگی هاهایە هەویر شلەوسی تیایە
ناخـــــۆشە خانە خوێ بیری وە هایە

پیتی ﴿ن﴾ ١٢٦پەند

١- نان کە لەت بوو بەیەکەوە نانوسێ
سرِت مەخە ژێر چنگی گشت کەسێ

٢- نان و تف ئەخوات ئەمەندە رِەزیلە
پارەی گیرفانئی دامـــــاو و دیلە

٣- نان وپیازیش بێ بە قات و نیاز بێ
بەس لەم کردەوەت من دەربازم بێ

٤- نان و نمەکیان پێکەوە خـوار دووە
بۆیە ئەمەندە یەکیان وویستـووە

٥- نان نانی گەنم و دین دینی محەمەد
خودا پەنامانداا لە دەسی کاری بەد

٦- نانت نەبێ لە تەشتـــــی خۆت
کورِت نەبێ لە کۆشـــــی خۆت
.تەمات نەبێ بە کـــەسی خۆت
پشت و پەنات هەر خوا بێ بۆت

٧- نانت جۆیی و خولکت گە نمیی بێ
مەردی کە دیارە تەنگانە هەبێ

٨- نانت جۆیی و بێ ولەبن مالی خۆت
هیچ خرا پە کاری نەگرێ ئەستۆت

٩- نانت لە خوانە خزمت لە دەورانە
سپڵـــــەیە خەریك سفرە درێانە

١٠- نانەکەش ئەخوا و سفرە شی درێ
پاش پیاوەتی پیاما هەڵـوەرێ

١١- نانی بە ئاوا ناگـــــات داماوە
سیا ساڵیەتی و بەختی نەماوە

١٢- نانی پاڵەوان هەر کەسێ خواردی
ئەبێ زۆرانی بگرێ لە عـاردی

١٣- نانی جۆ ئەخوات تـرێ پاقلاوا
پیاوێ کەر نەبێ چۆن کاری ئاوا

١٤- نان و جۆ لەگەڵ جامێ دۆی ترش
هیناومە ئەخۆی بخۆ ناخۆی چش

١٥- نانی جۆبێ زەحمەت دەست ناکەوێت
چما گەنم بێ و دەستت بکـەوێت

١٦- نانی جۆ و بخۆ لـــــەماڵی گاور
بنووە و بکەوە لە گوێی ئـــــاور

١٧- نانی خۆی لەسەرسفرەی خەڵك ئەخوا
خەڵکیش بێ منەت سەیری نانیەکا

١٨- نانی دڕاو پینە ئەکـــات بۆم
ئەڵێ هێشتا باشترش لـە تۆم

١٩- نانی شوان چ لە هوڕی چ لەتوری
شوانیش برسیە ئەبێ مەجبووری

٢٠- نانی گاورت خوارد سلاوات لەدیاری
نمەك سوێر مەبە لەبەرکرداری

٢١- نانی کەوتە ڕۆن بەلاّم نازانێ
کـــەرە ئەی بڕێ کاتێ ئەزانێ

٢٢- نانی نامەردلەسکی مەردا نامێنێ
ئەزانێ ڕۆژێ کە ڕووی ئەشکێنێ

٢٣- نان نانی من و گۆزەڵـــەی کانی
خۆشە میوانی هەی لە میوانـــی

٢٤- نانی مێردان لە مێردان قەرزە
ڕێز لە پیاوی چاك کارێکی فەرزە

٢٥- نانی نیە ئەمەندە بێ حـــــەیا
گەیشتە هەرکەس زەم یەکی ئەکا

٢٦- نانی نانیە و چاوانـــی ئە ڕێژێ
حەزیە هەموو ڕۆژ کوڕێ بنێژێ

٢٧- نانی هاری گرتووە بە دەمـــەوە
پێم نالێی کەتۆ چەت بەسەرمەوە
٢٨- نانێکم خواردووە من بە ڕۆنەوە
بەوە فام ئەڕۆم بۆ ئەو شوێنەوە
٢٩- نانێکم خـــواردووە بەو ڕۆنەوە
هەموو ڕۆژ دەڕوا وا بەو بۆنەوە
٣٠- ناوبژی کەر دڵـی فراوانە دایم
لە تانە دانی خەڵکی چاو قایم
٣١- ناوکی خست بۆیان گـــــرتەوە
هەموو گرەوی ژیانـــی بردەوە
٣٢- ناو نیشـــانی پەڵە هەورە کەس
گووتەی ڕاستیم نا داتـــــە دەس
٣٣- ناوی بکەنە کۆر کـــۆرەی ئاشا
هەزار جار هات مەیکەن تە ماشا
٣٤- ناوی خۆی بیستەوە خۆی لێ گۆڕا
پیاو هێندە کەر بێ ئاخری دۆڕا
٣٥- ناوی سەگ براچێوێ بگرە دەست
زۆرە قە پاڵەی ئەگرێ بەمەبەست

٣٦- ناوی شات هێنا قـــــاڵیەك ڕاخە
زکـــــری دەرۆێشان لەدەور بەیداخە

٣٧- ناوی گـــــەورەیە و دێیەکی وێران
زۆرن ئەوانەی لە خۆیان گـــــۆڕان

٣٨- ناوی گورگ برا گـــــــورگ بووحازر
ئاغا مردووە تەنها خـــــودا شوکر

٣٩- ناوی هـــــــەیە و ناوکی هەر نییە
سڕی مـــــــەکرزان هەڵە گەڕییە

٤٠- نە ئاگـــــــــر بێ و نەهاواری گۆڕان
زۆرە کـــــــــە گیرە بەدەستی دەوران

٤١- نە ئاگر و نە دوو هیچ نابـــن پشوو
گووتـــــەی ژیانی ئاقڵی سەردەم بوو

٤٢- نەئەرز قوتی دام نەئاسمان هەڵێکێشام
لە ڕوو زەردیم بوو کە تەنها هەڵسام

٤٣- نە ئەوەندە تاڵ بە کـــە فڕێت بدەن
نە ئەوەندەش شیرین بە کە قوتت بدەن

٤٤- نە ئەوەندە ووشك بە کـەبشکێنرێیت
نە ئەوەندە تەڕ بە کە بگوشێنـــــرێیت.

٤٥- نە بۆ کوێر هەڵپەڕە نەبۆ پیاوی کەڕ
گۆرانی بڵێ ی خۆت کە کـــوێر و کەڕ

٤٦- نـــــە بازاڕی چۆڵ نە شایی بێ دەهۆڵ
لە کاتی بەفر ئاو تێی کەی سەهۆڵ

٤٧- نە بای دیوە و نە باران کـــوێخام
وەختـــی لێقەومان ئەزانرێ مەرام

٤٨- نەبە پێکەنینی زاڵم باوەڕبـکە بۆم
نە بە خۆشی زستان و پۆشتەیی دۆم

٤٩- نەبەرگ بۆ کـوێرنە خواردن بۆ تێر
نەخۆت لە بێ دەسەلآت بکەی وەشێر

٥٠- نە بخۆیت ونەبکەی تەماشای گەردنی کەی
لە چاکەی بەو لاوە باسی چی ئەکـــەی

٥١- نەبم شۆ بە گواوێ نەبم خەرە سەر چاوێ
لێم عاسی مەبە و گوێم لێ بگرە تاوێ

٥٢- نە بێژە عەرەب کاکە مەر حـــــــەبا
هەم ئەمخوات و هەم ئەشـــــــم با

٥٣- نە پێت هەڵکەوێ لە میخ نە بچۆ لای شێخ
نە زمانت لە خەڵك تیژکە وەکـــو تێغ

٥٤- نە پێڵاوی تەنگ نەخانەی بەجەنگ
نە مەلە کردن لە ناو ئـاوی مەنگ

٥٥- نێری لە نێری هەڵدێت لـەم ناوە
دەوریکی پیسە سەری هـــــەڵداوە

٥٦- نەترە دەنگی بێ نە تسە بۆنی بێ
ئەبێ بـۆنی ئەو لە بۆ من چی بێ

٥٧- نەتوتنی جێی میز نە کچی دایك حیز
قورئان خۆرە مالت ئەخواهەر بەڕیز

٥٨- نە خانەی سەرشیر نە ئاغا کچەتیوو
نە مامەڵە کردن بە میوەی گەنیوو

٥٩- نە خەسووم هەیە بکوژێ ئارەزووم
نە گوڵم هەیـە بیمژێ عـــەدووم

٦٠- نەدەرزی یە بشکێ نە دەزووە ببڕێ
حسابی بۆ ناکرێ و وەکو کەر ئەترێ

٦١- نەڕەنج بۆ ناکەس نەشین بۆ مردوو
خۆت مەکە تێکەڵ کەسی بێ ئابڕو

٦٢- نە ڕێسراوەنەچنراوەتەقەی دێت لەدواوە
قسەت نەکرد کاتی کردت زامی کولاوە

٦٣- نە ژنی نزیك باوان نەگوێرەکەی نزیك ئاوەدان
نە مانّی فرە کـــوێخا ونەمەڕی بێ شوان

٦٤- نەشێ ماین لەدۆڵێك ئەشێ ژن لەمۆڵێك
ئەشێ بێـــوەژن بچێ تە سەر دۆڵێـك

٦٥- نە سەربانی لێژ نەبان گوشـــی گێژ
نە بە خشندەیی کە بیکات ســـەر ڕێژ

٦٦- نەسەلکی سیری نە قنچـــکی پیازی
پێم نانێی بەچی خۆتـــــا ئەنازی

٦٧- نەسەری بێ مانْ نە مانّـــی بێ سەر
نە هاوسێیەتی لەگـــەڵ پیاوی کەر

٦٨- نە سێبەری بەردان نە بە قایی میـردان
نەخەوتن لە بن ئەشکەوتی هـــەردان

٦٩- نەسیر و نە پیاز نە پیـاوی واس واس
نـــە هاوڕێی زۆر بڵێ ســـەرت بکا کاس

٧٠- نە شەیتان ببینە و نەعەعوز و بیلا بکە
نە کەسی نەوسن بە مانّت فێـــــرکە

٧١- نە شەیتان بگێ و نە شەیتـــان بتگێ
نە سەرت داخە بەرامبەر هیچ کـــەسێ

٧٢- نە شیش بسوتێ و نە کـــــەباب باشە
هەندێ خەریکی چەقـــــەنە و ئاشە

٧٣- نەشین بۆ بێکەس نە ڕەنج بۆ تاکەکەس
لە هیچیان پاداشتت ناگـــاتەوە دەس

٧٤- نە کەربگێ و نە کەربتگێ واچـــاکە
خۆ لادان لێیشی کردەوەی پاکـــــە

٧٥- نە کەوڵ ئەبێ و ئەکرێ بە پۆســـت
نە دوژمن دڵی بۆ تۆیە وەك دۆســـت

٧٦- نە کرد و نە خواردی سمێلاێن مـــــەیی
ناخۆشە لە لام ووشەی گلەیـــــــــی

٧٧- نە کوتەك لەگەڵ ئاغایان هـــەڵگرە
نە لای شەڕیش لە مەلایان بگـــــــــرە

٧٨- نە کوندە نزیك ئاوان نە ژنی نزیك باوان
خێر نادەنەوە چوون ئەگەر ئـاوەهان

٧٩- نە گورگ خـــــــــۆرە و نە دز بەرە
ئەمەن دامـــــــــاوە ئەو قۆڕ بەسەرە

٨٠- نە گوللەی هەیـــــــــــەو نە بارووت
ماێکـــــــــــی هەیە کە ڕەق و ڕووت

٨١- نە گوڵی گە نمەو نەچەقچەقەی ئاش
خۆی ماندو و ئەکات بە هیچ و بەلاش

٨٢- نە ماڵی لەسەر شیوو نە ژن کچەتیوو
خێر نادەنەوە وەك میوەی گـــەنیوو

٨٣- نە ماڵی هەیە ڕەحممان پێ بکاکاکەم
نە دینی هەیە شەیتان پەیـــــاکەم

٨٤- نە هاواری گـۆران نە سۆفیەتی ژنان
چونکە حازرن بۆ تۆبە شکـــــــان

٨٥- نە ڕەشێتی ماش نە پێڵاوی بـــاش
بوومە تەڕە ساز پاشی تـــەڕەماش

٨٦- نە هێندە تاڵ بە کـە فرێت بدەن
نە هێندە شیرین کە قوتـت بدەن

٨٧- نە بوونی شورەیی نییە دەردی خودایە
ئەو کـەسە مەردە شوکری خودایە

٨٨- نە خۆشە شەکـر و شیری پێ خۆشە
گەر بەدڵت کرد دڵی پێ خـــــۆشە

٨٩- نەخشی ڕووی ئاو زۆر زوو تێك ئەچێ
کەسی بێ دەرماڵ زۆر زوو هەڵ ئەچێ

٩٠- نەدار ئەبێتە ماشە نە کەر ئەبێتە پاشا
لە کردەی خراپ زوو بیکـــــە حاشا.

٩١- نە دار و نە پەردوو نەعلەت بێ لەهەردوو
قسەی لەزار هات یەکسەر ئەڵـــێ گوو

٩٢- ندی و بدی بوو منداڵێکـــــــیان بوو
گوون و کێریان بڕی زوو بـــــــە زوو

٩٣- نەرمۆکەی بن کا ئاگری بەر دایە دنیایە
کەس تێ ناگات بۆ دڵی ئاوایـــــــە

٩٤- نەزان بە پێ یەك بزان بـــە دوو پێ
ئەکەوێتە چاڵ و تیایا وون ئەبـــــێ

٩٥- نەزمـــــــێ ئەزانێ ئەویش سێ پێی
هەرچەند هەوڵی دا ئەو پێـــی نەگەیی

٩٦- نە فس کە گیرا ئەوا مشتـــــــــێکە
مەرە خەسی کەی پـــــــــڕی دەشتێکە

٩٧- نەکردە کاری نەبەی بۆ کـــــــــاری
گەر کاریشی کرد ئەدا خەســـــــاری

٩٨- نەقڵی کفر کفر نیە ئـــــــــازیزم
هەر خودا دەزانێ من کە چەند زیزم

٩٩- نە کردە کـــاران مەبەن بۆ کاران
ئەیان بەن بۆ کار مەیاندەن کاران

١٠٠- نەگبەتی باشە قـــــۆرتی خراوە
کاتی تەنگانە برات حســـــاوە

١٠١- ئەڵێن کوا مااڵت نااڵێن کوا قەبرت
لە خۆت مەگۆڕێ کە هەبوو دەورت

١٠٢- نەمدیایە باوکت ئەوا ئەمـــــردم
لە عەزرەت دایکت بەر چاوی گرتم

١٠٣- نەمری و نەچی لە خـــۆشی ئەچێ
هیچ چارەی نیە جا بۆ کوێ ئەچێ

١٠٤- نەوشیروان حاکم بێ و بەختـــەك
سەدان کەاڵوە ئەکـــڕێ بە پوڵێك

١٠٥- نرخێکە و شا عەباس بڕیویـــەتی
هیچ پێویست ناکات لەبەر چاویەتی

١٠٦- نەزرێکە لە خۆشیا شادی مەنگ بێ
کوڕی بە جەرگ یاخودا هەر ببـــێ

١٠٧- نمەکی سوێرە یـــان نمەکم سوێر
بۆیە لە هیچ کەس نەم بینیوە خێر

١٠٨- نوێ هات کۆنە خـــــەلاّت کراوە
کۆنە درِ ئەمجا پۆشتە و تـــــەواوە

١٠٩- نوێژ لەسەر داوێنی بکە هێند پاکە
کردەوەی جوانە و قسەی سامناکە

١١٠- نوێژ کەری نورینی ئیشکەری شیرینی
خۆی حاڵی باشە چی یە لە غەمگینی

١١١- نۆ بکە بە سێ تا سەر گرێ کارت
پایز و هاوین وەرزی بەهـــــارت

١١٢- نۆ عەربە خوێ لە سکیا گیر ئەبێ
کەچی دوو قسە لە سکیا گیر نابێ

١١٣- نۆکەری بێ جیرە و مـوچەو خەلاّت
تاجی سەر سەری ئـاغایە گشت کات

١١٤- نۆکێك بەنۆ تیکە ئەخوات چروکە
ئیتر نازانێ کـــــــــردەوەی سوکە

١١٥- نێر بێ و مێ بێ بۆ دۆ ئـــــەبێ
خودا نەیبڕێ چی ئەبێ بـــــابێ

١١٦- نێرە بیدۆشە لە بۆ نا حـــــاڵی
کاتێ کۆڵنادا لە قسەی بە تاڵی

١١٧- نێرە قینی هەرچیـــەکی بینی
دڵی ئەهێنـــێ و ئەبێ بی هێنی
١١٨- نێرەکەر بەبارە تەنگەزە وە ئەگێ
ئیشی نامەردە ئەبێ هەروابـــێ
١١٩- نێرە کەریان کرد ببێ بەسەرپشك
کێری گەورەی بۆ خۆی برد بێ شك
١٢٠- نێرگە لە تیوسی هەڵنە دەی فتگە
چاوەڕێی چی بکەم لەوە مردگـە
١٢١- نێزە لە پێشا جێی بکـــەرەوە
ئینجا بیر ێژە و دوری خـــەرەرەوە
١٢٢- نیشانەی ڕۆژ لەبنە ڕۆژ دیـارە
ئەزانم هاتووی بۆ خێر و پـرە
١٢٣- نێچیری خۆت لە دەست دەر مەکە
لە حەیای خەڵکی هەموو کات سڵکە
١٢٤- نینۆك دریژ بوو بەرمالێ شەیتان
نوێژی خۆی ئەکالەسەری ئاسان
١٢٥- نینۆك و گۆشت لە یەکتر نـابن
کەسی خاوەن ڕێز خاوەن ئـادابن

١٢٦- نیوەی هەزار کە هەر پێنج سەدە
بۆئەیکەی هاوڕێی کەسێ کە بەدە

پیتی ﴿و﴾ ٨٥ پەند

١- وا دەکەم داکم ئەمرێ وادەکەم بابم ئەمـرێ
نە گبەتیەکە و چاك یـــەخەم ئەگـرێ

٢- وا نەدڕاوە کـــە پینە بکـــرێت بـۆم
بێ ئومید بووم لە کـــــردەوەی خـۆم

٣- واتە تانەی بێژی نـــــــەی وێژی
من هەوڵ دەدەم تۆ خەریك کـــاوێژی

٤- وای لە قونی و وای لـــــــە دۆشاوی
لە بەردەم فێڵ زان وا دەست بـە سراوی

٥- وە بیرم بدێرە وە ملاك بۆم بنێـــــــرە
چون لێ قەوماوم ناردنی خێـــــــرە

٦- وەجاخ زادەبەئیشارەت ناوەجاخ بەکوتەك
ئەو دیویە دەور و ئەمیش دیویە چەك

٧- وەحەی لێ بکەی ئەچێتە گا گـــــەل
چ سوودی هەیە دەستی کەیتـــــــە مل

٨- وەختی جز و بز ئەمانـــــــکەی بەدز
لەوەختی هەقما سەرت ئەکـــــی کز

٩- وەجاخزادەهێنانی گران ڕاگر تنی ئاسان
ناوەجاخ عەکسی ئەو دێتە دیـــــوان

١٠- وەختی کەڵك و کار ئەمانـــکەی بەیار
وە ختی بەخشینیش هیچ ناکەی پرسیار

١١- وەختێك بووك و خەسوو ڕێك ئەکەوێ
حوشتر بە پە یژەی مالاّ سەرکـــەوێ

١٢- وەرە ئەم کەرە لەم قـــــوڕە دەربێنە
ئەو ساکە بچۆ سەر بقـــــــــەوڵێنە

١٣- وەستایی قسان کۆڵـــــەواری دەسان
زۆرن گێرۆدەی دەسی ناکـــــــەسان

١٤- وەفایی مێردی سێ بەری بـــــەردێ
هەرکـــــــەسە گێرە بە ئێش و دەردێ

١٥- وەك ئاگری بن کا وایە کـــــرداری
بۆ خەڵك دەری ئەبـــــــڕێ بێزاری

١٦- وەك ئەسپێی کراس کۆنە ئەو پیاوە
گیان تەسلیم ناکا بە سوك لـەم ناوە

١٧- وەك بە بەرزیتا ئەڕوانی کـــــــاکە
سەیری نزمێتی خۆت بکـــــــە چاکە

١٨- وەك تڕی بن گۆم حسابـــــی ڕۆیی
شێری نە بەردە لە بۆ کەسی خۆیـــــی

١٩- وەك چرا شەوقی بۆ ژێر خۆی نیە
بێگانە پەرستی هیچ سوودی نیە

٢٠- وەکو گای عەلی خۆی لێســـــتەوە
خاوەنی نەی زانی بۆ زوو ها تەوە

٢١- وەکو گای مارۆ وایە و زۆر دیارە
هەرچەند جار جاریش کەخەتا بـــارە

٢٢- وەك گە نمی قەناری هەموشتی لێدێ
خوا بیپا رێزێ و شکستـــــەش نەبێ

٢٣- وەك گورگ بەدەم خشپـــەوە ئەچێ
هێندە وریایە زەحمەتە تیاچـــێ

٢٤- وەکو گوریسی گا گێـــــــرە وایە
هەزاران پێچی لەمل گـــــــادایە

٢٥- وەکو گو وایە تا چیلکەی تێ ژەنێ
بۆن ئەداتەوە کردەوەی گەنـــــی

٢٦- وەکو گوریسی ناو هـــــەمـانەیە
پێچ خواردن لە خۆی بۆ بێگـــانەیە

٢٧- وەك گلۆڵە بەفرەتا تـــــلی دەی
هەر گەورە ئەبێ هەرچی لێ بـکەی

٢٨- وەکو گیسکە لە دایکی خۆی هەڵدێ
چاوەڕێی چاکەی چۆن لێ بکـــــرێ
٢٩- وەك گوێرە کە نۆ وایە کـــــــرداری
ڕێکەوێ سوار دایکی ئەبێ بۆ کاری
٣٠- وەك کەری دێزەی لێهـــــــاتووە
تۆپینی بۆخۆی وزیانی بۆ خاوەنی بووە
٣١- وەك کەری ناو جۆگەلە هەردوو لا ئەخوا
بێ ئەوەی زیان بەسکـــــــی بگا
٣٢- وەك کەڵە شێری ناوەختـــــی وایە
هەر سەر بڕینە لـــــەبۆیی دە وایە
٣٣- وەکو کەو چوو. بە دۆڵ و هـــــەردا
ڕووت نابێتەوە بە هەزار جـــــەردە
٣٤- وەك کێشکەی بە چلانە ئیزعـــــاج
پاشی تڕۆ بوون نایە سەری تـــــاج
٣٥- وەك ماری بێ ئیجازە وابی ئامـــانە
دایم ئاواتی خەڵك تێکـــــــدانە
٣٦- وەك ماستی مەیو وایە ئێستاکـــــە
هەرچی پی بڵێـــــــی ئەڵێ قەیناکە

٣٧- وەك ماسی وایە جار جار لە سەر ئاو
جار جارەش خۆشی ئەخاتە بن ئـاو

٣٨- وەك مامە خەمە بۆ هەموو خـــەمێ
ئەمە خەم خۆرە و عاجزە کـــــەمێ

٣٩- وەك مریشك وایە لەسەرخەرمانی گەنم
کەلات برد ئەڵێت گوبخە گەردنـم

٤٠- وەك میـــزی حوشتر هەر بەرە و دواوە
ئە گەڕێتەوە لە هەمـــــــــوو لاوە

٤١- وەك مێش سەگانە وایە کـــــرداری
نیشتە چی یەوە پێویە یەك جـاری

٤٢- وەکو نیسکێنە هەر هەڵ ئەچێ بۆم
ئاخری ڕۆژێ هەر تیا ئەچێ بـــۆم

٤٣- وەك نێرەکەری عوزێر پێغەمـــــبەر
ئەسەرێ بەلاّم لە پەڕین بـــێ بەر

٤٤- وەك نیسك وایە بێ بەر و پشتـــــە
پاشی تالاّنی تەورزین لـــــەمشتە

٤٥- وەکو هەڵماتە بێ بـــــارە و بێ بار
چوە لای هەرکەس ئەوەستێ و لە بار

٤٦- وەك هێلكه و ڕۆنی سەر گلاۆ ڕۆژ نه
بێ كەڵكه هەوڵی لەگەڵ دوو ژنه

٤٧- وەك چالاكه تالێیدەی ئەبێ قەڵەو
چ باكی هەیه بۆ دزی ڕۆژو شەو

٤٨- وەلی وەلی ئەناسێ گشت كـــــات
ناخۆشه داوا له پاشی خـــــەلاّت

٤٩- ووتی ڕیشت بگرم دنیات ئەگێڕم
ووتی له پێشی من تۆ ئەگـــێڕم

٥٠- ووتی گاسوور من ڕق و تـــــۆ ڕق
بزانین كاممان ئاخری ئەكەین جق

٥١- ووتی بێنەمەلا ووتی ئەستەغفیروڵلاّ
ووتی بیگره مەلاووتی ئەی بارەكەڵلاّ

٥٢- ووتی ڕۆستەم نێر بوو یاخوود مێ
بۆم ڕوون بكەرەوه وا ئاگام وا لـــێ

٥٣- ووتی سوار بونی حوشتر زۆر خۆشه
كاتێ خۆت سوار بوی ئەزانی خۆشه

٥٤- ووتی میمكه هاجەره سەر كه چەڵه
دایكم وتی دۆ بنێره پڕ ئەو مه نجەڵه

٥٥- ووتی ئەو زمانە شیرینەی دایکت
ژەمێ کەرەشی بۆ ئە نێمە بانت
٥٦- ووتی نێرە ووتـــــــی بی دۆشە
زۆر دار بە بڕیاری خۆی دڵخۆشە
٥٧- ووتیان بەبەراز بۆ تۆ ڕۆژ دیارنی
ووتی لەبە ر شەو و کرداری گەنی
٥٨- ووتیان بە دۆمە قوزت بۆ ڕەشە
ووتی بەمیراتت بێ هەرئەوە بەشە
٥٩- ووتیان بەقەحبەبۆ منالّت نابێت
ووتی یەك ئەیکاو دە تێکی ئەدات
٦٠- ووتیان بە پشیلە گوت بۆ دەرمانە
ئەچوو ئەیشاردۆ خۆ زۆر ئاسانە
٦١- ووتیان بە حوشتر بۆ بەرز ئەڕوانی
ووتی دوور بینی ئەکەم بیـزانی
٦٢- ووتیان بە حوشتر برات بوو پێکەنە
ووتی بە من چی بار هەر چل مەنە
٦٣- ووتیان بە حوشتر بۆ ملت وەك داسە
ووتی دەی سەیرکەن بزانە کوێم ڕاسە

٦٤- ووتیان بەڕان هەڕۆر بڕۆ شوانت مرێ
ووتی بێ شوان نیم خاوەنیشم مرێ

٦٥- ووتیان بەڕێوی ئەزانی چەند بەندان
ووتی نەوەد و نۆ چاکترین پیچ لێدان

٦٦- ووتیان ڕێوی کێ شایەتـــــی تۆیە
ووتی هەرکلکم شایەتـــێ بە جێیە

٦٧- ووتیان بەشەیتان خوا بتداتێ ئیمان
ووتی دوو درۆی قەڵەو و جـــــوان

٦٨- ووتیان بە شێتە تۆ بۆ چی شێتـــی
ووتی بۆم ئەلوێ کە بکـــەم شێتی

٦٩- ووتیان بە قرژاڵ بە دووسەر ئەڕۆی
ووتی هیچ عەیبێ لە سەرشك ئەبەی

٧٠- ووتی بە کابرا ژنەکەت زۆر ئەگەڕێ
ووتی گەر بگەڕێ ئەهاتە ماڵ جارێ

٧١- ووتیان بە گورگ نۆرەی ئـــــاژەڵتە
ووتی قەیناکە ئەچم مادەم بە دڵتە

٧٢- ووتیان بە گورگ بۆچ نـــــا دیاری
ووتی لە کـــــارما هەر شەرمە زاری

٧٣- ووتیان بە گورگ خوداغەزەبت لێ بگرێ
ووتی با بمکات بەئاسك کەس نامگرێ

٧٤- ووتویانە بەردە بۆ بوی بەبـــەرد
ووتی بەردم دی بۆیە بوم بەبـەرد

٧٥- ووتیان مام ڕێوی ئەخۆی خورمایامێو ژ
ووتی چی بکەم هەر ئەخۆم خور مژ

٧٦- ووتیان لە کوێ زەمی خۆتـــت بیست
ووتی لەوشوێنەی زەمی هاوڕێم بیست

٧٧- ووتیان بە بەهاربۆتەمەنت بوو کورت
ووتی خوا غەزەب لە دراوسێ بگرێت

٧٨- وورگ بە ژمارە ناخوات دیـــــارە
چون فر ە خۆری لەعـــــام دیارە

٧٩- وورگ دڕاو ە ئەمەندە چڵێســـــــە
بۆ هەموو شتێ ئەکا هەڵوێســـە

٨٠- وورگی داوە بە شانیا زۆر بێ شەرمانە
لە کوێ ئیستا بوو لەوجێ میـوانە

٨١- ووشتربـاری خورماوحوشترخوارئەخوات
خۆی لێ ناگۆڕێ چی ببێ ئە یخوات

٨٢- ووشتی بە ووشتی خـــۆی هیچی نە بوو
دە عیبە و فیزەکەی کـــوشتی زوو بە زوو

٨٣- وولاّت لە هەیی هەیی کۆسەلە ئیشی خۆی
بۆ کەسێك نەبوو قسەیەك بکـــات بۆی

٨٤- وولاّخی هەڵەشە خۆی ئە پڕوکـــــێنێ
کەسانی ئاقڵ ناو کەس ناهێنـــــــێ

٨٥- وێرانە مالْ قوڕبە چی لا یەکتەوە بدەم
خۆم پڕوکاوم بە خودا پیاتا نـــــاگەم

پیتی هـــ ٢٤١ پەند

١- هات بنوو کـــــە نەهات بنوو
ئیشی ئێوارە مەخـە سبەی زوو

٢- هاتم شاخ بکەم گوێم نایە بانی
نەجاتم ناوێ وابە ئاسانـــــی

٣- هاتیتەوە سەر بایی بەڕەی کۆن
من هەرچیم کرد ڕووت کردوە مۆن

٤- هازاگۆوهازامەیدان ئەگەرئەتوانی
خۆت مەکەرە شوان شوانی نازانی

٥- هالاوێك خۆشتر لە تیکەی پلاو
سەبوری دڵە بەر کوڵی کـــــولاو

٦- هاڵەبەئەنگۆڕائەڕوانی ئاوئەگرێ
بێچووە مار لە مارە هەر گاز ئەگرێ

٧- هاڵە ڕۆیی و ئاخری هەنگـــــورما
ڕوو ڕەشی تەنها بۆ با خەوان ما

٨- هاوسێ خراو لە گۆڕیشا خراوترە
ئاقڵ هەمووکات گفتـــــی شەکرە

٩- هاوڕێی بەدخوو گەر نەت سوتێنێ
ڕەشیشت ئەکا و وازیش نا هێنێ

١٠- هاوڕێ گان ئەکاو کە چی ئەم لـەم لا
دێتە قسە و بن کلکی ژان ئـــــەکا

١١- هاوسێیەکی باش لەدە برای خراپ باشترە
سەرت لە ڕێی دانێ چوون شایستە ترە

١٢- هاوسێ لە هاوسێ ئەگرێ سەراســـێ
من لەو کارەی تۆ سەرم ئە ئـــاوسێ

١٣- هاوینە بەڕەی فەقیرە گشت کـــات
خودایە مەیشارۆ لێمان هەمـــوو کات

١٤- هاوینان هەر دۆ و زستانان هەر لـــۆ
بەهار سەوزە گیاو زستان سەرفـــی جۆ

١٥- هەیاسە لە دیوە خان چ باســـــــە
دایکی پاشا نۆی داوە ڕاســـــــــە

١٦- هەتا ئاو زۆر تـرە ئاش خۆش تـــــرە
سپڵە خەریکی کـــــــاری پیس ترە

١٧- هەتا کردم بە سەر پاڵو بووم بێ زار
خۆی کردە پاڵو هیچ نەی بوو قـــەرار

١٨- هەتا نەبینی تاڵی لـــــــــە ژیان
خۆشی نابینی بە خۆشی و ئاســـــان

١٩- هەتا جۆ زەردان سەد پاشا گەردان
خوا خۆی و موڵکی ئە مێنێ بۆمان

٢٠- هەتاکو جوانی لوت بەرزو مەستی
کاتێ کە پیر بووی داماو وسستی
بیر ناکەیتەوە کەی خودا پەرستی
گاهێ کەمەستی و گاهێ کەسستی

٢١- هەتاکو خۆم بووم بە بابـانەوە
بەرتیلیان ئەداو ئەش پارانـەوە

٢٢- هەتا پێت دەڵێم و دەیڵێیتـەوە
خۆم بۆی دەچم دەشگە ڕێتـــــەوە

٢٣- هەتاکوشەقەی قەڵماسکی نەبیست
کیلۆم گە نمی لەسەر چوو نەخست.

٢٤- هەتاگوندۆربووقەوم و قیلەزۆربوو
کە گوندۆر نەما قیلەش بەسەر چوو

٢٥- هەتا کچە تیم ئەدەینە خانە دان
گونی کەرێ دەبن ە باینجـــــان

٢٦- هەتا لەسەر دەست ئەڕۆیشت کاکم
نەیزانی قەدری بێنان و قـــاچم

٢٧- هەتا لەمار نەدەیت پێتەوە نادات
خۆت بپارێزە لە دوعـــای سادات

٢٨- هەتا ما کراسێ نەبوو لە بـــەریا
کە مرد ئالأیان کردوەتـــــە سەریا

٢٩- هەتا مالێ وەستا بێ مزگەوت حەرامە
دەوڵەمەندی باش وەك خالێ و مامە

٣٠- هەتا مالێ خۆر هەستا کاکی دزی گرت
دزەکە زوتر مالێ خۆرەکـــــەی گرت

٣١- هەتا نەترێ چـــوار مشقی دانیشت
خۆشی پیس کردوئەوەشی لەتەنیشت.

٣٢- هەتا هاتم بوو هەر هاتـــــم بوو
کە نەهاتم بوو ڕووی زوڵماتم بوو

٣٣- هەتاکو هەتە عالەم بـــــــراتە
کەنەتما براش پێت ئەڵێ لاتـــە

٣٤- هەتیووئەگریائەیووت بەشەکەم کەمە
سەگ ئەویشی برد بە لایەنی گەمە

٣٥- هەتیوو مچە بەدەنکە جۆیەك ئەزەرێ
چپەش ناکرێ خۆ لەگـــــــەڵ کەرێ

٣٦- هەتیووم کە شومم کە بۆ خۆم
ئەزانم ئەبم بەزەرەر بۆ خۆم

٣٧- هەر ئاهێ ئەگرێ لە ئا گا هێ
لەهۆ هۆتێربوو جا نۆرەی هێ هێ

٣٨- هەر ئەو تاسەیە و ئەو حەمامەیە
هیچ نەگۆڕاوە ئا لەو گەمـــەیە

٣٩- هەربازی بازی بەڕیش با بازی
قازیم بۆچیە هەردووکمان ڕازی

٤٠- هەر بە بە رەکەی کڕێوەیە خۆی
کەخۆی نافامێ چی بکەم بە خۆی.

٤١- هەرپە نجەیەك خوێنی خۆی لێ دێ
دیارە ئازاری خۆشی هەر ئەبێ

٤٢- هەر پیاوێکە هەزار پیاو دێنێ
کەسێکیشە دڵی هەزار ئەشکێنێ

٤٣- هەرچی لەماڵ نەوژنیان دابەشوو
گەر موسوڵمانە و گەر گاوورو جوو

٤٤- هەرچی لە مشك بێ جەواڵ ئەدرێ
تاڵان چی بە سوێن باڵت ئەبڕێ

٤٥- هەرچی هاتە پێشم پیایا ئەکێشم
کە حاڵم لێ هات منیش دە رۆیشم

٤٦- هەر جارێ بە زستان ئەوترێ سارد
بەس بیدە لەڕووم دەستت نامە ئارد

٤٧- هەر جارە لات، هەمـــــوو ووڵات
هەر جارە بێ داگـــــــیرە ووڵات

٤٨- هەرچەند ئەکا نانی بە ئاوا ناگا
لە مەڕ تێری خوارد نۆرەیە بۆ مانگا

٤٩- هەر چەندە مزگەوت ئێستا ڕووخاوە
بەڵام میحرابی بەرزی هەر مـــاوە

٥٠- هەرچەندە پیرە هەر کۆنە و بە گیرە
بۆ کردنەوەی گرێ بەڕاو تەگبـیرە

٥١- هەرچی ئەخـــوات بەشەوی تاریك
ڕەنگی زەرد ئەبێ و قولیشی باریك

٥٢- هەر چەند بەرز بفڕی تیا ئە تڕی
بۆ مەرامی خۆت دەستی کەس نەبڕی

٥٣- هەر چیيەك ترسا قەت نا خەلەسێ
لوتت بەرز نەبێ لە ئاست هیچ کەسێ

٥٤- هەرچی بچێتە شاری کـــوێرانەوە
ئەبێ دەستانی بنێ بە چـــاوانەوە

٥٥- هــەر چیەك کراو برا دەست بە جێ
لە کیسەی قوڵی خەلیفە دەر ئەچێ

٥٦- هەرچی بکێڵی ئەوەش ئـــــەدوری
چاك وخراپ بێ هەرخۆت مەجبووری

٥٧- هەرچی بوو بە ڕەفیقی قەلە ندەری
لە ڕیش و سمێڵی بووە بێ بـــەری

٥٨- هەرچی پەستەکی سوور بوو مەزانە
کە حەمەد بێ ولەلات ئازانـــــە

٥٩- هەرچی کە ترسا هەر نەخەلەسا
فەزڵی خۆت مەدە بەسەر هیچ کەسا

٦٠- هــەر چی کە چووە ناو دێی ژنێ
ئەبێ دەستی خۆی لەسەر گون نێ

٦١- هەرچی ڕیشی بێت نا بێتە سۆفی
لەمامەڵەدا دەرکـــەوت ئینسافی

٦٢- هەرچی ڕیش سووربووەمزە ئاغانیە
وەلاّمی نە خێر بۆ ئەم پەندە یە

٦٣- هەرچی زۆر گـــــەڕاو بسوڕێتەوە
باکۆڵ و یازۆڵ ئەهێنێتـــــــــەوە
٦٤- هەرچییەك کەربێ ئەو هەر کۆپانە
چ باکی هەیە لە دەور گۆڕانـــــا
٦٥- هەرچی کەوا خرە ،گەڕە بەختی شەڕە
حەسیری نیە چما قاڵی و بـــــەڕە
٦٦- هەرچی مایەو ە لە دز ئـــــەم جارە
ڕامااڵێ ئەیبا دیسان دووبـــــــارە
٦٧- هەرچی لەدێزەدا بێ ئەدرێ بەئەسکوێ
هەوڵدە لە ئە سکۆێ شتت بەرکەوێ
٦٨- هەرچی بزنێکی هەبێ بێ خەم نابێ
ئەبێ مشوری هەر لە دڵـــــدا بێ
٦٩- هەرچی دەستت بۆ برد تیـتکی بوو
بسمیلات کـــــــرد و غەیبی نەبوو
ئیتر ئەوە ژنـــــــە با چاك بزانی
نەکەویتە تەڵەی تۆ بە ئـــــاسانی
٧٠- هەرچـــــــی مەلا کەرۆ منیش کەرۆ
بۆچی ئەو باش و من خەراپ کـــــەرۆ

٧١- هەر چیا یەك دۆڵی خـــۆی هـەیە
گەر دۆڵی نەبوو ئەوە چـیا نی یە

٧٢- هەرچیت دا هەرداوە نایە تەوەبۆت
هەرچیەکت خوارد ناگەڕێتەوە بـۆت

٧٣- هەرچیت کردۆتە بەری بێژنگ بـۆم
بیکەرە پشتی بێژنگە کـەش بۆم

٧٤- هەرچیەکت هەیەمە یخەکەشتیەکەوە
با دەستـــت نەڕوا لەبن گشتیەوە

٧٥- هەر خودا خودایە دنیا کاو بایە
بێ ئومێد مەبە ئـــالەم دنیایە

٧٦- هەر خودا لە قەراری خۆی دەمێنێ
زۆرە حەقیەتی کەبت خەڵە تێنێ

٧٧- هەر خواردنێـــك ڕیشێکی دەوێ
کێ یە بە ئاگا لە حاڵی شـەوێ

٧٨- هەر خوایان یەکە ئەمەن جیاوازن
لە ڕەنگ و ڕووا وەك سیر و پیازن

٧٩- هەر دۆڵێکیان سپاردە بـا یەك
ئیتر خۆی و خوای لە هەرجێگایەك

٨٠- هەر داریٚ نەرم بیٚت کرم ئە یخوات
تەنها هەر خوایە کە مایەی نەجات

٨١- هەر دەرە لنگیٚکی لە مالیٚ پساوە
ئاگای لیٚ نی یە کە چۆن فەوتاوە

٨٢- هەردەوەنەگەورەئەبیٚ وئەبیٚ بەدار
لە بنیا ئەنیشیٚ فـەقیر و هەژار

٨٣- هەردووتایی بر نجە باری ئەم جارە
بۆ پرسیار ئەکەی شتەکـە دیارە

٨٤- هەر ڕۆژیٚ کاری خۆی لەگەڵخۆیا
خۆ گیٚل کردنە کەشیٚر بخوات گیا

٨٥- هەر ڕۆژە بابیٚ یان بـــــا رانە
کەچەڵ لە جوملەی سەر شۆ ڕانە

٨٦- هەر ڕیشیٚك لە خواردنیٚکە دیارە
باش بیٚ خراپ بیٚ بریننی دیارە

٨٧- هەر ڕیٚیەك لە بۆجیٚیەك سەر ئەکا
ئەو کەسە مەردە ڕیٚگەی خۆی دەرکا

٨٨- هەرسـەریٚك سەودایەکی لەسەردایە
کاسپی ڕاست گۆ خاوەن دەست مایە

٨٩- هەر سیر بخواو زوڕنا لێـدە بۆی
ئەوەی هەوڵتدا لەدەستی تـۆ ڕۆی

٩٠- هەر ئەقڵە و بەرهەمی خـەساریکە
کەسێ شارەزا لە گشت کـــارێ کا

٩١- هەر قسە لە دڵ دەرهـــات بیزانە
لە دڵ جێ ئەگرێ زۆر چـاك ئازانە

٩٢- هەقوڕی زستانە پاشەڵ پیس ئەکا
نەکەی مامەڵە قەت لەگەڵ پیسکا

٩٣- هەر کەسە کەوا بانی فرە تربێ
دیارە کە بەفری هەر زیاتر ئەبێ

٩٤- هەرکەس بەتەمایی خاڵۆوماۆ بێ
ئێوارە بێ نان شەو بەبێ دۆ بێ

٩٥- هەرکەس پێکەنی بەدەم قسەتەوە
وەنەبێ ڕازی بێ بە داواتـــــەوە

٩٦- هەر کەسێ بەگژ ڕاستانا ئەڕوات
ناما قوڵەووەك خۆڵ لەدەمی خات

٩٧- هەر کەس بەلێفەی خۆی دەنوێ
هیچ پێویست ناکات پیایا هەڵنوێ

.

٩٨- هەرکەس بەیاری خۆیا هەڵدەنێ
بۆ هەموو کەسێ هەر مەڵێ بەڵێ

٩٩- هەر کەس بەشی خۆی باش دەزانێ
باجێ نەمێنێ لە دووی کاروانێ

١٠٠- هەر کـــەس ببینێ مورغ و ماهی
عەجەب سەری ناگاتە پاشا هی

١٠١- هەرکەس پێلاوشڕێکی بوولەدیوان
تێ و تڕی پێوە لێ ئەدات بۆمان

١٠٢- هەر کەسە خاس و کە خانە دارۆ
لەوەزعی هەموو کەس خەبەر دارۆ

١٠٣- هەرکەسە دایکی کە نانـــەوا بوو
لە برسا نامرێ خاوەن باوان بوو

١٠٤- هەرکەس دەستی بۆ دەمی خۆی ئەبا
خۆت بســـازێنە لەگەڵ ئەربا با

١٠٥- هەرکەسە دشی لە ناو دێـــدایە
درەوشەی تیژی لـــە ژێر پێـدایە

١٠٦- هەر کەســـە زۆر بخوات زۆر نازی
دوو ڕەگ بۆ پاسە بۆ ڕاویش تازی

.

١٠٧- هەرکەس زۆر گەڕا زۆر ئـــە بینێ
هەرکەس دینی خۆی چیتە لە دینێ

١٠٨- هەرکەس سەرت کا هێلەکی ئەکەن
باسی کەس مەکە تاباست نەکەن

١٠٩- هەرکەسە و سەلاّ لە چاوانی خۆی
خۆی هەڵی بژارد تاوانی بۆ خۆی

١١٠- هەرکەس ئەیکا بێگانە وە خوێش
کردی بەسەریا خۆڵ بەدەستی وێش

١١١- هەرکەس کوێر نانە کوێر ئیمانە
چروك و پیسکەس بۆیە ئاوانـــە

١١٢- هەرکەس گوێ ئاگری خۆی ڕۆشن بێ
کێ بەکەڵکت هات ئەوەت خۆش بوێ

١١٣- هەرکەس لەباری خۆی گوێزئەژمێرێ
کەس لەوتەی ناکەس گوێی بۆناگیرێ

١١٤- هەرکەس لەئاشێ ئەکا قسەو باس
لەم ئاژاوەیە سەرم بووە کـــــاس

١١٥- هەر کەسێ کەوا لە خۆی گرتەوە
دڵنیابە خواش لەو ئەگـــــرێتەوە.

١١٦- هەرکەس لەکراسی خۆیدا پیاوە
بۆیە پرس و ڕاش شتێ تەواوە

١١٧- هەرکەسێ نەیکردبەقسەی گەوران
بە قنگە و تلور بۆ ناو کەندەلآن

١١٨- هەرکەس هەرزانی یا خود گرانی
لە ماڵی خۆیدا و خۆشی ئەیزانی

١١٩- هەر چیەکت چاند ئەوە ئـــەدوری
خۆت تۆوت دابوو زۆر بەمەجبووری

١٢٠- هەرکەسە هەڵسا هەر خولەی ئەگا
خولەش بەبێ خەم هەر بلەی ئەگا

١٢١- هەرکەس بەبێ عەقڵی گفتـــاری
قسەی لەگەڵ کە لادێی یان شاری

١٢٢- هەرکەس کە پەڕی تاوسی ئەوێ
بڕوا بۆ هندستان دەستی ئەکەوێ

١٢٣- هەرکەسەمەڕبووگورگ هەرئە یخوات
یان ئەبێ پەنا بۆ شـــوانێ ببا

١٢٤- هەرکەس چاڵی هەڵکەندبۆ هەرکەس
خۆی تێ ئەکەوێت دڵنیا بە بـەس

١٢٥- هەر کەسێ کەسە حەرفێکی بەسە
ئەزانم قسەت ووتەی پشت دەسە

١٢٦- هەرکەسەی کەوا لە خۆی بە شکـە
قولاّی قنگی پڕ مارو مشـــــکە

١٢٧- هەرکەسە بەکەسێ ئەگیرێ بۆت
دەین و ئۆبالّی منیش بە ئەستۆت

١٢٨- هەرکەسەچاوەڕێی تۆیشووی خەڵکە
لەبرسا ئەمرێ حاڵی بێ کەڵـکە

١٢٩- هەرکەسە فرە گەڕ بەختەکەی شەڕە
کەر لەبەهارا حەزی لـــــەسەڕە

١٣٠- هەرکێو بە کێو ناگات کەسەکەم
هەرگەن بەیەك ئادەم بە ئادەم

١٣١- هەرگوێرەکە یە کە ئەبێ بە گا
خزمەتی بکە بازوو پـێ بگـــا

١٣٢- هەڕ لە بڕ ناکا ئەمەنـدە گێڵە
ئاساری قەبر لە بوونـــــی کێڵە

١٣٣- هەرلەعەرش هەتا ئەگاتە قورش
کەس بەدۆی خـــــۆی نالّێ ترش

١٣٤- هەر ملـــــەیەك سەختە بڕۆ بیگرە
بزانم چی ئەکـــــەی لە تۆ فیل تـرە

١٣٥- هەر موویەکی بـــــە سانّیْ لێ ڕواوە
هیچ عەیبی نیـــــە ئەوەی خراوە

١٣٦- هەر نەهاتیت چی بکەم هەر نەهاتیت
هەتاوەك دوومەڵ لەشوێنی ناسك هاتیت

١٣٧- هەر هێندە بڕۆ جێگە و مەکـــــانێ
تا شتێ لە ژێر پێیانتا دانـــــێ

١٣٨- هەڕەشە نیوەی مێردی یـە بۆ پیاو
گەر هاوڕێی خراپ نە تخاتە ناو داو

١٣٩- هەردی نەماوە بەســـــەر بەردیەوە
کەچی کاکەشم ئـــــــەوەی بردەوە

١٤٠- هەزار بەهایی بێ مەلاّمەت نـــی یە
خۆزگەم بەو کەسە ئەو کەسی نیـە

١٤١- هەزاران کوڕی .... هـــــەمبان دڕ
لە تەنگانەدا وەك مر وان بـە کڕ

١٤٢- هەرزە چەندەیان خستە ناو ئـاگر
گووتی دارەکەش تەڕە لە ئاگـــــر

١٤٣- هەڕگی نم دراو ئاوێکـــی بەسە
پێی پێ ئەکەنێ خۆشی گیان بەسە

١٤٤- هەرمێ دارە و هەروا دیـــــــارە
بیانوت مەگرە تۆ لەبـــێ چارە

١٤٥- هەزار تەڵەی بە کلك تەقاندووە
ئێستا پێی ئەڵێی کە نەزان دووە

١٤٦- هەزار دۆست کەمە دوژمنێ زۆرە
خۆت بساچێنە خەڵکی هەر جۆرە

١٤٧- هەزار دۆست نـــــــەك دوژمنێ
چون هەڵێ هەڵکەوت ئە تخاتەکەنێ

١٤٨- هەزار گۆزەی کرد هەموو بێ دەسوێ
دڵنیابە ناکەس نابێ وە کەسوێ

١٤٩- هەزار گوناح و تەنها تۆبـــە یە
ئاشە تەنووڕەش هەر بە نۆرەیە

١٥٠- هەزار فاتیحا ئەگەر بنـــــێری
بە موچەیە حەڵوا نابێ بی نێری

١٥١- هەزار فاکم بە فیکێکی ئەو زۆر زانە
حەزی لە خزمەت کەسی بێـگانە

١٥٢- هەزار قەزوان بە گوێزێ نابێت
هەزاران دەرزیش گاسنی تیا نابێت

١٥٣- هەزار قوڕاو و چڵپـــاوی ڕۆژگار
بە قنگیاچەڵپاکەچی نەیگرت عار

١٥٤- هەزار قەزوان گەر بتـــــەقێنی
بە گوێزێ ئەتگەمێ بۆ واز ناهێنی

١٥٥- هەژاری کراسی ئاگرێنە بـــــۆم
گیانی سوتانم هەر من ڕەنجەڕۆم

١٥٦- هەسان لەبنی پێی ئەداهەموو کات
کەچی عارناگرێ و هەر دێتەوە لات.

١٥٧- هەستان ومەستان لەزمانی یەك ئەزانن
وەك قەل و بەچکە قەل دەست لە ملانن

١٥٨- هەشت بێ ولەمشتبێ نەك نۆبێ و نەبێ
چۆلەکەی فڕیووو مانی کەس نا بـــێ

١٥٩- هاڵە کۆکە پرچنە چۆڕ چۆڕ ئاو لەبنم
بۆ چی واز ناهێنی چیمە لەماڵ و ژنم

١٦٠- هەم هێشەکە و هـــــەم دۆشـــــك
برسیە و ئارەزووی وا لە کـەشکەك

١٦١- هەڵمەتە کاسەیە دۆست هەناسەیە
پێم بڵێ ئەو موە وا لەو ماسەیە

١٦٢- هەم دیداری پۆست هەم شکاری پۆست
مەکە نۆکەری بۆ خاوەنـــی پۆست

١٦٣- هەم زیارەتە و هەم تیجـــــارەتە
ئەوەی باس کرا زۆر حەقیقەتـــە

١٦٤- هەم بوو هەم بوو باوی نەمـــاوە
هەیتم هەیتم بۆ پیاو تـــــەواوە

١٦٥- هەمـــــــــــزە لە هەباس چی
تڕە لـــــــــــە تەورداسی چی

١٦٦- هەموو ئەڵێی پشقڵی بزنێکـــن
ئەمەندە لە ناو یەکتردا ڕێکـــن

١٦٧- هەموجارێ گۆزەبەساغی ناگەڕێتەوە
جارێ هەر ئەشکێ و نەش گەڕێتەوە

١٦٨- هەموو جاش ماکەرێکن لەسەر چی
وا خۆی گۆڕیوە لـــە بوختانی چی

١٦٩- هەموو خوڕەیەك دەنگی ئـــاو نیە
هەموو چناراو ێکیش جاو نـــی یە

١٧٠- هەموو دەردێ هەیەتی دەرمـــــان
بەس گەوجێتیە ماوە بێ دەرمـــان

١٧١- هەموورۆژێ گانامرێ وگۆشت بێ هەرزان
لە هەموو هەورێك نا بـــارێت باران

١٧٢- هەموورۆژێ کەرناتۆپێ سێ کفتەدینارێ
ووریای خۆت نەبی ئەکـــەوی جارێ

١٧٣- هەموو ڕەنگێکی جوان و تـــــــەواوە
بەس ڕەنگی مابێ پەمەیـــــی ماوە

١٧٤- هەموو شت درۆیە شـەرت چاو برۆیە
بۆ عەیب شاردنەوە کەم دوو لە خۆیە

١٧٥- هەموو شت لە باریکیدا هەر پچڕاوە
مێرد لە قـایمی پشتی شکـــــــاوە

١٧٦- هەموو شت لە بوون ئەکـــرێ کراوە
کلك وگوێ بڕین کەی بۆ پیـــــاوە

١٧٧- هەموو شت بە خوێ خوێش بە مەعنـایە
زیادە ڕەوی کەی بۆ بێ مەعنـــــایە

١٧٨- هەموو شتێکم هەروا لـــــــە کۆڵە
ئێستـاش وا نۆرەی زوڕناو دەهـــۆڵە

١٧٩- هەموو گوون ڕەشێ ڕۆژگاری دێ
تووشی گوون ڕەشی گوون قەوی بێ

١٨٠- هەموو گیان سست و مەستـــــە
جێگەی خواردنی ئـەوا دروستە

١٨١- هەموو گیانێ مردنی دیارەو کراوە
ئەوەی حاشا کات گێلی تەواوە

١٨٢- هەموو کانی یەك ئاوی تێدایە
بەلاّم ناخوڕێتەوە دیارە کەوایە

١٨٣- هەمووکەس ئاغای مالّی خۆیەتی
چ پێویست ئەکا کەوا نیەتـی

١٨٤- هەمووکەس لەعەیبی خۆیداکوێرە
لە تێر بوایە برسیش هەر تێرە

١٨٥- هەمووکەس گەمەی بەمشك ئەکرد
مشکیش گەمەی بە ئاشەوان کرد

١٨٦- هەمووکەس نانی لا خۆشەویستە
بەلاّم وەکو شوان نالّێ پێویستە

١٨٧- هەموگۆشت خۆرە گوورگ بەدناوە
زۆرە وەکو گوورگ خۆی مەلاّس داوە

١٨٨- هەمووکون کون نیە دەستی تێ ڕاکەی
دڵت بۆ گشت کەس بۆ والاّ ئەکەی

١٨٩- هەموو لەشی هەر پێ ئەکـــەنێ
لە دەست مشتەری دەر ناچێ هەنێ

١٩٠- هەموو مەڵێ هەنجیر خۆر بـــوایە
ئەبوایە هەنجیر هەر نەبـــوایە

١٩١- هەندێ ژن و هەنـــــــد یێك ژان
هەندێك هەوێنی نۆ تەبەق نان

١٩٢- هەنگ لە خاکی وکچیش لە داکی
کردەوەی چاکی و پا داشتی چاکی

١٩٣- هەنگوین بە دەمی تاڵەو زەهری مار
پێی پێ ئەکەنێ نامەردان جارجار

١٩٤- هەنگوینەو لە پێستی سەگا دانراوە
بۆیـــــە بەبێ نرخ سەیری کراوە

١٩٥- هەوێ ببێ بەکراس وکەوێ ناحەوێ
لە گرانیا براش لەبەر چاو ئەکەوێ

١٩٦- هەوێ هەوێ جوان و چاك ئەکات
هێوەر ژن هێوەر ژن خێرا تر ئەکات

١٩٧- هەوات مرێ هەی هـــەوا زەنگی
قەڵتاخ شڕی بێ ئاو زەنگـــی

١٩٨- هەواڵ ببەن بۆ سەردار و میـــران
کارەکەر هەستا کارە کەر مەگیران

١٩٩- هەوەڵ بەخت و هەوەڵ تـــەخت
گیا مایەوە لە شوێنی ســـەخت

٢٠٠- هەودا تـــون ڕابکێشی ئەبچڕێ
لە تـــوند کارانا کارت ئەگەڕێ

٢٠١- هەورامی لـــە بەر مەرام و کاری
کەوتەشوێن کەری وچووبە بێگاری

٢٠٢- هەورامی و ڕەبازیان نەوتووە گیانە
چوون پیشەی ئەوان مشتە و هەوانە

٢٠٣- هەوری پایز گرمانی و کە خوڕی
دەوڵەمەندبە پەلەلەڕیش خۆی بڕی

٢٠٤- هەوری سوورە و یارانیش لە دوور
شوێنی خزمەت کار نەخراوەتە ژوور

٢٠٥- هەولێرە جێگەی خێرەو جێگەی کارە
قەرزی قەرزان بدەوە ئـــەمجارە

٢٠٦- هەویری میٚردان ئاوی زۆری دەوێ
بێ وەعد قسەی قەت سەر ناکەوێ

٢٠٧- هەویر هەڵهـات بشێوێ وولاّت
خێرو خۆشیە بۆمان هەموو کات

٢٠٨- هەویری فەتیرە پیشەی فەقیرە
لەسەر داوایی خۆی کارەکەی گیرە

٢٠٩- هەوینی میٚردان بە حەوت سالاّن
دێتە جۆش تۆڵەی ئەسێنێ بۆمان

٢١٠- هەوێنی نۆقازان شیرە زۆر زانە
بۆ مەرامی خۆی چاو بە گریانە

٢١١- هەیدەرتەریکە لەهەمووی شەریکە
نۆك ڕەق بە وشکی ونەرم بەفەریکە

٢١٢- هورچ دەعبایە، ناعالەو نا پەسەن
هێلکەی کردکردی چیبکەم نارەسەن

٢١٣- هۆهۆی دوایی گورگەتەواوبێ سوودە
گورگ کە مەڕی برد بنوو ئاسوودە

٢١٤- هونەرمەندلەهیچ لایە پەکی ناکەوێ
هونەری دیارە و ئاشکراش ئـــەوێ

٢١٥- هۆ هۆیە و هەرکەس بۆ خۆیە
کەس بە کەس نیە لە ئەم شانۆیە

٢١٦- هۆریائەم تایی یان ئەوتایی بێ
کامیان بێ بۆمن کەجێی بە قابێ

٢١٧- هۆڕمان خوار دووە هەمانە ماوە
دڵنیابە ئە یخۆین ئەوەی کە ماوە

٢١٨- هی خۆم بۆ خۆم هی تۆش ئە خۆم
هەر بۆ خۆت بڵێ وا من بۆی ئەڕۆم

٢١٩- هی خۆیان دەخۆن هی مە دەژمێرن
بە ماڵی خەڵکی وا دیارە فێرن

٢٢٠- هێشتابایی نەدا کە شەقەی دێ
بێخەمە ئەزانێ کەزوو دوایی دێ

٢٢١- هێشتا خێرو شەڕ بەش نەکراوە
هاتووەتە سەرم ئەڵێ بەم لاوە

٢٢٢- هێشتا زەردوی فڕێ نـــــەداوە
درکە میکوتە دەور ســەری داوە

٢٢٣- هێشتا زەردووی هەر لەڕوو ماوە
لافی گەورەیی لە لاما لێ داوە

٢٢٤ - هێشتا زەردوی وابـــــە دەمـــــەوە
خەمی چیەتی وا بە خەمـــــــــــەوە

٢٢٤- هێشتا لەکوێتە هۆمەرە کوێرنیوەی ڕێتە
ئەگەر وا ڕێکەی هەر ئێرە جێتـــــە

٢٢٥- هێشتا مەلاڵوی هەڵ نەداوەتـــــــەوە
جێگەی گەورەکانی گشت گرتـــــــەوە

٢٢٦- هیشتا نەبووە بە قۆچەقـــــــــــانی
ڤنگەی دێ و دەڵێ دنیـــــــا هەرزانی

٢٢٧- هیچ مشکێ بێ کون هیچ کونێ بێ مشك
نا مێنێتەوە و لێت نـــــــــەبێ بێشك

٢٢٨- هیچ نایەوێ ماسی فێری مەلـە کەیت
ئیتر چاوەڕێی چی لێ دەکـــــــــەیت

٢٢٩- هیچت نەبێ وراخەرت پێ بێـــــــــت
هەر خودا گەورەیە کە ڕۆزوت بۆ بێـــت

٢٣٠- هیچی نەدیوە دەینی بە گەردنـــــــم
نە چەق چەقەی ئاش نە گوڵە گـــەنم

٢٣١- هێلکە قابـــیلە بۆ کراس ڕەشـــــــێ
جیقنەش قابیلە بۆ سەر هەشـــــــێ

٢٣٢- هێلکه به بن باخـەڵ ئه برژێنیٚ
دەستی ببەستی تۆڵـــەش ئەسێنیٚ

٢٣٣- هێلکه له مرو مریش لـــه هێلکەیه
هەرکەس فیکەی خۆی ئەزانیٚ کامەیه

٢٣٤- هێلکه نەی برژێنی پیس ئـەبێت
گوڵ ئاوی نەدەی دیاره سیس ئەبێت

٢٣٥- هێلکه له بن کەشی ئەکـــــــوڵیٚ
بەرامبەر خوێن گەرمان هیچ مەڵیٚ

٢٣٦- هێلکه و ڕۆنی سەر کلاوەی ڕۆژنه یه
دوراو دوور بڵیٚ که دوو جەژنـه یه

٢٣٨- هێلکەی بیٚ زەردێنه ئه فـــرۆشێت
هەرچی دەست کەویٚ هەڵی ئەلوشیٚ

٢٣٩- هێلکەی شکاو پینه ئەکـــات بۆم
ئێستا چاوەڕیٚ زەکات دەکات بۆم

٢٤٠- هێڵی لار لەژێر ســـەری گای پیره
خۆت له کاری خەڵك مەکەره کەوگیر

٢٤١- هێواش بڕۆ و هـــــــەمیشه بڕۆ
هیلاکی ڕێگا ئەتکا دەست خەڕۆ

پیتی ﴿ی﴾ ٣٥ پەند

١- یا ئەبێ بەخانی خانان یا ئەبێ بە بانان
یان ئەبێ بە گانتە جـــارِ هەموو منالان

٢- یان بپرسە یان دانا بە کـــــاکی خۆم
لە شوێنی شکست قەت مەڵێ ئـــــەڕۆم

٣- یا خەر ئەتۆپێ یان خاوەنی خـــــەر
هەرکامیان بڕوات بۆ ئەوی تـــر زەرەر

٤- یا زانابە یا پرس کە هەمـــــووکات
لە دەرکێ هەڵە ڕووت تێ ئەکـــــــات

٥- یاسەمەن سەیرە ئەمرێ بۆ نانـــــێ
کەچی دوو دوو ڕبە جۆش ئەدا بە گانێ

٦- یاشارستان یا دارستان هەڵ بـــــژێرە
لە هەر کامیان بی بەڕاستی خێـــــرە

٧- یا گاڵ دێنێ یا پەموو ئەم کـــــــارە
خۆشم ئەزانم چارم ناچـــــــــارە

٨- یان مەردبە یان لە پەنـــــــای مەرد
دڵت لە ئاستی کەس نەبێ بـــــە بەرد

٩- یاخودا ئەم دەستەت قەت نەبێ موحتاج
بۆ دەستەکەی تر دەریکات ئاتـــــاج

١٠- یاخودا بە دارە گەورەی قەرادخ بێ
عومری درێژ و بە لاشەش ساغ بێ

١١- یاخودا بچیتە جـــێ یە دوورە دەس
کە تەنها ئاو تیا دەڵێ کـــــس

١٢- یا خودا تۆتن چی نەبێ بەحەمام چی
خۆی لێ ئەگۆڕێ وەك کەسی هەرچی

١٣- یا خودا پیر و خەڕۆ بن هـــەردوو
بە خۆشی و شادی پڕ لـە ئارەزوو

١٤- یاخوا کەس قاچی نەچێ بە گوی فلاڵنی
نە جاتی نابێ بەسەدان تاڵانـــی

١٥- یار باقی و هەر سوعبەت باقـــی
من سەلامەتم مادام تۆ ساقـــی

١٦- یارانی نەوسن دایـــــم لێت زیزە
گەنە وە خەلی بۆ پیـــاوی حیزە

١٧- یەخە دادڕین پەشیمانی لـە دوایە
چوون ناشکوور بوون پیس و ڕیسوایە

١٨- یەز ئەگەر دووە گەز نزیك تـرە
فەرموو گەزی کە کار ئاسان تـرە

١٩- یەك ڕوو هەمیشە وا لە ئابڕووداو
چونکە دوو ڕووە پسی لە ڕووداو

٢٠- یەك سالّە دوو سالّەی خەڵە تان
ڕۆژگار وەهایە ئێستا بە قوربان

٢١- یەك شەویلەی قنگ قـــەویلە
لە حەسرەتی ئەو دڵم زەلیـــلە

٢٢- یەکێ بە زۆر بنێری بۆ مـازوان
نارۆانێ بە داراو بچـــنێ مازوان

٢٣- یەکێ بەگەورەی فێربوو پلاّو بخوات
دەستی سەر ئەکاو بۆ لوتی ئەبات

٢٤- یەکێ پۆلاّو یەکێ ئاسن بـــــێ
پێکۆ هەڵناکەن تـــا وەگاسن بێ

٢٥- یەکێ کە خانووی هەموو شوشە بێ
نابێ بەردلەخانووی کەسی تربگرێ

٢٦- یەکێ ڕێیان نەدا بچێتـە ئاوایی
هەواڵی ماڵ ئاغای پرسی بە جیایی

٢٧- یەکێ هەڵـکەنێ چاڵ بۆ خەڵکی
خۆی تێی ئەکەوێ چیەتی کەڵکی

٢٨- یەکێ خۆی لە شار ئەگەڕایەوە
هەاوڵی شاریـــان پێ ئەدایەوە
٢٩- یەکێ مردوو یەکێ مردار بـــوو
یەکێ گورگ بردی لێی نەجاتم بوو
٣٠- یەکێ نانی نەبوو چوو پیازی کڕی
خۆی خەڵە تان و دەستی خۆی بڕی
٣١- یەکێ نانی نیە داوای دۆ ئـــەکا
خۆی بێ جێگە یە و لافی تۆ ئەکا
٣٢- یەك پاڵو بە هیچ لایەکی ناکەوێ
خوا ڕاستەو کەسی ڕاستی خۆش ئەوێ
٣٣- یەکێ مردوو یەکێ داری تێ ئەژەنی
گوتی ها کۆنە خەریکی چەنـــی
٣٤- یەکێ کە خوا دەوری لێ بگـۆڕێ
ڕەشماڵ نابینێ کە لە سەر بەفرێ
٣٥- یەکێکی کرد بەس نەبوو ك بوو
کە دوانیشی کردکەس نەبوو بەدوو
کەچی بۆ هەواڵی شار ئەخولایەوە

ووتەیەك دەربارەی چاپی یەکەم

بـــەناوی خـــوای گـــەورە : پێغەمبـــەری خـــوا دەفـــەرموی ﴿هـــەموو مرۆڤێـــك هەڵـــە دەکـــات بـــەڵآ چـــاك ترینیـــان ئەوانەن کەتۆبە دەکەن﴾ یان داوای لێبوردن دەکەن

بـــەڕیزان مـــن زۆر زۆر داوا ی لێبـــوردن لەخوێنـــەری ئـــەم بەرهەمـــە دەکـــەم کـــە پاش ئـــەوە لەلایـــەن زۆر دۆســـتانەوە ئاگـــادار کرامـــەوە کەچـــاپی یەکـــەم هەڵـــەی زۆری تیابووئەمـــەش ئەگەڕێتـــەوە بـــۆ کـــەم ئـــەزمونیم لـــەکردنی چـــاپ ئـــەو بەڕێزانـــەی کـــەبۆیان تایـــپ کـــردم ، شـــارەزانەبونم لـــەوبوارەدا بووبـــەهۆی کـــەم وکـــوڕی لـــەم بەرهەمـــەم وەهـــوادارم کـــەهیچ خوێنـــەرێ بەهەڵـــە ئـــەم پەندانـــەم لێـــك نەداتەوە ،

١- زۆر پەندهەیـــە کـــە زیـــاتر لەدوســـێ جـــار نە یخێنیتـــەوە باش لێی تێناگەی

٢- هـــەموو ئـــەم پەندانـــە لـــە پەنـــدەکانی مامۆســـتای پایـــە بـــەرز وزۆر بەڕێزمامۆســـتا ﴿شـــێخ محمـــدی خـــاڵ﴾ وەرگـــێراوە وەلەوانەیـــە مامۆســـتای بـــەڕێز زۆر ئاســـایی باسی هەمووشتیکی کربێت

٣- زۆرخوێنـــەرگلـــەییان لـــەزۆر پەنـــد هەیـــە بـــەلآم پەنـــد واتـــە :وەلآم دانـــەوە بـــەماناوە بـــۆ ڕوداوێـــك کـــەڕوودەدات زۆرجـــار ئـــەو ڕووداوە پێوســـت دەکـــات ووتەیـــەکی

زۆرناشـیرین بـەکاربێنی کەهـەر ئـەو ووتـە شایسـتەی ئـەو کەسەیە

٤- زۆرخوێنـەر گلـەییان لـەزۆر پەنـد هەیـە بـەلأم پەنـد واتـە :وەلأم دانـەوە بـەماناوە بـۆ ڕوداوێـك کـەڕودەدات زۆرجـار ئـەو ڕووداوە پێوسـت دەکـات ووتەیـەکی زۆرناشـیرین بـەکاربێنی کەهـەر ئـەو ووتـە شایسـتەی ئـەو کەسەیە

٥- هەنـدێ بـەڕێز لـەمانای ووشـەکان ناگـات بۆیـە گلـەیی دەکەن لەزۆر پەند یان بەووشك ناوی دەبات

٦- زۆر زۆر داوای لێبـوردن لەهەرکەسـێك دەکـەم کـە لەو پەندانـەدا ناویـان هـاتووە یـان باسـکراوەن چـونکە خودی پەندەکەی مامۆستای نەمروایە

٧- لەچـاپی دووەمـدا هـەوڵم داوە هەموونەوەلأنـەی هـەبووە چـاکی بکـەم ئـەوی بـەر چـاوم کـەوتبێ ، ئەوەشـی نـەم بینێبێ داوای لێبوردن لە خوێنەرانی بەڕێز دەکەم

مامۆستا بەکر کانی هەمزەیی

١٦/ ٦/ ٢٠١٧ ز بەرامبەر بە ٥/ ٣/ ٢٧١٧ کوردی

لاپەڕە	بابەت	ژمارەی پەند
٣	سوپاس وپێزانین	***
٤	پێشەکی مامۆستا جەمال بێدار	***
١٣	وتەیەك مامۆستاکەمال چنارەیی	***
١٦	نوسەر لەچەند دێرێکدا	***
١٧	بۆ ئەم بەرهەمەو تێبینی	***
١٩	پێشەکیەك بەهۆنراوە بۆ ئەم بەرهەمە	***
٢٣	پیتی----------ئەلیف	٣٦٢
٦٤	پیتی ---------- ب	٢٩٧
٩٨	پیتی ----------پ	١٠٥
١١٠	پیتی ----------ت	١١٤
١٢٤	پیتی----------ج	٣٢
١٢٧	پیتی----------چ	٦٧
١٣٥	پیتی----------ح	٤٤
١٤٠	پیتی ----------خ	١٠٧
١٥٢	پیتی-------- --- د	٢٩٩
١٨٦	پیتی ---------- ڕ	٨٤
١٩٦	پیتی ---------- ز	٦٤
٢٠٤	پیتی ---------- ژ	٢٩

٢٠٨	پیتی ----------س	١٨٥
٢٢٩	پیتی ----------ش	١٠٩
٢٤١	پیتی----------ع	٢٢
٢٤٤	پیتی ----------غ	٤
٢٤٥	پیتی ----------ف	٢٣
٢٤٨	پیتی ----------ق	١٠٧
٢٦٠	پیتی ----------ك	٣٢٧
٢٩٧	پیتی ----------گ	١٦٢
٣١٦	پیتی ----------ل	٢٥٨
٣٤٥	پیتی----------م	٢٦٥
٣٧٥	پیتی----------ن	١٢٦
٣٩٠	پیتی----------و	٨٦
٤٠٠	پیتی ----------ھ	٢٤١
٤٢٧	پیتی----------ی	٣٤
٤٣١	دەربارەی ئەم کتێبە وکەم وکوڕیەکانی	٣٥٥٣